

СТУДИЈЕ / KUTATÁSOK / STUDIES
ИЗ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ / LEVÉLTÁRI ANYAG / FROM ARCHIVAL MATERIAL
АРХИВИСТИКА / ARCHIVISZTIKA / ARCHIVAL SCIENCE
ИЗ РАДА АРХИВА / A LEVÉLTÁR TEVÉKENYSÉGBŐL / ARCHIVES' ACTIVITIES
ПРИКАЗИ / ISMERTETÉSEK / REVIEWS

Факултет у Суботици

Пријату Факултета

Пријављен се за ученика Правног Факултета у Суботици у
I. зиме семестар.

Потребне податке испустијем:

Дат, месец и година рођења 13 мај 1914 год.
 Место рођења Витоло срез Коварски
 покрајина Банат банована Земунска
 Неродност Југословен
 Вера православни
 Држављанин Краљевина Југославија
 Презиме и име очено Миле Милкић, син Младеновић
 Очево занимање (садашње ако је жив или раније ако је умро) Миле Младеновић
 Очева или старачева адреса Суботинца, Брајска кућа,
 Стан учеников (улица и број) Улица "Дар Јован Ђурић"
 Место и врата школе где је положио испит зрелости Суботинца,
Мулска гимназија

Новица 1952
 у Суботици. Јован Милкић,
шт. прав.

(Пријава се треба писмено и лично испусти. За летове и напомене податке одговара је болничка овога листа.)

Школа Српских Зарубина 2

1962

Управа купалишта и летовалишта Палић организовала је наградно такмичење у плесу. Судећи по броју гостију и пријављеним такмичарима, први покушај је донео добре резултате. Такмичење у твисту протекло је у знаку најбољих. Најумешнiji плесачи добили су као награду ручне сатове. За две недеље поновиће се слична приредба. Сада је на реду такмичење у валцеру

Правни Факултет у Суботици.*

Указом од 27. I. 1920. решено је, да се отвори Правни Факултет у Суботици, а указом од 2. II. 1920. већ му је била прописана уредба.

Факултет је за сада смештен у згради варошке гимназије, коју је сенат града Суботице привремено уступио факултету.

* По званичним подацима. Бр. 413. од 1920. год. 20. новембра.

EX PANNONIA

23

Суботица / Subotica / Szabadka
2019

У финансирању овог броја часописа, учествовали су:
Град Суботица, фондација *Bethlen Gábor*

EX PANNONIA

Број 23
Суботица 2019.

Издавач:
Историјски архив Суботица

Publisher:
The Historical Archives of Subotica

Главни и одговорни уредник:
Стеван Мачковић

Editor-in-chief:
Stevan Mačković

Уредник:
Дијана Бореновић

Editor:
Dijana Borenović

Редакција:
Стеван Мачковић, Татјана Сегединчев,
Золна Матијевић, др Золтан Месарош,
др Золтан Девавари, доц. др Борис Стојковски,
проф. др Светозар Бошков

Editorial Board:
Stevan Mačković, Tatjana Segedinčev,
Zolna Matijević, Zoltan Mesaroš Phd,
Zoltan Devavari PhD, Asst. prof. Boris Stojkovski
PhD, Assoc. Prof. Svetozar Boškov PhD

Лектор за српски језик:
Золна Матијевић

Copy Editor for Serbian:
Zolna Matijević

Лектор за мађарски:
Марта Мачковић

Copy Editor for Hungarian:
Marta Mačković

Превод сажетака на мађарски језик:
Золтан Месарош

Translation of Resumes in Hungarian:
Zoltan Mesaroš

Адреса редакције/Address: Trg slobode 1/III,
Телефон/Telephone: +381 (0)24 626-868

<http://expannonia.suarhiv.co.rs/>
redakcija@suarhiv.co.rs
<https://www.suarhiv.co.rs>
info@suarhiv.co.rs

Часопис *Ex Pannonia* излази једном годишње

САДРЖАЈ

СТУДИЈЕ

ЗАВИЧАЈНА ИСТОРИЈА

Стеван Мачковић, Дејан Мркић, Тибор Халас,	О првим студентима уписаним на Правни факултет у Суботици Стара царинарница и пасарела Први Дечји дани у Суботици 1907. и 1908. године (Az első Szabadkai gyermeknapok 1907-ben és 1908-ban)	5 14 19
Леонила Павловић, Марта Оноди Кефалви,	Историјат и организација кудељаре <i>Пролетерка</i> у Бајмоку Суботичка хроника. Прилози историјату испостава самостана Калочких школских сестара од <i>Наше Госпе</i> у Бачкој	28 36
Деже Чусо,	Историјат Хитне помоћи у Суботици, сећање на др Антала Барту (Бухвалда), (A szabadkai mentőszolgálat története, Emlékezés dr. Bartha (Buchwald) Antalra)	44
Карло Славић,	Пољопривредна школа Слободног краљевског града Суботице на Палићу	55

АРХИВИСТИКА

Тијана Рупчић,	Шта када нестану матичне књиге? Случај матичних књига јеврејских општинских заједница у северном Банату	64
----------------	--	----

ИЗ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Зоран Вукелић, Золтан Месарош,	Златко Балоковић – први почасни грађанин Суботице Прилог Биографији Јована Микића (Спартака)	67 73
-----------------------------------	---	----------

БИБЛИОГРАФИЈЕ

Изабела Папди, Емил Либман, Зорица Либман,	Грађа за медицинску библиографију Суботице (2010–2018)	78
--	--	----

ИЗ РАДА АРХИВА

Тамара Петковић, Татјана Сегединчев,	Летопис Историјског архива Суботица у 2018. години 5. дани ICARUS-а у Хрватској и 23. ICARUS годишња конвенција: <i>Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks</i>	105 109
Дијана Бореновић,	Лаура Папо Бохорета и Хисторијски архив у Сарајеву	111

ПРИКАЗИ

Ненад Обрадовић,	Личност, доба и наслеђе Јована Ненада (Борис Стојковски, <i>Цар Јован Ненад, живот, дело и наслеђе Црног Човека</i> , Српски институт, Будимпешта 2018)	113
------------------	---	-----

АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ		118
---------------------	--	-----

УПУТСТВО САРАДНИЦИМА		119
----------------------	--	-----

TARTALOM

KUTATÁSOK

HELYTÖRTÉNET

Mačković Stevan, Mrkić Dejan, Halász Tibor, Pavlović Leonila, Kőfalviné Ónodi Márta,	A Szabadkán beiratkozott első egyetemi hallgatókról A régi vámház és a keskeny felüljáró Az első Szabadkai gyermeknapok 1907-ben és 1908-ban A bajmoki „Proleterka“ kendergyár története, és szervezeti modellje Szabadkai krónika Adalékok a bácskai Miasszonyunk Kalocsai Iskolánövérrek történetéhez, különös tekintettel a Szabadkai kolostorra a második világháború idején	5 14 19 28 36 44
Csúszó Dezső,	A szabadkai mentőszolgálat története, Emlékezés dr. Bartha (Buchwald) Antalra	44
Szlávics Károly,	Szabadka Szabad Királyi Város Földműves Iskolája Palicson	55

ARCHIVISZTIKA

Rupčić Tijana,	Mi történjen, ha megsemmisültek az anyakönyvek? Az észak-bánáti zsidó hitközségek esete	64
----------------	--	----

LEVÉLTÁRI ANYAG		
Vukelić Zoran,	Zlatko Baloković – az eszlő szabadkai díszpolgár	67
Mészáros Zoltán,	Adalékok Jovan Mikić (Spartak) életrajzához	73
A FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE:		
Papdi Izabella,	Szabadka az egészségügyre vonatkozó irodalmának jegyzéke a 2010. és	78
Libman Emil,	2018. közötti időszakban	
Libman Zorica,		
A LEVÉLTÁR TEVÉKENYSÉGÉBŐL		
Petković Tamara,	A Szabadkai Történelmi Levéltár 2018. évi Évkönyve	105
Segedinčev Tatjana,	Az 5. ICARUS Napok Horvátországban, és az ICARUS 23. alkalommal megtartott Évi Közgyűlése: <i>Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks</i>	109
Borenović Dijana,	Laura Papo Bohoreta és a Sarajevói Történelmi Levéltár	111
ISMERTETÉSEK		
Obradović Nenad,	Jovan Nenad személye, kora és hagyatéka (Boris Stojkovski, <i>Car Jovan Nenad, život, delo i nasleđe Crnog Čoveka</i> , Szerb Intézet, Budapest, 2018.)	113
E SZÁM SZERZŐI		
UTASÍTÁSOK MUNKATÁRSAINKNAK		118
		119

CONTENTS

STUDIES

LOCAL HISTORY

Stevan Mačković,	The first students of the Faculty of Law in Subotica	5
Dejan Mrkić,	Old Customhouse and passarelle bridge	14
Tibor Halas,	The first <i>Children's day</i> event in Subotica in 1907 and 1908	19
Leonila Pavlović,	History and organization of the Proleterka hemp factory in Bajmok	28
Kőfalviné Ónodi Márta	Subotica chronicles. Contributions to the history of monastery of School sisters of Our Lady from Kaloča, special reference to the monastery in Subotica during Second World War	36
Csúszó Dezső	The history of ER in Subotica. In memory of Dr Antal Bartha (Buchwald)	44
Szlávics Károly,	The School of Agriculture in Free royal town of Subotica in Palić	55

ARCHIVAL SCIENCE

Tijana Rupčić,	The case of Jewish municipal community registers in North Banat	64
----------------	---	----

FROM THE ARCHIVAL MATERIAL

Zoran Vukelić,	Zlatko Balokovic – The first honorary citizen of Subotica	67
Zoltán Mészáros,	Contribution to the Biography of Jovan Mikić (Spartak)	73

BIBLIOGRAPHIES

Izabela Papdi,	Medical Bibliography of Subotica (2010–2018)	78
Emil Libman,		
Zorica Libman,		

ARCHIVES' ACTIVITIES

Tamara Petković,	Chronical of The Historical Archives of Subotica for the year 2018	105
Tatjana Segedinčev,	5. days of ICARUS Croatia and 23 rd ICARUS annual convention, <i>Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks</i>	109
Dijana Borenović,	Laura Papo Bohoreta and The Historical Archives of Sarajevo	111

REVIEWS

Nenad Obradović,	Review of the book <i>Car Jovan Nenad, život, delo i nasleđe Crnog Čoveka</i> by Boris Stojkovski, Serbian Institute, Budapest 2018	113
------------------	---	-----

AUTHORS IN THIS ISSUE		118
------------------------------	--	-----

INSTRUCTION TO PARTICIPIANTS		119
-------------------------------------	--	-----

О првим студентима уписаним на Правни факултет у Суботици

Сажетак: Први факултет Суботица добија 1920. године, када се врши и упис првих студената на суботички Правни факултет. Поред оних из града и околине који превладавају у првој генерацији, школовање овде започињу и неки из других, удаљених делова земље. На основу архивске грађе у раду се прати оснивање те високошколске установе а тежиште је на попису првих 80 студената. За неке истакнутије су дати и детаљнији биографски подаци.

Кључне речи: Суботица, Правни факултет, студенти

Увод

У Суботици није било факултета до формирања Правног факултета након окончања Првог светског рата. Али студената из Суботице било је на европским универзитетима од најранијих времена и самих зачетака универзитета. Тако се у евиденцијама универзитета у Кракову срећу имена: Petrus Vincency de Sobotka (1416), Staislaus Petri de Szobothka (1453), Demetrius Blasii de Sabbathka (1477), у Бечу: Paulus Chimer de Zabacka (1461),

Први и једини факултет на територији данашње Војводине у међуратном периоду оформио се управом у Суботици Указом од 27.01.1920,² као резултат укрштања и утицаја више разлога, у првом реду „државних и националних”. То најбоље илуструје и потврђује јасно изражени став: „Правни факултет имао је да буде и просветна и народна кула на најсевернијој граници Уједињене отаџбине.”³

Организовање почетка његовог рада било је омогућено и потпомогнуто снажним политичким чиниоцима. Но, у самој реализацији такве идеје требало се изборити са низом техничких и логистичких потешкоћа. Неке од њих су биле недостатак одговарајућег објекта за установу која је од самог старта замишљена да омогући високошколску наставу али и примање боравак и смештај студената који долазе са територија изван Суботице, мањак професорског кадра итд. „Упис студената почео је 1. марта и трајао је месец дана. Уписано је укупно 124 редовних и 40 ванредних слушалаца.”⁴ Било је одређена да се за редовне студенте Правног факултета могу примати свршени гимназијалци с положеним испитом зрелости у класичним гимназијама, док су ђаци реалки и шеријатских школа у којима

Правни Факултет у Суботици.*

Указом од 27. I. 1920. решено је, да се отвори Правни Факултет у Суботици, а

указом од 2. II. 1920. већ му је била прописана уредба.

* По званичним подацима. Бр. 413. од 1920. год. 20. новембра.

Факултет је за сада смештен у згради варошке гимназије, коју је сенат града Суботице привремено уступио факултету.

ИАСу, Ф. 228, 1085, Алманах Краљевине СХС за 1925.

Strauss Ignatius Andreas (1768), у Грацу: Manojlović Stephan (1871), у Инсбруку: Polyakovich Ludwig (1887), у Прагу: Parcsetich Felix (1859), у Падови: Reiner David (1840), на Академији Унивезитета у Загребу: Panchich Bonaventura (1835) итд.¹

се није предавао латински језик, били дужни положити га до краја другог семестра. Особе које су завршиле стручну школу или шест разреда гимназије, могле су се уписати само као ванредни студенти и нису имали право полагаати испите, нити добити стипендије. Отворена су три семестра

¹ Види Ласло Сеги, *Студенти са данашње територије Војводине на европским универзитетима 1338–1919*, Нови Сад 2010, 99–298.

² Историјски архив Суботица (даље ИАСу), Ф. 228, Правни факултет – Суботица 1920–1941, 1085/1925.

³ Меморандум за очување Правног факултета (ИАСу, Ф. 47, Градско поглаварство – Суботица 1919–1942, XIX 1107/1925. Г.П. 18.2.1925).

⁴ ИАСу, Ф. 228. 145/1920.

– први, други и трећи.⁵ Рад факултета је почео у згради Гимназије са само три предавача.⁶ „Први предавачи били су изванредни професор Милорад Недељковић⁷ за економску групу предмета, Сергије Викторовић Троицки,⁸ контрактуални изванредни професор црквеног права, те судач Окружног суда у Суботици Иво Милић,⁹ хоноарни наставник римског права.”¹⁰ Професор др Милорад Недељковић у градској Великој већници одржао је 23.3.1920. године јавно приступно предавање. Управо је он један од најзаслужнијих што је Суботица добила Правни факултет. Са датумом 2.3.1920. Указом бр. 1345. постављен је за ванредног проф. економских и финансијских наука на факултету у Суботици. Био је вршилац дужности декана у првом семестру 1920. године. Од 1920. године је ванредни професор, а од 1922. године редовни професор политичке економије и финансијских наука. За време петогодишњег боравка у Суботици активно је суделовао у политичком животу града. Упамћен је по свом оштром говору против Мађара након угушења побуне, тзв. Зелићевог пуча априла 1920. године, потом по анти-хрватском ставу израженом на једном предавању у Суботичкој матици, када је све Хрвате прогласио франковцима. У 1923. и 1924. години одобрен му је одлазак у Америку пошто га је Министарски савет одредио као делегата у вези са претресом ратних дугова. Са факултета одлази 1925. пошто је именован за директора Поштанске штедионице у Београду.

Главна књига студената¹¹ сведочи да је уписано укупно 80 студената. Из другог извора сазнајемо да је у први семестар било уписано 70, у

други 6, у трећи 3 и у четврти 1 студент (укупно 80).¹² До маја 1920. по статистикама факултета остало је 70 редовних студената,¹³ а завршило га је само 30 (сиц!).¹⁴ Уписивали су се од 9.03.1920. до 14.5.1920. године. Од тих 80 уписаних студената

Др Иво Милић (из Збирке Градског Музеја Суботица, бр. 2525)

само је 12 дипломирао. По вероисповести је било 30 „мојсијеваца”, 30 римокатолика, 19 православаца и 1 евангелиста. По месту рођења њих 33 су били рођени у Суботици. Занимљиво је и то што су шесторица били бивши чланови Буњевачко српске

⁵ Калман Кунтић, *Правни факултет у Суботици 1920–1941*, Суботица 2006, 38.

⁶ Тек 11.11.1920. факултет је пребачен у зграду бивше Препарандије у Вилсоновој улици.

⁷ Др Милорад Недељковић (Књажевац, 1883 – Француска, 1961). Од 1909. државни чиновник као начелник у Министарству финансија. Учествовао је у Априлском рату 1941. године и био заробљен. По повратку из заробљеништва, укључио се у Недићеву Владу као министар народне привреде. Био је у емиграцији после Другог светског рата.

⁸ Сергије Викторовић Троицки (Томск, 1870 – Београд, 1972). Школовао се на духовној академији у Петрограду и археолошком институту у Кијеву. Радио као доцент на историјско филолошком факултету у Одеси и као канонист учествовао у раду Сабора Руске православне цркве. Као емигрант долази у нашу земљу 1920. На суботичком факултету од самих почетака. У априлу 1920. као хоноарни професор предавао је Црквено право. Током 1927. изабран за редовног професора. За декана изабран школске 1933/34. У периоду 1938–1945. хоноарни проф. на Богословском факултету у Београду. У периоду 1947–1948. држао је предавања на Московској духовној академији. Написао низ дела из области црквеног права и византологије. Одликован домаћим и руским одличјима. Пензионисан 1945. као проф. Правног факултета у Београду. Године 1925. био је председник Руске православне црквене општине у Суботици.

⁹ Др Иво Милић (Каства на Брачу, 28.6.1881 – Загреб, 1958). Године 1923. Председник је *Суботичке Матице*, а 1939. *Просветног и потпорног друштва Истра–Трст–Горица*. Налазио се и на функцији начелника Окружног, те председника Среског суда у Суботици. Био је слободни зидар – масон. Од 25.10.1941. постављен је на Правни факултет у Београду, али ратне године проводи у Загребу. Имао је ћерку Смилу (Бузет, 9.8.1913 – ?) као и синове Андру (Истра, 1909 – 21.11.1922), Гојка (1921) и Бранка (1916). Именован за градског одборника, а одступио са тог места крајем 1925. Био је кум истакнутог функционера Драгослава Ђорђевића.

¹⁰ Калман Кунтић, *Правни факултет у Суботици 1920–1941*, Суботица 2006.

¹¹ ИАСу, Ф. 228, 28. Главна књига студената.

¹² ИАСу, Ф. 228, 1057/1921. Статистички извештај.

¹³ ИАСу, Ф. 228, 1128/1922.

¹⁴ ИАСу; Ф. 228, 1056/1921. Статистички извештај о уписаним студентима у први семестар школске 1919/1920.

Семестар	Ученици	1. маја 1920. г.			
		м.	ж.	Света	Укупно
II	редовни	70	-	70	96
	ванредни	23	3	26	

ИАСу, Ф. 228, 1128/922

народне гарде. Већ у школској 1921/22. број студената се попео на 496, од тога 12 студенткиња.¹⁵

Из књиге уписаних студената¹⁶ преписани су подаци за првих 80 студената.

1919 - 1920						
ред. бр.	бр. делевод. протокол.	Име и презиме	занимање родитеља, вероисповест	место и датум рођења	I семес. упис потврда	дипломирао
1.	259 2.	Војислав Матковић	жељезничар, р.к.	Суботица 6.4.1888.	9.3.1920.	
2.	4	Симеун Пилић	прав.	Шандор 8.3.1891	10.3.1920.	
3.	14 5.	Стеван Јанићијевић	кројач, прав.	Кратово, 5.5.1898.	11.3.1920.	17.6. 1923.
4.	6.	Бела Борош	жељезничар, мојсијевац	Суботица, 4.10.1901.	13.3.1920.	
5.	8.	Милорад Радојковић	прав.	Рача, 3.8.1898.	13.3.1920.	
6.	9.	Север Звекић	земљорадник, прав.	Суботица-Шандор, 5.1.1899.	13.3.1920.	17.10.1923.
7.	11.	Јован Милекић	прав.	Беловар, 18.8.1899.	14.3.1920.	13.6. 1922.
8.	14.	Деже Најман	мојсиј.	Ернехаза-Банат, 7.11.1899.	14.3.1920.	
9.	12.	Ђука-Ђорђе Мамужић	р. католич.	Суботица, 15.3.1898.	15.3.1920.	
10.	16.	Матија Еветовић	р. католич.	Бачолмаш, 24.2.1894.	15.3.1920.	
11.	17.	Срета Вукашинац	прав.	Белегиш- Срем, 19.10.1898.	15.3.1920.	
12.	18.	Борислав Нотарош	прав.	Велика Кикинда, 25.7.1899.	15.3.1920.	
13.	19.	Ђорђе Ледерер	р. католич.	Будимпешта, 14.11.1897.	15.3.1920.	
14.	20.	Матија Колар	Земљорадник, р. католич.	Берег-Баја Бачка, 18.2.1897.	16.3.1920.	14.10.1924.
15.	21.	Имре Шлезингер	мојсиј.	Панчево, 7.2.1898.	18.3.1920.	
16.	22.	Ласло Владислав Ковачић	р. католич.	Сегедин, 30.8.1899.	18.3.1920.	
17.	23.	Јулије Ђула Војнић-Тунић	р. католич.	Суботица, 18.2.1899.	20.3.1920.	

¹⁵ Миодраг Симић, *Историја суботичког Правног факултета 1920–1941*, Београд 1999, 96.

¹⁶ ИАСу, Ф. 228, 28. Главна књига студената. Она има укупно 406 листова са 4046 уписа.

18.	25.	Шандор Александар Липозенчић	р. катол.	Суботица, 9.4.1899.	20.3.1920.	
19.	26.	Андрија Лендваи	р. катол.	Суботица, 14.9.1898.	20.3.1920.	
20.	27.	Чеда Еремић	правосл.	Мошорин Тител-Бачка, 9.8.1891.	22.3.1920.	
21.	28.	Лазар Ивковић Ивандекић	р. катол.	Суботица, 27.9.1897.	24.3.1920.	11.2.1933.
22.	30.	Стипан Војнић-Тунић	р. катол.	Суботица, 31.7.1898.	24.3.1920.	
23.	31.	Виктор Лалић	р. катол.	Ср. Карловци, 7.12.1897.	23.3.1920.	16.6.1923.
24.	33.	Аркадије Милетић	правосл.	Падеј-Банат, 10.7.1889	1.4.1920.	
25.	34.	Божидар Николић	правосл.	Књажевац, 18.5.1899.	7.4.1920.	
26.	35.	Тибор Деметер	мојсиј.	Суботица, 8.7.1900.	8.4.1920.	
27.	36.	Иван (Исак) Амар	мојсиј.	Београд, 3.9.1897.	8.4.1920.	
28.	38.	Антун Цркковић	земљорадник, р. катол.	Суботица, 17.5.1896.	8.4.1920.	
29.	39.	Еден Корнхаузер	мојсиј.	Нађхаршањ, 21.2.1898.	9.4.1920.	
30.	40.	Иван Јован Неорчић	р. катол.	Суботица, 16.4.1899.	13.4.1920.	22.10.1928.
31.	42.	Мартон Шафер	мојсиј.	Пачир-Бачка, 30.4.1898.	13.4.1920.	
32.	43.	Ђорђе Пилић	правосл.	Суботица-Шандор, 9/21.5.1887.	14.4.1920.	11.10.1922.
33.	44.	Јован Беседеш	р. катол.	Ст. Кањижа-Бачка, 17.10.1900.	14.4.1920.	
34.	45.	Владан Брашић	трговац, правосл.	Трстеник, 9.4.1900-	14.4.1920.	23.10.1923.
35.	46.	Габор /Гавра/ Човић	р. катол.	Суботица, 12.11.1896.	15.4.1920.	
36.	47.	Ремија Миљачки	р. катол.	Суботица, 17.2.1896.	15.4.1920.	
37.	48.	Јосип Микшић	р. катол.	Суботица, 17.2.1896.	15.4.1920.	
38.	49.	Ђура Винце	р. катол.	Суботица, 4.6.1897.	15.4.1920.	
39.	50.	Андрија Чакић	р. катол.	Суботица, 27.3.1897.	15.4.1920.	
40.	51.	Геза Марковић	мојсиј.	Вршац, 2.11.1900.	15.4.1920.	
41.	52.	Ерне Марковић	мојсиј.	Вршац, 31.5.1899.	15.4.1920.	
42.	53.	Младен Продановић	трговац, правосл.	Арад, 18.11.1897.	15.4.1920.	
43.	54.	Ђорђе Парабутски	правосл.	Ђурђево-Бачка, 18.5.1891.	15.4.1920.	
44.	55.	Саламон Енгландер	мојсиј.	Вршац, 20.3.1900.	16.4.1920.	
45.	56.	Павле Баркан	мојсиј.	Вршац, 12.6.1900.	16.4.1920.	
46.	57.	Гергељ Бин	р. катол.	Сента, 3,3,1898.	17.4.1920.	
47.	58.	Владислав Кунец	мојсиј.	Суботица, 9.6.1898.	17.4.1920.	
48.	59.	Вилим Велимир Брудер	р. катол.	Турска Кањижа, 13.12.1895.	18.4.1920.	
49.	60.	Божидар Бикар	правосл.	Ст. Паланка, 3.1.1900.	19.4.1920.	
50.	61.	Лазар Туранов	правосл.	Суботица, 6.4.1900.	20.4.1920.	
51.	68.	Тибор Рокенштајн	мојсиј.	Баћа Мађарска, 1.11.1898.	20.4.1920.	

52.	69.	Бела Фаркаш	р. катол.	Сента, 22.4.1900.	20.4.1920.	
53.	71.	Бранко Пакашки	земљоделац, православ.	Сириг, 9.4.1899.	21.4.1920.	13.6.1923.
54.	72.	Ђура Клајн	мојсиј.	Суботица, 22.4.1897.	23.4.1920.	
55.	73.	Золтан Хајдушка	мојсиј.	Сомбор, 18.11.1901.	23.4.1920.	
56.	74.	Акош Милко	мојсиј.	Суботица, 1.10.1901.	24.4.1920.	
57.	75.	Елемер Милко	мојсиј.	Суботица, 22.4.1897.	24.4.1920.	
58.	78.	Владислав Бренер	р. катол.	Суботица, 2.3.1899.	26.4.1920.	
59.	80.	Мирко Кон	мојсиј.	Мељкут, 27.5.1899.	27.4.1920.	
60.	81.	Ендре Нађ	р. катол.	Нађлајошфалва, ¹⁷ 14.12.1900.	27.4.1920.	
61.	82.	Стеван Бергер	мојсиј.	Суботица, 28.7.1899.	27.4.1920.	
62.	83.	Ерне Клајн	мојсиј.	Суботица, 5.10.1900.	25.4.1920.	
63.	84.	Мартон Баш	мојсиј.	Чантавир, 2.4.1899.	28.4.1920.	
64.	87.	Мирко Дајч	мојсиј.	Караншебеш, ¹⁸ Румунија, 2.1.1899.	28.4.1920.	
65.	88.	Игњат Хоровиц	мојсиј.	Суботица, 15.4.1898.	28.4.1920.	
66.	89.	Карољ Шпицер	мојсиј.	Рума, 31.10.1899.	28.4.1920.	
67.	90.	Павле Швицер	мојсиј.	Нашице, 10.6.1898.	28.4.1920.	
68.	91.	Матија Блум	мојсиј.	Суботица, 21.2.1897.	28.4.1920.	
69.	92.	Гаврило Блум	мојсиј.	Суботица, 21.2.1897.	28.4.1920.	
70.	95.	Павле Балог	р. катол.	Суботица, 20.1.1901.	29.4.1920.	
71.	96.	Арнолд Ревес (Рајх)	мојсиј.	Гор. Ковиљ-Бачка, 25.2.1891.	29.4.1920.	
72.	97.	Владислав Михаљфи	еванг.	Филоп Салаш, ¹⁹ 10.8.1900.	30.4.1920.	
73.	98.	Владислав Лимбек	р. катол.	Кишхеђеш, 15.3.1901.	30.4.1920.	
74.	99.	Владимир Ђурђевић	правосл.	Лужница - Крагујевачка, 5.6.1896.	30.4.1920.	
75.	100.	Петар Варга	р. катол.	Ср. Карловци, 27.6.1895.	30.4.1920.	17.6.1923.
76.	101.	Андор Бек	мојсиј.	Суботица, 19.6.1900.	3.5.1920.	
77.	102.	Федор Часар	р. катол.	Мармарош, ²⁰ 13.12.1901.	4.5.1920.	
78.	103.	Стеван Герштер	р. катол.	Ст. Бечеј, 14.7.1895.	4.5.1920.	
79.	104.	Стеван Милко	мојсиј.	Суботица, 12.5.1898.	12.5.1920.	
80.	105.	Божидар Бранковић	правосл.	Илок, 6.1.1899.	14.5.1920.	13.10.1923.
1920 - 1921						
81.	1.	Матија Малагурски	р. катол.	Суботица, 12.3.1882.	15.9.1920.	
82.	2.	Богољуб Јовановић	правосл.	Солун Грчка, 5.1.1900.	15.9.1920.	16.6.1923.

¹⁷ Nagylajosfalva = Padina / Падина, насеље у Банату. Види: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagylajosfalva>.

¹⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Caransebeș>.

¹⁹ Fülöpszállás, види <https://en.wikipedia.org/wiki/Fülöpszállás>.

²⁰ <https://sk.wikipedia.org/wiki/Marmaroš>, преузето мај 2019.

Белешке о студентима:²¹

Ред. бр. 6.

Север Звекић судија (5.1.1899–?)

Север Звекић је рођен у Шандору 5.1.1899. Попут велике већине младића са ове територије, мобилисан је 10.3.1917. у 86. пешадијски пук као ђак–редов. Упућен на италијански фронт, где је заробљен. Из заробљеништва се вратио децембра 1919. Након тога, 1920. године уписује се на Правни факултет. Основао априла 1920. године, са групом студената суботичког Правног факултета (Иван Амар, Лазар Туранов итд.) Студентску дилетантску позоришну трупу, која је добила право да за пробе и представе своје аматерске дружине једном недељно користи салу Градског позоришта. Дипломирао је 27.6.1923. године. У 1928. години је судија, а тада похађа и докторске студије. Већ у 1930. Север Звекић се јавља као власник две куће у Суботици. Тада тражи и добија уверење да има куће на адресама Трг Тирила и Метода 9 и на углу Змај Јовине и Цара Лазара, те да су обе на регулационој линији.²² Његов брат Теодор Звекић похађао је такође исти факултет.

Ред. бр. 7.

Др Јован Милекић (Бјеловар, 18.8.1899–1978)

Дипломира 15.3.1920, а већ од 30.9.1920. је у служби Града као „полициски конципијент”. Од

Др Јован Милекић

1.10.1920. до 30.11.1924. ради као чиновник Суботичке пучке банке, од 1.11.1930. до 31.3.1935. директор *Пољопривредне и заложне банке*, од 1.4.1935. до 31.5.1938. шеф јавне бележничке канцеларије др Владислава Манојловића, где је спровео и ликвидацију те канцеларије, након смрти Владислава. Борави у Београду за време окупације. У новембру 1944. се јавља као службеник НОО²³ Палић. Јован Милекић потиче по оцу из сремскомитровачке племићке породице а по мајци из суботичке велепоседничке породице Манојловић, која је Суботици дала угледне адвокате, уметнике и јавне раднике. Иако је желео да живот посвети историјској науци и колекционарском раду, под утицајем породице уписао је Правни факултет и дипломирао, а за доктора политичких наука промовисан је на Правном факултету у Сегедину. Као директор банке у Суботици, пасионирано се бавио колекционарством. Ужа област за коју се определио јесте историја и уметност на територији Бачке. Тако је у палати Манојловић на Корзоу настао *Бачки музеј*, за који се сматра да је почетак модерне музејско галеријске делатности, не само у Суботици него и у Краљевини СХС.

Ред. бр. 10.

Др Матија Еветовић (Бачалмаш, 1894 – Суботица, 2.7.1972)

Крајем 19. века (1898) фамилија Матије Еветовића се преселила у Суботицу, где он похађа основну школу а затим наставља школовање у Травнику, до матуре. У Првом св. рату је мобилисан, те 24.6.1915. бива рањен код Лавова на руском фронту. Опоравио се и 9. 1.1919. разрешен је војне службе. Одмах након тога се обратио Градском Сенату с молбом да настави добијати стипендију – потписао се као „редовити слушац седмог семестра на мудрословном факултету Кр. свеучилишта у Загребу”. Тамо је, на Филозофском факултету у Загребу, и дипломирао 1921. године, а 1923. одбранио и докторску тезу. Одмах након дипломирања, од 24.9.1920. добио је прилику да ради као професор филозофије и српско-хрватског језика у суботичкој Гимназији, где се задржава до 1926. Он се такође нашао међу првим уписанима на новоуспостављени суботички Правни факултет, но на њему није успео да дипломира. Након наставничке гради политичку каријеру, те постаје подградоначелник Суботице (1926–1928). У служби Града затим остаје као саветник Културно-социјалног одељења све до 12.4.1941. године. Након Другог светског рата постављен је за директора Мушке гимназије у Суботици, а од 1948. године управника Градског музеја у коме остаје до одласка у пензију 1.1.1953. године.

²¹ Поред тога што су се подаци о студентима уписивали у главну књигу студената – матрикулу, њима су се отварао и посебни персонални досијеи. У овоме раду нису обрађени сви досијеи, него само оних личности које су посебно остале забележене у историји града.

²² ИАСу, Ф. 47, IV 1596/930.

²³ Народноослободилачки одбор.

Др Матија Евтовић 1920. године

Ред. бр. 13.

Ђорђе Ледерер је завршио гимназију у Будимпешти. Није уписао други семестар. Вероватно је имао тешкоће са познавањем језика на коме се одвијала настава.

Ред. бр. 17.

Јулије Војнић Тунић је био син др Јулија Војнић Тунића.

Ред. бр. 21.

Лазар Ивковић Ивандекић.

Његов отац Јосип је био мали поседник, и Лазар је био члан Буњевачко српске народне гарде.

Ред. бр. 22.

Стипан Војнић Тунић (Суботица, 31.7.1898. - 30.11.1944.)

Отац др Жељко (Дезидер) Војнић Тунић дугогодишњи председник Сирочадског стола, мати Терезија Хајду. Школован и васпитаван у мађарском духу, па не треба да чуди што је за њега градоначелник Иван Ивковић Ивандекић дао карактеристику да „влада државним језиком, али се у говору

нападно истиче мађарски акценат”. Стипан Војнић Тунић је такође обављао функцију председника Сирочадског стола од 13.11.1920. до 31.01.1928. године. Како није напунио 10 година стажа у градској служби, за пензију добија отпремнину од само 32.422 динара. Страдао по доласку партизанских снага 30.11.1944. године. Из предмета у поступку доказивања смрти Војнић Стипана,²⁴ сазнаје се да је „...одведен из свога стана 12. октобра 1944...” Не треба га мешати са личношћу истог имена и презимена – Стипаном Војнић Тунићем (Суботица, 25.12.1883 – 4.09.1928) који је био нећак Паје Кујунџића. Он је обављао функцију подградоначелника у Суботици, великог жупана Баје, а био је и народни заступник у Уставотворној скупштини.

Доказивање смрти Војнића Стипана

Војнић Тунић Стипан, из Суботице, рођен 31 јула 1898 године од родитеља д-р Војнића Тунића Жељка и Војнић Хајду Терезије, однесен је из свога стана 12 новембра 1944 године и од тога доба нема о њему никаквих вести.

Позива се нестали као и сви који било шта знају о животу несталиг да то пријаве Суду или постављеном скрбнику д-р Папу Људевиту, адвокату из Суботице, у року од 30 дана рачунајући од дана објављивања овог огласа у „Службеном листу Војводине”, јер ће се по протеклу овог рока донети одлука о проглашењу смрти.

Срески суд у Суботици, број Вп. 586-47, од 14 јуна 1947 године. 3911

Доказ о смрти Стипана Војнића

Ред. бр. 29.

Еден Корнхаузер (1893– 1943)

У попису жртава Јевреја са територије Суботице²⁵ под бр. 3128. уписано је „Корнхаузер Едмунд, р.л 893, Јевреј, чиновник, на принудном раду. Шопрон, непознато. АЈ, Ф. 179.627 187 7; ИСЈ,²⁷”

Ред. бр. 35.

Габор (Гавра) Човић је био члан Буњевачко српске народне гарде.

Ред. бр. 36.

Ремија Миљачки.

У 1919. години радио за Град на жигосању новчаница и локалном попису становништва,²⁶ а крајем 1918. био је члан Буњевачко српске народне гарде.

Ред. бр. 37.

Јосип (Јосо) Микшић је био члан Буњевачко српске народне гарде.

Ред. бр. 39.

Андрија Ђакић.

Он је исто у 1919. години радио за Град на жигосању новчаница и локалном попису становни-

²⁴ ИАСу, Ф. 278, Срески суд – Суботица 1945–1959, Вп. 586/1947 24.

²⁵ Мирко Грлица, др Антал Хегедиш, Милан Дубајић, Лазар Мерковић, *Именик жртава Другог светског рата на подручју суботичке општине*, Суботица 2000, 160.

²⁶ ИАСу, Ф. 47. I 13/1919. Групу која је од 1.01.1919. радила на пословима око жигосања крунских новчаница, сачињавали су: Гавра Човић, Андре (Андрија) Ђакић, Ремија Миљачки, Јосо Микшића, Антун Црнковић и Ремија Марцикић. Они су упутили молбу градским властима да се приме за градске чиновнике.

штва,²⁷ а био је и члан Буњевачко српске народне гарде.

Ремија Миљачки

Ред. бр.42.

Младен Продановић (Арад, 18.11.1897 – Суботица, 12.4.1945)

Отац Димитрије, мајка Петровић Милка. Православац, полицијски пристав, Пиуковићева 3. Служба у полицији му је обележена аферма, оптужбама, суспензијама и казнама. Године 1940. примљен је поново у Полицију Сарадник са мађарском обавештајном службом. Од 1941. плаћени агент, осуђен и стрељан по пресуди Војног суда за Војводину 294/1945. Његов млађи брат Продановић Никола (Арад, 18.8.1896 – ?) исто је уписао први семестар на Правном факултету 1921, и похађао га до 1925. године.

Ред. бр. 50.

Лазар Туранов (Суботица, 6.4.1900 – 14.10.1944)

Отац му се звао Исидор. Матурирао 28.4.1918. у вишој гимназији у Суботици. Како није дипломирао, запослио се у градској служби као подбележник треће класе. Остала је забележена епизода да је 1925. био под истрагом због напада у кафани

Народ на келнерицу Нели Алеин, супругу Јакова Алеина. Туранов је тврдио да је келнерица начинила „дажбински прекршај” тиме што не издаје блокове. Насрнуо је на њу псујући јој „жидовског Бога, да вара државу”.²⁸ После је радио као полицајац. Страдао је по уласку мађарских трупа.

Марка од 0.50 д.

Секретаријату факултета.

Пријављујем се за редовног ученика Правног факултета одсека у I семестар.

Потребне податке исписујем:

Дан, месец и година рођења 18. новембра 1897

Место (град, округ, покрајина) рођења Арад

Боравиште Мратославце

Држављанин Србин, Мртвац, Австралец

Име и презиме оца Димитрије Продановић

Очево занимање приватништина

Очева или старооцева адреса Милитарне Продановић Арад

Сарадник Полицијске станице у Араду.

Младен Продановић
Мртвац

тачно попунити. За нетачне и непотпуне по-

Уписни лист Младена Продановића

Ред. бр. 53.

Бранко Пакашки је тек 1922. оптирао за КСХС.²⁹ Радио је као адвокат у Суботици. У првим данима по ослобођењу од нових власти, ангажован као преводилац.

Ред. бр. 56.

Акош Милко, син др Исидора Милка.

Ред. бр. 67.

Павле Швицер (Нашице, 10.6.1896 – Кузрин, 1.10.1944)

Отац му је био Данијел, мајка Етела Крисхабер. Дипломирао хемију и са браћом основао 1926. године *Лабораторију за производњу хемијских*

²⁷ ИАСу, Ф. 47, I 13/1919.

²⁸ ИАСу, Ф. 47, гр. 265/1925.

²⁹ ИАСу, Ф. 47, I 251/1922.

препарата.³⁰

Ред. бр. 76.

Андор Бек (Суботица, 19.6.1900 – у близини Москве, 28.2.1943)

Отац Мано, мајка Хермина Шефер. Страдао је на принудном раду у близини Москве, 28.2.1943. године.

Закључак

Студенти прве генерације су се уписивали од 9.3.1920. до 14.5.1920. године. Од тих 80 уписаних

– само је 12 успело да и дипломира. Структура уписаних по вероисповести је била следећа: 30 „мојсијеваца“, 30 римокатолика, 19 православаца и 1 евангелик. По месту рођења њих чак 34 су били рођени у Суботици или Шандору, а још 3 у местима која припадају територији суботичке општине. Занимљиво је и да су од њих, чак шесторо били чланови бивше Буњевачко српске народне гарде. У наредним генерацијама ти односи ће се битно мењати, рашће проценат дипломираних, а у структури ће превладати студенти из других делова земље.

Összefoglaló

A Szabadkán beiratkozott első egyetemi hallgatókról

A Jogi Egyetem első generációjának hallgatói 1920. 3. 9-étől 1920. 5. 14-ig. íratkoztak be. A 80 beíratkozóból mindössze 12-nek sikerült diplomázni. A beíratkozottak vallási struktúrája a következő volt: 30 „mózes vallású“, 30 római katolikus, 19 pravoszláv és egy evangélikus. Közülük 34-en Szabadkai vagy Sándori születésűek voltak és még hárman (3) a városhoz tartozó község településeiről valók. Érdekes,

hogy közülük hatan (6) voltak tagjai Bunyevác-Szerb Nemzeti Gárdának. A következő hallgatói generációkban ezek az arányok alapvetően meg fognak változni, nő a diplomázottak száma, és származásukat tekintve többségben lesznek az ország más vidékeiről való egyetemi hallgatók.

Kulcsszavak: Szabadka, Jogi Egyetem, egyetemi hallgatók

Resume

The first students of the Faculty of Law in Subotica

The first generation students of The Faculty of Law enrolled between March 3rd and May 14th 1920. From 80 students enrolled, only 12 graduated. The religious status of the students was different – Roman Catholics, Orthodox, and Evangelist. There were 34 students born in Subotica or Aleksandrovo and 3 other that were born in places in Subotica municipality. These statistics change significantly in future genera-

tions with more students graduating and more of them coming from other countries.

This paper deals with the establishment of the Faculty of Law based on the archival material, with a focus on the first 80 students enrolled. The paper also provides biographical data about some of the distinct students among those first enrolled.

Key words: Subotica, Faculty of Law, students

³⁰ Стеван Мачковић, *Индустрија и индустријалци Суботице (1918–1941)*, Суботица 2004, 217.

Стара царинарница и пасарела

Сажетак: Градски пејзажи Суботице не престају да се мењају. Данас је то последица развоја, а у прошлости су свој допринос дали и бомбардери, оставивши за собом читаве блокове у рушевинама. Осим ратних разарања неки објекти су плански уклоњени након процене да више немају значај и функцију која им је некада припадала. Међу њих спадају и царинарница и пешачки мост на крају улице Папа Пала. Царинску зграду је разорила авионска бомба 1944. године док је мост претекао до краја XX века, када је размонтиран.

Кључне речи: Царинарница, пешачки мост, бомбардовање, пасарела

Изградња у Суботици између два рата

После Првог светског рата, за Суботицу а и Европу, *Belle Époque* (лепа времена) је била прошлост. Иако се сматра да се град у овом периоду, као погранично место нашао у неповољној позицији у односу на неке друге центре и да га карактерише заостајање и запостављање на државном нивоу, Суботица је улагала у јавне грађевине. Неке од најзначајнијих су Штранд купатило на Палићу са 600 кабина (1921), реконструкција Позоришта (1926), Соколско слетиште (1936), Југословенски народни дом (1937),¹ затим Берза рада и Царинарница првог реда.

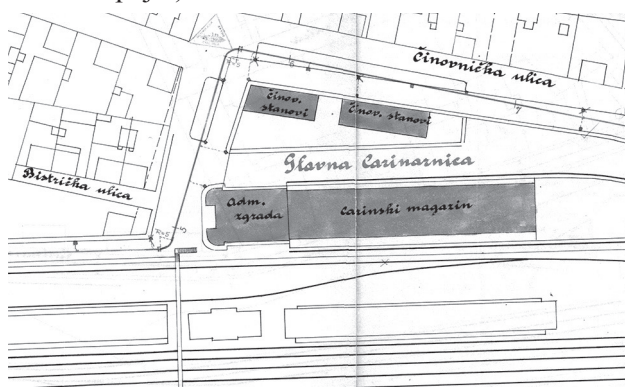
Изградња интернационалног пута Београд – државна граница, која је започела 1934. године, била је највећа државна инвестиција путне мреже кроз Суботицу. У то време овај град је један од најважнијих саобраћајних центара нове државе.² Ту су биле сконцентрисане све железничке линије и сви путни правци који су долазили са југа, југозапада и југоистока према северу.³

Царинарница

Након што се нашла у новој краљевини, и то на њеној граници, Суботица је добила улогу северне капије, кроз коју тече значајан промет робе. Царинска служба је добила своју зграду уз теретну

железничку станицу, између данашњих улица Папа Пала и Болманске, а у оно време названих Царинска и Чиновничка, у делу града који је тек требао да се формира као насеље. Поред административне зграде, магацина и рампе, подигнуте су и две стамбене зграде за намештенике ове државне службе, а од ових нових објеката, преко колосека теретне станице до Сенћанског пута, конструисан је пешачки мост. Према сачуваним нацртима у збирци пројеката Историјског архива у Суботици, као локација за ове објекте разматран је и простор на углу улица Паралелна (данас Јована Микића) и Храстова.⁴

У оквиру тог плана је изграђена зграда поште и поштанске царинарнице у продужетку железничке станице, на место поштанске баракe (данас Пошта број 2).⁵

Административна зграда, царински магацин и две стамбене зграде, ИАСу, Ф. 275, Збирка пројеката

Изградња Царинарнице I реда са пратећим објектима у XI кварту представља један од највећих градитељских подухвата овог периода. Радове је надзирала Краљевска банска управа, а све послове је завршила Градска општина путем Градског техничког одељења. Пројекти су израђени 1930. године и наредне 1931. се приступило градњи. Том приликом је урађено калдрмисање приступних улица и направљена је канализација.⁶

Мада је првобитно планирана изградња већег броја мањих објеката, индивидуалних и двојних кућа за потребе смештаја већег броја чиновника,

¹ Стеван Мачковић, *Грађевинска индустрија у Суботици (1918–1941)*, у: *Ex Pannonia*, 2, Subotica 1997, 27

² Исто.

³ Гордана Прчић Вујновић, Габор Деметер, *Развој урбанизма и архитектуре у периоду од 1918. до 1941. године у Темишвару, Сегедину и Суботици*, Суботица 2008, 374.

⁴ Историјски архив Суботице (ИАСу), Ф. 275, Збирка пројеката, 76, 1.

⁵ ИАСу, Ф. 275, к. бр. 81. Дневник и грађевинска књига поштанског царинског магацина (1931–1933).

⁶ Гордана Прчић Вујновић, Габор Деметер, *Развој урбанизма и архитектуре у периоду од 1918. до 1941. године у Темишвару, Сегедину и Суботици*, Суботица 2008, 374.

*Административна зграда царинарнице, погођена бомбом 1944. године,
ИАСу, Ф. 180, Збирка фотографија*

услед недостатка простора изграђене су две двоспратне зграде.⁷

Бомбардовање

Приликом напада Сила осовине на Краљевину Југославију, Суботица је избегла нападе из ваздуха. Овај град је био поштеђен све до лета 1944. када је бомбардовање отпочела англо-америчка авијација, а окончала га немачка авијација пред крај 1944. године. Ваздушни напади у лето и рану јесен 1944. са сигурношћу се могу повезати са општим плановима и војним операцијама великих савезничких сила САД, Велике Британије и СССР-а, у којима је требало уништити или онемогућити извлачење окупационих војних и материјалних снага из Србије.

Бомбардовање Суботице 18. септембра 1944. године било је пето по реду и најмасовније до тада. Том приликом је у летачкој мисији ангажован велики број борбених летелица са циљем да се у што већој мери оштете железничке саобраћајнице и објекти на потезу Београд – Нови Сад – Суботица – Будимпешта.⁸ Тог дана су пале бомбе и на улице Царинска, Чиновничка и Теретна, где су се налазили објекти царинарнице и пешачки мост. Према

*Исказу о штети причињеној у Суботици услед бомбардовања из ваздуха*⁹ погођена је административна зграда и магацин иза ње, док су стамбене зграде претрпеле штету „у црепу и стаклу“.

За објекат царинарнице то је био крај. Оштећени магацин је поправљен и он је у функцији до данашњих дана, као и спратнице са чиновничким становима. О људским жртвама на овом месту нема података, међутим, позната је једна жртва бомбе бачене тога дана, која ја експлодирала тек после рата. Новине Слободна Војводина 1945. године извештавају да је испод челичног пешачког моста погинуо петнаестогодишњи Стјепан Кизур, услед експлозије заостале бомбе коју је несрећни дечак пронашао и са њом неспретно руковао.¹⁰

Пасарела

Пасарела, француски *passarelle* (пасарел), јесте пешачки мостић, прелаз за пешаке преко прометних улица или железничких пруга.¹¹

Овакви мостови се граде да би пешацима пружио безбедност на оним местима где они у већем броју прелазе саобраћајнице, неретко кршећи саобраћајне прописе.

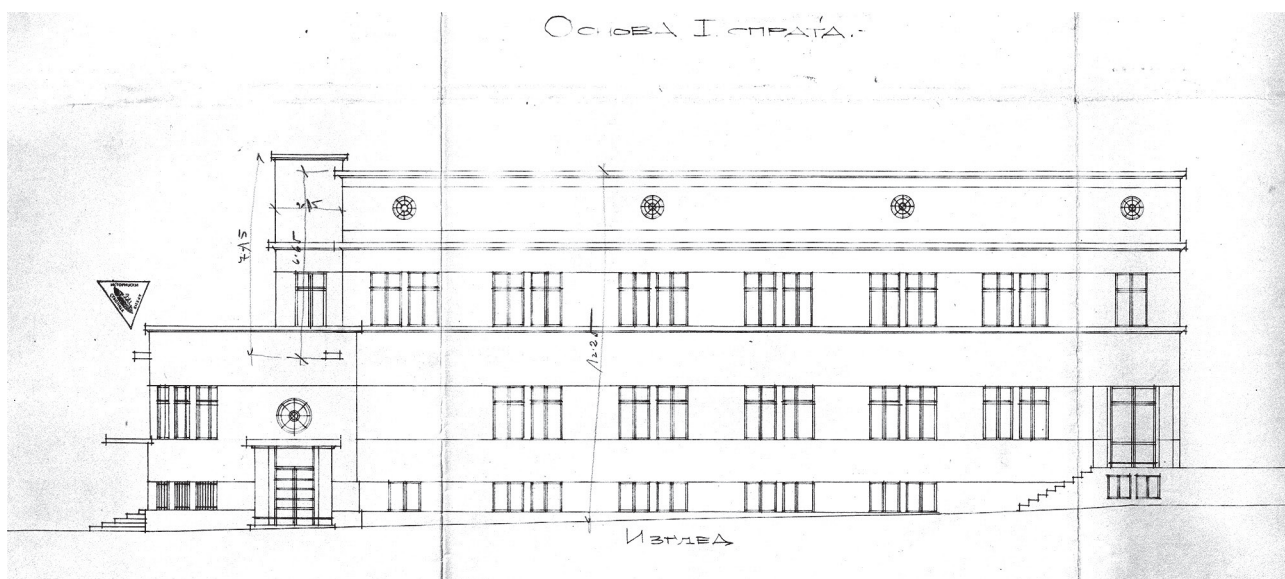
⁷ Исто.

⁸ Зоран Вељановић, *Бомбардовање Суботице 1944*, Нови Сад 2010, 49.

⁹ ИАСу, Ф. 70, Окружни народни одбор – Суботица 1944–1948, 1629/1945. Исказ о штети почињеној 1944. године у Суботици услед бомбардовања из ваздуха.

¹⁰ *Потребно је чим прије одстранити муницију са суботичких улица*, у: Слободна Војводина, 147, Суботица 1945, 8.

¹¹ Иван Клајн, Милан Шипка, *Велики речник страних речи и израза*, Нови Сад 2006, 900.

Нацрт бочне стране административне зграде, Ф. 275, Збирка пројеката

У Суботици, 1933. године је за пешаке подигнут мост гвоздене конструкције преко теретне железничке станице.¹² Пешачки мост дужине 200 метара премостио је железницу на месту где је она била најшира, и спојио два дела града које раздвајају колосеци. Осим што је служио основној намени, то је био „балкон“ са ког су пролазници, а посебно деца, са занимањем посматрали маневрисање локомотива и састављање композиција.

У време када је изграђена ова пасарела, постојали су планови о изградњи бар још једног

оваквог моста¹³ који би скратио пут између старог дела града и новонастајућег насеља преко пруге. И након рата се у плановима рачуна на ова решења али се у пракси не одржава ни овај постојећи мост. Половином шездесетих, група грађана, углавном становника насеља Нови град, пишу Суботичким Новинама и питају зашто је пасарела затворена. Из Одељења за урбанизам и комуналне послове одговарају: „У недостатку средстава мост се није одржавао годинама па се сада налази у таквом стању да представља опасност за све оне који би га

Зграде за чиновнике. ИАСу, Ф. 180, Збирка фотографија.

¹² ИАСу, Ф. 275, 78.

¹³ Стеван Мачковић, *Грађевинска индустрија у Суботици (1918–1941)*, у: *Ex Pannonia*, 2, Суботица 1997, 27.

користили.¹⁴ Новине преносе да је пролаз запречен дрвеном оградом али је неки грађани прескачу: „Упозоравамо да на мосту недостаје двадесетак попречних дасака па није искључено да неко од грађана, а поготово деце и настрада.“¹⁵

Пешачки мост / пасарела

Од времена када је ова конструкција подигнута па до осамдесетих година, са једне стране је никло насеље солитера Прозивка, а са друге је довршено формирање кварта Нови град у ком су, поред породичних кућа, постојала и предузећа са великим бројем запослених. Оправданост постојања пасареле је била неупитна, међутим, њено одржавање недовољно, што је потврдила и несрећа 1987. године. Једна млада жена је пропала кроз натруле даске и пала са висине од шест метара на пругу. Преживела је, али са тешким повредама. Одговорност за стање нико није хтео да прими. Ни железница, ни општина, ни комуналне службе нису хтеле да признају власништво над објектом.

Зна се да су мост годинама поправљали и о њему се бринули радници ЖТО-а,¹⁶ иако он није њихово основно средство, као и радници Комуналне радне организације Суботица, без обзира што то није било у њиховој надлежности. Пошто је изградњу моста наручио Сенат града Суботице тридесетих година, све је говорило да је његов наследник Скупштина општине. Родитељи настрадале девојке су поднели тужбу против „непознатог лица“ због неодржавања моста, који ни после тога нико није поправио, можда да не би потврдио своју надлежност.¹⁷

Последњу наду значила је изградња нове аутобуске станице. У плановима се у том тренутку рачунало и на стару пасарелу.

Суботичке Новине 1987. године пишу да ће постојећи пешачки мост, који прелази пругу и излази на Ужичку улицу, и даље остати, али ће бити продужен преко читавог комплекса аутобуске станице

са излазом на тротоар на Сенћанском путу. То ће становницима МЗ Нови град омогућити да пешке за кратко време стигну до продавница и других локала на станици. Вест су потврдили и у Секретаријату за урбанизам и грађевинарство: „Пешачки мост ће бити комплетно реновиран и постаће саставни део аутобуске станице тако што ће један његов крај директно улазити у сам хол станице.“¹⁸

Ништа од тога није остварено. Аутобуска станица је завршена а мост остао иза ње запечаћен металном решетком. Више нико никад није прешао преко њега. Остао је да стоји до краја деведесетих година, када је донета одлука да буде размонтиран.¹⁹

Поглед са пасареле, фото архива Суботичких новина.

Извори из архивске грађе

Историјски архив Суботице (ИАСу), Ф.70, Окружни народни одбор – Суботица (1945–1946); 1944–1948

ИАСу, Ф.180, Збирка фотографија

ИАСу, Ф. 275, Збирка пројеката

Литература и извори

Зоран Вељановић, *Бомбардовање Суботице 1944*, Нови Сад 2010.

Стеван Мачковић, *Грађевинска индустрија у Суботици (1918–1941)*, у: *Ex Pannonia*, 2, Суботица 1997.

Гордана Прчић Вујновић, Габор Деметер, *Развој урбанизма и архитектуре у периоду од 1918. до 1941. године у Темишвару, Сегедину и Суботици*, Суботица 2008.

Слободна Војводина, Суботица 1945.

Суботичке новине, Суботица 1965, 1987, 1998.

¹⁴ М. И., *Забрањен прелаз преко моста*, у: *Суботичке Новине*, 37, 17. септембар 1965, 6.

¹⁵ *Фото-камера открива*, *Суботичке новине*, 44, 5. новембар 1965, 6.

¹⁶ Железничко-транспортна организација.

¹⁷ З. Перушић, *Мост без газде*, у: *Суботичке новине*, 51, 25. децембар 1987, 11

¹⁸ Исто.

¹⁹ *Мирним путем испод пруге*, у: *Суботичке новине*, 38, Суботица 1998, 8.

Összefoglaló

A régi vámház és a keskeny felüljáró

A két világháború közötti Szabadka egyik legnagyobb beruházása a vámház és az ehhez szükséges létesítmények építése volt. Ennek a keretében gyalogos híd épült a vasút felett. A beruházás része volt a vasútállomás melletti új postahivatal és két ház építése a tisztviselőknek. A hivatal épületét az 1944-es

bombázások tették tönkre, a keskeny híd idővel elöregedett és, a 20. század végén lebontották. A többi létesítmény ma is működik.

Kulcsszavak: Vámház, gyalogos híd, bombázás, keskeny híd

Resume

Old Customshouse and passarelle bridge

One of the biggest investments in Subotica between the two World wars, was the construction of the Customshouse and additional objects, including the crossing bridge constructed over the Railway station. The new Post office building and two apartment buildings for officers were also a part of that project. Admin-

istrative building has been destroyed in the air bombing of 1944, passerelle bridge was worn out over the time and removed at the end of 20th century. The rest of the construction objects are still in function today.

Key words: Customshouse, pedestrian bridge, air bombing, passarelle bridge

Az első Szabadkai Gyermeknapok 1907-ben és 1908-ban

Összefoglaló: A XX. század elején Magyarországon sorra születtek meg a gyermekvédelemmel kapcsolatos törvények, jogszabályok. Az állami hatóságok mellett fontos szerep jutott az 1906-ban megalakult Országos Gyermekvédő Ligának is. Az elhagyott és szegénysorsú gyermekek segélyezése mellett a Liga különböző intézeteket és otthonokat működtetett és a Gyermeknapok keretében adakozásra szólította fel az egész ország lakosságát. Szabadkán az első Gyermeknapokat 1907-ben és 1908-ban szervezték meg, a rendező bizottság élén pedig a város főispánja, Bezerédy István állt. A Gyermeknap alatt a lakosság az utcán elhelyezett urnákba dobhatta adományait, a város kereskedői és iparosai az napi bevételükből adakoztak a Ligának, egyesületek és különböző szervezetek gyűjtöttek adományokat, illetve sor került színházi előadások és jótékonyági hangversenyek megrendezésére is.

Kulcsszavak: Országos Gyermekvédő Liga, Gyermeknap, Szabadka, Bezerédy István főispán

Az Országos Gyermekvédő Ligáról

Magyarországon a különböző külföldi példák és korábbi hazai tapasztalatok alapján 1898-ban született meg a nyilvános betegápolásról szóló törvény (XXI. t.c.). A törvény előírásai értelmében az állam köteles 7 éves korukig a talált és a hatóságok által elhagyottnak nyilvánított gyermekek gondozásának, ápolásának és neveltetésének a költségeit fedezni. A gyermekvédelem tekintetében további előrelépést jelentett az 1901. évi gyermekvédelmi törvény (VIII. t.c.), mely kötelezte az államot, hogy az ország egész területén hozzon létre gyermekmenhelyeket, vagyis lencházakat, a talált és hatóságilag elhagyottá nyilvánított 7 éves aluli gyermekek védelmére. Rövid időn belül a törvény előírásait a 7-15 éves korú elhagyott gyermekekre is kiterjesztették. Az állam akkori vezetői számára azonban világossá vált, hogy a korszerű gyermekvédelem csak az egész társadalom bekapcsolásával lehetséges, és szükség van egy olyan országos karitatív szervezetre, mely az emberek érzületeire apellálva szólítaná fel közadakozásra az egész ország lakosságát. Az Országos Gyermekvédő Liga 1906-ban jött létre, védnöke az akkori miniszterelnök, gróf Andrássy Gyula volt. A Liga célja a gyermekvédelem minden ágának felkarolása és hathatós támogatása. Segélyezte a szegénysorsú családokat, nevelőintézeteket, tanulóotthonokat és üdülőtelepeket működtetett, gyermekvédelmi alapítványokat kezelt, anyagilag támogatta a külön-

böző gyermekvédelemmel foglalkozó egyesületeket és árvaházakat. A Ligának hivatalos közlönye is volt, a *Gyermekvédelem Lapja*. A működéséhez szükséges anyagi alapot a Liga a Gyermeknap országos megszervezésével kívánta előteremteni, és az első Gyermeknap megszervezésére már 1906-ban sor került. Az egész országban 1907-ben terjedt el és lett sikeres, töb-

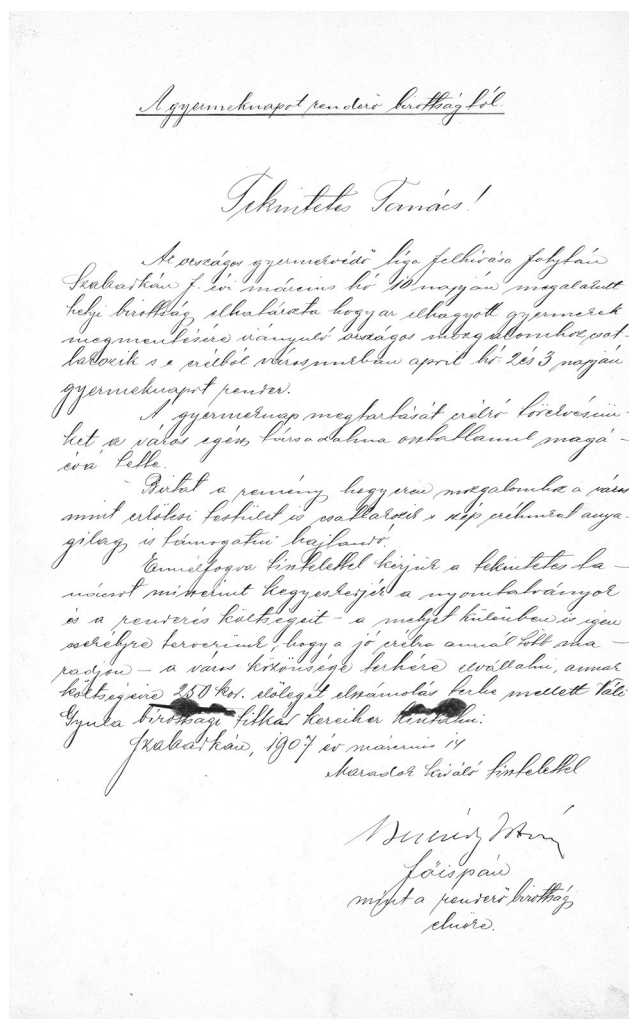
A Bácskai Hirlap 1907. március 12-i számában jelent meg Az elhagyott gyermekekért című cikk. (F.32, fős. 113/1909.)

bek között annak is köszönve, hogy a belügyminiszter körrendeletben felkérte a főispánokat, vagyis gyakorlatilag kötelezte őket, hogy a Liga működését minden rendelkezésre álló eszközzel támogassák.

A Szabadkai Gyermeknap 1907-ben

Az Országos Gyermekvédő Liga felhívásának eleget téve, 1907-ben Magyarországon országos moz-

galom indult, hogy az ország minden városában és községében Gyermeknapokat szervezzenek és ilyen módon támogassák a Liga tevékenységét. Így történt Szabadkán is.

Bezeredy István főispán az 1907. március 14-én írt levelében a Gyermeknap rendezési költségeire anyagi támogatást kér a városi tanácstól. (F.2, X-30/1907.)

A Szabadkai Gyermeknap megszervezése céljából 1907. március 10-én, vasárnap délelőtt 11 órakor a város társadalmának vezető személyiségei, valamint a különböző egyesületek számos tagjai gyűltek össze a főispán, Bezeredy István hivatalos helyiségeiben. Az egybegyűlteket maga a főispán üdvözölte, majd méltatta az Országos Gyermekvédő Liga humánus tevékenységét és ismertette a Gyermeknap céljait. A gyermekek iránt érzett szeretet nevében felhívta a megjelenteket, hogy alakuljanak bizottsággá és minden lehető kövessenek el az április 2-án és 3-án tartandó Gyermeknap sikere érdekében. Bezeredy István beszédét a jelenlévők éljenzéssel fogadták, és rögtön magalakult a Gyermeknapot rendező bizottság. A bizottság elnöke maga Bezeredy István főispán lett, titkára Váli Gyula, pénztárnoka Márffy István főispáni titkár, ellenőre pedig dr. Dembitz Lajos tisztí főügyész volt.

Ezután Váli Gyula részleteiben is ismertette a Liga nemes céljait és a Gyermeknap jelentőségét. Mint el-

mondta, a Liga egy olyan országos gyermekvédő alapot kíván létrehozni, melynek kamatjövendelméből a társadalmi gyermekvédelem összes anyagi szükségletei fedezhetőek lehetnek. A Gyermeknapon minden résztvevő önként kötelezi magát, hogy egynapi bevételének tetszés szerinti hányadát a gyermekvédő alap javára befizeti. Tagdíj nincsen. Bármilyen csekély adomány szóba jöhet, a legfontosabb cél, hogy mindenki adakozzon.

A Gyermeknap tervezett programját dr. Dembitz Lajos mutatta be:

1. A bizottság felkéri az összes vallásfelekezet lelkeszeit, hogy a gyermekvédelem és a Gyermeknap jelentőségét a szószékről ismertessék a hívekkel.

2. A bizottság felkéri az összes köz- és magánhivatal vezetőjét, a katonai parancsnokságot, a különböző egyesületek, intézetek és testületek elnökeit, hogy önkéntes alapon adakozzanak a Gyermekvédő Ligának és hivatalaikban, illetve a tagjaik körében szervezzenek gyűjtést.

3. A bizottság felkéri a Kereskedelmi Egyesületet, hogy a kereskedők közt a Gyermeknap megtartása érdekében mozgalmat indítson. A bizottság egyben felkéri a növényeket, hogy tagjaik bevásárlásaik során a kereskedőket a Gyermeknap megtartására buzdítsák.

4. A bizottság felkéri a kávéházak, a vendéglők és sörházak tulajdonosait, hogy a Gyermeknapon jótékonyági bélyeggel ellátott számlákat használjanak.

5. A bizottság felkéri a növényeket, hogy a Szent István téren rendezendő hangverseny alkalmából fiatalabb tagjai árusítsanak virágot és Liga-jelvényeket, valamint vállalják el az e alkalmából az utcán elhelyezett urnák őrzését, és serkentsék adakozásra a lakosságot.

6. A bizottság felkéri az összes tanintézet vezetőjét, hogy iskoláikban, csekély belépődíj ellenében, rendezzenek ünnepélyeket és szólítsák fel a tanulókat, hogy a jó célra legalább két fillért adakozzanak.

7. A kitzüött napok egyikén a bizottság a színházban gyermekelőadást, a Pest szálloda nagytermében pedig hangversenyt rendez.

8. A bizottság felkéri a helyi sajtót, hogy hírlapjaikban népszerűsítsék a Gyermeknapot.

9. A bizottság felkéri Szabadka szabad királyi város tanácsát, hogy vállalja el a nyomtatványok és a rendezés költségeinek fedezését.

Az elfogadott program alapján a bizottság hozzálátott a Gyermeknap megszervezéséhez. Mint a Gyermeknapot rendező bizottság elnöke, Bezeredy István főispán levélben fordult a városi tanácshoz. Az 1907. március 14-én kelt levelében tájékoztatta a városi tanácsot, hogy az Országos Gyermekvédő Liga felhívása kapcsán Szabadkán március hó 10. napján megalakult a helyi bizottság, mely elhatározta, hogy „az elhagyott gyermekek megmentésére irányuló országos mozgalomhoz csatlakozik s e célból városunkban április hó 2 és 3 napján Gyermeknapot szervez”.¹ Levelében kihangsúlyozta, hogy a Gyermeknap megtartását célzó törekvéseket a város egész társadalmára osztatlanul

¹ SzTL, F.2, X-30/1907.

magáévá tette, és bízik benne, hogy a városi tanács anyagilag is hajlandó támogatni a bizottság munkáját. Ennélfogva tisztelettel kéri a tanácsot, hogy „kegyeskedjék a nyomtatványok és a szervezés költségeit – a melyet különben is igen csekélyre tervezünk, hogy a jó célra annál több maradjon – a városi közönsége terhére elvállalni, annak költségeire 250 kor. előleget elszámolás terhe mellett Váli Gyula bizottsági titkár kezeihez kiutalni”²

A városi tanács eleget tett a bizottság kérésének, és javaslatára Szabadka sz. kir. város közgyűlése, a törvényhatósági bizottság az 1907. március 21-én meg-

a helybeli jótékony nőegyletek olyan módon szeretnék megünnepelni a Szabadkai Gyermeknapot, hogy a Mária Terézia parkban csekély belépődíj ellenében hangversenyt rendeznek, a katonazenét pedig saját költségükön kívánják megszervezni. Ezért azzal a kéréssel fordult a tanácshoz, hogy „kegyeskedjék megengedni, hogy a Mária Terézia parkot f. évi március 31-én d. u. 2-6 óráig az ünnepély céljaira elzárhassuk”³

A városi tanács ennek a kérésnek is eleget tett, és a március 27-én tartott ülésén a kért engedélyt megadta.

A Szabadkai Gyermeknap szervezésével kapcsolatos tevékenységről a helyi sajtó is részletesen beszámolt. Tájékoztatták a lakosságot a Gyermeknapot rendező bizottság munkájáról, népszerűsítették a gyermekvédelem ügyét, adakozásra hívták fel a lakosságot

1907. március 23. BACSKAI HIRLAP. 3. oldal.

... az egy év óta nem először még magát ...
... a városi tanács eleget tett a bizottság kérésének ...
... a március 27-én tartott ülésén a kért engedélyt megadta ...
... a Szabadkai Gyermeknap szervezésével kapcsolatos tevékenységről ...

Dacára a nagy drágaságnak
Városunkban a nagy drágaságok dacára a nagy drágaságok dacára ...

A gyermeknap.
Április 2. és 3.
Megirtuk már, hogy az „Országos Gyermeknap” ...

Pénzmozgásunk bűnében.
A pénzmozgásunk bűnében ...

Mentsük meg az elhagyott gyermekeket!
Mentsük meg az elhagyott gyermekeket!

Mentsük meg az elhagyott gyermekeket!

Beszerzési forrás.

Az orsz. gyermekvédő liga részére adakozó CZÉGEK JEGYZÉKE.

Mentsük meg a züllött gyermekeket!

A züllött gyermek a társadalom bűné!

A züllött gyermek a társadalom veszedelme!

Mentsük meg a züllött gyermekeket!

Az 1907-ben megszervezett Gyermeknap alkalmából az Országos Gyermekvédő Ligának adakozó szabadkai cégek, üzlettulajdonosok és iparosok jegyzékének címlapja. (F.32, fősöp. 113/1909.)

és az üzlettulajdonosokat, közölték a Gyermeknapot megtartó kereskedők és üzlettulajdonosok neveit, illetve az adakozó cégek és egyesületek neveit is. Az Országos Gyermekvédő Ligát és a Szabadkai Gyermeknapot népszerűsítő cikk jelent meg a Bácskai Hirlap 1907. március 17-i számában is:

„A GYERMEKNAP SZABADKÁN.
Április 2. és 3.
Megirtuk már, hogy az „Országos Gyermekvédő

A Bácskai Hirlap 1907. március 23-i számában jelent meg A gyermeknap című cikk. (F.32, fősöp. 113/1909.) tartott ülésén a 176. kgy. szám alatti határozatával 250 korona segélyt szavazott meg a Gyermeknapot rendező bizottság költségeire. A kiutalt összegekkel Váli Gyula részletesen el is számolt. A mellékelt számlák szerint a legnagyobb tételt a különböző nyomtatványok képezték (körlevelek, borítékok, gyűjtőívek, 50 falragasz, illetve 4000 könyveske, mely az adakozó cégek, kereskedők és iparosok jegyzékét tartalmazta stb), egy zongora, két harmonium és a tszékek a színházba történő oda- és visszaszállítása, valamint a virágcsokrok költsége. A rendező bizottságnak további kérése is volt a városi tanács felé. Az 1907. március 22-én kelt leveleiben Bezeredy István tájékoztatta a tanácsot, hogy

Az 1907-ben megszervezett Gyermeknap alkalmából az Országos Gyermekvédő Ligának adakozó szabadkai cégek, üzlettulajdonosok és iparosok jegyzékének címlapja. (F.32, fősöp. 113/1909.) és az üzlettulajdonosokat, közölték a Gyermeknapot megtartó kereskedők és üzlettulajdonosok neveit, illetve az adakozó cégek és egyesületek neveit is. Az Országos Gyermekvédő Ligát és a Szabadkai Gyermeknapot népszerűsítő cikk jelent meg a Bácskai Hirlap 1907. március 17-i számában is: „A GYERMEKNAP SZABADKÁN. Április 2. és 3. Megirtuk már, hogy az „Országos Gyermekvédő

² U.o.
³ SzTL, F.2, XV, 1907.

Liga” részére f. évi április hó 2-án és 3-án városunkban is Gyermeknap lesz.

Társadalmi és emberbaráti kötelességünk, hogy az elhagyottá nem nyilvánítható, de segélyre vagy nevelésre szorult szegény gyermekek ügyét felkaroljuk és azokat az elzüléstől lehetőleg megmentsük.

„BÁCSKAI HIRLAP” KIADÓHIVATALA * TÓMONTÓDE. * FALRAGASZ KIRAGASZTÁSI VÁLLALAT.

FISCHER MÓR
KRAUSZ ÉS FISCHER KÖNYVNYOMDA
SZABADKÁN.

Szabadka, 1907. 4/3

Országos gyermekvédelmi bizottság Szabadka

99 március 9	2000 Kézikönyv	12.80
	100 kézikönyv	5.-
13 április	200 író	4.-
	50 faluapost 2 március	12.-
	200 faluapost	8.-
	100 kézikönyv	8.-
	16 200 Gyűjtő író	15.-
	6 50 1000 faluapost	20.-
	1000 kasszaipost	4.80
		Összesen 122.80

Fischer 4/3 907
KRAUSZ ÉS FISCHER KÖNYVNYOMDA
Fischer

A Krausz és Fischer Könyvnyomda által 1907. április 3-án kiállított számla az Országos Gyermekvédő Liga szabadkai helyi bizottsága részére. (F.2, X-30/1907.)

Városunkban, hol minden szép és nemes baráti intézményt mindenkor szívesen támogatott a lakosság, bizonyára felkarolják az elhagyott gyermekek ügyét és pedig olyképpen, hogy április 2-án és 3-án tömegesen vásárolnak. E célból a fősúlyt a kereskedő világra helyezi a Liga, még pedig olyképpen, hogy a Gyermeknapon a szokottnál nagyobb mérvű vásár fejlődik ki, minek révén a kereskedők nagyobb pénzforgalomhoz jutván, szívesen áldozzák e jótékony célra az napi készpénz jövedelmüknek egy csekély részét.

Ez okból felkérjük az érdemes közönséget, városunk minden rendű és rangu lakosát, hogy 2-án és 3-án igyekezzenek a helybeli kereskedők és iparosoknál tömegesen vásárolni.

Bizunk abban, hogy derék kereskedőink a felkérésnek szívesen engednek és meg vagyunk arról győződve, hogy mindegyik cég kirakatában ki lesz függesztve az „Országos Gyermekvédő Liga” piros-kék hirdetése.”⁴

A Szabadkai Gyermeknap 1908-ban

Az 1907-ben szervezett Gyermeknap sikerein felbuzdulva, az Országos Gyermekvédő Liga 1908-ban is megszervezte a Gyermeknapot.

⁴ Bácskai Hírlap, 1907. március 17-i szám, 5. oldal.

486/908.

Nagyságos Polgármester Ur!

Ismeretes Nagyságod előtt, hogy az Országos Gyermekvédő Liga, amely az állami gyermekvédelem kiegészítő intézményeként működik a gyermeknap meghonosítását is czélul tűzte ki.

Ezzel az intézménnyel szerzi meg ugyanis azokat az anyagi eszközöket, amelyek a gyermekvédelem hathatós felkarolásához szükségesek.

Ez az intézmény amely az egyesektől anyagi áldozatot alig kíván, oly kitűnően vált be, hogy amint azt a mellékelt kimutatásból látni méltóztatik a tavalyi gyermeknap a gyermekvédelem czéljára 100,000 koronát eredményezett, s annak jótéteményeit az egész ország elhagyott szegény gyermekei élvezték.

A Nagyméltóságú Belügyminiszter Ur az Országos Gyermekvédő Liga működését elismervén, már múlt évi február 5-én 10381. sz. a kelt körrendeletével felkérte a főispán urat, hogy a Liga működését minden rendelkezésükre álló eszközzel támogassák.

Az idén is megakarjuk tartani a gyermeknapot országszerte, hogy minél több gyermek részesülhessen a Liga jótéteményeiben s ehhez kérjük Nagyságod jóakaró támogatását.

Ne legyen olyan község amely a gyermeknapot nem tartja meg — ez a kívánságunk.

Célunk, hogy a gyermeknap intézményét országszerte meghonosítsuk és a nagyközönséggel megkedveltessük.

Azt akarjuk, hogy ezen egy napon mindenki gondoljon azon szegény elhagyott gyermekekre, kik bár hatóságilag elhagyottá nem nyilváníthatók, de mégis segélyre vagy nevelésre szorulnak s hogy a nagyközönség igyekezze néhány fillér adományával támogatni abban, hogy ezen szegény gyermekeket a társadalomnak megmenthessük és felnevelhessük.

Az idén a gyermeknapot országszerte április 2. és 3-án lehetőleg minden városban nagy és kisközönségben kívánjuk megtartani. Igen természetes, hogy ott, ahol az éghajlati vagy egyéb okok a gyermeknapnak később való megtartását teszik indokolttá, szívesen beleegyezzünk abba, hogy a gyermeknap más napon tartassék meg.

Arra kérjük Nagyságodat, hogy az e tárgyban felkért főispán urral egyetértőleg kérésünket illetve törekvésünket jóindulattal támogatásban részesíteni illetve törekvésünket jóindulattal támogatásban részesíteni méltóztatassék.

Szíveskedjék mindazon intézkedéseket megtenni, amelyek a gyermeknapnak eredményes megtartását biztosíthatják, méltóztatassék továbbá felvilágosítani a város közönségét, hogy a Liga által gondozott gyermekek 7 éves korukon túl nem terhelik az illetőségi községet, minél fogva egyenesen érdeke a községeknek, hogy a Liga anyagilag annyira megerősödjék, hogy lehetőleg sok ilyen gyermeket vehessen gondozásba, ami által a községek terhein nyhíth.

Végül van szerencsénk arra kérni Nagyságodat, hogy miután a gyermeknapnak szervezése igen sok írásbeli munkát igényel, azon egyén nevét és címét velünk közölni méltóztatassék, akivel e tárgyban a levelezést folytathatjuk és akinek megküldhetjük a részletes programokat és sokféle nyomtatványokat.

Tisztelettel kérjük Nagyságodat, hogy jó ügyünket felkarolni s nagybecsű elhatározásáról minket mielőbb értesíteni szíveskedjék.

Budapest, 1908. január 31.

kiváló tisztelettel

Abolmeyer

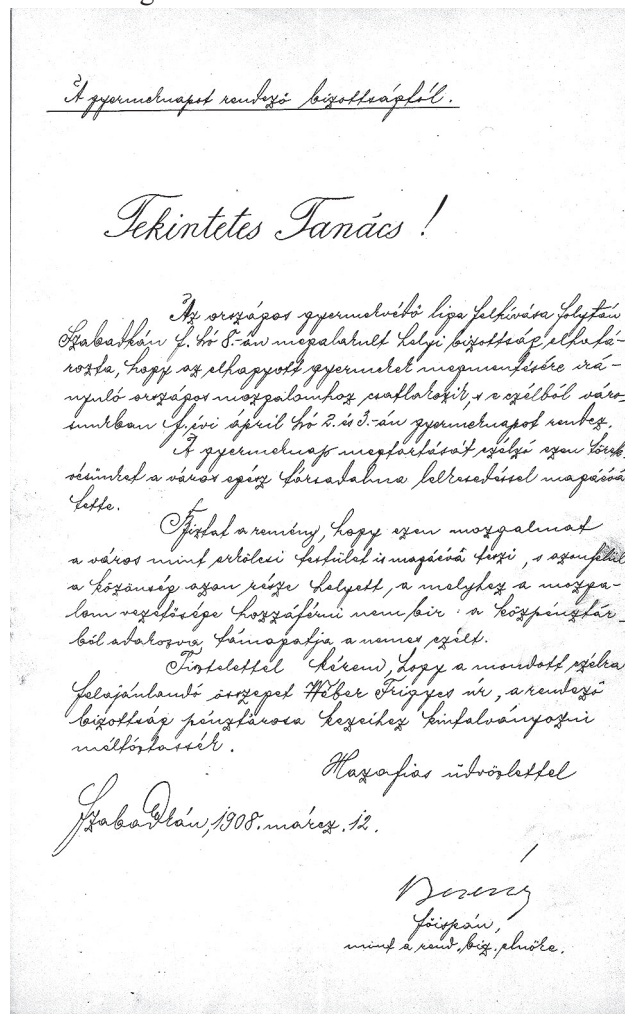
Az Országos Gyermekvédő Liga 1908. január 31-én küldött levele Szabadka város polgármesteréhez. (F.2, X-25/1908.)

Az 1908. január 31-én a Liga központi budapesti vezetősége levélben fordult Szabadka város polgármesteréhez. Mint levelükben írják, az Országos Gyermekvédő Liga az állami gyermekvédelem kiegészítő intézményeként működik. Célul tűzte ki a Gyermeknap meghonosítását, mivel így szerzi meg azokat az anyagi eszközöket, melyek a gyermekvédelem hathatós felkarolásához szükségesek. Ebben az évben is szeretnék országszerte megtartani a Gyermeknapot, és ehhez kérik Szabadka város polgármesterének jóakaró támogatását. Mint a levélben kihangsúlyozták, „*célunk, hogy a Gyermeknap intézményét országszerte meghonosítsuk és a nagyközönséggel megkedveltessük*”,⁵ mivel „*azt akarjuk, hogy ezen egy napon mindenki gondoljon azon szegény elhagyott gyermekekre, kik bár hatóságilag elhagyottá nem nyilváníthatók, de mégis segélyre vagy nevelésre szorulnak s hogy a nagyközönség igyekezzék néhány fillér adományával támogatni abban, hogy ezen szegény gyermekeket a társadalomnak megmenthessük és felnevelhessük*”.⁶ A Liga a levélben azt is kihangsúlyozta, hogy ez ügyben már felkérték a város főispánját, és számítanak a polgármester támogatására is. Ezért az a Liga kérése, hogy „*sziveskedjék mindazon intézkedéseket megtenni, amelyek a Gyermeknapnak eredményes megtartását biztosíthatják, méltóztassék továbbá felvilágosítani a város közönségét, hogy a Liga által gondozott gyermekek 7 éves korukon túl nem terhelik az illetőségi községet, minél fogva egyenesen érdeke a községnek, hogy a Liga anyagilag annyira megerősödjék, hogy lehetőleg sok ilyen gyermeket vehessen gondozásba, ami által a községek terhein enyhít*”.⁷

Az 1908-ban megtartandó Gyermeknappal kapcsolatban, mint a rendező bizottság elnöke, Bezeredy István főispán több alkalommal is levélben fordult Szabadka sz. kir. város hatóságaihoz. Az 1908. március 12-én írt és a városi tanácshoz intézett levelében tájékoztatta a tanácsot, hogy az Országos Gyermekvédő Liga felhívására Szabadkán március 8-án megalakult a Gyermeknapot rendező bizottság, mely elhatározta, hogy „*az elhagyott gyermekek megmentésére irányuló országos mozgalomhoz csatlakozik, s e célból városunkban f. évi április hó 2. és 3.-án Gyermeknapot rendez*”.⁸ Levelében Bezeredy István kihangsúlyozta, hogy a bizottság ezen célját a város egész társadalma támogatja, és bízik benne, hogy „*ezen mozgalmat a város mint erkölcsi testület is magáévá teszi, s azonfelül a közönség azon része helyett, a melyhez a mozgalom vezetősége hozzáférni nem bír, a közpénztárból adakozva támogatja a nemes célt*”.⁹

Eleget téve a bizottság kérésének, a városi tanács előterjesztésére Szabadka sz. kir. város közgyűlése, a törvényhatósági bizottság az 1908. március 26-án tartott ülésén 132. kgy. szám alatti határozatával 250 ko-

rona adományt szavazott meg a Gyermeknapot rendező bizottság költségeire. Egyben utasította a városi számvevőséget, hogy ezen adomány összegét jövőre vegye fel a költségvetésbe.

Bezeredy István főispán az 1908. március 12-én írt levelében a Gyermeknap rendezési költségeire anyagi támogatást kér a városi tanácstól. (F.2, X-30/1907.)

Az előző évhez hasonlóan, a Gyermeknapot rendező bizottság egy gyermekelőadást, illetve hangversenyt tervezett rendezni a színházban. A város színügyi bizottságát Bezeredy István az 1908. március 12-én írt levelében tájékoztatta, hogy „*a Gyermeknap ünnepélyek programjába f. évi április hó egy később meghatározandó napján a színházban egy hangversenyt, április 2.-ára pedig egy délutáni gyermek előadás rendezését vettük fel*”.¹⁰ Az a kérése, hogy a színügyi bizottság engedélyezze a színház igénybevitelét, illetve engedélyezze, tekintettel a jótékony célra, a helyárák mérsékelt felemelését. A színügyi bizottság az 1908. március 18-án tartott ülésén a kért engedélyt megadta, kimondva határozatában, hogy „*a bizottság ezen*

⁵ SzTL, F.2, X-25/1908.

⁶ U.o.

⁷ U.o.

⁸ SzTL, F.2, X-30/1907.

⁹ U.o.

¹⁰ U.o.

sürgős megkeresésre ülést tartott, amelyen örömmel járult hozzá a Gyermeknap jövedelmének gyarapítására rendezendő előadások megtartásához”.¹¹

A Gyermeknap rendezvényekkel kapcsolatban a rendező bizottságnak további kérései is voltak a város felé. Mint Bezerédy István az 1908. március 22-én kelt levelében írja, „az országos gyermekvédelem érdekében Szabadkán megtartandó Gyermeknapot a helybeli jótékony nőegyletek akép kívánják támogatni, hogy a „Mária - Terezia” parkban 50 fillér s a Kossuth utcában 10 fillér belépődíj mellett sétahangversenyt rendeznek, a melyhez a katonazenét saját költségükön fogják megszervezni”.¹² A kérése az, hogy a tanács engedélyezze, hogy a szervezők április 5-én, vasárnap délután kettő és hat óra között lezárják az említett helyszíne-

zárult a helyi sajtó is. A szabadkai hírlapok írásaikban népszerűsítették az Országos Gyermekvédő Liga tevékenységét és részletesen beszámoltak a Gyermeknap rendezvényekről, programokról. A Bácskai Hírlap az 1908. március 8-i számában terjedelmes cikket jelentetett meg, melyben beszámolt az Országos Gyermekvédő Liga tevékenységéről, a Liga céljairól és az eddig elért eredményekről:

„A Gyermeknap.

Bezerédy István főispán a Gyermeknap módozatainak megbeszélése céljából vasárnap délutánra értekezletet hívott össze.

Április másodikán és harmadikán országszerte felállítják ismét az urnákat. És akiket mellettök elvisz utunk, néhány fillért vetünk a gyűjtőszekrénybe.

Ki az a szegény, a kinek összeadjuk ezt a pénzt? Mi magunk vagyunk: az ország. És mi végre adjuk? Hogy ne legyen hontalan gyermek az országban.

Gyermek és hontalanság! Elgondolni is szörnyű. Mikor a megszületett gyermek már magával hozza a jogot a világra, hogy otthona legyen köztünk. Hogy gondozza a szülője, vagy ha az nem vegye gondozásba az állam.

Ki hinné, hogy Magyarországon még is sok ezer gyermeket fenyeget a hontalanság veszedelme? A szülői mellett, a nyomorúságban züllők az egyik rész. Anyai gondviselés nélkül, már mint siró gyermek van világgá dobva a másik.

Ezer szerencse, hogy a gyermekvédelmi törvények létrejötté, vagyis hét esztendő óta, a hontalanoknak legalább az életét megmenti az állam.

Menedékhelyet építeni számukra az országban. És azóta kisebbre olvadtak a gyermekhalandóság rémesen nagy számtételei.

De megmenteni a puszta életet – vajjon elég az? A testben lélek is lakozik, és a sok ezer gyermekéletnek hogyan viselje gondját az állam? Ez a feladat fölülmulja erejét. Pedig az országnak nem elég az, hogy minél több lakója legyen. Derék, munkás, hasznos polgárookra van szüksége, hogy fennmaradhasson. Az emberi jószágra vár itt a legnagyobb feladat.

Jótékony lelkek voltak mindig és voltak egyesületek is. Ezek megmentettek és felneveltek egy-tíz-száz gyermeket. De mi ez a megmentésre várók ezreihez képest? Hogy mily nagy teendők várnak reánk ebben a tekintetben csak azóta látjuk igazán, mióta kezébe vette az állam és még mindig nem győzi a nagy arányu mentést; mióta országszerte megnyitlak az állami gyermek menedékhelyek. Csak azóta látjuk, hogy a jótékony eszközök e nagy célra gyarlók és elégtelenek.

Tömegmentésről van itt szó, és a tömegmentés csak úgy sikerülhet, ha érdekében összefog az egész társadalom. Minden jóakarotnak, minden nemes törekvésnek ebben a nagy keretben kell elhelyezkednie. Mint ahogy az erős kévét kötik a sok törekeny szalmaszállal.

A magyar társadalom akaraterejének megtestesüléseképpen. Így jött létre 1906. február 26-án

A gyermeknapot rendező bizottságtól.

Tekintetes Színügyi Bizottság!

Az országos gyermekvédő Liga felhívása folytán Szabadkán április másodikán és harmadikán megvalósult helyi rendező bizottság elhatározása, hogy az elkövetett gyermekel megmentésére vámszabály megszüntetés mellett, a szülői felől április 5. és 6. án gyermeknapot rendez.

A gyermeknapot immarpórig programjában április 5. és 6. között megvalósították a városban a színházban egy hangversenyt, április 6. órára pedig egy délutáni gyermekelőadás rendezését szándékoltak.

Felhívom a tisztelt bizottságot arra, megvizsgálva a fentebb leírtakat, hogy a hangversenyt alkalomával a helyi lakosok jótékony célra való felhívással - részletekben felmerültek, továbbá hogy április 5. órára - a helyi felhívásra - délutáni előadás legyen rendezendő.

Hozzáfűzök továbbá Szabadkán 1908. márc. 12.

Bezerédy István főispán a rendező bizottság elnöke.

Bezerédy István főispán az 1908. március 12-én írt levelében a színügyi bizottságot arra kéri, hogy engedélyezzen a színházban egy délutáni gyermekelőadást és egy hangversenyt. (F.2, X-30/1907.)

ket, illetve rossz idő esetén igénybe vehessék a Pest szálló kis- és nagytermét. Az 1908. április 1-jén tartott ülésén hozott határozatával a tanács részben eléget tett a kérésnek. A Kossuth utcát nem, de a Mária Terézia park lezárását engedélyezte a szervezőknek.

A Szabadkai Gyermeknap sikeréhez sokban hoz-

¹¹ U.o.

¹² U.o.

- céltudatos fők vezetésével - az Országos Gyermekvédő Liga. Nem egyesület ez, hanem egy láthatatlan vezérkar, mely vezeti a tömeges gyermekmentést. Tagokat nem gyűjt, tagsági díjat nem szed, jótékony adományokat nem kér, hanem, hogy nagy céljainak megfelelő anyagi eszközökhöz jusson, (anélkül, hogy megterheljen bárkit) felhívta a társadalmat és az egyeseket az önmegadóztatásra.

Hogy megadja reá az alkalmat, életbe idézte a „Gyermeknapot”.

És a Liga két év alatt 3500 gyermeket mentett meg. Leleménye a megmentés módjában határt nem ismerő.

A Magyarországon született, de külföldi honosságú gyermekeket kiket hét éves koruk betöltésével az állami gyermek menedékhelyekről honosságuk helyére szállítanak, saját költségén itthon tartja és magyar honpolgárt nevel a külföldiekéből. Százakra megy az ily gyermekek száma.

gyermeküket; szegény anyáknak segélyt ad, hogy otthon szüdjék meg gyermeküket, vagy kórházba véte-ti fel őket.

Figyelemmel van az állami gyermekvédelem hézagaira és résen áll, hogy a gyermekmentés állami munkáját kiegészítse a saját közreműködésével.

A javítóintézetekből kiveszi és saját gondozásába veszi azokat a gyermekeket, akik megjavultak, vagy már felvételük alkalmával sem voltak oda valók. És védnököt rendel számukra, így teszi fölöttük állandóvá gondjait, még arra is ügyel, hogy hasznára váljanak a nemzetnek és a gazdaságnak azok a gyermekek is kikben leküzdhetetlenül ki van fejlődve a kóborlási ösztön. Ezeket a tengerészeti pályára adja, s közel van az az idő, midőn megépítették számukra az első magyar iskolahajót is, melyen magyar tengerészeket fog nevelni, a most még külföldi személyzetre szoruló magyar hajóstársaságok számára.

De ki tudná egy újságcikk szűk helyén elsorolni azt a sokszerű áldást mely az Országos Gyermekvédő Liga működéséből áradt és árad az országra? Mindez pedig csak kezdet, mert minden siker csak ösztönzésül szolgál a Ligának újabb és újabb feladatok kitűzésére, hogy közelebb juthasson majd a nagy nemzetmentő céljainak eléréséhez.

Hogy céljaihoz megteremthesse az eszközt pénzre, sok pénzre van szüksége. Közleg a Gyermeknap. Készen állnak az urnák. Vessük filléreinket a gyűjtőszekrénybe. Magunkért tesszük: az ország üdvéért.”¹³

A gyermekek megmentése érdekében Szabadkán indított mozgalom bevezető eseményére március 30-án, vasárnap került sor a Szent Rókus templomban. Mokossay Mátyás lelkész tartott hitszónoklatot és utána gyűjtést engedélyezett a Liga számára. A nagyobb siker érdekében a gyűjtést a Rókusi iskola tanítónői vezették.

Csütörtökön, április 2-án a szabadkai kereskedők kirakatai tele voltak az Országos Gyermekvédő Liga jellegzetes piros plakátjaival, melyeken ay volt olvasható, hogy az illető bolttulajdonos részt vesz a Gyermeknapon és az napi bevételéből adakozni fog a Liga javára. Annak érdekében, hogy az üzletekben a szokottnál nagyobb legyen a forgalom, a rendező bizottság 10.000 példányban nyomtatta ki azon kereskedők és iparosok címjegyzékét, akik megtartják a Gyermeknapot. Ugyanekkor a belvárosban már reggel felállították a Liga urnáit, amelyekbe a járókelők bármilyen csekély összeget bedobhattak. Aznap került színre dr. Farkas Ferenc rendezésében az Ezeregyjé című színmű, melyet az ifjúság tömegesen tekintet meg, köszönve annak, hogy az iskolák igazgatói aznap délutánra szünetet engedélyeztek.

A Gyermeknapi ünnepélyek szombaton, április 5-én folytatódtak. Délután 5 órakor Lányi Ernő vezetésével a zenede növendékei tartottak hangversenyt a Liga javára. Másnap, vasárnap, a templomokban volt hitszónoklat és gyűjtés, valamint aznap került sor a nőegyletek által rendezett sétahangversenyre is.

A Gyermeknapi rendezvények sorát a Filharmóniai Társaság március 13-i hangversenye zárta, melyen

Bácskai Hírlap 1908. április 2. Védjük a gyermekeket! A gyermeknap. Öt ezer tisztelettel megemlékezünk a gyermekmentésről... Napi hírek. Királyi kábeltelegráfok a királynak. Jelenítették meg, hogy a király egy kőbányában... Készen állnak az urnák. Vessük filléreinket a gyűjtőszekrénybe. Magunkért tesszük: az ország üdvéért.

KÖFARAGÓ ÉS MÁRVÁNYIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG SZABADKA. A társaság célja a márványipar fejlesztése... Védjük a gyermekeket!

A Bácskai Hírlap 1908. április 2-i számában jelent meg a Védjük a gyermekeket! - A gyermeknap című cikk. (F.32, jősip. 113/1909.)

A már felnőtt gyermekeket haznos életpályára adja, tehetségök és hajlandóságai szerint. A beteget gyógyvittatja, a tüdővészeseket, a görvélykórosokat szanatóriumba küldi, nyomorékok fentartásáról gondoskodik; az egészségesekből iparost, tanult embert nevel, sőt van több nevelje, akikből már híres művész, művésznő vált.

Segíti a szegény sorsu szülőket is, hogy eltarthassák

¹³ Bácskai Hírlap, 1908. március 8-i szám, 3. oldal.

Marschalkó Róza dalénekesnő, Koller Ferenc zenetárnár és a Szabadkai Dalárda is fellépett.

A Liga utóélete

A Liga a későbbi években is rendszeresen megszervezte a Gyermeknapokat és az első világháborúig terjedő időszak a Liga megerősödésének, virágzásának és sikereiben gazdag korszaka volt. A Liga a 20-as és a 30-as években is folytatta, az egyre szűkösebb anyagi források ellenére, emberbaráti tevékenységét a gyermekek érdekében. Önállóságát fokozatosan elvesztette

12280-909.

Méltóságos

Bezerédy István főispán urnak

Szabadka.

Mult hó 17-én 118-909 sz.a. kelt becses átiratára válaszolva engedje meg Méltóságod, hogy a kiváló szép eredmény előadásában teljesített buzgó és lelkes fáradozásáért és a Liga iránt mindenkor tanúsított páratlan jóindulatáért leghálásabb köszönetünket fejezzük ki.

Amidőn becses pártfogását és ismert jóakarátát továbbra is kérjük, vagyunk nagyrabecsülésünk kifejezése mellett
Budapest, 1909. október 4.

kiváló tisztelettel

Orsz. Gyermekvédő Liga

Az Országos Gyermekvédő Liga 1909. október 4-én köszönőlevelet küldött Bezerédy István főispánnak. (F.32, főisp. 350/1909.)

és egyre inkább az állami szervek irányítása alá került. 1939-ben egyesült a Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesülettel és így jött létre az Országos Gyermekvédő Liga és Gyermekszanatórium Egyesület nevű szervezet. A második világháború és az azt követő évek a Liga pénzügyi ellehetetlenülésének időszaka volt, illetve az állami szervek teljes ellenőrzése alá kerültek. A reménytelen helyzetbe jutott egyesületet 1950-ben számolták fel.

Az Országos Gyermekvédő Liga újjáalakulására 1989-ben került sor, köszönve elsősorban dr. Ranschburg Jenőnek, a neves gyermekpszichológusnak. Az azonos nevű szervezet az 1906-ban alakult szervezet örökösének tekinti magát, és a mai napig folytatja a gyermekek és ifjúságot segítő és védő tevékenységét.

Felhasznált források és irodalom

Szabadkai Történelmi Levéltár, F.2, Szabadka Szabad Királyi Város Tanácsa – Szabadka (1861–1918); 1838–1923

Szabadkai Történelmi Levéltár, F.32, Szabadka és Baja Városok Főispáni Hivatala (1871–1918); 1872–1918

Az elhagyott gyermekekért, In: Bácskai Hirlap, 1907. március 12.

A Gyermeknap Szabadkán, In: Bácskai Hirlap, 1907. március 17.

A Gyermeknap, In: Bácskai Hirlap, 1908. március 8.

Védjük a gyermekeket! – A Gyermeknap, In: Bácskai Hirlap, 1908. április 2.

Az Országos Gyermekvédő Liga honlapja. <http://www.ogyl.hu/bemutakozas.html> (Letöltés ideje: 2019.7.2.)

Burucs Kornélia: Állam és gyermekvédelem, 1891-1918, In: História 1997-056. <https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/historia/97-056/ch02.html> (Letöltés ideje: 2019.7.2.)

Резиме

Први Дечји дани у Суботици 1907. и 1908. године

Почетком 20. века у Мађарској настају први закони и прописи којима је циљ заштита и брига о деци. Поред државних органа важну улогу је имала и Земаљска лига за заштиту деце, основана 1906. године. Ова организација се првенствено бринула о напуштеној и деци без родитељског старања. Поред новчане помоћи сиромашним породицама, Лига је оснивала разне дечје установе и домове. На територији целе земље сваке године организовала је Дечје дане и на тај начин прикупљала новчану помоћ и донације од становништва. У Суботици су први Дечји дани организовани 1907.

и 1908. године, а на челу организационог одбора стајао је велики жупан Иштван Безереди. За време Дечјег дана Лига је прикупљала добровољне прилоге од грађана, тог дана трговци и занатлије су део своје зараде донирали, разне установе и удружења прикупљале су новчану помоћ, одржаване су позоришне представе за децу и организовани су хуманитарни концерти.

Кључне речи: Земаљска лига за заштиту деце, Дечји дан, Суботица, велики жупан Иштван Безереди.

Resume

The first *Children's day* event in Subotica in 1907 and 1908

At the beginning of the 20th century, the first Laws that regulate care of children were being passed in Hungary. Next to the government, the National League of Child Protection had a significant role. This organization primarily took care of abandoned children and children without parent care. Next to financial support for poor families, League organized different institutions for children and orphanages. It also organized *Children's days* event throughout the entire county, and raised financial aid and collected donations from populations during that event. The first

Children's day event was organized in Subotica in 1907 and 1908, and at the head of the organization board was István Bezerédy, the grand prince. During the event, the League collected donations from residents, shopkeepers and craftsmen donated a part of their profits, many institutions and associations collected financial aid, there were theater shows and concerts held for children.

Key words: National League of Child Protection, *Children's day* event, Subotica, István Bezerédy the grand prince

Историјат и организација кудељаре *Пролетерка* у Бајмоку

Сажетак: У раду је приказан историјат развоја кудељарства на територији бивше Југославије и оснивање Главне дирекције за кудељу и лан у Новом Саду, као и организација кудељаре *Пролетерка* у Бајмоку. Рад је заснован на архивској грађи фонда Главна дирекција за кудељу и лан у Новом Саду, који се чува у Архиву Војводине.

Кључне речи: кудеља, кудељара, Бајмок, Главна дирекција индустрије кудеље и лана, експропријација, физионисање

Историјат

Конопља је једна од првих култивисаних биљака и њена употреба траје скоро 5000 година. Претпоставља се да су је Словени и Индоевропљани користили у својој прапостојбини. Прва писана белешка о употреби конопље потиче из 2740. године п. н. е. из Кине, где се користила као лек у лечењу маларије. Помиње се 1200. године п. н. е. у Индији, као једна од пет светих биљки, а користила се у лечењу главобоље, за ублажавање температуре и подстицање спавања и апетита. У Европу су је 500. године п. н. е. донели Скити, што сведочи урна са лишћем и семенкама конопље која је откривена близу Берлина. На почетку новог века она се највише користила за лечење у Риму, али и ради уживања. Муслимани су је употребили 1150. године за покретање прве европске производње папи-

ра, гњечили су лишће конопље у кашу и правили од ње пергамент. У почетку конопља се највише гајила због влакана, а стари Кинези су од ње правили одећу, конопце и хартију.¹

Иначе, конопља или кудеља (*Cannabis sativa*) је индустријска зељаста, једногодишња биљка из фамилије *Utricaceae*, која може да нарасте од 1,5–4 м. Постоји неколико типова конопље: северни, средњоруски и јужни или болоњски. Они се разликују по висини стабљике и периодима вегетације. Северни тип је карактеристичан по високој стабљивици и краткој вегетацији, средњоруски по нешто дужој стабљивици и вегетационим периодом од 100 до 110 дана и јужни, који се гајио на нашим просторима са веома дугом стабљиком и вегетацијом од 110 до 130 дана.²

На територији бивше Југославије кудељна индустрија је спадала у групу најкарактеристичнијих индустрија, нарочито на територији Војводине, где су постојали најбољи услови за гајење конопље и то нарочито у Бачкој. Конопља се највише гајила у западном и доњем делу Бачке где је било мочварно земљиште. Центри кудељарске индустрије били су у Новом Саду, Бачкој Паланци, Бачу, Оџацима, Новом Врбасу, Богојеву, Српском Милетићу, Чибу, Кулпину итд. Фабрике за кудељу су се бавиле прерадом конопље у кудељу и кучину, а друге изразом финалних производа, као што су ужад, мреже и сл.³

У периоду између два светска рата, положај

¹ http://sh.wikipedia.org/wiki/Istorija_konoplje, прегледано дана 27. децембра 2011.

² *Мала енциклопедија просвета*, књ. 1, А–Љутомер, Београд 1959, 686.

³ Архив Војводине (АВ), Ф. 92, Трговинско-индустријска и занатска комора – Нови Сад, бр. 3655/31: Одржана Прва изложба и сајам вуне и кудеље у Загребу. Загребачки збор је обавестио Трговачку индустријску и занатску комору у Новом Саду да се припрема прва изложба и сајам вуне и кудеље у Загребу, која ће трајати од 29. августа до 7. септембра 1931. Уједно ће се одржати и Стручна анкета о вуни и кудељи те је замолио Комору да пошаље свог референта који ће изнети рад ове коморе о напретку кудељне индустрије. Посебан захтев је био да Комора сакупи узорке врећа и других тканина које се израђују у Бачком Петровцу, те да се пошаљу на изложбу. Међутим, због кратког рока то није учињено. Трговачко-индустријска и занатска комора је послала др Јована Ертла из Оџака, великог индустријалца и одличног стручњака о кудељи, као делегата Коморе који ће учествовати на анкети за вуну и кудељу. Поменута Анкета о кудељи и вуни је одржана 2. септембра 1931. године и тада је закључено да се изложба кудеље и вуне која је приређена на Загребачком збору у интересу упознавања ширих државних и привредних кругова, пренесе у Београд и да буде отворена од 13. до 15. септембра, у згради Београдског универзитета, где ће уједно бити одржан и Конгрес привредних комора и корпорација целе Краљевине Југославије. Сви изложбени предмети ће бити отправљени у Београд и договорено је да се прикупе вреће из Бачког Петровца и његове околине као и њихово кудељно и ланено платно, стољњаци и убруси који се тамо израђују и пошаљу у Београд на изложбу. Предмети из Б. Петровца који су били изложени: бели џак, зелени џак, стољњак кудељни, стољњак памучни, стољњак мали свилени, пешкир бољи,

ових фабрика се погоршао. Велики поседи који су били лиферанти конопље су нестали, а мали произвођачи су све мање продавали конопљину стабљику пошто су је сами прерађивали. Извоз наше државе је у то време био неповољан, а много више се извозила кудеља него готови производи. Највише се извозило у Немачку, Мађарску и Аустрију. Југославија је тада заузимала друго место у Европи у извозу кудеље. Више су се извозили полупроизводи него финални производи (нпр. ужад), у чему се огледала заосталост привреде Југославије. Просечни годишњи принос између 1930. и 1939. године је износио: на укупно засејаних 42.104 ха добијено је 248.650 тона суве стабљике, 39.000 тона влакна и 2.242 тоне семена кудеље, док је у периоду између 1948–1955. засејано 64.470 ха, а произведено 275.140 тона суве стабљике, 43.000 тона влакна и 4.656 тона семена кудеље.⁴ Положај радника који су радили у овим кудељарама је био веома лош пре свега због слабе хигијенско-здравствене и техничке заштите. Фабрике су биле технички недовољно опремљене. После Другог светског рата приступило се обнови и модернизовању кудељара.

Решењем Министарства индустрије НР Србије основана је Земаљска управа за кудељу и лан НРС као подручна установа овог Министарства, која је била надлежна за планско-оперативно и непосредно руковођење свим пословима кудељне индустрије на подручју НРС, са седиштем у Новом Саду.⁵

На челу Земаљске управе се налазио управник кога је постављао и смењивао министар индустрије НРС. Управник је имао помоћника кога је, као и начелника одељења, такође постављао и смењивао министар индустрије НРС. Остале службенике Земаљске управе је постављао управник. Управник је заступао, потписивао Земаљску управу у свим пословима и руководио њеним радом.

Органи Земаљске управе су били:

- Секретаријат;
- Персонални одсек;
- Одељење за планирање и производњу;
- Финансијско-комерцијално одељење.

Саветодавни орган Земаљске управе је био Стручни савет у којем се налазио помоћник управника, поједини руководиоци ове управе, управници предузећа, као и други стручњаци кудељне индустрије, а по потреби и представници надлежних државних органа, установа, синдикалних и других организација, као и раднички повереници. Чланове Стручног савета постављао је и разрешавао дужности министар индустрије НРС.

Задаци Земаљске управе су били:

- правилна организација и успешан рад свих подручних предузећа;
- набавка сировина, погонских, техничких и помоћних средстава, машина и потребних уређаја за предузећа, њихова правилна расподела и употреба у кудељној индустрији, израда плана производње, давање производних задатака и смерница за рад предузећа;
- да израђује план расподеле, продаје и транспорта производа кудељне индустрије;
- да унапређује и повећава кудељну производњу у предузећима, предузима одговарајуће мере за решавање економско-финансијских, техничких и административних проблема, у циљу рационалнијег рада и побољшања производње;
- да ради према наређењима, директивама, смерницама и упутствима Министарства индустрије НР Србије и да иста преноси на подручна предузећа, старајући се за њихово извршење;
- да даје предлоге и мишљења по питањима усавршавања постојећих и оспособљавања и подизања нових стручних кадрова за кудељну индустрију;
- да усклађује рад предузећа, да примењује нова техничка средства, методе и проналаске;
- да сарађује са синдикалним организацијама, надлежним државним органима и установама у циљу боље организације рада, побољшања радних услова у предузећима и решавања питања надница.⁶

Под оперативним и административним руководством Земаљске управе налазило се 201 предузеће, од тога 140 државних предузећа, 3 секвестрирана, 11 мешовитих и 47 приватних.

На предлог Министарства индустрије, Влада НРС је 1947. године прописала Уредбу о оснивању главних дирекција Министарства индустрије НРС, по којој је поред осталих основана и Главна дирекција индустрије кудеље и лана НРС.⁷

Главне дирекције су основане као административно-оперативни руководиоци индустријских предузећа, налазиле су се под руководством министра и његових помоћника. На челу Главне дирекције налазио се главни директор који је управљао свим пословима Главне дирекције. Пословима погона управљао је главни инжењер који је уједно био и заменик главног директора, кадровским пословима заменик главног директора за кадровске послове, планским пословима директор за планове, а комерцијалним комерцијални директор. Главна дирекција је имала свој Секретаријат који је управљао

пешкир кудељни, пешкир полу памучни, платно за сламарице, платно за одело.

⁴ Мала енциклопедија просвета, књ. 1, А–Љутомер, Београд 1959, 686.

⁵ АВ, Ф. 222, Главна дирекција индустрије кудеље и лана – Нови Сад, Нормативна акта.

⁶ АВ, Ф. 222, Исто.

⁷ Службени гласник НРС, бр. 13/1947.

правним и општим пословима Дирекције. Главни директор је са осталим директорима чинио Колегијум директора. Колегијум је био саветодавни орган главног директора, који је он сазивао по свим важним питањима, техничким и оперативним пословима. Главна дирекција је имала и Технички савет, састављен од стручњака из дирекције и предузећа. Технички савет је заседао по потреби, а његове одлуке су имале саветодавни карактер. Главне дирекције су водиле књиговодство и администрацију по начелима која су важила за државна привредна предузећа.

Решењем Министарства индустрије НРС од 24. октобра 1947. године,⁸ пет текстилних предузећа која су била под административно-оперативним руководством Главне дирекције за текстилну индустрију прешла су под руководство Главне дирекције индустрије кудеље и лана НРС, а Решењем од 28. јуна 1949. године, 23 државна привредна предузећа републиканског значаја такође су стављена под административно-оперативно руководство ове Дирекције.⁹

Уредбом о оснивању Генералне дирекције 1950. године, Главна дирекција индустрије кудеље и лана НРС прелази под руководство Генералне дирекције за текстил, кожу, обућу и кудељарство НРС.¹⁰

Исте године Влада НРС је на основу Уредбе о преносу државних привредних предузећа из надлежности једног у надлежност другог државног органа, донела решење о преносу државних привредних предузећа индустрије кудеље. Тако су се из надлежности Генералне дирекције за текстил, кожу, обућу и кудељарство НРС, 22 кудељаре републиканског значаја предале на управљање Главном извршном одбору Народне скупштине АПВ у Новом Саду, са свим основним и обртним средствима, фондом руководства и кадровима и отада су се водиле као предузећа од покрајинског значаја, док се по једна кудељара предала на управу Среском народном одбору среза врањског у Врању, Градском народном одбору у Шапцу и Среском народном одбору среза добричког у Прокупљу.¹¹

Следеће године, 1951. извршено је фузионирање кудељарских предузећа.

Одредбом о организацији ГИО НС АПВ коју је донела Народна скупштина АПВ 15. јула 1951. године, Главна дирекција за кудељу и лан ушла је у састав Савета за прерађивачку индустрију,¹² а сле-

деће године и Савета за индустрију ГИО НС АПВ.¹³

Главни извршни одбор НС АПВ на седници одржаној 8. јула 1952. године је донео решење о укидању главних дирекција у саставу Савета ГИО НС АПВ, па је тако укинута и Главна дирекција за кудељу и лан АПВ.

Ликвидација предузећа је извршена по прописима Уредбе о поступку ликвидације привредних предузећа.¹⁴

Кудељара *Пролетерка* – Бајмок

Према подацима из Упитника предузећа од 14. августа 1946. године сазнајемо да се предузеће звало Прва бајмочка задружна кудељара, док је за време окупације имало мађарски назив: Kenderfeldolgozó és értékesítő Szövetkezet.

Предузеће је основано 1942. године, дозволу за рад је издао срески начелник у Сомбору под бројем 4585 од 20. септембра 1943. године, а као почетак рада се помиње 1. фебруар 1944. године.¹⁵

За време окупације предузеће је производило вијану кудељу и кучину, чија је вредност износила 347.405 пенга, а производи су лиферовани Ивану Тетману у Пригревици Св. Иван. Предузеће није имало никакве ратне добити.

До ослобођења се нису мењали власници у предузећу. У Упитнику се налазе и подаци о члановима Управног и Надзорног одбора.

На основу Одлуке Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије од 21. новембра 1944. године и чл. 30 Закона о конфискацији од 9. јуна 1945. године,¹⁶ Среска комисија у Суботици је извршила поступак ради утврђивања стања у погледу имовине Прве задружне бајмочке кудељаре односно кудељаре Матије Шефера, Јована Керна м.л., Стевана Ингрунда, Јосипа Илија, Јована Керна ст., Стевана Шнајдера, Хенриха Ричера, Јосипа Шнајдера, Фрање Холцхакера м.л., Стевана Цетла, сви из Бајмока. Након утврђеног поступка Среска градска комисија у Суботици је под бр. Кф. 167/45 од 2. јануара 1946. године, донела Одлуку да се целокупна имовина поменутих лица конфискује у корист државе Федеративне Демократске Југославије. Горе именовани су били чланови Културбунда и морално и материјално су помагали непријатеља.¹⁷ Пошто су од 11 бивших власника 10 били Немци, тако је у 22/25 делу кудељара прешла у државну својину, док је 3/25 дела било у власништву Стевана

⁸ АВ, Ф. 222, Нормативна акта.

⁹ АВ, Ф. 222, Исто.

¹⁰ Службени гласник НРС, бр. 21/1950.

¹¹ АВ, Ф. 222, Исто.

¹² Службени лист Војводине, бр. 9/1951.

¹³ Службени лист Војводине, бр. 4/1952.

¹⁴ Службени лист ФНРЈ, бр. 57/1951.

¹⁵ АВ, Ф. 173, Трговинско-индустријска комора – Нови Сад, I 211 Матични лист предузећа.

¹⁶ Службени лист ДФЈ 40/45.

¹⁷ АВ, Ф. 178, Управа народних добара Аутономне Покрајине Војводине – Нови Сад, Комисијски записник а. ј. 11 Бајмок.

Мајсторовића, бајмочког становника.

Пошто се радило о предузећу важном за државну привреду, које је радило за време окупације, морала се утврдити и привредна сарадња Стевана Мајсторовића и његов део евентуално конфисковати. За његов део је покренут поступак конфискације и на основу чл. 28 Закона о конфискацији одлуком Среског суда у Суботици Вп. бр.1468 од 8. јула т. г. акције Стевана Мајсторовића су конфисковане.

За управника је одлуком ГНОВ-а бр. 17335 од 13. новембра 1945. године био постављен Фрањо Милковић.

Према подацима из Упитника предузећа од 9. августа 1946. године, поред осталог сазнајемо да је земљиште на којем се налазила фабрика, а које је било својина Хенриха Ричера конфискована судским решењем Среског суда у Суботици под бр. Вп. 92/1946, док је за зграду и постројења поступак био у току. Имовина предузећа се састојала из следећег: 11 јутара 1.124 кв. хвати земљишта, фабричке зграде, магацина, машинских постројења, великог (бреха) ломњаче, мале ломњаче са тресачицом, 10 комада свингова, парне машине високог напона 60 нп. пумпе за пумпање воде у базене са мотором петролејским и канцеларијски намештај. Ово предузеће у иностранству није имало имовине и није било акционарско друштво. Налазило се под руководством привременог управника Јеремић Милана, кога је именовао ГИО АПВ одлуком бр. 2406 од 18. јуна 1946. године.

За разлику од поменутог Упитника, а на основу извештаја који је Окружни народни одбор у Суботици – Одсек за народну имовину послао Земаљској управи Индустије кудеље и лана Министарству индустрије у Новом Саду, 30. августа 1946. године, сазнајемо да је Прва бајмочка задружна кудељара ипак била акционарско друштво. Овде постоји и списак акционара. Такође, сазнајемо да је 100 вагона кудељне стабљике у вредности од 1,500.000 динара осигурано од пожара код осигуравајућег и реосигуравајућег друштва филијале у Суботици.

Срески народни суд у Суботици је својом одлуком бр. Вп. 3234/46 од 20. новембра 1946, одредио секвестрацију кудељаре Ђене Маргита из Бајмока, подразумевајући ту све некретнине и покретности кудељаре са целокупним уређајем, као и прерађевине и полупрерађевине. Истом одлуком Суд је одредио за принудног управника кудељаре Јована Плешу из Бајмока.

Такође је и Окружни народни суд у Суботици К бр. 217/46 донео пресуду, којом је Ђено Маргит власник кудељаре из Бајмока, осуђен на конфискацију фабрике за прераду кудеље, подразумевајући ту просторије и сва постројења потребна за продукцију.

На предлог Министра индустрије НР Србије, Влада НР Србије је на основу чл. 5 у вези чл. 69 Основног закона о државним привредним предузећима, донела 9. јула 1947. године Решење о саображавању постојећег предузећа републиканског значаја прописима Основног закона о државним

привредним предузећима, тако да је Прва бајмочка задруга наставила са радом под називом кудељара *Пролетерка* – Бајмок. Предузеће се налазило под административно-оперативним руководством Главне дирекције за кудељу и лан, Министарства индустрије НР Србије у Новом Саду.

Због повећања производње и смањења производних трошкова као и рационалнијег искоришћавања народне имовине и у сврху лакшег руковања и правилнијег искоришћавања рада у предузећима за прераду кудеље, Влада НР Србије је 7. априла 1947. године донела Решење којим је извршено спајање кудељаре бившег власника Ђене Маргита са кудељаром *Пролетерка* у Бајмоку, тако што се имовина ове кудељаре пренела у кудељару *Пролетерка*.

Имовина спојених предузећа (актива и пасива) се евидентирала са ознаком њене вредности и порекла. Предузеће које је настало спајањем предузело је имовину и сва права и обавезе спојених предузећа. Предмет пословања предузећа је била индустријска прерада кудељне стабљике, док се предузеће налазило под административно-оперативним руководством Земаљске управе за кудељу и лан Министарства индустрије НР Србије.

Министарство индустрије НР Србије је својим актом бр. 22155 од 14. септембра 1948. године предложило да се за потребе кудељаре *Пролетерка* у Бајмоку ради камарисања и стерања кудељне стабљике изврши експропријација непокретног имања приватног власништва у К. О. Бајмок. Влада НРС је узела у разматрање овај предлог и пошто је нашла да су испуњени услови који се по закону траже, донела је 18. септембра 1948. године, под бр. 16207 Решење да се у корист државе, изврши експропријација непокретног имања у К. О. Бајмок, и то земљиште у власништву Јована Бина, Андрије Штефка и његове жене Терезије Чипак.

ГИО Народне скупштине АПВ је на својој седници одржаној 25. јануара 1951. године донео Решење којим је између осталих и погон кудељаре из Бајмока ушао у састав Предузећа за прераду кудеље *Криваја*, у Бачкој Тополи.

На основу дописа Главне дирекције за кудељу и лан у Новом Саду упућеног ГИО АПВ у вези са реорганизацијом предузећа индустрије кудеље *Криваја* у Бачкој Тополи, сазнајемо да је било потребно да се кудељарски погон у Бајмоку издвоји из састава овог предузећа и да се оснује као самостално предузеће. О овоме је обавештен Привредни Савет АПВ као и Савет за прерађивачку индустрију АПВ, који су дали усмену сагласност. Издвајањем овог кудељарског погона који се налазио ван подручја Бачко-тополског среза, постигао би се бољи ефекат рада као и организације посла, а управа овог погона је иначе била отежана због различите територијалне надлежности среских одбора Народних власти. Ново предузеће би тако настало издвајањем из предузећа Индустије кудеље *Криваја* у Бачкој Тополи и звало би се индустрија кудеље *Пролетерка* у Бајмоку, а налазило би се на

подручју града Суботице и у саставу Привредног удружења Главне дирекције индустрије за кудељу и лан у Новом Саду, Савета за прерађивачку индустрију АПВ и било би од покрајинског значаја.

Тако је на основу прописа чл. 4 Основног закона о државним привредним предузећима и чл. 5 истог закона, а на предлог Главне дирекције индустрије за кудељу и лан у Новом Саду, Председништво ГИО АПВ у Новом Саду, донело Решење, којим је основано државно привредно предузеће покрајинског значаја под именом: Индустрија кудеље *Пролетерка* са седиштем у Бајмоку. Предмет пословања предузећа је индустријска прерада кудељне стаблике и налазило се под привредним удружењем Главне дирекције индустрије за кудељу и лан у Новом Саду. Ово Решење је ступило на снагу 1. јануара 1952. године.

Правила кудељаре *Пролетерка* Бајмок

Главна дирекција за кудељу и лан у Новом Саду, је на основу чл. 24 тачка 64. Став 2., у вези са чл. 6 Основног закона о државним привредним предузећима, као административно-оперативни руководилац, 26. августа 1947. године, донела Правила о организацији и пословању кудељаре *Пролетерка*.

У чл. 1 поменутих правила предузеће је поставило рад као државно-привредно предузеће у смислу прописа Основног закона о државним привредним предузећима, на основу Решења Владе НР Србије под бр. 29629 од 9. јула 1947. године и налазило се под административно-оперативним руководством Главне дирекције за кудељу и лан у Новом Саду.

Све док у предузећу није извршена систематизација места, у предузећу су постојала следећа службеничка звања: директор предузећа, персонални референт, књиговођа одељења, пословођа, чиновник, благајник, магационер, машиниста и лојач.

Фирму предузећа је потписивао директор, а у случају његове спречености књиговођа предузећа, односно руководилац рачуноводства, тј. лице које је директор овластио.

Благајник је водио благајну на основу белуга о прописима издавања готовог новца, док је магационер водио магацинску књигу о примитку и издавању залиха магацина на основу приспелих, оверених подлога (белега).

Имовина којом је предузеће управљало састојала се из: основних средстава, обртних средстава, амортизационог фонда и фонда руководства предузећа. Сви документи новчаног, материјалног, обрачунског и кредитног карактера морали су бити потписани од стране директора и књиговође. Књиговођа је заједно са директором предузећа одговарао за исправност рачуноводствене службе и завршних рачуна. У случају њихових несугласица одмах се обавештавала Главна дирекција за кудељу и лан. За процес производње и извршење свих задатака директору је био одговоран пословођа

предузећа.

Директор предузећа је управљао радом предузећа према упутствима, решењима, наређењима и смерницама Главне дирекције за кудељу и лан Нови Сад. Био је овлашћен да у име предузећа склапа пословне уговоре и да управља финансијским средствима у оквиру финансијског плана; да заступа предузеће пред државним и трећим лицима; да прима и отпушта раднике, као и да предлаже за постављање и отказ службенике предузећа. Директор је био нарочито дужан: да организује производњу уопште и да руководи извршењем плана; да предлаже производни, финансијски и друге планове предузећа; да руководи администрацијом и финансијским пословањем предузећа; да организује рад предузећа на принципу савремене и што рационалније производње и пословања; да организује сталну службу евиденције и контроле целокупног пословања предузећа; да се стара да се послови предузећа закључују на најповољнији начин и под најповољнијим условима. Он није могао, без одобрења Главне дирекције за кудељу и лан предузимати радње и закључивати уговоре, који су изван оквира редовног пословања предузећа. Сви радници у предузећу, као и службеници одговарали су за свој рад директору. Радници су одговарали дисциплински на основу посебних дисциплинских прописа, а службеници по прописима Закона о државним службеницима.

За сваку пословну годину предузеће је израђивало финансијски план, предавало га у одређеном року Министарству финансија НР Србије, преко Главне дирекције за кудељу и лан.

На крају године предузеће је закључивало пословне књиге и састављало завршни рачун, који се састојао из три дела: рачунског, статистичког и извештаја о пословању и достављало га је Министарству индустрије НР Србије, такође преко Главне дирекције за кудељу и лан.

Фондом руководства предузећа који је служио за изградњу станова радника и службеника, за наградну ударницима, иноваторима, техничко-административном особљу, руковао је директор и био је обавезан да се саветује са синдикалном организацијом предузећа. План поделе средстава фонда руководства директор је морао доставити на одобрење Главној дирекцији за кудељу и лан.

Амортизациони фонд, који се образовао путем амортизационог потписа основних средстава и служио за покриће великих поправки и инвестиционих радова, предузеће је могло употребљавати на начин који је прописала Главна дирекција за кудељу и лан.

Радник је могао добити посао само ако је имао радничку књижицу, коју је био обавезан предати предузећу приликом ступања на посао. На рад се нису могли примати болесни радници, као ни лица испод 14 година старости.

Радно време у предузећу је било осмочасовно. Сваки запослени у предузећу је био дужан: да савесно обавља поверени му посао, да јача радну дисциплину, да чува податке о предузећу као службенику

тајну, да сваки квар или грешку на послу одмах пријави надзорном органу, да одговара за штету, коју причини својом кривицом или нехатом. Радници и службеници су обавезно морали бити осигурани. У случају спречености за посао због болести или несреће при раду сви радници, службеници и ученици у привреди имали су право на накнаду према прописима Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и ученика у привреди. Такође је запослено особље у предузећу имало право на годишњи одмор, према прописима Уредбе о плаћеном годишњем одмору радника, намештеника и службеника. Право на отказ су имале обе стране. Отказ се могао дати само на дан исплате, 14 дана унапред.

Радници су били плаћени по прописима Уредбе о регулисању надница и плата радника и намештеника. По истој Уредби плаћени су и службеници предузећа, све док њихове плате нису биле регулисане у смислу закона о државним службеницима. Спорови који су настајали из односа радника и предузећа расправљали су се по одредбама закона о решавању радних спорова. Радни ред је истицан на видном месту у предузећу и писао се јасно и читко, како би свако лице у предузећу могло бити упознато са његовом садржином.

Правила су ступала на снагу даном регистрације предузећа у Министарству финансија.

Закључак

На територији бивше Југославије кудељна индустрија је спадала у групу најкарактеристичнијих индустрија, нарочито на територији Војводине, која је имала најбоље услове за гајење конопље и то нарочито у Бачкој.

Решењем Министарства индустрије НР Србије основана је Земаљска управа за кудељу и лан НРС као подручна установа овог Министарства, са седиштем у Новом Саду.

Влада НРС је 1947. године прописала Уредбу о оснивању главних дирекција Министарства индустрије НРС, по којој је поред осталих основана и Главна дирекција индустрије кудеље и лана НРС.

Уредбом о оснивању Генералне дирекције 1950. године, Главна дирекција индустрије кудеље и лана НРС прелази под руководство Генералне дирекције за текстил, кожу, обућу и кудељарство НРС.

Одредбом о организацији ГИО НС АПВ коју је донела Народна скупштина АПВ 15. јула 1951. године, Главна дирекција за кудељу и лан ушла је у састав Савета за прерађивачку индустрију, а следеће године и Савета за индустрију ГИО НС АПВ.

Главни извршни одбор НС АПВ на седници одржаној 8. јула 1952. године је донео решење о укидању главних дирекција у саставу Савета ГИО НС АПВ, па је тако укинута и Главна дирекција за кудељу и лан АПВ.

Прва бајмочка задружна кудељара је за време окупације имала мађарски назив: Kenderfeldolgozó és értékesítő Szövetkezet.

Предузеће је основано 1942. године, а као почетак рада се помиње 1. фебруар 1944. године. За време окупације предузеће је производило вијану кудељу и кучину и није имало никакве ратне добити.

На основу Одлуке Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије од 21. новембра 1944. године и чл. 30 Закона о конфискацији од 9. јуна 1945. године, Среска комисија у Суботици је извршила поступак ради утврђивања стања у погледу имовине Прве задружне бајмочке кудељаре. Пошто су власници били чланови Културбунда и помагали непријатеља донета је одлука да се њихова имовина конфискује у корист државе ДФЈ.

Влада НР Србије је донела 9. јула 1947. године Решење о саображавању постојећег предузећа републиканског значаја прописима Основног закона о државним привредним предузећима тако да је Прва бајмочка задруга наставила са радом под називом кудељара *Пролетерка* – Бајмок. Предузеће се налазило под административно-оперативним руководством Главне дирекције за кудељу и лан, Министарства индустрије НР Србије у Новом Саду.

Због повећања производње и смањења производних трошкова као и рационалнијег искоришћавања народне имовине и у сврху лакшег руковања и правилнијег искоришћавања рада у предузећима за прераду кудеље, Влада НР Србије је 7. априла 1947. године донела Решење којим је извршено спајање кудељаре бившег власника Маргит Ђене са кудељаром *Пролетерка* у Бајмоку, тако што се имовина ове кудељаре пренела у кудељару *Пролетерка*.

Предузеће које је настало спајањем преузело је имовину и сва права и обавезе спојених предузећа. Предмет пословања предузећа је била индустријска прерада кудељне стабљике, док се предузеће налазило под административно-оперативним руководством Земаљске управе за кудељу и лан Министарства индустрије НР Србије.

Решењем Председништва ГИО АПВ у Новом Саду 1952. године основано је државно привредно предузеће од покрајинског значаја под именом: Индустрија кудеље Пролетерка са седиштем у Бајмоку.

Списак скраћеница

АПВ – Аутономна Покрајина Војводина
ГИО НС АПВ – Главни извршни одбор Народне Скупштине Аутономне Покрајине Војводине
ГНООВ – Главни народноослободилачки одбор Војводине
ДФЈ – Демократска Федеративна Југославија
К. О. – катастарска општина
НРС – Народна Република Србија

Извори и литература

Службени гласник НРС, бр. 13/1947.
Службени гласник НРС, бр. 21/1950.

Службени лист Војводине, бр. 9/1951.

Службени лист Војводине, бр. 4/1952.

Службени лист ФНРЈ, бр. 57/1951.

Архив Војводине, Ф. 222, Главна дирекција индустрије кудеље и лана – Нови Сад (АВ, Ф. 222).

Архив Војводине, Ф. 92. Трговинско-индустријска и занатска комора – Нови Сад (АВ, Ф. 92).

Архив Војводине, Ф. 173. Трговинско-индустријска комора – Нови Сад (АВ, Ф. 173).

Архив Војводине, Ф. 178. Управа народних добара Аутономне Покрајине Војводине – Нови Сад (АВ, Ф. 178).

http://sh.wikipedia.org/wiki/Istorija_konoplje
Т. Аврамовић, Привреда Војводине од 1018. до 1929/30. године с обзиром на стање пре Првог светског рата, Нови Сад 1965.

Н. Вучо, Привредна историја Југославије, Београд 1961.

Н. Гаћеша, Привреда Војводине између два светска рата, у Зборник Матице Српске за историју, Нови Сад 1980, 84–109.

Мала енциклопедија просвета, књ. 1, А–Љутомер, Издавачко предузеће Просвета, Београд 1959, 686.

Összefoglaló

A bajmoki „Proleterka“ kendergyár története, és szervezeti modellje

A volt Jugoszlávia területén a kenderipar a legjellemzőbb iparágak közé tartozott, különösen Vajdaság területén, amely a legjobb feltételeket biztosította a kender termesztésére, különösen Bácskában.

A Szerb Köztársaság Ipari Minisztériumának döntésével létrehozták a Szerb Népköztársaság területi Len- és a Kenderipari Igazgatóságát, amelynek székhelye Újvidék lett.

A Főigazgatóság létrehozásáról szóló rendelettel egy időben, 1950-ben a Szerb Népköztársaság Len- és Kenderipari Főigazgatósága a Textil-, Bőr-, Lábbeli- és a Len- És Kenderipari Főigazgatóság vezetése alá kerül.

A Vajdaság Autonóm Tartomány Nemzetgyűlésének Fő Végrehajtó Bizottsága szabályzásáról szóló rendeletet 1951. július 15-én fogadták el, ezzel a Len- és Kenderipar a Feldolgozóipar Főigazgatósága hatáskörébe került, a következő évben pedig a Vajdaság Autonóm Tartomány Nemzetgyűlésének Fő Végrehajtó Bizottsága Ipari Tanácsának tagjává vált.

Az 1952. július 8-i ülésén a Vajdaság Autonóm Tartomány Népgyűlésének vezérigazgatósága úgy döntött, hogy megszünteti a Vajdaság Autonóm Tartomány Nemzetgyűlésének Fő Végrehajtó Bizottsága Tanácsának Főigazgatóságait, így megszüntették a Le- és Kendergyártás Főigazgatóságát is.

Az első bajmoki szövetkezeti kendergyár a megszállás ideje magyarul a „Kenderfeldolgozó és értékesítő Szövetkezet” nevet viselte. Az üzemet 1942-ben alapították, és működésének kezdeteként 1944. február 1-jét említik.

A magyar hatalom ideje alatt az üzemben a társaság csavart kender és szőtt kender termékeket állított elő, amiből semmilyen haszna nem származott.

A Jugoszláv Nemzeti Felszabadítás Antifasiszta Tanácsa 1944. november 21-i határozata és az 1945. június 9-i vagyonekobbzási törvény 30. cikke alapján

a Szabadkai Kerületi Bizottság a lefolytatott eljárás során megállapította a gyár értékét. Mivel a tulajdonosok a Kulturbund tagjai voltak, és a megszállók segítői, ezért vagyonukat elkobozták a Demokratikus Föderatív Jugoszlávia javára.

1947. július 9-én a Szerb Köztársaság Kormánya határozatot fogadott el, miszerint az üzem köztársasági jelentőségű. Ezért állami kézbe vette, és mint „Proleterka - Bajmok Kendergyár” működött a továbbiakban. Az üzem a Szerb Köztársaság Ipari Minisztériumának Kender és Len Főigazgatóságának adminisztratív és működési irányítása alatt állt, amelynek székhelye Újvidéken volt.

A termelés növelése, a termelési költségek csökkentése, a nemzeti vagyon ésszerű felhasználása, kenderfeldolgozó vállalkozások munkájának könnyebb kezelése és jobb működése érdekében a Szerb Köztársaság kormánya 1947. április 7-én határozatot fogadott el, amelyben Margit Đeno korábbi tulajdonos kendergyára és a „Proleterka” összeolvad, azaz Margit Đeno kenderüzeme a tulajdonának átruházásával a „Proleterka” része lesz.

Az összevonással létrejött vállalat átvette az egyesített üzemek eszközeit, valamint minden jogát és kötelezettségét. A társaság továbbra is a kenderszáraz ipari feldolgozását végezte, míg a társaság a Szerb Köztársaság Ipari Minisztériumának állami igazgatóságának adminisztratív és operatív felügyelete alatt működött.

A Vajdaság Autonóm Tartomány Fő Végrehajtó Bizottságának elnöke 1952-ben Újvidéken, elnöki határozattal tartományi jelentőségű állami tulajdonú vállalkozást alapított, így alapították ismét a „Proleterka” Kenderipari Vállalatot, amelynek székhelye Bajmokon volt.

Kulcsszavak: kender, kendergyár, Bajmok, kender és lenipar főigazgatósága, kisajátítás, egyesülés

Resume

History and organization of the *Proleterka* hemp factory in Bajmok

In the territory of the former Yugoslavia, the hemp industry belonged to the group of the most characteristic industries, especially in the territory of Vojvodina, which had the best conditions for hemp cultivation, especially in Bačka.

By the decision of the Ministry of Industry of the People's Republic of Serbia, the National Hemp and Flax Administration of the People's Republic of Serbia was established as a regional institution of this Ministry, headquartered in Novi Sad.

The Decree on the organization of the Main executive committee of the Nacional Assembly of the Autonomous province of Vojvodina, adopted by the National Assembly of the Autonomous province of Vojvodina on July 15th, 1951, the Main Directorate of the Industry of Hemp and Flax joined the Council for the Processing Industry, and the following year the Council for Industry as well.

At the session held on July 8th, 1952 the Chief Executive Board of the Nacional Assembly of the Autonomous province of Vojvodina decided to abolish the main directorates within the Council of the Main executive committee of the Nacional Assembly of the Autonomous province of Vojvodina, thus abolishing the General Directorate of Hemp and Flax of the Autonomous province of Vojvodina.

During the occupation, the first Bajmok collective hemp factory had the Hungarian name: Kenderfeldolgozó és értékesítő Szövetkezet.

The company was founded in 1942, and February 1st, 1944 is mentioned as the beginning of its work.

During the occupation, the company produced hemp and it had no war profits. On the basis of the Decision of the Anti-Fascist Council of the People's Liberation of Yugoslavia of November 21st, 1944 and Art. 30 of the Confiscation Law of June 9th, 1945, the County Commission in Subotica conducted the procedure for determining the situation regarding the assets of the First Bajmok collective hemp factory. Since the owners were members of the Kulturbund and had helped the enemy, a decision was made to confiscate their property in favour of the Democratic Federal Yugoslavia.

In order to increase the production and to reduce production costs, as well as for the rational utilization of the national property and for the purpose of easier handling and more proper exploitation of work in the companies for hemp processing, on April 7th, 1947 the Government of the People's Republic of Serbia issued a Decision on the merger of the hemp factory of the former owner, Margit Gene with the hemp factory *Proleterka* in Bajmok, by transferring the assets of this hemp factory to the *Proleterka* hemp factory.

By the decision of the Presidency of the Main executive committee of the Autonomous province of Vojvodina in Novi Sad in 1952, a state-owned industrial enterprise of provincial importance was established under the name: Proleterka Hemp Industries, headquartered in Bajmok.

Key words: hemp, hemp factory, Bajmok, General Directorate of Hemp and Flax, expropriation, fusion

Национални архив Мађарске, Архив жупаније Бач-Кишкун, Кечкемет

Суботичка хроника

Прилози историјату испостава самостана Калочких школских сестара од Наше Госпе у Бачкој, са посебним освртом на самостан у Суботици за време Другог светског рата

Сажетак: У раду се говори о настанку и раду испостава самостана Калочких школских сестара од *Наше Госпе* у Бачкој. Прва таква школа у Суботици где би се населиле часне сестре, саграђена је захваљујући преданости председнице *Првог суботичког женског друштва*. Био је обичај и у самостанима да се води кућна хроника. Овакве хронике сачуване су и у архивској грађи Дружбе убогих калочких школских сестара од Наше Госпе. За рад су изабрани уписи у вези са Другима светским ратом, а који се односе на локалну историју Суботице. Белешке емотивно сведоче о искуствима часних сестара у време ратних дешавања и о томе како је град доживео стање ратног фронта.

Кључне речи: самостан, Калоча, Суботица, хроника, Дружба убогих калочких школских сестара од *Наше Госпе*, Други светски рат

Дружбу убогих школских сестара од *Наше Госпе* у Калочи основао је 1860. године надбискуп калочки, Јожеф Кунст (Kunszt József). У циљу

унапређивања запуштеног образовања девојака у својој црквеној области, позвао је школске сестре из Чешке са намером да постепено оснују нове женске школе и ван центра бискупије тј. Калоче.¹ Наум бискупа Кунста је доживео своју реализацију. Нове женске школе су убрзо након насељења школских сестара из Чешке у Мађарску, основане у Старом Бечеју, Бачкој Тополи, Баји и Суботици, која је 1874. године² постала пета кућа калочке учитељске школе. Оснивање, опстанак, процват и константни развој је Заводу у Суботици омогућила добротворна организација *Прво женско друштво у Суботици*, основано 1867. године, односно појединачне донације. Прва идеја о насељавању часних сестара потекла је из тестаментa суботичког жупника Петера Хофмана (Hoffmann Péter) у којем се подстиче оснивање таквих женских школа „које ће водити особе беспрекорног богобојажљивог карактера и добронамерне срчаности“.³

Прва таква школа у Суботици саграђена је захваљујући преданости председнице *Првог*

¹ Опширније податке и податке из ранијег периода у вези са историјатом калочких учитељица види: A Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Iskolanővérek története 1860-1900 (Irta az intézet egyik tanára), Kalocsa 1900. (у даљем тексту: Iskolanővérek története, 1900.); Franz Mária Terézia Tisztelendő Anyának, a Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Szegény Iskolanővérek alapítójának és első általános főnöknőjének élete és a szerzetes-társulat története 1825-1911 (irta két kalocsai iskolanővér) Kalocsa 1925.

² Калочке сестре су биле активне у доле поменутиим насељима (у списку нису наведене кинеске мисионарске куће Дружбе). У загради је наведен датум насељавања, у случају да је у истом насељу било више испостава, наведени су датуми оснивања сваке школе појединачно, без датума њеног укидања. Калоча (1860, 1910, 1936, 1937, 1942, 1943, 1947), Стари Бечej (1868), Бачка Топола (1869), Баја (1870), Суботица (1874, 1939), Бач (1876), Нови Сад (1878), Кунбаја (1880), Јаношхалма/Jánoshalma/ (1881), Мол /Mohol/ (1882), Бачалмаш /Bácsalmás/ (1886), Сомбор (1887, 1891, 1916), Бачко Петрово село /Páterréve/(1891), Фокте /Foktő/ (1891), Ногош (1897), Озаци /Hódság/ (1899), Футог /Futak/ (1900), Бачка Паланка (1901), Стара Кањижа /Magyarkanizsa/ (1901), Жедник (1901), Ада (1902), Сентфилеп (1904), Хајош (1907) Мартонош (1908), Кишкунфелеђхаза (1908), Бачсентиван /Bácsszentiván/ (1909), Алшокоромпа /Alsókorompa/ (1909), Будимпешта /Budapest/ (1913, 1916, 1920, 1923, 1927), Бачсентамаш /Bácsszenttamás/ (1912), Бекабања /Békabánya/ (1912), Вагужхел /Vágújhely/ (1912), Ерсалаш /Érszállás/ (1913), Балатоналмади /Balatonalmádi/ (1915), Печуј /Pécs/ (1916), Балатонсабади /Balatonszabadi/(1917), Кула (1918), Шиклош /Siklós/ (1921), Естергомтабор /Esztergomtábor/ (1922) Кишкунхалаш /Kiskunhalas/ (1922), Цеглед /Cegléd/ (1922), Дунакеси /Dunakeszi/(1922), Кецел (1923), Бања /Bánya/(1925), Херцегсанта /Hercegszántó/(1925), Алшошаг /Alsóság/ (1925), Неметкер /Németkér/ (1927), Давод /Dávod/ (1928), Полгар /Polgár/ (1928), Кишкереш /Kiskőrös/(1928), Бачбокод /Bácsbokod/(1929), Дунапатај /Dunapataj/ (1929), Ујсегед /Újszeged/ (1930), Гара (1930), Хеђес /Hőgyész/ (1931), Чилагхеђ /Csillaghegy/ (1932), Магоч /Magócs/ (1934), Сегедин /Szeged/(1940, 1945), Совата /Szóvata/ (1941), Нови Врбас /Új Verbász/ (1941), Мезековачхаза /Mezőkovácsháza/ (1945), Њергешуђфалу /Nyergesujfalu/ (1945), Бодварако /Bódvarákó/ (1947), Мариађид /Máriagyűd/(1947).

³ A Mi-Asszonyunkról nevezett szegény Iskolanénék működéséről a kalocsai érseki megyében, Kalocsa 1880, 6–7.

суботичког женског друштва, Јозефи Семзе супрузи Лукача Војнића (Vojnits Lukácsné Szemző Jozefa). Школу је 23. септембра 1874. године освештио бискуп Лајош Хајналд (Haunald Lajos). У почетку је у оквиру Завода постојао интернат, шестогодишња основна и виша женска школа, коју су могле похађати полазнице свих вероисповести.⁴ Заводу је припадало и сиротиште. Четири разреда женске школе је 1875. године похађало 90 ученица.⁵ У недостатку смештајног простора, Завод је још исте године купио кућу поред самостана. Зграда на спрат женске самостанске школе изграђена је 1890. године.⁶ До тада је спроведена и реорганизација школе: укида се двогодишња виша женска школа и V и VI разред народне школе, уместо тога отвара се четворогодишња грађанска школа. Завод се проширује 1900-их година из донација калочког бискупа Ђерђа Часке (Császka György). Старији делови зграде су преуређени, изграђене су нове учионице, свечана сала и капела.⁷ Самостанска школа се 1916/17. године проширује: отвара се виша трговачка школа и курс трговачке струке за жене.

Након Првог светског рата долази до великих промена у функционисању бачких испостава Дружбе. Школе су у периоду 1860–1918. осниване на историјској територији Калочко-Бачке бискупије. Јужни, већи део територије бискупије и 28 самостана бачких сестара су у јесен 1918. године припали српској држави.⁸ Дружба је покушала да се прилагоди новим приликама, у Суботицу су, на пример, послали настојницу која добро говори буњевачки.⁹ Контакти између центра у Калочи и часних сестара у Бачкој, међутим, нису функционисали како

треба, савет школских часних сестара је 1920. године поставио настојницу сомборске испостава Марију Корнелију Пфајфер (Pfeiffer Mária Kornélia) за привремену начелницу бачких самостана са надлежношћу да надгледа њихов рад; на тај начин су окружнице и остале наредбе председништва Дружбе преко ње стизале до испостава у Бачкој.¹⁰ У интересу што бржег увођења српског наставног језика, највише југословенске¹¹ просветне власти су 1921. године издале наредбу, да се то спроведе најкасније две године по издавању исте.¹² Школским сестрама није одговарало ни то да су премештане из службе у Бачкој у Мађарску и обрнуто. То је причињавало још веће проблеме након ратификације мировног уговора (4. јун 1920.) Дружба је тада укинула привремено надзорништво у Бачкој, истовремено је установила функцију тзв. „сталног посетиоца“ на коју је изабрана сестра Марија Летиција Марцековић¹³ (Marczekovich Mária Leticia) из Бачке, способна часна сестра са знањем српског језика. Њен делокруг је надгледање прилика у самостанима на Делвидеку, одржавање духовних вежби, организовање курсева српског језика и решавање школске администрације као и уручивање молби за премештај.¹⁴ Новија промена десила се 1921. године када је пет испостава поново припало Мађарској.¹⁵

Следеће године сестре у Бачкој нашле су се пред новим изазовом. У складу са наредбом српске владе, њихова мисија се могла наставити под условом да траже српско држављанство. Председништво Дружбе је преко калочког бискупа упутило хитну молбу Апостолској Светој Столици у којој тражи даља упутства поводом положаја

⁴ У вези са суботичком женском школом види: Erzsébet Apró, *Adalék a Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Iskolanővérek szabadkai iskoláinak történetéhez*, у: Bács-Kiskun megye múltjából 24, Kecskemét 2010, 17–30; Vajdasági honismereti szemle, 2011. 1, 42–49.

⁵ Исто, 21.

⁶ Исто, 22.

⁷ *Iskolanővérek története*, 1900, 63.

⁸ У пролеће 1920. године су следеће испоставе биле под српском влашћу (по редоследу оснивања): Стари Бечеј, Бачка Топола, Баја, Суботица, Бач, Нови Сад, Кунбаја, Темерин, Мол, Бачалмаш, Сомбор (са три испоставе), Бачко Петрово село, Хоргош, Оцаци, Футог, Бачка Паланка, Стара Кањижа, Ада, Сентфилеп, Мартонош, Бачсентиван, Бачсентамаш, Ерсалаш, Печуј, Кула, Жедник.

⁹ Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára (MNL BKML), XII. 6. A Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Szegény Iskolanővérek Szerzetes Társulatának iratai 1857–1950. Tanácsülési jegyzőkönyv 1920. június 7. У периоду 1920–1926. на функцији је настојнице била сестра Марија Филомена Тумбас (Tumbász Mária Filoména).

¹⁰ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 7. јун 1920.

¹¹ Службени назив јужно-славенске државе је у периоду 1918–1929. Краљевина Срба, Хрвата, Словенаца, у периоду 1929–1940. Краљевина Југославија. У списима школских сестара се међутим већ од 1920. године одомаћио израз „југословенски“, чак и у односу на државну управу.

¹² MNL BKML, XII.6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 20. јануар 1921.

¹³ Марија Летиција Марцековић је школска настојница у периоду 1908–1914. у Кишкунфелеђхази, затим на истој функцији у Новом Саду, Сомбору и Суботици. Након раздвајања Дружбе, остаје у Бачкој, 1931. године тражи премештај у Калочу, молба се усваја. У периоду 1931–1934. је настојница школе у Хеђесу (Hőgyész). MNL BKML, XII.6. Házfőnöknők kinevezésének jegyzéke I-II, MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 21. март 1931.

¹⁴ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 6. јун 1921.

¹⁵ Пет испостава које су враћене Мађарској: Баја, Бачалмаш, Кунбаја, Мељкут, Печуј.

школских сестара у Бачкој и поводом управљања бачким испоставама.¹⁶ Решење настале ситуације су и црквене и световне власти очекивали од формирања покрајине.¹⁷ Света конгрегација свештенства је одлуком број 1625/1925 од 6. јуна 1925. године издала дозволу апостолском нунцију да започне са формирањем нове покрајине у јужнославенској држави. Убеђени у правну оправданост својих поступака, Веће часних сестара је једногласно прогласило Марију Летицију Марцековић, до тада на функцији тзв. „привременог посетиоца“, главном надзорницом за испоставе у бачкој покрајини, поред ње је постављена саветница, секретарица и надзорница. Седиштем покрајине одредили су град Суботицу где се налазило и седиште апостолског администратора (Лајчо Будановић), а и положај града је имао своје предности, будући да се налазио на саобраћајном чворишту, што је сестрама омогућавало извесну мобилност.¹⁸ Ова одлука Већа сестара се показала, међутим, као велики неспоразум. Право на избор нове провинцијске настојнице имала је Света конгрегација свештенства, а уређење покрајине је био задатак београдског нунција. Председништво Дружбе је услед тога поништило све дотадашње, добронамерне одлуке у вези са уређењем покрајине. До фактичког уређења покрајине ипак није дошло. На основу извештаја београдског нунција, Света конгрегација свештенства 12. јуна 1930. године обавештава (допис број 4277) калочког бискупа да се у циљу бољег функционисања и опстанка самостана у Југославији, оне одвоје од матичне куће и да наставе са радом према истим правилима као посебан, независни ред који би се звао Бачке убоге школске сестре од Наше Госпе. Свој опстанак у новој држави могу остварити једино као самостално, аутономно друштво. Представништво сестара је прихватило предлог о отцепљењу од матичне куће, под условом, да се променом политичких прилика може поново прикључити Дружби калочких школских сестара.¹⁹ Друштво у Бачкој је основано декретом Свете столице број 2477/28 од 23. октобра 1930. године. Матична кућа у Калочи извршила је у пролеће 1931. године предају докумената сестара које раде у Бачкој, списак њихових података из матичних књига, податке о њиховим доприносима и службену документацију 20 школа на Делвидеку, односно трију већ раније укинutih испостава.²⁰ У

моменту отцепљења је у 20 испостава живело 174 сестара.²¹ Према записницима Већа је у периоду од 21. март 1931. до 8. новембар 1940. године, тј. у току девет и по година 40 сестара тражило премештај из бачког у калочку Дружбу. Од њих 40 само неким је успео прелазак у Калочу. Неким је препреку причињавало југословенско држављанство, неким се испречила болест или не добијање пасоша. Главна настојница у Калочи је многе сестре наговарала на останаk у Бачкој, како би мађарска деца на отцепљеној територији имала своје учитеље.²² Десило се нпр. да су становници једног насеља прибегли и политичким средствима да спрече одлазак школске сестре.²³

У међуратном периоду Бачка је поново под мађарском влашћу, седиште председништва калочких школских сестара је у Суботици, где све до 1934/35 школске године школа има одељења на мађарском и српском језику. Након тога, све до 1941. године, настава се одржава само на српскохрватском језику.²⁴

У пролеће 1941. године Бачка је поново под мађарском влашћу. Председништво калочких сестара је одмах покренуло поврат власништва над испоставама у Бачкој. Преко калочког бискупа упутили су молбу Светој столици по предмету поновног спајања две Дружбе. Света конгрегација свештенства доноси 13. маја 1941. године следећу одлуку (број 4152/41): управљање школама оба удружења све до доношења уредбе Свете столице, вршиће главна настојница у Калочи. У Бачкој је тада живело 191 сестара. Већина од њих је вест о могућем уједињењу две Дружбе дочекала са радосћу. Било је, међутим, буњевачких сестара које су размишљале у духу самосталног, хрватског друштва.²⁵ Одбиле су чланство у калочкој дружби, са образложењем да не знају мађарски те својим радом не би могле бити од користи. Надлежни свештеници су се суздржали од било каквог начина наговарања сестара да се прикључе калочком удружењу. Нису их спречавали ни у намери да отпутују у Загреб и тамо сачекају одлуку из Рима. У Загреб је отпутовало 16 сестара на челу са бившом главном настојницом у Бачкој, Маријом Розом Копуновић – Апунцијата.²⁶ Света конгрегација свештенства је 17. јула 1941. издала дозволу за самостални рад Бачког друштва у Загребу. Сестре су могле бирати између Дружбе у Калочи и Дружбе у Загребу. Дружба са

¹⁶ MNL BKML, XII.6. Tanácsülési Jegyzőkönyv, 5. април 1924.

¹⁷ MNL BKML, XII.6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 13. фебруар, 16. април 1925.

¹⁸ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 1. и 2. јул 1925.

¹⁹ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 13. јул 1930.

²⁰ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 5. март 1931.

²¹ MNL BKML XII. 6. Петогодишњи извештај послат Светој столици 1928–1932.

²² MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 19. јул 1935, 14. новембар 1938.

²³ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 29. јануар 1937.

²⁴ Erzsébet Apró, нав. дело, 23.

²⁵ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 5. мај 1941.

²⁶ MNL BKML, XII. 6. Tanácsülési jegyzőkönyv, 7. јул 1941.

седиштем у Загребу је тражила и надлежност над три испоставе (Загреб, Сеget,²⁷ Добрна²⁸) које су основане у време отцепљења.²⁹

Након присаједињења, председништво школских сестара је ургирало код просветних власти у вези са 22 самостанске школе у Бачкој, које су у власништву Дружбе, стога желе сами и да их издржавају.³⁰ Жеље Дружбе је држава само делимично испунила. Од пријављених сестара је распоређено само 6 наставница у грађанске школе и 17 учитељица и бачке самостане. Остала радна места су попуњавана световним особљем. Иако се план Дружбе у вези са унапређењем школа на Делвидеку није остварио, Надзорништво Дружбе није одустајало од своје намере да се у Суботици отвори женски лицеј. Молба да се испослује одобрење за рад лицеја пренета је 7. августа 1941. године посредством бискупије администрацији Главне Команде Јужне Војске, као и министру културе, др Балинту Хоману (dr. N6man B6lint). Обзиром да се надлежни нису противили молби, лицеј је почео са радом 9. септембра, када је у први разред уписао 68 ученица. Ипак, управник Школског надзорништва није признавао лицеј као регуларну школу, те је и државна помоћ изостала. Министар културе је подржао овај став, сматравши да се у датој школској години могу оснивати само државне школе. Дописом број 63.826/1941 V-3 њ.о. од 15. новембра 1941. године обавештава бискупа да женски лицеј неће бити узет у евиденцију. Калочка бискупија је, међутим, истрајала у својој намери, подсетивши надлежне да по мађарским законима има право на оснивање школа, уз једину обавезу према држави, а то је да то пријави министру културе, што је и учињено. Даље образложење се односило на Суботицу, где постоји потреба код мађарског живља за отварањем лицеја вођеног од стране часних сестара и отварањем учитељске школе. Искуства су показала да се Мађари уз Тису више окрећу Суботици него Сомбору, где је иначе од стране државе предвиђено отварање учитељске школе. Размотривши ова образложења, представник Министарства културе направио је план разрешења овог проблема. Дошло се до следећег решења: римокатоличку учитељску школу у Калочи преселити постепено у Суботицу, из разлога што је због неповољног географског положаја и лоших саобраћајних веза, школа почела да назадује. Тако да је женска школа у Суботици која је отворена у јесен 1941. године постала у ствари први разред калочке Учитељске школе. Овим потезом свима би било удовољено:

бискупија не би претрпела правну штету због укидања лицеја, Црквено удружење не би штетовало, интереси града Суботице не би били угрођени, а суботички Мађари не би били разочарани. Тако је римокатоличка учитељска школа која је осам деценија радила у Калочи, пресељена у Суботицу. У јануару 1942. године надлежно Министарство је уважило постојање суботичког лицеја као истуреног одељења – 1. разреда укинуге Учитељске школе у Калочи. Путем наставног плана учење буњевачког језика постаје обавезно, да би ученице уједно стекле диплому и за рад у школама на славенском језику. Сестре су на ово решење поставиле услов: да главна настојница, уз дозволу и знање одговарајућих фактора, задржи право измештања институције, уколико би то захтевали интереси реда.³¹

У току школске 1941/42. године, Завод у Суботици је постао центар католичког васпитања и наставе на мађарском језику. Поред дотадашње основне и грађанске школе, лицеј – учитељска школа се постепено ширила, расла је и потреба за већим простором. Дружба је све више улагала у ову своју школску установу. Обнова дворишне зграде започета је 1942. године. Према пројектима, поред самостана је изграђена нова једносратница на месту старе срушене зграде. Дозволу за изградњу II спрата уличне зграде и доградњу новог двосратног крила су суботичке часне сестре добиле у фебруару 1943. године.³² Недостатак простора за време грађевинских радова град је решио тако да су у школским годинама 1942/43. и 1943/44. паралелни разреди I и II годишта премештени у зграду Мађарске краљевске државне школе за образовање васпитачица.³³

Самостанска школа часних сестара у Суботици је била највећа међу самостанима школских сестара у Бачкој, 1942. године ту је живело 38, а 1944. године 45 сестара.³⁴ О животу у суботичком самостану сачуван је изванредан изворни материјал, хроника самостана за период 1931–1944.

Хроника као форма изражавања има дугу традицију. Њена сврха је да пренесе будућим генерацијама догађаје од важности за једну особу или друштво у хронолошком редоследу, да буде у писаној форми, олакшавајући на тај начин присећање. Био је обичај и у самостанима да се води кућна хроника, сличне *historia domus* у плербанијама. Овакве хронике сачуване су и у архивској грађи Дружбе убогих калочких школских сестара од Наше Госпе (у случају матичне куће и у више томова, године 1860–1904. и 1910–1942, у случају испоставе у Баји

²⁷ Насеље на територији данашње Хрватске, у жупанији Сплит–Далмација.

²⁸ Општина на територији Источне Словеније.

²⁹ MNL BKML, XII. 6. Tanácsulési jegyz6könyv, 15. септембар 1941.

³⁰ MNL BKML, XII. 6. Tanácsulési jegyz6könyv, 14. и 16. април 1941.

³¹ MNL BKML, XII. 6. Tanácsulési jegyz6könyv, 11. јануар 1941.

³² Erzs6bet Apr6, нав. дело, 24–25.

³³ Исто, 25. Школа за образовање васпитачица се налазила у Дамјанићевој улици број 53.

³⁴ MNL BKML, XII. 6. Tanácsulési jegyz6könyv, 10. децембар 1944; MNL BKML, XII. 6. Петогодишњи извештај послат Светој столици 1942.

између 1931. и 1950. године). Од кућа у Бачкој је једино хроника суботичког самостана остала као део архивског фонда.³⁵ Хроника је писана на папиру на линије повезаном у тврде корице, 21x34 цм димензија, у количини од 0,03 дужни метар. На 357 страница садржи дневне уписе о животу у самостану. Унутар тома констатовано је више рукописа, аутори се не могу утврдити. Први упис је од 10. марта 1931. године, на мађарском је језику, ауторка је сестра Марија Роза Копуновић која је тада од Марије Летиције Марцековић преузела настојничку функцију у суботичкој кући. Она је водила хронику све до 19. јуна 1934. године, са вођењем је наставила друга часна сестра од 20. јуна 1934. до 31. октобра исте године, такође на мађарском језику. Од 1. новембра 1934. године рукопис се није мењао, почело се писати на буњевачком језику. Од 1. јула 1937. године писање хронике преузела је друга сестра, она је писала на буњевачком језику све до 28. фебруара 1941. године. У наредна четири месеца нема уписа. Следећи упис, који је на 229. страни, већ од 15. августа 1941. поново је писан на мађарском језику, рукопис је поново други – ова сестра³⁶ пише хронику до 31. децембра 1941. године. После овог уписа следе пет празних страница у хроници, затим након шест месеци, новим рукописом се наставља на мађарском језику од 14. јула 1942. године. Последња ауторка уписа (вероватно сестра Марија Илдефонса Бали) је водила хронику до 31. децембра 1944. године на мађарском језику.

Уписи са плавом и црном тинтом су уредни и читљиви. У горњем делу хронике су рубрике које садрже краће или дуже уписе скоро о сваком дану. Хроника је вероватно имала и претходни том, који није доспео у Архив.

Документ није изразито школска хроника, а ни једноставна кућна хроника. Теме су често у вези са школским животом, а и са свакодневницом сестара, њиховим путовањима, верским и наставно-педагошким обавезама. На почетку хронике, 1931. године испоставе у Бачкој нису само *de facto* већ и *de jure* отцепљене од матичне куће у Калочи. Тако је већи део хронике, до пролећа 1941. године, важан документ за историјат самосталне Дружбе бачких школских сестара од Наше Госпе. Како је Суботица постала центар Дружбе бачких сестара, често су је посећивале сестре из других испостава. Готово

свака посета је у хроници овековечена, чести су коментари у вези са овим путовањима. За историјат установе важни су уписи са списком особља суботичке куће. На основу тога могуће је утврдити која сестра је вршила дужност у одређеној испостави. Честа тема су школске свечаности, записивање важних догађаја у животу самостана (верски обреди; 3. август 1942: освешћивање малог летњиковца у винограду сестара, капеле Св. Јосипа у њему); верски празници нпр. 15. август 1931: еухаристички дан у Суботици; 14. новембар 1943: Подаривање града Суботице Божанском срцу Исусовом и срцу Девице Марије; посете важних особа граду или институцији нпр.: 25. октобар 1942: посета кнеза Јосипа и кнегиње Ане граду Суботици).

У свом раду сам изабрала уписе у вези са Другима светским ратом, а који се односе на локалну историју Суботице. Белешке емотивно сведоче о искуствима часних сестара у време ратних дешавања и о томе како је град доживео стање ратног фронта.

Први упис који се конкретно односи на рат датира од 8. децембра 1941. године. На овај дан је обележила важна прослава Омладинске Конгрегације Марије, свечаним састанком и програмом у свечаној сали Католичке дружбе мушке омладине. „Програм се завршио у 7 сати. Када смо изашли, изненадило нас је замрачење. Након уласка Енглеске у рат наређена је хитна противавионска приправност. Били смо у великој бризи будући да смо морали девојке отпремити кући по мрклом мраку.“³⁷

Сестра која је писала хронику на основу вести из радија, овековечила је 4. септембар 1942. године: „Ноћас је био ваздушни напад у Будимпешти. Између осталих срушена је и Варошмајорска црква. Било је мртвих и рањених.“ Од тада се у хроници чешће спомиње замрачење, на пример и на Божић је поноћна миса због тога морала бити одржана у 6 сати. У лето наредне године су једна школска сестра и школски помоћник Силвестер Палоташ (Pálótság Szilveszter) полагали испит из противваздушне заштите.³⁸ Због ратног стања, почетак 1943/1944. школске године је одложен два месеца, настава је почела 3. новембра. Настава, међутим, није текла несметано. Због надлетања авиона и противавионске узбуне, наставу је требало прекинути. Исто се десило и првог дана наставе после зимског распус-

³⁵ Дружба калочких школских сестара, слично осталим црквеним редовима у Мађарској, распуштена је 1950. године. Део списка је уништен, други део се налази у надлежном Архиву у Кечкемету у количини од 3,05 дужних метара, са граничним годинама 1857–1950. Архивска грађа је након сређивања добила ознаку XII. 6. Мањи део списка дружбе школских сестара (0,95 дм, граничне године 1857–1949) је доспео у Земаљски архив Мађарске, где је архивиран под секцијом „П“ (Породице, особе, организације и друштва) 1379. С обзиром да ови списи чине целину са архивском грађом која се чува у Архиву Бач-Кишкун жупаније, XII. 6, тако су ови списи на иницијативу Архива Бач-Кишкун жупаније 2014. године спојени у један фонд. Комплетирана архивска грађа у количини од 4 дм се чува у Архиву Бач-Кишкун жупаније. Значајни део архивске грађе која се пре налазила у Земаљском архиву, чини управо хроника писана у суботичком самостану у периоду између 1931. и 1944. године.

³⁶ Име сестре је Balogh Mária Victima, њени уписи су последњи, до 31. децембра 1941. године, оловком.

³⁷ 7. децембра 1941. године проглашено је ратно стање између Велике Британије и Мађарске.

³⁸ Види упис у суботичкој хроници од 21. августа 1943. године.

та 7. јануара 1944. године. Зграду за образовање васпитачица, коју су користиле сестре, заузели су војници, разреди лицеја – учитељске школе морали су заједно са опремом да се преселе у зграду школских сестара, у фискултурну салу и једну спаваћу салу. Услед ратних дешавања 1. априла 1944. године, стигла је и наредба о прекиду школске године.³⁹ У две учионице је између 1. и 22. априла смештено 40 немачких војника, двориште су заузела војна возила. Због сталне ваздушне опасности испити основне школе су изостали. Почетком априла и почетком јуна сестре су организовале курсеве за неговатељице ученицама виших разреда грађанске школе и осталим младим девојкама. Ваздушна надлетања и константне противавионске узбуне настављали су се и у мају и током летњих месеци. На Ускрс 8. марта, још увек се могла одржати Недеља муке Господње, упркос противавионских узбуна. Недеља муке Господње 8. јуна је ипак изостала. Град је 13. јула заузео фискултурну салу и још три просторије, интернат Завода је у периоду од 18. маја до 7. августа позајмио 70 кревета Војној болници Црвеног крста.⁴⁰ Изградња склоништа у дворишту институције је почела 4. јула. Вински подрум је преуређен у склониште за 50 особа и са излазом у случају опасности. У дворишту је направљено укопано ваљкасто склониште 17 м дугачко и пречника од 2 м, такође за 50 особа. Први ваздушни напад у Суботици десио се 28. августа. „Срећом, само један авион је бацао бомбе. Вероватно су гађали теретну жељезничку станицу. Није начињена велика штета, нема људских жртава.” Наредног дана је бомбардовање нанело већу штету. Дан жалости у историји Суботице. Други ваздушни напад је био јачи од јучерашњег. Бомбардовање је било у два наврата. Куће су рушене, склоништа су се урушавала. Бомба је ударила и у двориште војне болнице. Има мртвих и рањених. Апотекар Ертл је страдао приликом урушавања склоништа. Плебанија жупника Чипака (Csipák) је срушена. Међу жртвама су и две болничке медицинске сестре. Број настрадалих још није утврђен јер се још многи налазе испод рушевина. Део оних који су услед бомбардовања остали без крова над главом добили су уточиште код нас. Ту ће остати док им власти не пронађу смештај. Међу њима је и једна мајка са новорођенчетом које је услед урушавања умрло... као да је изгубила разум, шета са бебом у наручју. Одећу и храну за бескућнике обезбеђује град, а ми им кувамо. Следећег дана настао је проблем и око места у склоништима. „Била је ваздушна опасност без ваздушног напада. Часна настојница је направила распоред смештаја у склоништима. На располагању су два ваљкаста склоништа и вински подрум. Треће склониште још није готово. У вински подрум иду сестре из вешернице и кухиње са сестрама приправницама и особљем, јер им је то најближе. Већина сестара иде у склониште испред куће приправница, а жртве бомбардовања у пра-

тњи двеју сестара и странци у кући, деца итд. иду у склониште испред фискултурне сале. У тишини се молимо, врата су отворена све док не чујемо зујање авиона. Тада се врата затварају и палимо ручну електричну лампу. Док се сирена не огласи, не напуштамо склоништа.“ Капела у винограду сестара је у септембру такође оштећена, сестре које су до тада тамо боравиле уселиле су се у самостан. „Молитвени часови су два пута прекинути противавионском узбуном и бомбардовањем. Касније смо сазнали да су непријатељски авиони вршили напад на раднике у виноградима и њивама. И животи наше три сестре у винограду су били у опасности. Молиле су се у капели за спас. Прозори капеле су оштећени. С обзиром на опасност, сестре ће након свете мисе доћи у град, а и олтарна пала капеле Св. Јосипа ће на неодређено време напусти (3. септембра) капелу. Света миса је без прекида одржана, али је између 10 и 15 до 12 сати била на снази ваздушна узбуна и бомбардовање. Бомбе су падале и поред нашег винограда, ваздушни удар оштетио је и нашу кућу и капелу.“ Услед новијег бомбардовања 5. септембра у близини самостана, поново су срушене куће, чак су две породице настрадале. Зграда сестара је значајно оштећена, прозори су поломљени, отпао је малтер са зидова, оштећен је кров основне школе.

На I годиште лицеја за 1944/45. школску годину пријавило се 120 девојака, од тога је изабрано свега 55 ученица, јер су могућности дозвољавале отварање само једног разреда. Настава је почела 11. септембра, због постојеће ситуације интернат није отворен, тако да су наставу похађале ученице из места и то послеподне. Истог дана су дигли у ваздух трафо станицу, па је и испорука струје у граду прекинута. Систематско бомбардовање града 18. истог месеца је читаве улице оставило у рушевинама и починило велики број људских жртава у Суботици. Експлодирале су и две композиције натоварене муницијом. Терористички напад почео је у 12 сати и непрекидно је трајао пола сата. У међувремену су сталне експлозије тресле ваздух. Као што смо касније сазнали, непријатељ је разнео две композиције муниције (...) Када је противавионска узбуна прекинута, призор је био страхан. Улице Вешелењи (Wesselényi), Ленкеи (Lenkey), Молнар (Molnár), Дамјанић (Damjanich), Сенћански пут, улица Катона били су у потпуности разрушени. На сваком кораку зјапе велики кратери. И куће помоћника градоначелника Мочија (Mócsy) и саветника за питања у култури Војнића (Vojnits) су погођене. На срећу, породице су се налазиле на Палићу. Што се тиче оних који су остали без својих домова, неки од њих су поново код нас нашли уточиште чекајући да им власти нађу смештај. Двадесетог преподне два пута је била противавионска узбуна у интервалу од 10 минута, али није било авиона изнад нас. (...) Око 50 бескућника се храни код нас, њих 20–30 ту и спава. (...) Градом влада велики страх. Већи део

³⁹ Erzsébet Apró, нав. дело, 27.

⁴⁰ Исто, 27.

становништва се иселио на салаше, у винограде. Ко то не може, тај за време узбуне јури на њиву, не мислећи да их непријатељ и машинским оружјем може напасти.“ Почетком октобра све више сестара је пристизало у Суботицу надајући се већој безбедности овде. Међутим, тада је већ била на помолу евакуација града, Суботицу је напустило више од 20 суботичких сестара.

Градску кућу су партизани заузели 11. октобра, а послеподне је стигао воз са руским војним јединицама. Сестре од Руса који су били смештени по приватним кућама, нису доживеле никакве неугодности. Бискуп Будановић је 18. затражио од партизанског генерала два чувара као обезбеђење (самостана) од евентуалних нереда у круговима руских војника. Власти су наредиле отварање школа, упркос томе, родитељи нису пуштали децу на наставу, сматрали су да су безбеднија са њима код куће. Град је 25. октобра затражио од школских сестара да у року од 24 часа напусте школу. На молбу настојнице добиле су два дана одгоде, могућност да одлуче где би желеле о трошку града отпутовати, у Стару Кањижу, Хоргош или Бачку Тополу. Сестре су 30. октобра одлучиле да иду у Сегедин јер су сматрале да је тамо за њих безбедније, али потешкоће око путовања одложиле су време покрета. Једна наставница грађанске школе је са једном приправницом кренула пешице у Сегедин да извиде могућности насељавања у том граду. Вођа партизана у Суботици није одобрио да сестре остану у школи док из Загреба не стигне њихова замена, школске сестре из Бачке, како би службено преузеле школу. Настојница је тада предала кључеве и инвентар куће свештеном лицу. Две сестре буњевке добиле су дозволу да остану у Суботици. Остале сестре су коначно напустиле град 11. новембра увече у два теретна вагона. У Сегедин су стигли ноћу, и због полицијског часа нису могле напустити железничку станицу до јутра. Наредни дан су одселе у сегединској филијали Удружења у улици Калварија број 1. Двадесет пет суботичких сестара добиле су смештај у напуштеној згради Енглеских госпођица у улици Апаца и журиле су да нађу посао. Неке су се запослиле на клиници,

друге су радиле у школама или су нашле канцеларијски посао. У јануару је пет сестара отпутовало у Кишкунфелеђхазу како би помогле да и тамо што пре почне настава. Школа у Суботици је у потпуности претворена у болницу, а и преостале две сестре буњевке морале су отићи.

У Суботици су сестре, још пре прикључења Делвидека, 1939. године прихватиле да воде домаћинство у Паулинуму, семеништу. Ту су сестре и за време рата могле остати заједено, поштивао се њихов рад. И сестре буњевке су на крају нашле уточиште у Паулинуму.⁴¹

Пошто је суботичка учитељска школа на основу партизанске наредбе од 24. октобра 1944. године морала напустити Суботицу, калочки бискуп је, искористивши ову околност, уредио да се већ отворена четири разреда женског лицеја Римокатоличког учитељског завода Калочке бискупије врате у њихово првобитно седиште, у Калочу, која одлука ступа на снагу одмах.⁴²

У смислу мировног уговора потписаног 10. јануара 1945. године, Мађарска је била дужна да повуче своју војску и администрацију са територије Југославије под мађарском окупацијом иза граница утврђених 31. децембра 1937. године. У овом смислу положај сестара послатих у Бачку постаје неодржив. До краја 1945. године свака школа и сваки интернат школских сестара је распуштен.

У Суботици је 3. септембра 1945. године у старијој згради часних сестара на адреси Трг Сечењи (Széchényi tér) број 22 започела са радом Државна мешовита Учитељска школа са десет одељења (пет са мађарским наставним језиком и пет са српскохрватским наставним језиком).⁴³

Услед дешавања после Другог светског рата поново се раздвојила Дружба калочких школских сестара од Наше госпе. Рад сестара у Мађарској окончан је уредбом из 1950. године којом су распуштени сви црквени редови. Света столица је 1960. године прогласила самостанске школе у Бачкој независном покрајином под правном надлежношћу папе, да би 1971. године проглашено самостално црквено удружење.⁴⁴

Összefoglaló

Szabadkai krónika

A Szegény Kalocsai Iskolánővérek Társulatát 1860-ban alapították. Hamarosan új leányiskolákat alapítottak Óbecsén, Topolyán, Baján és Szabadkán. Az első ilyen iskola Szabadkán Vojnits Lukácsné Szemző Jozefa vezetésével, aki az Első Szabadkai Nők Társasága elnökszonya volt, és az iskolaalapítás elköte-

lezett szervezőmunkájának eredménye. A Vajdaság bekebelezése után az iskolai nővérek elnöksége sürgette az oktatási hatóságokat, a bácskai 22 kolostori iskolát, amelyek az állam tulajdonában lettek, mégis ők maguk tartásuk fenn őket

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a Tisza mentén

⁴¹ MNL BKML, XII. 6. Tanácsulési jegyzőkönyv, 10. и 20. децембар 1944, 30. јануар 1945.

⁴² MNL BKML, XII. 6. Tanácsulési jegyzőkönyv, 28. март 1945.

⁴³ Erzsébet Apró, нав. дело, 27.

⁴⁴ Mária Puskely, *Kétezer év szerzetessége*, Szerzetesség- művelődéstörténeti enciklopédia, 1998, 808.

élő magyarok inkább Szabadka, mint Zombor felé fordulnak, ahol egy állami tanárképzőt terveznek megnyitni. A kalocsai Római Katolikus Tanárképző Iskolát fokozatosan Szabadkára költöztették át. Így a Szabadkai Tanárképző Női Iskola, amely 1941 őszén nyílt meg, valójában a Kalocsai iskola első osztálya volt. A Szabadkai nővérek iskolája volt a legnagyobb kolostori iskola Bácskában, 1942-ben 38 apáca, 1944-ben 45 apáca élt ott. A krónika célja az volt, hogy a jövő nemzedékeknek kronológiai sorrendben átadja egy-egy személy vagy a társadalom számára fontos események emlékét.

Ilyen krónikák őrződtek meg Szegény Kalocsai Iskolanővérek Társulatának más iratanyagában is (1860–1904, 1910–1942, kolostori központok eseté-

ben, a bajai rendház esetében is 1931–1950). A bácskai rendházak közül csak a szabadkai kolostor krónikája maradt fenn, egy levéltári fondban. A dokumentum nem kifejezetten iskolai krónika, és nem is egyszerű rendházi krónika. A témák gyakran az iskolai élettel kapcsolatosak, de van a nővérek napi rutinjával, utazásaikkal, vallási és tanítási feladatokkal kapcsolatos vonatkozásuk is. A második világháborúval kapcsolatos bejegyzések Szabadka helytörténeti iratait gazdagítják. A bejegyzések élményszerűen mutatják be a háborúban tapasztaltakat, hogy a város miként élte át, amikor a frontvonal része volt.

Kulcsszavak: kolostor, Kalocsa, Szabadka, krónika, Miasszonyunk Szegény Kalocsai Apácáinak Társasága, II. világháború.

Resume

Subotica chronicles

The Company of School Sisters of Our Lady from Kaloča was established in 1860. New schools have soon after been established in Stari Bečej, Bačka Topola, Baja and Subotica. The first such school in Subotica was built thanks to the efforts of Jozefa Szemző, the president of The First Women's Association in Subotica.

It was shown that the Hungarians settled around Tisa river gravitate more towards Subotica than Sombor, where it was planned by the government to open a teacher's school. The Roman Catholic teachers' school in Kaloča was gradually moved to Subotica. That is how the First School for Women in Subotica opened in 1941, became the first grade of the Teachers School in Kaloča. The monastery nun school in Subotica was the biggest amongst the monastery nun schools in Bačka. In 1942, 38 sisters were living there and 45 sisters in 1944.

The purpose of chronicles is to convey to future generations significant events in chronological order. These types of chronicles are preserved in the archival fond of The Company of School Sisters of Our Lady from Kaloča (for central house 1860–1904 and 1910–1942, and for the house in Baja 1931–1950 period). Only the chronicles of Subotica monastery were saved from the houses in Bačka. This document is not strictly school chronicles. The topics are connected to school life and everyday situations the sisters found themselves in, their travels, religious and educational duties and chores. Entries about the Second World War which refer to local history of Subotica, make emotional notes which stand witness to the experiences of the nuns in time of war and the state of the town during the war.

Key words: monastery, Kaloča, Subotica, chronicles, The Company of School Sisters of Our Lady, Second World War

Vajdaság egészségügyi kultúrájának történetével foglalkozó tudományos bizottság, Szabadka

A szabadkai mentőszolgálat története, emlékezés dr. Bartha (Buchwald) Antalra

Az 110. és 120. évforduló megünneplése, valamint az arról szóló írások, és a fennállás ideje alatt itt dolgozók névsora

Összefoglaló: A szabadkai mentőszolgálat 1896. szeptember 12-én alakult dr. Bartha (Buchwald) Antal kezdeményezésére. A megalakulás 110. évfordulóját 2006. szeptember 12-én ünnepelték. A megemlékezés magáról az orvostól, és a mentőszolgálat első napjairól is szólt. A megemlékezés része volt egy tanácskozás és egy kiállítás is, amelyet a Vajdasági Orvosok Társasága rendezett. Az évfordulóra 2016-ban is megemlékeztek. Az írás második részében, a mellékletekben a szabadkai mentőszolgálat munkatársainak névsora található az 1896 és 2016 között eltelt 120 évben.

Kulcsszavak: mentők, Szabadka, Dr. Bartha (Buchwald) Antal, megemlékezés

A szabadkai mentőszolgálat vázlatos története megalakulástól napjainkig

A világ első mentőosztályainak megalakulása az 1700-as évek közepéig nyúlik vissza. Ekkor látták be, hogy a vízbe fulladást a helyszíni szakszerű segítséggel meg lehet akadályozni. – Bátran állíthatjuk, hogy a vízből való mentés, a mai vízimentés csíráiban gyökeredzik a világ szervezett mentésügyének kezdete.

A tizenkilencedik század második felében térsegünket is eléri az ipari forradalom vívmányai – gőzgépek, villamosítás, vasúti és vízi közlekedés, mezőgazdasági mechanizáció. A fejlődés egyenes következményeként jelentkező mezőgazdasági, ipari, vasúti, közúti balesetek miatt a sérülések széles skálája is megjelent.

Ezekben az esetekben a műszaki mentés mellett elengedhetlenné vált az orvosi segítségnyújtás is. Bár a városokban már többnyire jól működő és felszerelt tűzoltósági egyesületek vállalták a sérültek mentésének technikai részét, a balesetet szenvedők kórházba szállításához elengedhetetlen volt a felszerelt és kiképzett csapatok megalakítása. A mentőegységeket szabályzó törvényt Magyarországon 1896-ban hozták meg, ez kötelezővé tette a balesetet szenvedők helyszíni, hozzáértő ellátását. Szabadkán az 1860-as években a vasút megjelenésével, az ipar fejlődésével és a lakosság számának növekedésével megnőtt az olyan bal-

esetek (összeroncsolódott, levágott testrészek) száma, amelyek sürgős beavatkozást igényeltek. A városban az akkor még nyitott csatornarendszer is járvány terjedésével fenyegetett. A holttestek elszállítását is meg kellett oldani. (A halál megállapítását a tragédia helyszínén a mai napig is a mentőszolgálat végzi.) Mind-

Dr. Bartha (Buchwald) Antal (1860-1935).

ezen sürgötték szakszerű csapatok létrejöttét. „Miután a város biztosította a munkájukhoz elengedhetetlen feltételeket – helyiség, felszerelés, kocsik, műszerek, fogyóanyagok, szervezési és működési alap – 1896. szeptember 12-én hivatalosan is a polgárok szolgálatába állították az új mentőkocsit.

A szabadkai mentőszolgálat szeptember 12-én ala-

kult meg¹. Ez volt a szabadkai mentőszolgálat „születésnapja”. Aznap a nemzetközi vöröskereszt jelével ellátott, fekete színű tűzoltókocsi indult a Városháza udvarából, és a főtéren átvágva folytatta útját a városközpontot övező mellékutcák valamelyikében. Dr. Bartha (Buchwald) Antal² volt a mentőorvos és osztályparancsok. Segítségére volt Wencel Lajos tűzoltóparancsok, aki „mindenben kiszolgált” a mentőszolgálatot. Az akkori Városháza épületében kaptak helyet.

„Akkor Szabadka körül, a Délvidék keleti térségében több száz kilométeres körzetben nem volt mentőszolgálat. Zombor, Újvidék, Nagybecskerek, Szeged, Kecskemét a későbbi években alapította meg saját szolgálatát. Elismert mentőszolgálat működött Szabadkán, eredményességével és felkészültségével vívta ki más városok csodálatát. A szabadkai mentősök nem ma-

radhattak le egyetlen szakmai tanácskozásról sem. Az öngyilkossági kísérlet már a századforduló tájékán is jelen volt. Akkor azok, akik végezni akartak életükkel, leggyakabban lőfegyvert használtak, de az akasztások és az önmérgezések száma sem elenyésző, illetve „közkedvelt” volt a kútba ugrás is.” (Miklós Hajnalka, Újvidék, Magyar Szó, Közéleti napilap, 2006. november 10.)

A frissen megalakult mentőszolgálatnak az Önkéntes Tűzoltó Testület (ÖTT) épületében volt a tartózkodási helye, az ún. „Régi Városházán”.³ Wencel Lajos tűzoltóparancsok, amellet, hogy segítette Barthát, szabalmaztatta Budapesten a hullaszállító kocsit és a vízből való mentés „instrumentumát”. Ők ketten szervezték meg az új osztályt az ÖTT-ben – a Mentő Osztályt.

Ígyzókönyv,

meg felvilágosított Szabadkán, 1914. évi november 18-án a polgármesteri hivatalban dr. Bartha Antal és a városi I. főorvosi állásra kinevezett ker. I. orvosi eskütétele alkalmából

Teljes voltak az alulírottak.

Hajjelen a főispán 416/1914. sz. intézkedésével a helyi főorvosi állásra kinevezett ideiglenesen kinevezett dr. Bartha Antal és az 1886. évi XXI. t. c. 86. §-ában előírt hivatali esküt letette.

Kraft.

udr. tan. polgármester.

Dr. Bartha Antal,
I. főorvos

St. Károlyi
fő.

SzTL, F. 002. eln. 79. 1915

¹ SzTL, F:002. XV 74/1896. A megalakult a mentőszolgálat az Egyézsügyi bizottság ülésén: 1896. augusztus 25-én - dr. Bartha Antal, a szabadkai mentőszolgálat megalapítója (a havi és az évi jelentésükben az 1896. szeptember 12. van feltüntetve).

² Bartha ekkoriban a Raktár utcában lakott, később Jókai Mór utcában, a mai J.J. Zmaj utca.

³ Szabadkai Törtélemlévi Levéltár (SzTL). F:002. XV 74/1896.

A „mentők”, az orvos kivételével, nem mentő feladatokra voltak képezve, hanem elsősorban tűzoltók voltak, és maradtak is. A mentés alapszabályait csak a rendes munkájuk végzése mellett sajátították el. Közük tartoztak 1896-ban: ifj. Birkáss Lajos mentősegedtsz, Bojniczki Béla mentő, Borza István mentő, Gyurics József mentő, Sztipics Antal mentő, Varga Pál mentő, Mamusich mentő, Németh Benjamin mentő és Vörös József mentő.

Dr. Bartha (Buchwald) Antal a megalakulást követően, egy látogatás keretében évente tartott egy hat-hetes előkészítő előadásnak a tűzoltónak. Az utána következő vizsgákon az emberek kitűnőek szerepeltek.

1899-es vizsgaidőszakban a következők tették le a vizsgát: Kopunovich Károly, Dózsai József, Fürst Ignác, Jakobovics Dániel, Kormányos István, Kürschner Jakab, Krizsanics János, Macskovics Szaniszló, Mánits Vincze, Németh Benjamin, Polyvás Péter, Prix Rókus és Radnits Sándor.

A négy „hivatásos” mentő: Malaguzski Félix, Mánics Vincze, Prix Rókus és Rehák József volt, akik a fizetésüket a várostól kapták.

Ugyanabban az időben a következők voltak a kocsisok: Tikvicski János, Tikvicski Béla, Kopilovics János, Szudarevics Márk, Szkala Gábor, Mándics Lajos, Csákovics Balázs, Zomborcsevics György és Rómics Ferencz.

1908-ban át kellett költözniük a Márkus-féle házba, a Teleki téren (Jovan Nenad cár tere), mert a Régi Városházát lebontották. Azután következett a Petőfi Sándor utca 25., ahol megvárták a világháború végét. 1919-ben, az I. világháború után volt dr. Bartha Antal utolsó szolgálati éve, az ekkor betanított mentők a következők voltak: Angelli Mihály mentő, Ábrahám József mentő, Bacsics P. János mentő, Farkas Ferenc mentő, Franciskovics Antal mentő, Kecskeméti Károly mentő, Koleszár János mentő, Kopunovics Márk mentő, Szkala Mihály mentő, Slezák Zakariás mentő, Tikvicki János mentő, Vidákovics M. Antal mentő, Albe Lipai mentő, Pavle Mészáros mentő és Stipan Gabrić mentő.

A kocsisok is változtak a háború alatt, 1919-ben a következők irányították a kocsikat: Kiss József, Kiss Ferenc, Babkics Antal, Szárics Márton, Bacsics P. János, Szuszed Jeremiás és Vanyur István.

1919-ben újabb költözés várt rájuk. A új államban fel kellett találniuk magukat, ami nem is volt egyszerű. 1932-ben így nézett ki a mentők jegyzéke, Antun Francisković beosztottjai (még mindig betanított mentők): Joca Abraham, Franjo Gabrić, Bruno Sedlak, Antun Roganov, Antun Rogić, Andrija H. Vojnić, Pajo Kuhajdek, Pere Tumbas, Veco Bačlija, Šime Lj. Vujković és Stipan Tucić.

A II. világháború után kezdték el lassan lecsérelni azokat az embereket, akiknek nem volt megfelelő iskolai végzettsége. 1959-től a nyilvántartásban külön vezették a mentőorvosokat, a technikusokat és gépjárművezetőket a mentőszolgálatban.

A szabadkai mentőszolgálatról szóló jelentősebb publikációk

Sziebenburger Károly könyve és a Budapesten megjelenő folyóirat, a Mentők Lapja (1908, VI. évfolyam) voltak az első publikációk, amelyek a szabadkai mentőszolgálatról írtak. Az első írás egy könyv részeként foglalkozott vele – persze csak a leírás szintjén. Még nem tudták, hova is sorolják az új szolgálatot. Aztán hosszabb hallgatás után 1979-ig, amikor is Eva Bačlija írt róluk a *Malo lečili, malo gasili – Egy kicsit gyógyítottak, kicsit oltottak* című cikkben (*Subotičke novine*, 1979. aug. 24.). Dr. Tóth Béla 1985-ben írt róluk.⁴

Dr. Tóth Béla a Hét Napban írt róluk: *A nap és az éj bármely órájában* címen⁵. A magyar cikk után dr. Emil Libman könyvében⁶ esik szó a mentőkről. Dr. Csúszó Dezső, e sorok írója, *Kako su nastali spasioci – Hogyan alakult meg a Mentőszolgálat?* címen közölt írást.⁷ A fentiek voltak a szabadkai mentőszolgálat első napjairól szóló írások.

Bartha Antal egészségügyi szolgálata

Részlet Csúszó Dezső Magyar Szónak adott nyilatkozatából: Dr. Bartha Antalnak számos érdeme van. Amellett, hogy megalapozta a mentőszolgálatot, lényeges szerepet töltött be Szabadka közegegyeségének kialakulásában is []. Elmondta, az első világháború első négy évében a város tiszti főorvosa volt dr. Bartha. Az akkori aktuális politika sem akarta leváltani, inkább előléptették, így 1919-ben Bánát, Bácska, Baranya tiszti főorvosává nevezték ki. Ám nem szerette ezt a feladatkört, nem akart Újvidékre menni, inkább kérvényezte a nyugdíjaztatását, hogy Szabadkán maradjon. – Ő az egyedüli orvos, aki munkássága alatt az ingyenes orvosi ellátásra törekedett. A szegények orvosa volt ő. – hallottuk dr. Csúszó Dezsőtől. Mint arra rávilágított, dr. Bartha Antal a háború bizonyos közegekhez irányította. Abban az időben a tuberkulózis pusztított. Mintegy 25 ezren szenvedtek a tüdőbetegségtől Szabadkán. – Még a mentőszolgálat megalakulása előtt, 1894-ban kezdeményezésére létrehozták a fertőtlenítő osztályt. Majd megalakult a ma is működő tüdőgondozó – mondta a mentőállomás főorvosa. A mentőszolgálat soha, ma sem, fizettette meg a polgárokkal az ellátást. A háború alatt katonakórház

⁴ Sziebenburger Károly: A szabadkai Önkéntes-testület tíz éves fennállásának Emlékkönyve (Szabadka, 1898) in. a Mentő csapat és dr. Tóth Béla A Szabadkai Mentőszolgálat törtélemtelme – Iz istorijata Hitne medicinske pomoći u Subotici (Szabadka, Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici, 40 godina lekarnog društva a Subotici, 1985).

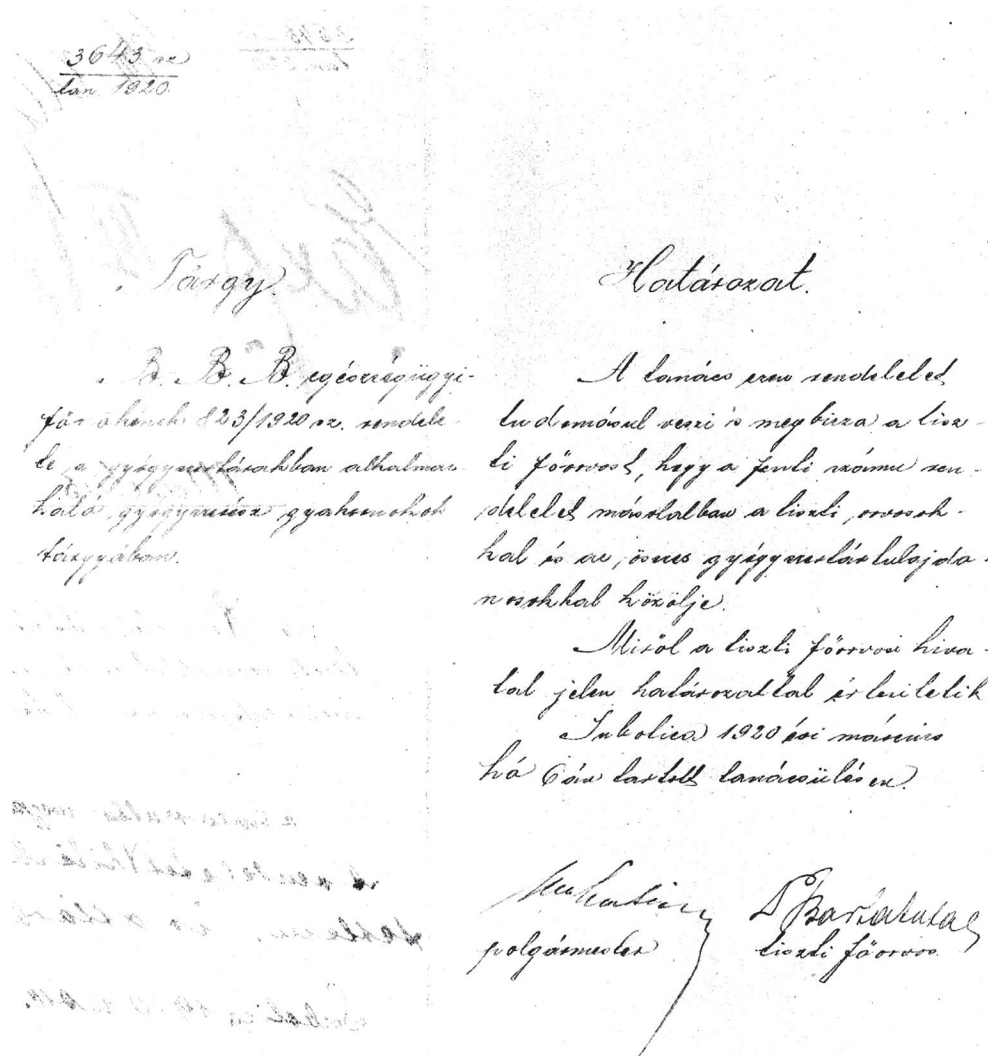
⁵ Szabadka, Hét Nap, 1986. május 16., 54. o.

⁶ Emil Libman: Istaknuti lekari Subotice (1792-1992), Szabadka, 2003.

⁷ Dr. Csúszó Dezső: Kako su nastali spasioci – Hogyan alakult meg a Mentőszolgálat? , Szabadka, Subotički dnevnik, 2006. október 27., Razvoj, 12. o..

is működött Szabadkán, ahol dr. Bartha irányítása alatt a sebesülteket ingyen látták el. – Dr. Bartha Antal kezdeményezte a Stefánia Országos Egyesület szabadkai fiókjának megalakulását, ami a gyermek- és anyavédelemre fektette a hangsúlyt. Főként a csecsemők és a kismamák számíthattak teljesen díjmentes ellátásra. Az effajta ellátás mindenkit megilletett, ám

dolgoztam, mint a szabadkai mentőszolgálat akkori szolgálatvezető főorvosa. Intézkedtem a folyó év őszi tartandó megemlékezés ügyében. A szolgálat akkori dolgozóinak, a város egészségügyi vezetőinek, és az önkormányzat képviselőinek, egy olyan előzetes tervet nyújtottam be, miszerint a szabadkai szervezett mentés kezdeteinek 110 éves jubileumát egy egész héten át tar-

SzTL, F. 047, XXI 13. 1920

a szegény gyerekek az ingyenes orvosi ellátás mellett gyógyszert és táplálékot is kaptak. Az intézményesített gyermekellátás a ,14-es háborúban dr. Bartha kezdeményezésére indul el [...] dr. Bartha Antal nyugdíjaztatója után is folytatja orvosi tevékenységét, mégpedig a zsidó egyházban. (Miklós Hajnalka, Magyar Szó).

A 110. évforduló megünneplésének előkészületei

2006-ban a mentőszolgálat meg akarta ünnepelni a 110. „születésnapot”, valamint dr. Bartha (Buchwald) Antal előtt tisztelegni. Mivel először szerveztek ilyen ünnepséget, minden nagyobb odafigyelést igényelt.

E sorok írójának, nekem, nem volt elképzelésem arról, hogy az emberek hogyan tekintenek erre, ezért a 2006 elejétől egyszemélyes emlékbizottságként

tandó eseménysorozattal ünnepelnék meg. Szerettük volna meghívni a szomszédos városok, Vajdaság, és az egész ország (Szerbia) mentőszolgálatának dolgozóit, ezen kívül magyarországi és horvátországi vendégeket is hívtunk volna, így nemzetközi jellegű lett volna az ünnepség. Nem rajtunk múltott, hogy mindezt jóval szerényebb keretek között valósult meg: a mindig hiányzó anyagiak ezúttal is közbeszóltak.

Néhány hónappal az esemény előtt tájékoztatnom kellett az Egészsügyi Központ főigazgatóját is, éppen ezért fordultam levélben dr. Nebojša Rakićhoz és „elpanaszoltam” a dolgokat.

A tudományos konferenciának két alapcélja volt, amelyeket már évekkkel a rendezvény előtt meghatároztuk:

1.) A szabadkai mentőosztály magalakulásának körülményei (az első lépések megtételének kínos

percei), és az első évtized működésének, sikereinek, buktatóinak a bemutatása a levéltári forrásanyag alapján.

2.) Az első mentőorvos, dr. Bartha (Buchwald) Antal munkásságának jelentősége.

Az ünnepség programja és résztvevői

Az anyagiaktól függetlenül a tanácskozást meg kellett tartanunk. Végül már csupán a fenti az alapcélokra összpontosíthatunk, ami az alábbiakban közölt meghívó szövegéből is kitűnik. A meghívó szövege (a szerb eredeti fordítása):

„A SZABADKAI MENTŐSZOLGÁLAT 110 ÉVE
A PÓLGÁROK SZOLGÁLATÁBAN 1896 – 2006

2006. október 25-én, szerdán, tudományos tanácskozást tartunk a mentőszolgálat volt helyiségeiben (Petőfi utca 7.) a szabadkai mentőintézmény megalakulásáról (1896) és az első mentőorvos, dr. Bartha Antal (1860–1935) munkásságáról.

Szervezők: a Szabadkai Egészségügyi Központ, Egészségház, Mentőszolgálat és Szabadka Községi Képviselő Testülete.

PROGRAM:

- A résztvevők fogadása 9,15 – 11,15
- Tudományos tanácskozás, előadók:
 - A szervezett mentés kezdetei a világban - dr. Csúszó Dezső, a Szabadkai Mentőszolgálat vezető főorvosa
 - Társadalmi viszonyok Szabadkán a XIX. és XX. század fordulóján - Stevan Mačković, a Szabadkai Történelmi Levéltár igazgatója
 - Dr. Bartha Antal életrajza (1860–1935)- Dr Emil Libman, nyugalmazott gastroenterológus
 - A szabadkai szervezett mentés első évtizede - dr. Csúszó Dezső, a Szabadkai Mentőszolgálat vezető főorvosa
 - A vízimentés kezdetei Szabadkán – Palicsón (1902) - Miklós Melinda, egyetemista, vízimentő oktató
 - Szabadkai Mentőszolgálat az egészségügyi intézmények keretében 1947–2006 -dr. Jakšić Horvát Kornélia, mentőszakorvos előadása
- 12 órakor emlékkoszorú elhelyezése dr. Bartha Antal sírján a városi zsidótemetőben
- 13 órkora ebéd a résztvevők számára.”

A rendezvény kísérő szövege a Sziezenburger Károly 1898-ban, Szabadkán kiadott, A szabadkai Önkéntes Tűzoltó-Testület tíz éves fennállásának emlékkönyve című könyvből való:

„Mentő csapat A szabadkai önkéntes tűzoltó testület az emberbaráti szeretet szolgálatában állva városunk közönsége iránt érzett, nemes kötelességet vélt teljesíteni midőn 1895. év végén elhatározta, hogy a város területén előforduló mentési munkálatokat is teljesíteni fogja. A tűzoltó testület legénységéből álló »Mentő csapat« kitanítását és a mentési munkálatok vezetését Dr. Bartha Antal mentő parancsnok vállalta el. A mentők a szorgalmas és szakszerű tanítás által oly

ügyességre és ismeretekre tettek szert, hogy az 1896. évben a milleniumi országos önk. tűzoltói versenyén a versenytéren a mentői szolgálatot elváltaltá, és azt a fővárosi mentők legnagyobb elismerése mellett teljesítették. A mentők által teljesített szolgálatban buzditásul hatott, azon lelki tudat, hogy szolgálatukkal a szerencsétlenül járt embertársaiknak nyújtanak enyhülést, s fáradozásuk legnagyobb jutalmát abban találják, hogy ha a sok mentési munkálat közül csak egynek is sikerül a gyors segélynyújtással életét megmenteni. A mentők, tisztán humanisztikus célt szolgáló kis csapatának kezdetben igen sok nehézséggel kellett megküzdenni, mi részint hiányos felszerelésének, részint pedig annak volt tulajdonítandó, hogy városunk közössége a mentőknek igénybe vételétől idegenkedést mutatott. De a mentők iránti fokozódó szeretet, csakhamar legyőzte az akadályokat, annyira, hogy ma már ez intézmény nélkülözhetlen, és ezért elismerés első sorban Wenczel Lajos parancsnokot és Dr. Bartha Antal orvostudort illeti, kik ez intézmény keletkezésében és megerősítésében lankadatlan buzgalmat fejtettek ki. Hogy ez intézmény iránt mily nagy volt az idegenkedés, azt legjobban igazolja azon körülmény, hogy a működésük első évében vagyis 1896-ban csupán 13 esetben, míg 1897-ben 122 és 1898. év első felében már 133 esetben lettek igénybe véve. Intézményünk nélkülözhetlen voltát belátva városi hatóságunk a mentőket egy új, a kor és a tudomány igényeinek megfelelő mentőkocsival és egy új hullaszállító kocsival látta el, ezen humanisztikus intézmény támogatásával annak megerősödése és tovább fejlődése bizton remélhető. E sorokat nem zárhatjuk be anélkül, hogy dr. Bartha Antal orvostudornak nemes, önfeláldozó működésért a nagy közönség előtt is hálás köszönet érzetét ne tolmácsoljuk. Közgyűlési jegyzőkönyveink is háromszor emlékeznek meg hálás szavakban dr. Bartha Antalnak odaadó ügybuzgalmáról.

A tanácskozási alkalmi történelmi és művészi tárgykból álló kiállítását a Vajdasági Orvosok Társasága (VOT) helyiségeiben, a Petőfi utca 7. Alatt rendeztük. Korabeli okmányok, iratok, fényképek voltak láthatók, de az ünnepségre elkészült, dr. Bartha (Buchwald) Antalt ábrázoló szobor is. Ezt a mellszobrot Sava Halugin (1946) készítette gipszből. Bartha megbecsültségét bizonyítja, hogy halálakor 1935-ben a búcsúztató így szolt: „A szubotcai tűzoltóság és mentőegyesület díszruhás küldöttségekkel képviseltették magukat dr. Bartha Antal végtisztességén, aki – amint dr. Herman Károly megható gyászbeszédében mondotta: »dús prakszist hagyott ott, hogy alázattal szolgálta a várost, amelyet rajongásig szeretett, és amellyel szemben hűséges ragaszkodással viseltetett.«”⁸.

A 2006-os megemlékezésre meghívottak (46) névsora: dr. Libmann Emil (Dr. Bartha (Buchwald) Antal bibliográfusa is), dr. Savo Lutkić (több éven a mentőszolgálat főorvosa), Stevan Mačković (a Szabadkai Történelmi Levéltár igazgatója), Mile Tasić (Városi Könyvtár), Fleisz Rita (Városi Könyvtár), Ágoston Pribilla Valéria (a Városi Könyvtár igazgatója), Hulló István (a Városi Múzeum igazgatója), Sava Halugin

⁸ Szabadka, Napló, 37. évfolyam, 258. szám, 1935. szeptember 18., 9. o.

akadémikus (dr. Bartha Antal gipszfigurájának elkészítője), Siniša Knežević (a tűzoltók paracsnoka), Pece Mihály (a Szabadkai Vöröskereszt igazgatója), Miklós Melinda (egyemista, a vízimentők instrukora), Rencsényi Rudolf (Vöröskereszt Vízimentők Szolgálatának oktatója), dr. Szabados Róbert (a Szabadkai Zsidó Község elnöke), dr. Tanja Stojšić (a VOT-Vajdasági Orvosok Társág elnöke), dr. Darvas Sanja (SzKI – Szabadkai Közegészségi Intézet), dr. Gordana Krtinić (a járványtani szolgálat vezetője), dr. Nebojša Rakić (a Szabadkai Egészsügyi Központ igazgatója), dr. Ružica Crnjaković Tonković (a Szabadkai Egészség ház igazgatója), dr. Petar Pribić (az Egészsügyi Központ igazgatóhelyettese), dr. Selymesi Nándor (a Szabadkai Kórház igazgatója), dr. Pálinkás Gizella (a Szabadkai

A város zsidótemetője - dr. Bartha Antal sírja - 2006.

Kórház sürgősségi osztályának vezető főorvosa), Sturc Irén (a Szabadkai Kórház vezető főnővére), Görög Jovanka (a Szabadkai Egészség ház főnővére), Borislav Davčik (a mentőszolgálat főtechnikusa), Kucsera Géza (a város polgármestere), Goran Stoparić (a Szabadkai Városi Tanács egészségügygel megbízott tagja), Lovas Ildikó (a Szabadkai Városi Tanács kultúrával megbízott tagja), Saša Vučinić (a Szabadkai Képviselőtestület elnöke), dr. Milan Božina (a zombori mentőszolgálat főorvosa), dr. Đorđe Stefanović (az újvidéki mentőszolgálat főorvosa), dr. Kokrehel József (a bácskatorpolyai mentőszolgálat főorvosa), dr. Surány Gusztáv (a zentai mentőszolgálat főorvosa), dr. Csúszó Dezső (a szabadkai mentőszolgálat főorvosa), dr. Csúszó Vrestyák Ibolya (a II. számú egészség ház főorvosa), dr. Jungábel Gyula (a szabadkai mentőorvos), dr. Jakšić Horváth Kornélia (szabadkai mentőorvos), dr. Vera Korać Stevanov (szabadkai mentőorvos), dr. Elizabeta Miković Gabrić (szabadkai mentőorvos), dr. Jovan Radonjić (szabadkai mentőorvos), dr. Boris Nikolajević (szabadkai mentőorvos), dr. Branko Rudić (szabadkai metnőorvos), dr. Dejan Dulić (szabadkai mentőorvos), dr. Sonja Temunović (szabadkai mentőorvos), dr. Mila Josipović (szabadkai mentőorvos), dr. Sandra Vidaković (szabadkai mentőorvos) és dr. Igor Skenderović (szabadkai mentőorvos). Ezekon kívül jelen voltak még Neisz József, a mentőszolgálat fényképésze, Miroslav Zelić, a mentőszolgálat főtechnikusának helyettese, és Ljudevit Vujković Lamić, dr. Szabados Róbert helyettese.

A megemlékezésről 2006. október 27-én így írt a Magyar Szó:

„Mindig időben érkeznek

Száztíz éves a szabadkai Mentőállomás

A szabadkai Mentőállomás fennállásának százti-zedik évfordulója alkalmából szerdán tartotta ünnepi ülését. Ebből az alkalomból megemlékeztek dr. Bartha Antalról, illetve a mentőszolgálat megalakulásának körülményeiről. Dr. Csúszó Dezső, a Mentőállomás főorvosa előadásából megtudtuk, hogy a mentőszolgálat megalakulásának kezdetei a XVIII. század közepére tehetőek. A fejlettebb európai országok felismerték, hogy a vízpartok mellett sürgős segítségnyújtásra van szükség a fulladásos balesetek elkerülésére. Szabad-

Megemlékezés Dr. Bartha Antalra, 2006.

kán az ipari fejlődés és a turizmus fejlődésének következményeként 1896-ban alakult meg a szolgálat, az önkéntes tűzoltószolgálat külön egységeként. Majd lassan fejlődött, átélt könnyebb és nehezebb időszakokat, mire intézménnyé vált. Miklós Melindától, a szabadkai Vízimentő Szolgálat kiképzőjétől a vízimentés kezdeteiről hallhattunk. Elmondta, hogy az első vízimentő szolgálat a Palicsi-tó partján, Bartha Antal kezdeményezésére 1900-ban alakult meg. Külön felszerelést készítettek a számukra, amivel megakadályozhatták a vízbefulladás. Kezdetben csak nyáron, majd a téli időszakban is számíthattak a segítségükre. Mint azt kiemelte, a vízimentő szolgálatot huszú évek után 1997-ben indították újra a Vöröskereszt keretében, azóta nemzetközileg elismert oktatók képzik a mentőket. Dr. Libman Emil, nyugalmazott orvos dr. Bartha Antal életét mutatta be. Megismertük a mentőorvos munkásságának sokszínűségét, és a nevéhez kötődő eredményeket, amelyet a mentőszolgálat ért el. Dr. Jakšić Horvát Kornélia sürgősségi orvos a mentőszolgálat életének fontos eseményeire tért ki a második világháborútól napjainkig. Megtudtuk, hogy a szolgálat csak 1952-ben költözött jelenlegi helyére, a Petőfi Sándor utcába, és csak 1960-ban tértek át a motoros járművek használatára. Az épületet a Care International támogatásával 2003-ban sikerült felújítani, de a szolgálat csak az idén kapta meg az első számítógépet. Az elmúlt időkben az állomás gazdasági helyzete nem sokat változott. Továbbra is súlyos anyagi gondokkal

küzdenek. Mint azt a doktornő beszámolójában kiemelte, míg tizenöt évvel ezelőtt a legfelszeretlebb és a legkorszerűbb állomásnak számított a szabadkai, ma a legalapvetőbb munkafeltételek sincsenek meg, hiszen csak két sürgősségi autójuk van, a többi jármű felújításra vár, holott mindenhol időben szeretnének segíteni, jobb körülményekre lenne szükségük. Habár elkészült Bartha Antal mellszobrának gipszváltozata, egyelőre még nem helyezték el a Petőfi Sándor utcában levő parkban. Így a tanácskozás után a résztvevők Bartha Antal sírját koszorúzták meg, a városi Zsidótemetőben. mh ”(Miklós Hajnalka).

Az este folyamán hasonló tematikájú, tágabb körű előadást tartottak a szabadkai orvosoknak a Szerb Orvos Társaság – Vajdasági Orvosi Társaság helyiségeiben. Az előadások szerb nyelven folytak, sikerült megszerezniem mind, azon dolgozom, hogy sajtó alá rendezzem és könyv formájában jelenjen meg.

Két héttel később, dr. Libmann Emil és én hivatalosak voltunk a Dimitrije Tucović utcában lévő Zsidó Hitközségbe, hogy előadást tartsunk dr. Bartha (Buchwald) Antal életéről és munkásságáról. Az újság az eseményt így harangozta be:

A szabadkai Zsidó Hitközség értesíti az érdeklődőket, hogy a Legyen a vendégünk című előadássorozat soron következő témája dr. Bartha Antal, a szabadkai Mentőállomás alapítójának élete és munkássága. Az előadást holnap este hét órától tartják a Zsidó Hitközség helyiségeiben, a Dimitrije Tucović utca 13-ban. Az est vendégei dr. Csúszó Dezső és dr. Liebmann Emil.” (Újvidék, Magyar Szó, 2006. november 7.)⁹ Több szabadkai újság is írt a mentősök ezen találkozásáról:

- *Magyar Szó: A szegények orvosa* (2006. november 10.),
- *Szabadalmazták a kútból mentést* (2006. október 28. és 29.),
- *Mindig időben érkeznek* (2006. október 27.),
- *Újabb műszerek érkeztek a kórházba* (2006. október 20.)
- *Kifogás a nyári szabadság* (2006. szeptember 13.)
- *Subotički Dnevnik: Hitna pomoć kroz istoriju* (27. október 2006.)
- *Predavanja u Srpskom lekarskom društvu – Istorija Hitne pomoći u Subotici* (27. október 2006.)
- *Predavanja u Jevrejskoj opštini – O liku i delu Dr Antala Barte* (10. november 2006.)
- *Povodom jubileja: Hitna medicinska pomoć 110 godina u službi građana – Kako su nastali spasioci* (27. október 2006.)
- *Glasnik pučke kasine 1878 írása: 110 godina službe Hitne pomoći u Subotici* (2006. november). (5)

A mentők újabb jubileumára már 2008 nyarán szerveztük a gipszszobor kiöntését fémből. A Városrendező Intézet által engedélyezett köztéri felállítás előkészületei is folytak. Az intézet szakemberei a mentőszolgálat mai épületének közelében levő, Fasizmus áldozatai terének délkeleti szögletét látták legalkalmasabbnak, ahol más szobrok társaságában méltó helyet

kapna a város egykori tisztii főorvosának mellszobra is. A város közössége így, utólag is leróhatná kegyeletét és háláját a Mentőosztály mindenese főorvosa emlékének, akit csak a halálát követően részesítettek nyilvános elismerésekben.

A 120. évforduló megünneplése

Tíz év múlva ismét megtartottuk a mentőszolgálat 120. „születésnapját”. A tudományos értekezésen dr. Csúszó Dezső írását dr. Mila Josipović olvasta fel, és dr. Jakšić Horváth Kornélia, a szolgálat akkori főorvo-

Dr. Libman Emil és Stevan Mačković (2006).

sa léptek a közönség elé - ez utóbbi kiosztotta az elismeréseket is. Az ünneplés az „örökérvényű” dr. Bartha (Buchwald) Antal szellemében folyt le.

Úgy vélem, jó lenne legközelebb egy díjat is alapítani, a dr. Bartha Antal – Dr Antun Barta-díjat, és kiosztani azt.

Mellékletek

A szabadkai mentőszolgálat munkatársainak névsora (1896–2016)

a) Mentőfőorvosok, oxyológusok

dr. Bartha Antal mentőfőorvos, osztályparancsok (1860.), Antun Francišković mentőszolgálat-vezető, dr. Miloš Dimitrijević, dr. Zdravko Doko sportorvos (1945.), dr. Sava Lutkić általános orvos (1931.), dr. Fabó Szögi Éva (1953.), dr. Miladin Knežević, nőgyógyász (1950.), dr. Tóth Béla oxyológus (1939.), dr. Rodoljub Đurić ortopédus (1949.), dr. Mihajlo Vidanović ortopédus (1953.), dr. Jakšić Horváth Kornélia oxyológus (1955.), dr. Kocić Raffay Zsuzsanna aneszteziológusok (1945.) és dr. Csúszó Dezső oxyológus (1952.), dr. Nikola Prčić (1924), dr. Marjai Mária (1925), dr. Ruža Milanković (1933), dr. Sava Lutkić (1931), dr. Miskolczi Vörösbaranyi Ágnes (1949), dr. Miloš Dimitrijević, dr. Jakobsits Géza, dr. Siflis Erzsébet (1944), dr. Frano Franičević (1947), dr. Tomislav Čpajak, dr. Zdravko Doko (1945), dr. Kószó Sándor

⁹ A fentiek 2006. november 6-án hangoztak el a szabadkai Zsidó Hitközségben, ahol előadást tartottam dr. Bartha Antal munkásságáról (Szabadka, Dimitrije Tucović utca 13.)

(1950), dr. Mira Dević (1928), dr. Tóth Béla (1939) oxylógus, dr. Rodoljub Đurić (1949), dr. Milan Perović (1951), dr. Róth Sándor (1953), dr. Stipan Vojnić (1949), dr. Fabó Szögi Éva (1953), dr. Nagy Livia (1953), dr. Miladin Knežević (1950), dr. Jakšić Horváth Kornélia (1955) oxylógus, dr. Csúszó Dezső (1952) oxylógus, dr. Pozder Péter (1951), dr. Mirjana Gunirović Pavlović (1956), dr. Rekecki Pertics Érika (1956), dr. Mihajlo Vidanović (1953), dr. Sonja Meršnjak Ivić (1951), dr. Olga Sebestyén Zobenica (1958), dr. Berke Judith (1955), dr. Jungábel Gyula (1956) oxylógus, dr. Morana Miković (1955), dr. Selyemesi Nándor (1956), dr. Rajka Kovačević (1949), dr. Tatjana S. Stojšić (1959), dr. Vladimir Radonjić (1961), dr. Duško Špirta (1954), dr. Jasna Tumbas Gardinovački (1963), dr. Ljiljana Trklja (1964), dr. Jovan Radonjić (1961) oxylógus, dr. Anita Tikvicki Lazović (1961), dr. Zoran Sigmund (1958), dr. Váraljai István (1960), dr. Kocić Raffay Zsuzsanna (1945), dr. Reznicek Tamás (1954), dr. Fischer Krisztina (1959), dr. Snežana Polovina Ivković (1962), dr. Aleksandra

niša Trajković (1960) oxylógus, dr. Todorić Kiskároly Olimpia (1963), dr. Nađa Gardijan (1967), dr. Dragana Biro (1969), dr. Elizabeta Miković Gabrić (1967), dr. Jovica Poznan (1966), dr. Livija Despenić Kukić (1966), dr. Bojana Matković Šakić (1967), dr. Hajnal Zorica (1969), dr. Sarnyai Miklós (1956), dr. Željka Jarić (1965), dr. Maruzsa Kaszap Livia (1971), dr. Pero Stupar (1969), dr. Nikola Radivojević (1970), dr. Evetovity Aleksandar (1957) oxylógus, dr. Vera Korać Stevanov (1951) oxylógus, dr. Mirjana Bašić Palković (1968), dr. Sonja Temunović (1966), dr. Tatjana Ilić Dlakić (1972), dr. Anka Ivošević (1967) oxylógus, dr. Borislav Njegovan (1973), dr. Oliver Dulić (1975), dr. Gordana Bošnjak (1969), dr. Andrej Petreš (1973), dr. Aleksandar Pejčin (1972), dr. Dejan Dulić (1973), dr. Sanja Burzan Žarić (1974), dr. Mladen Nikolić (1969), dr. Goran Babičković (1973) oxylógus, dr. Maša Petrović (1973), dr. Boris Nikolajević (1975), dr. Srđan Sandić (1976), dr. Igor Purda (1975), dr. Sandra Vidaković (1976), dr. Igor Skenderović (1977), dr. Mila Josipović (1977) oxylógus, dr. Nenad Gabrić Rafailović (1978),

Dr. Jakšić Horváth Kornélia a munkatársaival, 2014-ben.

Jakovljević (1964), dr. Aida Jenovai Đurđević (1957), dr. Dimitrije Dončenko (1964), dr. Pálinkás Gizella (1961) oxylógus, dr. Varga István, dr. Aleksov Hatvan Gabriella (1966), dr. Zoran Đukić (1966), dr. Fehér Brasnyó Csilla (1962), dr. Tatjana Simendić, dr. Miloš Robović, dr. Csákány Károly (1966), dr. Damir Šimić (1964), dr. Ljiljana Tršić Božić (1967), dr. Ksenija Cvetković Radulović (1966), dr. Tatjana Đukanović, dr. Zorica Zrnić (1955), dr. Branko Miljački (1965), dr. Tatjana Ivković Kresović (1963), dr. Milutin Ivković (1965), dr. Dragica Berić Kovačević (1961), dr. Si-

dr. Branko Rudić (1978), dr. Góli Andor (1979), dr. Bagi Dániel (1979), dr. Marko Krajninger (1976) oxylógus, dr. Ranko Majkić (1977) oxylógus, dr. Simon Andrej (1979), dr. Branislav Milović (1974) oxylógus, dr. Kókity Attila (1979) oxylógus, dr. Nikola Gavrilović (1975), dr. Milena Stojković Momirović (1979) oxylógus, dr. Mihaela Budimski (1979) oxylógus, dr. Adrijana Prčić Belančić (1978), dr. Susana Jovanović Filipović (1981), dr. Dencs Helga (1985), dr. Sirovica Puha Zsuzsanna (1979), dr. Smiljka Arsić (1985), dr. Lajkó Nóra (1983), dr. Jovanka Milak (1983), dr. Mili-

ca Veličković (1983), dr. Dadai Linda (1982), dr. Nada Basara (1981), dr. Borislav Golinjan (1986), dr. Bojana Tomić (1987), dr. Dragan Đurić Lala (1985), dr. El Anani Marwan (1985), dr. Goran Gnjata (1980), dr. Jelena Tikvicki (1989), dr. Miloš Vaso Vasiljević (1989), dr. Aleksandra Curčić, dr. Jasmina Margetić (1989), dr. Halász Zsaklina (1989) dr. Vanja Ivanović (1987), dr. Nataša Tarbuk (1981) és dr. Miloš Filipović (1988). A főorvosokat nem jelölöm külön-külön, mert költések voltak félmunkaidőben dolgozik a szakmai részben.

Dr. Jakšić Horváth Kornélia és dr. Sava Lutkić (2006).

b) Közép- és felsőkáderek (1959-2016)

Vojislav Maša (1925) betanított egészségügyi munkás, Rózsa Béla (1913) betanított egészségügyi munkás, Blaško Vuković (1911) betanított egészségügyi munkás, Tóth Béla (1913) betanított egészségügyi munkás, Zrínyi László (1919) betanított egészségügyi munkás, Lojzija Zidarev (1925) betanított egészségügyi munkás, Ivan Grinfeldler (1919), Kunyi József

Az előadók és a hallgatók (2006).

(1950), Tamási Gergely (1935), Csányi László (1948), Sinkovics Mirko (1950), Vlado Kikić, Puhálák László (1948), Kadvány Zoltán (1953), Kiss Péter (1950), Zvekán Erneszt, Dancs István (1940), Komáromi János (1951), Gabor Romiç (1951), Nikola Žagar (1951), Ni-

kola Nikolić (1950), Milivoj Milić (1950), Husnyák Tibor (1952), Takács Gusztáv (1952), Bumford Béla (1948), Csányi Zoltán (1952), Dušan Jović (1950), Véber Iván (1956), Stevan Janković (1953), Ivo Pečurica (1951), Jozo Pinjuh (1945), Meződi Mihály (1954), Szallai Ferenc (1956), Berényi Béla (1956), Momčilo Jakšić (1957), Hubert Péter (1958), Tatjana Lazarević (1934), Đuro Stojaković (1957), Ivan Tikvicki (1959), Kovács Árpád (1958), Dusnoki Tamás (1958), Zvonko Džmura (1960), Marinko Kulundžić (1958), Milorad Marčetić (1958), Bratislav Kapor (1960), Bicók Károly (1959), Hert Saša, Zlatko Rudić Vranić (1960), Miomir Jovanić Žaki (1960), Đurđinka Bašić Palković Buljovčić (1952), Hazim Krajnić (1965), Sifet Bektić (1963), Denimir Kojadinović, Bodocsi Péter (1960), Stojan Litajkovski (1964), Hajbók Jó-

Dr. Csúszó Dezső, 2008-ban.

zsef (1952), Tomek Béla (1953), Korom Balázs (1961), Fehér Tibor (1957), Miroslava Đaković (1945), Barta Mihály (1959), Milisav Blečić, Kukli Róbert (1960), Smiljka Šašić Hrnjak (1952), Tihomir Kostić (1954), Ivan Vojnić, Vasilije Stojaković (1962), Varga József, Szendi Zsolt (1976), Predrag Bebić (1969), Varga Róbert (1976), Ivan Ivandekić (1964), Nataša Perčić (1976), Fodor Csaba (1973), Miloslav Zelić (1974), Stanko Vujčić (1960), Damir Nimčević (1976), Borislav Davčik (1980), Bokor Olivér (1979), Aleksandar Mijailović (1979), Zlatko Prčić (1976), Virág Dezső (1979), Igor Rudić (1978), Cseh Ernő (1978), Kozma Ignác (1981), Nenad Pavlović (1976), Aleksandar Ljubojević (1966), Darko Tumbas (1981), Jurica Žagar (1981), Fábrián Árpád (1983), Alen Belak (1982), Tóth

Ervin (1985), Slobodan Rudić (1985), Cinkler István (1974), Aleksandar Radošević (1984), Antun Horvatski (1984), Liszák Gábor (1984), Csikos Norbert (1974), Pauk Tibor (1984), Alen Bijelić (1987), Siniša Pejčić (1987), Nikola Spajić (1986), Tóth Dániel (1986), Újhelyi Zoltán (1975), Sanjin Ikonić (1983), Szügyi Szilárd (1991), Petar Sudarević (1987), Kárász Mihály (1983), Ivan Temunović (1993), Mario Kolar (1986), Stefan Đin (1994), Miloš Strika (1995), Miroslav Lajsnér (1983), Ivan Vujković Lamić (1995), Vukašin Čovilo (1985), Kis Csepegi Árpád (1990), Dario Vojnić (1995), Vuk Medojević (1986), Nenad Tatalović (1992) és Boris Kopunović (1995).

c) Gépjárművezetők – (1959-2016)

Antun Jakovetić (1918), Marko Radoš (1922), Boros Antal (1920), Tóth Szilveszter (1914), Živko Mihaldžić (1914), Urbán József (1928), Zlatko Kljajić (1933), Geszl Károly (1908), Radovan Krnajski (1922), Rehák József (1928), Vojislav Šarčević (1935), Stipan Binski (1937), Pajo Babić (1926), Filip Kujundžić (1928), Erdős Imre (1951), Kiss György (1943), Ivan Horvat (1929), Grgo Sudarević (1937), Bakos Péter (1950), Joakim Čizmar (1934), Josip Remeš (1934), Harbaš Mehmed-Alija (1932), Jakov Jurić (1940), Grgo Balašević (1935), Ivan Ivković (1941), Ivan Kopilović (1941), Tomislav Romić (1939), Josip Dulić (1928), Ács Sándor (1940), Stipan Vojnić Purčar (1936), Josip Skenderović (1934), Ivan Krčelić, Trifun Filipović (1938), Pajo Agatić (1943), Molnár Antal (1946), Kovács László (1941), Kéri Tibor (1965), Milenko Đorović (1946), Miroslav Novaković (1960), Szabó Attila (1964), Ivan Nađ Torma (1949), Császár István (1946), Dragiša Vuković (1954), Jenei János (1939), Bakos Gábor (1956), Horváth István (1956), Bakota János (1958), Nagy István (1959), Kiss Jenő (1957), Sücs József (1960), Stevo Repčen (1963), Marinko Šarčević (1965), Dušan Poljaković Kovačev (1965), Tomislav Šarac (1968), Jovan Arnold (1951), Damir Vujević (1972), Barna Attila (1968), Branko Peić (1964), Nebojša Milosavljević, Miroslav Zubelić (1977), Antun Anišić (1978), Antun Krmpotić (1948), Kiss Gábor (1982), Danijel Jurešić (1978), Nagy Zoltán (1965), Milutin Santrač (1977), Miroslav Bukvić (1962), Kőszegi Alajos, Miroslav Ognjanov (1956), Bajcsi Antal (1956), Vladimir Marković (1975), Dejan Šokčić (1977), Kukli Lajos (1965), Darko Cimeša (1975), Rontó Tibor (1979), Marinko Ivković Ivandekić (1968), Vladimir Džmura (1988), Nebojša Rudić Vranić (1983), Željko Vacić (1970), Sáfrány Árpád (1972), Lukács Attila (1962), Mészáros Kis Zsolt (1976), Ivánity Dejan (1978), Tóth Tibor (1959), Gáal Attila (1983), Mario Bonić (1988), Dali-

Kiállítás (2006).

bor Hašković (1976), László Krisztián (1985), Slavko Buljovčić (1972), Varga Kornél (1963), Váczi András (1971), Tölcsér Tibor (1962), Rékli Ferenc (1956), Szanka Zoltán (1972), Filip Krezić (1990) és Nenad Švraka (1987).

d) Takarítónők

1959-ben egy takarítónő volt a szolgálatban: Fodor Katalin (1914), majd következtek: Halász Irén, Ljubica Džmura Vrbanjac (1943), Veronika Šarčević, Zora Szőke (1953), Kata Skenderović (1958), Miklósné Hódi Mária (1963), Anica Gabrić (1968) és Mária.

e) Karbantartók és a mechanikusok (2007-től)

Itt dolgoznak: Karadžić Milić (1956), Neisz József (1960), Drénkovics György (1963) és Zlatko Kopilović (1970), Ivánity Dejan (1978) és Nebojša Rudić Vranić (1983).

Ezen kívül 1959-től, egy irodai alkalmazott végezte a nyilvántartásokkal kapcsolatos munkákat, főleg a számlákat rendezte: Jelica Miljački (1928). Sajtó alá rendezte Mészáros Zoltán főlevéltáros

Резиме

Историјат Хитне помоћи у Суботици, сећање на др Антала Барту (Бухвалда)

Суботичка служба хитне помоћи основана је 12. септембра 1896. године на иницијативу Антала Барта (Бухвалд). 110. годишњица оснивања је прослављена 12. септембра 2006. године. Она је била посвећена самом лекару и првим данима службе спасавања. Део сећања је био састанак и изложба у организацији Војвођанског лекарског

друштва. Годишњица је обележена и 2016. године. У другом делу текста, у прилозима, наведено је особље суботичке хитне помоћи током 120 година између 1896. и 2016. године.

Кључне речи: хитна помоћ, Суботица, др Барта (Бухвалд) Антал, сећање

Resume

The history of ER in Subotica. In memory of Dr Antal Bartha (Buchwald)

The Emergency Room in Subotica was established on September 12, 1896 by Dr. by the initiative of Antal Barth (Buchwald). The 110th anniversary was celebrated on September 12, 2006. It was dedicated to the doctor himself and to the early days of the rescue service. Part of the meeting were lectures and exhibition organized by the Vojvodina Medical

Society. The anniversary was also marked in 2016. The second part of the text are lists of the emergency ambulance staff for 120 years between 1896 and 2016.

Keywords: Emergency Room, Subotica, dr. Bartha (Buchwald) Antal, memory

Пољопривредна школа Слободног краљевског града Суботице на Палићу

Сажетак: Рад приказује скраћену историју пољопривредне школе Слободног краљевског града Суботице на Палићу од оснивања до затварања. Набројане су зграде школе, обрађена површина имања, структура земљишног и сточног фонда. Код ратарства су приказани остварени просечни приноси, а код сточног фонда је наведена раса и број животиња. У виноградарству и воћном расаднику је наведен и сортимент. Дата су имена директора и наставника као и наставни план. Посебна пажња је посвећена пословању школе и узроцима који су довели до затварања.

Кључне речи: Пољопривредна школа, Палић, школски предмети, 1898–1922. године

Покушаји оснивања пољопривредне школе

Први покушај отварања пољопривредне школе у Суботици датира из 1868. године. Бодог Цорда (Czorda Bódog) главни судија, предложио је градском сенату оснивање пољопривредне школе. Од разлога наводи да су у новим условима пољопривредне производње неопходни стручњаци. Међутим, вероватно због високих трошкова, предлог је одбијен.

Следећа прилика се указала 1870. године, када се министарство пољопривреде изјаснило да је у јужним деловима државе потребно отворити једну привредну школу. За ову изјаву се заинтересовао и градски сенат, очекујући знатну финансијску помоћ. За школу је код тзв. Габрићевог насипа издвојено 19 кј (1 кј=5.755 м²) земљишта, и у делу Бајната 100 кј оранице. Осим тога, за потребе огледног имања град је полагао право још на 500 јутара земље у Бајмоку, 400 јутара шуме поред винограда у Буцкама и за подизање економских објеката. Школа је планирана за 250 ученика (100 мештана и 150 из других места). Нажалост идеја није остварена.

Године 1874. школски одбор разматра могућност отварања мушке пољопривредне школе у склопу Више народне школе. Пошто од надлежних нису добили потребну помоћ и ова тема је скинута са дневног реда.

Године 1876. вођени су разговори око формирања привредног друштва (удружења), о којем је новинар локалног листа поред осталог написао и следеће: „И уколико би се овакво удружење основало имали би веће шансе за оснивање једне пољопривредне школе, која је код нас неопходна. Потребу за оснивањем пољопривредне школе је наш поштовани посланик у државној скупштини г. Мукић већ проследио код надлежних.”¹

Питање пољопривредне школе је честа тема у локалним новинама. Године 1881. пишу о томе да потребу оснивања пољопривредне школе у Суботици нико не оспорава. Само се прича о тој теми, уместо да се нешто и уради на том плану. Надаље пишу да је оснивање школе предуслов да се савремена пољопривредна производња одомаћи и у Суботици, и да је то интерес сваког грађанина без обзира на партијску опредељеност.²

Док су се градски оци нећкали, министарство пољопривреде 1884. године отвара пољопривредну школу у оближњој варошици Ади.

Ласло Габри (Gábrly László), референт за привреду у градској управи, у свом извештају за 1894. годину говори о томе да би отварање пољопривредне школе било од изванредног значаја за развој пољопривреде Суботице, града у којој је пољопривреда најзаступљенија привредна грана. Део извештаја је објављен у локалним новинама.³ На чланак је одговорио лично директор пољопривредне школе у Ади Берталан Собоња (Szobonya Bertalan), који је истакао да је скептичан у погледу отварања школе у Суботици, пошто до сада у школи у Ади није било ниједног ученика из Суботице. Надаље каже да је писменим путем замолио референта за привреду Суботице да апелује код градских власти да уз 150 форинти годишње школарине упути неколико ученика у Аду, и да му нису ни одговорили на писмо. Затим је уследила оштра полемика. Габри је већ у следећем броју истог листа поред осталог изјавио да ће ничим изазван напад директора Собоње само убрзати процес отварања пољопривредне школе у Суботици. Изгледа да је ова полемика била иницијална каписла која је питање отварања школе покренула са мртве тачке.

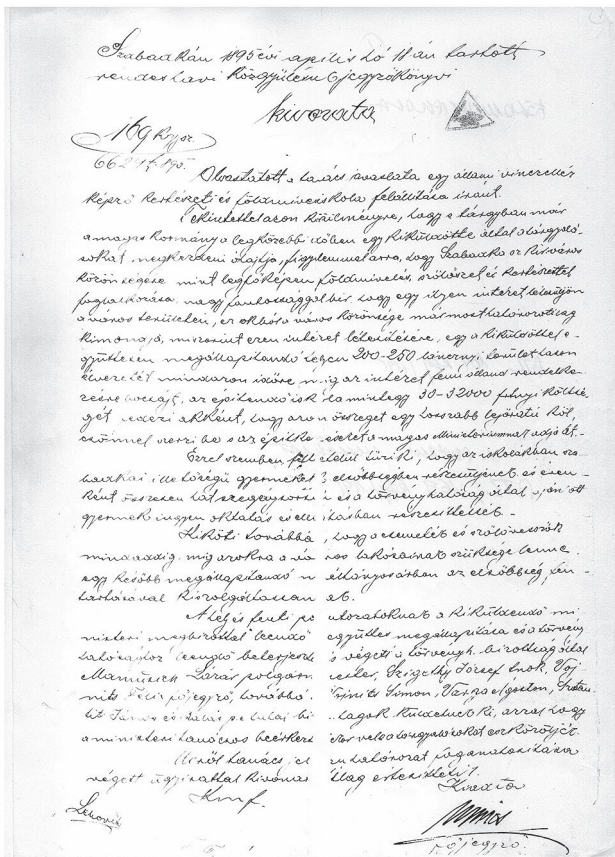
¹ Szabadkai Közlöny, 22. октобар 1876.

² Bácskai Hírlap, 3. јул 1881.

³ Bácskai Ellenőr, 17. фебруар 1895.

Оснивање пољопривредне школе

Већник Јосип Сигети (Szigethy József) је на седници градског већа 15. априла 1895. године изнео предлог о отварању пољопривредне школе. Градско поглаварство на ванредној седници 18. априла 1895. године, на иницијативу главног жупана Стевана Војнића од Бајше (Bajsaí Vojnich István), уз активну подршку градоначелника Лазара Мамужића (Mamusich Lázár) доноси одлуку о отварању пољопривредне школе. За школско имање се издваја 200–250 ланаца (1 ланац=7.200 m²) земље у власништву града. Финансијска средства за зграде и опрему, 30.000–32.000 форинти се планира обезбедити из наменског дугорочног кредита. Одлучено је да при упису у школу Суботичани имају предност, и да град финансира школовање 6 ученика из сиромашних породица. Надаље да мештани у школском расаднику имају предност и попуст при куповини садница. Одлуку о отварању школе је подржао и министар пољопривреде Игнације Дарањи (Darányi Ignác).

Извод из седнице Градског поглаварства 18. априла 1895. године. (ИАСу, 1895. évi кгу. јк. 169)

Након одлуке о подизању школе, требало је одредити локацију. Већник Сигети је био мишљења да школа буде у Горњем Хајдукову. После дуже дискусије одабран је Палић, непосредно поред градског расадника, у близини железничке станице. За имање школе су предвиђене површине у суседству, у Војној шуми и пустарама Радановац и Хајдуково. Министар Дарањи је 20. маја 1896. године

послао свог саветника Белу Тормаија (Tormai Béla) у Суботицу да са управом града размотри план будуће школе. Том приликом су посетили и локацију будуће школе и имања.

Сам град као оснивач се примио обавезе подношења свих трошкова око подизања школе. На основу тога, сви приходи и трошкови припадају граду. Министарство пољопривреде се примило обавезе постављања и финансирања наставног кадра (у готовом новцу и натури) и стручног надзора. Непосредну управу над школом је имао надзорни одбор од 10 чланова којим је председавао градоначелник. У одбор су по функцији бирани референт за привреду, главни тужилац и главни рачуновођа, односно њихови заменици.

Министарство просвете је указом од 1. септембра 1896. године за директора школе поставио Лајоша Ашвањија (Ásványi Lajos), управника завода за привреду из Коложмоноштора. Градски сенат 30. новембра 1896. године расписује јавни натјечај за изградњу школе. За завршетак радова је одређен 31. мај 1897. Међутим грађевински радови су почели у марту и завршени су 7. новембра 1897. године. За корупцију око градње школе је касније невинно оптужен градоначелник.

30025
1896

Hirdetmény.

Szabadka szab. kir. város tanácsa a törvényhatósági közgyűlésnek 50296. számú határozatából kifolyólag ezennel közhírré teszi, hogy a város közönsége tulajdonát képező Radonovacz pusztán az ugynevezett katonai erdő területén építeni elhatározott fölművelési iskolához tartozó igazgatósági, iskola és élelmezési épületek vállalatát utján való felépítésére folyó évi december hó 29. napján d. e. 10 órakor a gazdasági ügyosztály hivatalos helyiségében nyilvános szóbeli árlejtést, s ez után zárt ajánlati versenytárgyalást fog tartani.

Általános feltételek:

Kikialtási ár mind a három épületre 27296 frt 53 kr. Ezen épületek elkészítési határideje 1897. évi május 31-ik napjára állapították meg. Ovakul a kikialtási összegnek 5%-a teendő le az árlejtés megkezdése előtt.

A részletes vállalati feltételek a Nagyméltóságú magy. kir. Belügyminiszteriumnak 96123. szám alatt kiadott s a törvényhatósági közgyűlés által részben módosított feltételei, valamint a költségvetés és részlettervek a mérnöki hivatal hivatalos helyiségében minden napon a délelőtti órákban megtekinthetők.

Kelt Szabadkán, 1896. november hó 30-án.

A városi tanács.

Оглас за натјечај за градњу школске зграде. (ИАСу, Градски сенат, XVII. 2/1897)

Терен будуће школе је био песковит са мањим и већим динама, и углавном је служио за испашу стоке. Прво је извршена нивелација терена, затим су уз пут до школе (данас Зеленгорска улица) ширине 40 хвати (1 хват=1,89 м), тзв. прогон (од по-

четка Сегединског пута до школе) посађене воћке, разно дрвеће и украсно шибље. У ужем склопу школе је било 30 објеката: 1. Гумно, 2. Кокошарник и двориште, 3. Кавези за перад, 4. Стан кућепазитеља и куварице, 5. Кош за кукуруз, 6. Штала за говеда, 7. Ледара, 8. Стан директора са баштом, 9. Врт, 10. Школска зграда, 11. Унутрашње двориште са бушеним бунаром, 12. Бунар са ђермом и појилима, 13. Шупа за кола и пољ. машине, 14. Место за стајњак, 15. Засад беле брезе, 16. Житница, 17. Шупа за локомобил и опрему за гашење пожара, 18. Осматрачница, 19. Станови за помоћне раднике, 20. Велика вага, 21. Плац за ковачницу и коларницу, 23. Прасилиште, 24. Товилиште за свиње, 25. Стаја за коње и привремена ковачница и коларница, 26. Плац за огледне справе, 27. Свињац, 28. Менза и стан за помоћне наставнике, 29. Башта, 30. Бунари. У ширем склопу школе се налазило 4 објекта, међу којима и нешто касније изграђен вински подрум складишног капацитета око 20 вагона.

Циљ школе је био да обучи ученике за успешно вођење мањих газдинства. Школовање је трајало 2 године. Настава је почињала 1. новембра и трајала до 31. августа, затим је следило полагање завршног испита. У школи је била строга дисциплина и ред. Занимање је лети трајало од 4 до 19, а зими од 5 до 20 часова. Школарина је износила 150 форинти годишње. Наставни језик је био мађарски. Школа је била интернатског типа и примала је ученике који су напунили 16. година. Интернат је могао да прими око 30 ученика.

Осим основних предмета (граматика, правопис, математика, географија и историја), ученици су слушали и стручне предмете који су сврстани у три групе: 1. Производња биља (педологија, ратарство, повртарство, виноградарство, воћарство, пчеларство, пољопривредне машине и опрема, пошумљавање, рибарство и правилно складиштење стајњака); 2. Сточарство (коњарство, говедарство, овчарство, свињарство, гајење ситних животиња, лечење и нега болесних животиња, млекарство, пчеларство, рибарство и гајење свилене бубе); 3. Пословање (пословање газдинства, рачуноводство, обрачун и процена штете). Поред теоријске наставе ученици су имали и практичну обуку, у оквиру које су поред осталог савладали и технику плетења корпи, прављења метли и четки. Радиле су и у ковачници и коларници. После мање свечаности школа је отворена 2. априла 1898. године.

Наставни кадар:

- Директор, Лајош Ашвањи. Предмети: опште и посебно ратарство, пољопривредна опрема.
- Помоћни наставник, Бодог Франкл (Frankl Bódog). Предмети: опште и посебно сточарство, узгој домаћих животиња.
- Помоћни наставник, Бодог Перл (Perl Bódog). Предмети: основни предмети и гајење ситних животиња.

Воћарство и виноградарство је привремено предавао Матеј Руткаи (Ruttkay Máté), а веронау-

ку Михајло Керш (Kersch Mihály). О здравственом стању ученика се бринуо градски лекар, а за здравствено стање животиња је био задужен градски ветеринар. Ученика је 20, од тога 17 из Суботице.

Наставни план:

I година

Зимско полугодиште

1. Математика, 3 часа недељно
 2. Граматика, 2 часа недељно
 3. Географија, 1 час недељно
 4. Опште ратарство, 4 часа недељно
 5. Сточарство, 5 часова недељно
 6. Воћарство, 2 часа недељно
- Летње полугодиште
1. Правопис, 2 часа недељно
 2. Пословање газдинства, 2 часа недељно
 3. Сточарство, 2 часа недељно
 4. Ситне животиње, 1 час недељно
 5. Воћарство – виноградарство, 3 часа недељно

II година

1. Зимско полугодиште
2. Историја, 1 час недељно
3. Сточарство, 4 часа недељно
4. Ратарство, 6 часа недељно
5. Воћарство, 2 часа недељно
6. Виноградарство, 2 часа недељно

Летње полугодиште

1. Посебно ратарство, 3 часа недељно
2. Сточарство, 3 часа недељно
3. Рачуноводство, 3 часа недељно
4. Пошумљавање, 2 часа недељно
5. Виноградарство, 1 час недељно.

Ученици су у првој години у зимском полугодшту имали 16, у летњем 12, у другој години 15 односно 12 часова теоријске обуке недељно. Од особља школа је имала квалификованог машинбравара, колара, газду, газдарицу, подрумара, вртлара, говедара, пастира, свињара, два пудара и три коњушара.

У склопу школе је отворено и једно одељење за обуку радника у виноградарству. Надаље сваке године су у августу организовани допунски курсеви из пољопривреде за народне учитеље који су трајали око 4 недеље. Ове курсеве је финансијски помагало министарство пољопривреде.

Имање школе је износило 277 кј и 635 кв. хвати (1 кв. хват=3,6 м²) земље како за економске тако и за наставне и експерименталне сврхе. Структура земљишног фонда је била следећа: површина школе 15 кј, оранице 180 кј, ливаде и пашњаци 16 кј, воћни расадник 16 кј, виноград 29 кј 885 кв хвати, прогон 13 кј 950 кв. хвати, путеви и јаркови 7 кј 400 кв. хвати.

Структура имања и плодород је био веома савремен. Израдио га је по систему америчких фарми директор Ашвањи. Школско имање је снабдео савременом опремом и механизацијом (гарниратура вршалице од 6 коњских снага са елеватором,

1186/93 tau. szá m.

Hirdetmény.

Szabadka szab. kir. város tanácsa részéről ezennel közhírré teszem, miszerint a város tulajdonához tartozó 27 $\frac{697}{1400}$ hold paticsi gyümölcsfakerti telkek 5–5 kapás parcellákban

f. évi november hó 6 án d. u. $\frac{1}{2}$ 2 órakor a helyszínén nyilvános árverés útján alábbi feltételek mellett örökáron elfognak adatni:

1. Kikiáltási ár négyzetötenként: 1 forint 50 krajczár.

2. Vevők tartoznak minden egyes parcella után 100 frtot a leütés után azonnal készpénzben lefizetni, a mely 100 frt vevő által a jóváhagyás után a vételár 10 %-ra kiegészítendő, a hátralékos vételár pedig 1899 évi január hó 1-től kezdődőleg 5 %-os kamattal és 5 %-os hátralékos kamattal együtt 10 (Tíz) év alatti, mindenkor január hó 1-én egyenlő részletekben a város hízpénztárába lefizetni.

3. Az árverés alkalmával lefizetett 100 frt az első fizetési részletekbe fog betudatni.

4. Az árverés vevőre nézve a leütés után azonnal, a város közönségére pedig a szabályszerű ministeri jóváhagyás lesz jogkötelező. Megjegyeztetik és kikötetik azonban, hogy az egészségre ártalmas ipartelepek ezen területen nem létesíthetők.

5. A jogügyletből származó összes bélyeg és illeték költségek, valamint a birtokba vételtől számított adók vevőt terhelik.

6. Vevő a megvett terület birtokába a ministeri jóváhagyás után lép. Az árverés alkalmával az illető területen talált állandó ültetvények ugymint az anyafák és anyaszőlők vevőt illetik, a többi összes oltványokat azonban jogában áll a város közönségének az eladott telken hagyni és akár egyenként, akár egyszerre 1899. évi április hó 15-ig elárusítani.

7. A megvett ingatlan a vételár teljes lefizetése után fog vevő javára bekebelezetlni.

8. Nem fizetes esetén a város közönsége jogosítva leendő a megvett területet vevő kárára és költségére újból elárvereztetni, mely esetben a netaláni vételár-különbözet és a felmerült összes költségek levonása után fennmaradó összeg fog csak a vevőnek visszafizetlni.

9. Az ezen jogügyletből származó minden nemü peres kérdések eldöntésére a szabadkai kir. járásbiróság sommás eljárása köttetik ki.

10. Vevők tartoznak az általuk megvett parcellákat legalább az útra eső részről elkeríteni.

Mely árverésre a venni szándékozók ezenel meghivatnak.

Szabadkán, 1898. évi okt. hó 15 napján,

Jakobcsits Gyula,
gazdasági tanácsnok.

Oglas za prodaju plačeva na bivšem voñnom rasadniku. (Bácskai Hírlap, 16. X. 1898. 4)

koñska kosачица за жито, Сацк-плугови, сејачица за жито и кукуруз, екстирпатор, грубер, ваљци, вадилица за кромпир, сецкалица за репу, крупара, уређај за сушење воћа, казан за печење ракије, прскалице, уређаји за прераду грожђа, буради за врење и вино итд.).

Планирано је повећање површина под ораницама до 200 и винограда до 100 кј.

Ратарство: Културе су гајене у тропољу (црни, зелени угар и крмиво). Површине под црним и зеленим угаром су подељене на табле од по 10 кј, а површине предвиђене за крмиво на табле од по 4 кј. Плодоред под црним угаром: 1. Црни угар; 2. Пшеница; 3. Кукуруз; 4. Јечам, Слатка детелина, Луцерка; 5. Слатка детелина; 6. Слатка детелина; 7. Кукуруз; 8. Овас; Плодоред под зеленим угаром: 1. Грахорица; 2. Пшеница; 3. Кукуруз; 4. Јечам са луцерком; 5. Луцерка; 6. Раж; 7. Овас; Плодоред под крмивом: 1. Озими грашак са ражи; 2. Кромпир; 3. Зелени мухар; 4. Репа; 5. Сточни грашак.

Сточарство: Првенствени циљ је да сточни фонд служи за узор произвођачима, и да се испитују одомаћене расе и одржи њихов генетски потенцијал.

Коњарство. Приоритет је да се за лако, песковито земљиште узгоји једна мање робусна раса. После дуге дискусије као основа за укрштање је одабрана раса Фуриозо. Од потребних 12 комада набављено је свега 6. Осталих 6 је набављено уз помоћ министра Дарањија.

Говедарство. Узгајано је искључиво мађарско сиво говече, са циљем да се повећа принос млека. Основно стадо је бројало 26 крава и 1 бика. Поред крава било је и волова (24 комада) који су искључиво коришћени за вучу, односно превоз.

Овчарство. Узгајана је искључиво Цигаја. Пошто је планирано повећање површине имања предвиђено је да у стаду буде 150–200 оваца.

Свињарство. Основно стадо се састојало од 20 белих Мангулица и 3 нераста.

Перадарство. Првенствени циљ је био да се прикаже савремени узгој и укрштањем поправе лоше особине. Од кокошака је гајена Плимут рукс, од патака Пекиншка, од гусака Емденска.

Пчеларство. Било је укупно 3 кошнице типа Дирзон које је поконио министар Дарањи.

Воћни расадник. За расадник је одабран најлепши део имања. Био је дужине 558 и широк 40 хвати (1 хват=1,895 m), са савременом структуром. На улазу се налазио украсни врт са станом расадничара, затим су следиле топле леје, матичњаци и расадник. У расаднику су се производиле само оне врсте садница које су биле прописане за регион: Јабука – Суботичка крупна срчика, Терек Балинт (Török Bálint), Аранука, Златна зимска парменка, Лепоцветка, Погачара бела, Погачара црвена, и по препоруци суботичких воћара Зимски бели калвил, Мосова, Тиролски рузмаринг и Голубка зимска (Téli galambka); Крушка – Јечменка, Караманка, Шумска масленка, Наполеонова масленка, Ангулемка, Харденпонова, Зимска деканткиња, Дилова

масленка, Вилијамовка зимска и Оливијерова; Шљива – Пожегача, Џеферсонова крупна, Јерусалимска плава, Аженка, Алтанова, Зелена крупна ренклода и Пердињонова шарена; Кајсија – Мађарска најбоља, Мађарска рана и Нансијева; Бресква – Амсен, Тетон де Венус, Арканзас, Алексадрова рана, Лорд Палмерстон, Егрешјева дуранцлија, Ватерло, Сегијева (Szögi varackja); Трешња – Хајнцова рана, Кобургова рана, Тромова, Есперонова хрскава, Крупна црна хрскава, Гермерсдорфска и Китнерова; Вишња – Шпанска, Остхајмска и Керешка. Пошто је формиран нови воћни расадник стари је постао сувишан. Земљиште се парцелише по 5-5 мотика (1 мотика= 720 m²) и продаје за изградњу стамбених објеката.

Виноградарство. Виноград је површине 29,5 кј (од тога матичњака око 8 кј) са тенденцијом повећања. Земљиште на којем је лоза посађена је валовито са сивожутим песком слабог квалитета. Што се тиче сорти, предност је дата винским сортама

Szőlő, illetve must eladási hirdetés.

A szabadkai földműves iskola katonái 30 k. hold és a hajdújárású 40 k. hold szőlőtelepeiről f. évi okt hó 5-én d. u. 2 órakor kezdve, a pallosi földműves-iskola igazgatóságai iródban nyilvános árverésen eladtnak az alább felsorolt bor és osmege szőlőfajták a következő feltételek mellett.

1) Az 1000–1000 □ öles szőlőtáblák akként becsajátatnak árverés alá, hogy az egy-fajta szőlőtáblák egymástutáni sorrendben árvereztetnek s csakis az egész táblára tehető ajánlatok.

2) A kikiáltási áron aluli ajánlatok egyáltalán nem vétetnek figyelembe.

3) Az árverezők kötelesek 100–100 korona bánatpénzt letenni az árverező bizottsághoz, mert e nélkül nem árverezhetnek.

4) A legtöbbet ígérők tartoznak a bánatpénzt 300 koronára kiegészíteni, mely összeg a vételár utolsó részletébe lesz beszámítva.

5) Az árverésen megvásárolt szőlőt a földműves iskola igazgatósága saját erejével szedi le, hordatja a présházba, hol azt a vevő hordójába sajátolva, a pallosi indóházhoz kiszállítja úgy, hogy a vevő a mustot a kiszállítás előtt minden egyes esetben a vételárral kifizetni tartozik, az előlegül adott összeg pedig az utolsó részlet kiszállításánál nyer elszámolást. A szüretelés okt. hó 8-án, a következők sorrendben kezdődik meg: Mézes fehér esetleg Chasselas, Nemes kadárka, Kövidinka.

A csemege szőlők súlyszerinti, csomagolás nélkül értve, de egyébként a fenti feltételek mellett árvereztetnek.

Árverésre kerülnek:

A szőlőfajták megnevezése:	Katonai erdei szőlőtelep.		Hajdújárású szőlőtelep.	
	Tábla szám.	Remélhető termés.	Tábla száma.	Remélhető termés.
Mézes fehér	31., 32., 33.	50 hl.	15., 16., 39., 40.	32. hl.
Chasselas blanc	18., 19., 20., 21.	120 »		
Chasselas rouge	22., 23., 24.	120 »		
Nemes kadárka	1.	30 »	24.	16 hl.
Kövidinka	14., 15., 16., 28.	80 »	10, 11, 12, 28, 29, 30, 35, 36, 72 »	120 hl.
	Összesen:	280 hl.		400 hl.

А felügyelő bizottság.

Оглас за продају грожђа и мошта.
(Bácskai Ellenőr, 4. X. 1902. 4)

(65%) у односу на стоне. Засад је уједно био и огледни. Од винских сорти су водеће Кевединка и Италијански ризлинг, од стоних Шасле. Поред наведених сорти у винограду је било још Сремске зеленике, Белог меденца, Црног бургундца, Езерјоа, Португизца, Кадарке, Пасатутија, Мускат Александар, Мускат Фронтинан ројала, Мускат Лунела, Мадлен ројала и Мадлен анжевина. Поред производног постојао је и колекциони засад са 363 сорти који је служио и за очигледну наставу. У склопу винограда се налазио и лозни расадник. Производиле су се ожиљене и неожиљене резнице.

Новоотворена и одлично опремљена школа је у 1898. години имала око 1.000 посетилаца, пре свега стручњака и пољопривредника. Од посетилаца издајамо приватну посету министра пољопривреде Дарањија, 21. јуна.

Рад школе до 1918. године

Већ наредне 1899. године школа располаже са 670 кј земље и 700 кј шумских пашњака. Бројно стање сточног фонда 1902. године: коња 22, магараца 4, волова 24, говеда 86, свиња 57, оваца 197, живине 68, ћурки 12, гусака 48 комада. У подруму је смештено 400 хл вина.

Површине под виноградом су повећане подизањем засада од 40 кј на Хајдукову. Износе укупно 70 кј. Било је извесних проблема око новог засада. Више пута је објављивана његова продаја.

Од 1904. године површине школског имања се постепено смањују. Део је продат пољопривредницима, део уступљен за војно вежбалиште или издат у закуп.

После смрти директора Ашвањија 1905. године, на његово место, указом министра пољопривреде, долази Иштван Цајлик (Czajlik István), директор пољопривредне школе у Карцагу. Наставни кадар школске 1909/1910. године:

- Директор, Иштван Цајлик. Предмет: ратарство.
- Помоћни наставник, Геза Брањицки (Branyczky Géza). Предмети: сточарство, специјано сточарство, рибарство-перадарство и пољопривредна опрема.
- Наставник, Елек Нађ (Nagy Elek). Предмети: воћарство, пчеларство и гајење свилених буба.
- Приправник, Густав Ајгнер (Aigner Gusztav). Предмети: опште сточарство, економска опема, корисне животиње и штеточине, лечење домаћих животиња и наука о природи.
- Учитељ стипендиста, Мирко Мезеи (Mezei Imre). Предмети: географија, граматика, геодезија и књиговодство.

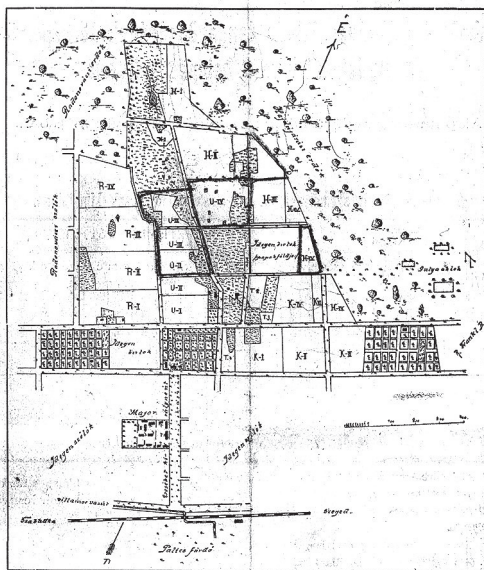
У I години је било 14, а у II 12, укупно 26 ученика. Суботичана је двојица, по један у свакој години. Школарица је повећана, стајала је 300 круна годишње.

Надзорни одбор школе је почетком 1910. године редуковао површине имања на 297 кј. Оренице 134, ритови–пашњаци 80, врт и воћни расадник 28, виноград 30, површина школе 15, путеви и јаркови 10 кј.

Производња 1909/1910. година је била неповољна због града. Принос пшенице износи око 10, ражи 6,1, јечма 4, овса 8,35 мтц/кј. Кукуруз је гајен на 16,5, а кромпир на непуних 5 кј. У коњарству има свега 4 комада расе Фуриозо, што указује да првобитна замисао није била успешна. У говедарству је поред сиве мађарске расе у знатној мери присутна и сименталска раса. Волова и даље има велики број, 18 комада. У овчарству је дошло до измене расе. Гаје само Рамбулет. Због смањења површина под ливадама стадо броји 254 комада. Свиња има укупно 53 комада (33 ком. Јоркшир и 20 Мангулица). Од перади има 45 ћурака и 8 гусака, зечева 20 комада. У винограду површине 62 кј (8 кј је матичњака. П. п) принос је симболичан због града. Из воћног расадника је продато око 20.000 садница (највише кајсија, 6.348 комада) и око 11.000 украсног дрвећа

и шибља. Из лозног расадника је продато 70.000 резница, што оживљених што неоживљених.

Szabadka sz. kir. város földmives iskolájának gazdasági térképe.

IV. A birtoktest beosztása.

Beltelek	15 kh.	—
Szántóföld	396	1.118
Rét legelő	137	1.600
Szőlő	70	—
Faiskola	28	1.173
Gyümölcsös (Erzsébet királyné ut.)	13	1.520
Utak, árkok	20	1.300
Terméketlen	42	1.145
A térképi terület összege:	724 kh.	456
Károverési bérlett kaszáló	126	1.284
Nagyréti feles kaszáló	65	1.600
Erdei legelők	770	—
Mindösszesen:	1.685 kh.	140

V. Vetésforgók.

1. Kert melletti forgó.		2. Ujmajeri forgó.	
1. Zabos búkköny**	23 kh. 464	1. Zabos búkköny**	17 kh. 874
2. Buza	23 * 1.600	2. Buza	17 * 1.600
3. Tengeri	23 * 1.600	3. Tengeri	17 * 1.600
4. Árpa	23 * 1.600	4. Zab	17 * 1.600
Összeg:	93 kh. 858	Összeg:	70 kh. 297
	1.600		1.600
3. Radonváci forgó.		4. Hajdújárásai forgó.	
1. Zabos búkköny**	27 kh. 1.100	1. Zabos búkköny**	27 kh. 28
2. Rozs	27 * 1.600	2. Rozs	27 * 1.600
3. Tengeri	27 * 1.600	3. Burgonya	27 * 1.600
4. Zab	27 * 1.600	4. Zab	27 * 1.600
Összeg:	110 kh. 1.600	Összeg:	108 kh. 118
	1.600		1.600
5. Takarmányos forgó.			
14 kh.	851		
	1.600	szabad gazdálkodással.	

Економска мапа пољ. школе 1911. године. (ИАСу, Ф. 2. 4371. Инж. 65/1911.)

Из економске мапе 1911. године видимо да је структура земљишног фонда била следећа: површина школе 15 кј, оранице 396 кј 1.118 кв. хвати, ритови и пашњаци 137 кј, виноград 70 кј, воћни расадник 28 кј 173 кв. хвати, воћњак уз пут краљице Јелисавете 13 кј 1.520 кв. хвати, путеви и јаркови 20 кј 1.300 кв. хвати, неплодно 42 кј 1.145 кв. хвати. Свега 724 кј 456 кв. хвати. Уз то било је још 770 кј шумског пашњака и 190 кј 1.284 кв. хвати ливада узетих у закуп у Великом рити и Јасеновцу. Укупно 1.685 кј 140 кв. хвати.

У школској 1911/1912. години директор је и даље Иштван Цајлик. Геза Брањички је помоћни наставник а Еуген Холо (Holló Jenő) је нови наставник воћарства и виноградарства. Ласло Рац (Rác László) је нови приправник (уместо Ајгнера).

У I години је 15, а у II 14 ученика. И даље је симболичан број ученика из Суботице. По један у I и II години.

Структура земљишног фонда: Површина школе 15 кј, оранице 134 кј, ливаде и пашњаци 80 кј, врт и воћни расадник 28 кј, виноград 70 кј, путеви и јаркови 10 кј. Укупно 337 кј.

Што се ратарства тиче више од половине ораница је под житом. Кукуруз је гајен на 16,5, крми-

во на 36,5 и кромпир на 5,5 кј. Просечан принос пшенице износи 11,3, ражи 10, јечма 11,5, овса 10,7, кукуруза у клипу 20, кромпира 54,5 мтц/кј. Вршени су и огледи са врстама и количинама вештачког ђубрива, сортама пшенице и кукуруза. Што се сточног фонда тиче коња има 13 комада од чега само 3 комада расе Фуриозо. Новина је ждребе расе Пони. Набављена је за атракцију. Број волова је смањен на 11 комада. Од говеда и даље је највећи удео мађарског сивога говечета (60 ком.), сименталаца има 41. Стадо оваца је искључиво расе Рамбуле (246 ком.). Свиња има 96 комада (59 Мангулица и 37 Јоркшир). Од перади се гаје ћурке (39 ком), патке (55 ком) и гуске (45 ком). Зечева има 75 комада. Због града принос грожђа је низак и слабог квалитета. Мошт се и није остављао за вино, већ се одмах продавао. Из расадника је продато 35.026 садница воћа, украсног шибља и резница лозе. Од воћних садница највише су тражене кајсија, шљива и трешња.

Година	Приход		Издатак	
	Круна	Филира	Круна	Филира
1901	50.676	93	60.708	
1902	42.697	30	71.845	59
1903	55.989	10	65.832	
1904	102.695	14	80.672	50
1905	49.043	2	73.178	58
1906	57.772	56	73.560	60
1907	82.845	23	64.000	
1908	56.842	35	74.783	88
1909	62.448	19	80.807	
1910	89.081	19	77.298	
1911	49.640	76	50.000	

Табела бр. 1. Финансијски резултат школе у периоду 1901–1911.

Из табеле број 1. видимо да је у испитиваном периоду школа често пословала са губитком, који је компензован из градске касе. Ово је наравно изазвало полемику како међу члановима градске управе тако и међу грађанима. Крајњи закључак полемике око школе је да је упркос губицима у значајној мери допринела развоју пољопривреде региона и да се та цена не може новчано исказати.

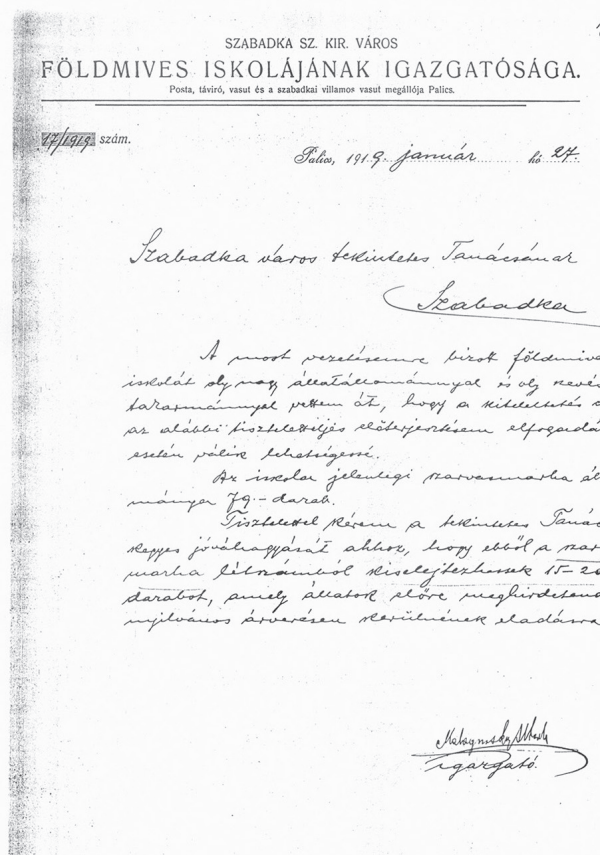
Крајем 1912. године школа је остала без ливада. Укупна површина имања износи 337 кј. Период 1914–1918. године је био изузетно тежак. Ратно стање је имало за последицу велике тешкоће у текућој производњи и настави. Недовољне количине хране за стоку и недостатак лекова приморало је директора да смањи сточни фонд, пре свега крава. Мањак радне снаге, поготово квалификоване, висока цена и тешкоће око набавке средстава за заштиту биља су условили низак принос грожђа.

Немамо податке о броју ученика, и о томе како је текла настава. Имамо податке само о променама у наставном кадру. Убрзо након постављења 1914. године, Јене Сунди (Szundi Jenő) нови наставник воћарства и виноградарства одлази у војску. Од 1. септембра 1918. године Лајчо Бем (Bém Lajos),

директор пољопривредне школе у Силађшомљоу (Трансилванија) је нови наставник.

Период после Првог светског рата

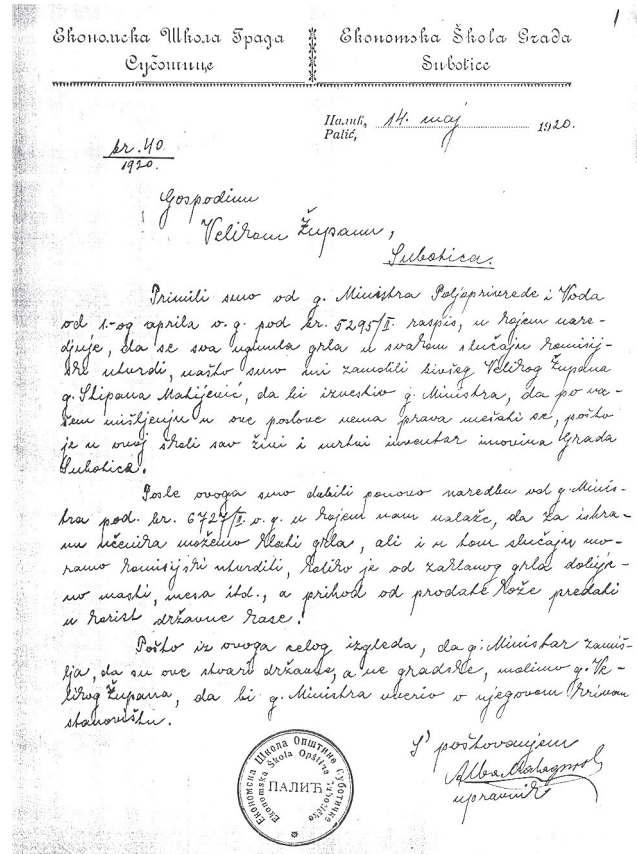
Променом Империје долази и до промена и у пољопривредној школи. Смењен је директор Цајлик, на његово место је постављен Албе Малагурски. Због смене директора ради се детаљан финансијски и имовински инвентар. Инспектор Игнације Милашин 3. фебруара 1919. године извештава градски сенат да је завршен попис инвентара школе. Званична примопредаја школе је извршена након потписивања инвентара од стране бившег и новог директора. Инвентар од стоке наводи 12 коња, 12 волова и 52 комада перади. У подруму је пописано 71.683,5 литара вина, 38 хл ракије, 6 хл алкохола, 1.400 хл винског талоба и 1.200 хл кома.

Писмо директора градском сенату. (ИАСу, Ф. 47. XVII 6/1920. 452. 1)

Нови директор није имао нимало лак задатак. Требало је наставити школску обуку, одржавати школско имање и обезбедити новчана средства за функционисање школе. Извештава градско веће о стању школе и тражи помоћ. Од молби наводим само неке: 24. јануара 1919. године тражи помоћ градског сената око наплате разлике у цени 4.733 литара вина испорученог француским војницима; 27. јануара подноси молбу за доделу 200 мтц сламе и 70 мтц овса за семе; 29. јануара тражи 6.000 круна за плате радника; 8. фебруара обавештава градски сенат да је добио допис од Народне Упра-

ве из Новог Сада да пошаље предрачун трошкова школе. Пошто школа није државна него својина града и она регулише трошкове, директор моли да се о томе извести Народна Управа. Међутим, остаје отворено питање финансирања наставног кадра, за које било надлежно министарство просвете Мађарске; 17. фебруара 1919. године, на основу одлуке министарства пољопривреде Мађарске из 1897. године, шаље следећи трошковник примања наставника у природи за први квартал 1919. године: 1. Албе Малагурски, директор – пшенице 200, ражи 100, јечма 112,5, кукуруза 112,5 кг, 7,5 м² дрва за огрев. Укупна вредност 984 круна и 20 филира; 2. Лајчо Бем, управник – исто толико; 3. Јосип Елтете (Éltető József), наставник – пшенице 100, ражи 50, јечма 62,5, кукуруза 62,5, 5 м² дрва за огрев, укупна вредност 606 круна и 25 филира; 4. Јене Сунди, наставник – исто толико; 12. септембра јавља градском сенату да је из школе нестало 6 волова, који су за потребе војске заклани на градској клаоници. Тражи одштету али је ствар заташкана.

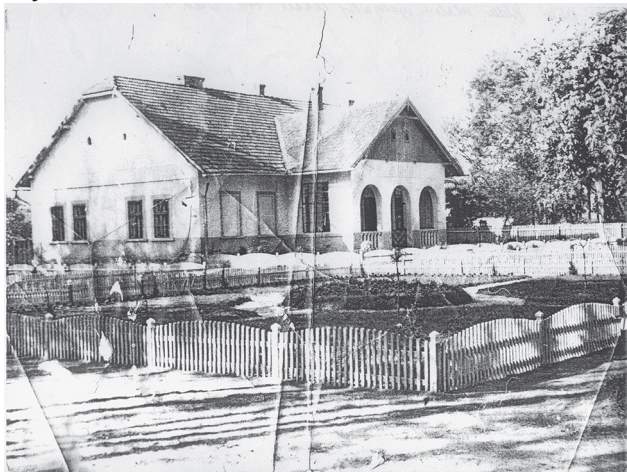

Писмо директора великом жупану 14. маја 1920. (ИАСу, Ф. 47. XVII. 1920)

Министарство Пољопривреде и вода 25. новембра 1919. године извештава начелништво града да прихвати достављен трошковник примања наставника у природи (депутат) на свој терет, пошто држава преузима плате наставника.

У међувремену школа мења назив. Нови назив је Економска школа Града Суботица. На интервенцију великог жупана, градски сенат 13. марта 1920. године прихвата предлог директора

о примањима наставника у натури. На листи је превучено име наставника Јене Сундија пошто се преселио у Мађарску. После Сундија и наставник Елтете се преселио у Мађарску. Вероватно је исто урадио и директор Цајлик, пошто се иселио из службеног стана.

Управна зграда ППК „Палић“, раније стан директора пољопривредне школе, 60-тих година прошлог века. (Из збирке аутора)

За уређење школе, обнову објеката и одржавања имања је било потребно много новца, те 10. јуна 1920. године директор тражи још 70.000 круна за разне издатке.

Градски сенат 16. јула 1920. године доноси одлуку о преузимању руководства над нижом пољопривредном школом, и да настава буде на српскохрватском језику. Међутим, нису решени сви проблеми око несметаног функционисања школе. Како би у што краћем року дошла до неопходне готовине, директор распродаје већи део сточног фонда али добивени новац град задржава за своје потребе. Рад школе постаје неодржив. Распродаја сточног фонда је изазвала велико интересовање широм Бачке које потврђује и следеће писмо:

„Градоначелничко звање Суботица

Известисмо се од стране градског ветеринара, да се код тамошње пољопривредне школе мађарске расе бикова и нерастова за приплод на продају добити може. Очекујући славног наслова цењени одговор колико се комада добити може и

по коју цену, јер намерајамне после добивене одговора лично доћи. Бач-Петровосело 31. дец 920 г.”

Градски сенат 28. марта 1922. године доноси одлуку о укидању ниже пољопривредне школе. Ову одлуку је подржало и надлежно Министарство Пољопривреде и вода. 12. маја 1922. школа и имање су званично предати управнику Лајчи Бему. За примопредају је поново урађен детаљан инвентар. Део учила је предат гимназији, а књиге Градској библиотеци. Од имања је формирана Градска економија, а школска зграда је намеравана да се претвори у хотел.

Интересантно је да градски сенат после само годину дана након затварања школе шаље молбу Министарству Пољопривреде и вода са циљем отварања средње пољопривредне школе и факултета. За ове потребе је вољно обезбедити 1.000 јутара земље поред железничке станице у Бајмоку и новчана средства за подизање зграда и објеката.

Након ове молбе се поставља питање који су били стварни разлози за затварање пољопривредне школе на Палићу?

Литература

ÁSVÁNYI Lajos (Szerk.): Szabadka sz. kir. város földműves iskolájának értesítője az 1898-ik tanévről. I. kiadvány. Szerkesztette J. Ásványi Lajos m. kir. állami földműves iskolaigazgató Szabadkán. A felügyelő bizottság. Szabadka, 1898.

CZÁJLIK István: A szabadkai földművesiskola vizsgáljelentése az 1909-1910. tanévben. Összeállította Czájlik István igazgató. Szabadka, 1910.

CZÁJLIK István: Szabadka szab. kir. város földművesiskolájának vizsgáljelentése az 1911-12. tanévben. Összeállította Czájlik István igazgató. Nyomtatott a a Szent Antal nyomda és Irodalmi Vállalat mint Szövetkezet könyvnyomdájában. Szabadka, 1912.

Laslo Mađar: Palićke šetnje. Javno preduzeće „Palić-Ludaš“ i Boško Krstić. Subotica, 1903.

Szlávics Károly-Vitéz Károly: A palicsi földműves iskola-Poljoprivredna škola na Paliću. Mesna zajednica Palić-Palicsi helyi közösség, Szabadka-Subotica, 2011.

Štadler Aurel: Istorija Palića 1462-1958. Javno preduzeće „Palić-Ludoš.“ Subotica, 1998.

Szabadka szab. kir. város közigazgatása az 1902-1912. években. Szabadka, 1912.

Összefoglaló

Szabadka Szabad Királyi Város Földműves Iskolája Palicson

Az iskola megnyitása nem ment könnyen. Az első indítványtól megnyitásáig 30 év telt el. A városi tanács 1895. április 18-án földműves iskola alapításáról, és erre a célra átengedett mintegy 200-250 lác területet. A város magára vállalta az intézménnyel kapcsolatos összes költséget. Ebből kifolyólag az összes kiadás és

az összes jövedelem is a várost illette.

A város magára vállalta az intézménnyel kapcsolatos összes költséget. Ebből kifolyólag az összes kiadás és az összes jövedelem is a várost illette. A tanügyi vezetés és felügyeleti jogát a Földművesügyi Minisztérium magának tartotta fenn. Ő nevezte ki a tanárokat

és viselte gondjukat. A közvetlen felügyeletet pedig a város polgármesterének elnöke alatt a törvh. bizottság által választott 10 tagból álló felügyelő bizottság gyakorolta, melynek a gazdasági tanácsnok, városi tiszti főügyész és főszámvevő, illetve azok helyettesei hivatalbeli tagjai.

Helyét Palicson, a városi gyümölcsfakert mellett, a vasútállomás közelében jelölték ki. A talajt egyengették, a Szegedi úttól a tangazdaságig vezető 40 öl széles utat (progonyt) befásították. A telep összesen 34 épületből állt, ebből 30 a beltelken.

A Földművelésügyi Minisztérium 1896. szeptember 1-től jókai Ásványi Lajost (1844–1905), a Kolozsmonostori Gazdasági Intézet intézőjét, nevezte ki iskolaigazgatónak. A tangazdaság beosztását, a korszerű amerikai Farm módszer szerint személyesen Ásványi igazgató készítette el.

A szervezeti szabályrendelet szerint az iskola

célja olyan gazdákat képezni, akik kisebb gazdaságot lehetőleg jól, azaz a létező viszonyok között a leggyümölcsözőbben tudnak kezelni. A tanulók az elemi tantárgyakon (nyelvtan, helyesírás, számtan, földrajz és történelem) kívül a gazdaság minden ágazatából (növénytermelés, állattenyésztés, beteg háziállatok ápolása, szőlészet, kertészet, méh- és selyemhernyó tenyésztés, gazdasági berendezés, gazdasági építészet és könyvvitel) elméleti és gyakorlati oktatásban részesültek.

A Földműves Iskolát hivatalosan 1898. április 2-án nyitották meg.

Az I. világháború alatt az iskola működése komoly gondokkal küzdött. Végül a városi tanács 1922. március 28-iki ülésén döntött az iskola bezárásáról.

Kulcsszavak: Földműves Iskola, Palics, tanítási órák, az 1898.–1922. közötti időszak

Resume

The School of Agriculture in Free royal town of Subotica in Palić

The opening procedure for the School of Agriculture was a long and difficult road. It took 30 years to finish it. The Town Head Office granted the opening of the school on April 18, 1895. The town owned land was given for the usage of the school estate. It has been decided to give priority to students enrolled from Subotica. The town gave scholarships for 6 students from underprivileged families.

Palić was chosen for the location of the school and its estate. The location was at the north side of Palić, not far from the Subotica–Szeged road. The terrain of the school estate was sandy with different seized dunes and was formerly used mostly for grazing.

The Ministry of Agriculture appointed Lajos Ásványi for the first director of the school in 1896. He developed a plan for the economy objects and structure of the land modeled on system of the American farms.

The school goals were to train students to successfully manage and direct smaller economies. The education program took 2 years. The classes started

on November 1 and ended on August 31, after which the final exam took place. The language in which the classes took place was Hungarian. The school itself was a boarding school and students over 16 years of age could stay in the dorms. There was room for 30 students in the dorms. The scholarship was 30 forints a year. The students had general and professional classes. They also had practical training.

The school officially opened on April 2, 1899. The school mostly was not profitable and all the financial losses were compensated from the city budget.

During World War I, the school was working under very difficult conditions. The Town Council usually did not respond to pleas for help, regardless of the fact that they were more than aware of the hardships. With time the situation worsens, so on March 28, 1922, the Town Council decides to close the School of Agriculture and abolish its work.

Key words: School of Agriculture, Palić, classes, 1898–1922 period

Шта када нестану матичне књиге?

Случај матичних књига јеврејских општинских заједница у северном Банату

Сажетак: Током последњих година све више је актуелно преузимање матичних књига у архиве у Србији, а њихова употреба је широка. Овај рад је кратак осврт на ситуацију – шта радити када су матичне књиге уништене и не постоје њихови преписи, конкретно на примеру Јеврејских општинских заједница у северном Банату.

Кључне речи: матичне књиге, Јевреји, архив, јеврејске заједнице, Банат

Последњих неколико година у архивима широм Србије актуелно је преузимање матичних књига од религиозних заједница и општина, а уједно са преузимањем и њихова дигитализација (у већини архива овај корак је још увек на нивоу скенирања). Уједно са овим потезима појачало се и интересовање истраживача. Примена матичних књига је вишестрана, па самим тим и потреба да се дигитализују је већа.

Аутор ће у овом раду показати на практичним примерима шта радити када су матичне књиге једне верске заједнице заувек изгубљене и на који начин је недостатак ових важних докумената надомештен у процесу реституције, као и за истраживање породичних стабала, историјата заједнице итд., у овом случају јеврејских заједница на територији северног Баната.

Некадашња Краљевина Југославија је имала изузетно велику јеврејску заједницу. По статистичким подацима из 1938. године на територији Краљевине Југославије живело је 17 370 јеврејских породица са 71 343 чланова.¹ Најмање јеврејских заједница било је у Црној Гори и Словенији, по неким статистикама тек неколико стотина. За разлику од осталих мањина, које углавном насељавају једну компактну територију, јеврејска популација је живела у малим заједницама широм читаве Краљевине. Пре Другог светског рата Краљевина Југославија је имала 117 јеврејских заједница.² По избијању Другог светског рата ова слика се нагло променила.

На територији окупиране Југославије дошло је до промене административне управе у којој је Банат био издвојен као посебна јединица. У оквиру ове јединице се нашла и општина Велика Кикинда, са суседним општинама Чока и Нови Кнежевац (тада Обилићево и Турска Кањижа) које су биле део савеза јеврејских заједница на територији северног Баната. Председник тог савеза био је великокикиндски рабин, те 1941. године, Вилим Штајнер.³

На подручју Кикинде до почетка Другог светског рата, јеврејски народ чинио је око 1.5–2% од укупне популације – на пример, у листама са пописа становништва из 1824. године наведено је 129 Јевреја од укупно 12 344 становника, док се на попису из 1921. године јавља број од 551 Јевреја. У тадашњем великокикиндском округу, јеврејско становништво се углавном бавило трговином и медицином, те се, иако је чинило мали проценат од укупног броја становништва, истицало у оквиру развоја активног друштвеног и економског живота у граду. Иако мала, ова заједница је постојала у Великој Кикинди од самог оснивања и чинила је значајан фактор формирања града.⁴

Одмах по окупацији и уласку немачких трупа на територију ових општина дошло је и до конфискације све имовине јеврејских верских заједница. Јеврејско становништво је одмах по окупацији било подвргнуто свим антисемитским одредбама, а убрзо и депортовано, мушкарци у Топовске шупе, а жене и деца у Бањицу и Сајмиште. Имовина им је конфискована, а они су изгубили животе у концентрационим логорима. Исту тужну судбину делили су и њихови верски објекти на територији северног Баната. Синагоге и остали верски објекти су већ 1941. године страдали у пожарима подметнутим од стране локалних окупационих снага. У овим дивљаштвима, нестале су и матичне књиге које су се чувале у овим објектима.⁵

По завршетку Другог светског рата, већина јеврејског становништва са територије Баната, а и целокупне Краљевине Југославије, страдала је у

¹ Перера Давид, *Неки статистички подаци о Јеврејима у Југославији у периоду од 1938. до 1965. године*, у: Јеврејски алманах 1968–1970, Београд 1970, 135.

² Исто.

³ Тијана Рупчић, Марко Милошев, Срђан Сивчев, Владислав Вујин, *Историја Јеврејске заједнице у Великој Кикинди*, Кикинда 2016.

⁴ Исто, 22.

⁵ Исто, 31.

Холокаусту. У Великој Кикинди после рата остало је само седам чланова јеврејске заједнице. Нов режим који је дошао на власт по завршетку рата није давао великог значаја страдању верских објеката, не само јеврејских, него свих верских објеката генерално. У Великој Кикинди синагога је успела да се одржи до 1953. године, када су преостали чланови јеврејске заједнице, притиснути недостатком средстава да обнове објекат који је био у великој мери оштећен, били приморани да објекат продају општини Кикинда која га је продала приватном лицу. Синагогу и околне објекте купио је стоматолог Ото, који је синагогу срушио и на њеном месту подигао приватну кућу.⁶ Таква је била судбина објекта, а са његовим нестанком изгубљена је и свака нада да је можда неки део архиве преживео пожар.

Јеврејска општинска заједница у Кикинди је 2012. године контактирала Историјски архив у Кикинди како би им помогли у процесу реституције.⁷ Поред проблема докумената о доказивању власништва, показало се да је још већи проблем и доказивање сродства услед недостатка матичних књига јеврејске заједнице.

Увидом у документацију Великокикиндског Дистрикта и Магистрата Велике Кикинде, сазнало се да јеврејска заједница у Великој Кикинди није била нарочито ажурна у вођењу ових евиденција. То показује и писмо регрутне комисије са опоменом да се почне водити књига рођених јер више неће прихватити усмена сведочанства старијих чланова заједнице када је ко рођен.⁸ Може се само претпоставити да се и остале књиге (умрлих и венчаних) исто тако нису ажурно водиле.

Недостатак ових књига је у случају јеврејских заједница још видљивији јер су били заједница која је била склона честим селидбама, па је било случајева да се је сваки члан једне породице рођен у другом месту, што је додатно отежавало проналажење података о њима. Такав је био случај са породицом Нафуси из Велике Кикинде, где су отац, мајка и син, свако био рођен у другом месту, па је реконструкција породичне историје била мало компликована.⁹

У Историјском архиву у Кикинди архивисти су се сусрели са овим проблемом одмах по почетку покретања поступака реституције, како и оне из 2012, тако и реституције јеврејске имовине из 2017. године. Највећи број захтева се односио на случајеве предмета који су се налазили пред агенцијом за реституцију приватних лица.

Потреба за подацима о матичним књигама у случајевима реституције јеврејске имовине без пре-

живелих наследника није била неопходна. Међутим, јеврејска општинска заједница у Кикинди је приликом контакта са Историјским архивом у процесу прикупљања документације за предмете ове реституције, такође изразила жељу да јој се помогне у прикупљању података о историјату саме заједнице као о њених чланова.

Такође, било је и неколико случајева да су приватна лица, потомци оних преживелих чланова који су се иселили у Израел, била заинтересована да сазнају мало више о породичној историји и праве породично стабло.

Јеврејска општинска заједница у Великој Кикинди се првобитно ослањала на податке који се чувају у Јад Вашему,¹⁰ али они нису довољни јер се односе искључиво на лица која су страдала у Холокаусту. Међутим, ови подаци могу представљати добру полазну основу јер у великом броју картона имају забележене године рођења, као и места рођења, па се могу користити као врста оријентације одакле кренути.

Срећа у оваквим компликованим околностима јесте да се у Историјском архиву у Кикинди чувају преписи матичних књига у којима се налазе и припадници израелитске вере за период пре 1897. године. Такође, сачувани су у документацији фонда 223, Велика Кикинда град са уређеним Сенатом, и пописи јеврејског становништва, већином детаљни, са децом, њиховим узрастом, као и подацима одакле су новопридошли чланови дошли.

Кроз документацију Магистрата и Дистрикта могу се извући подаци о члановима заједница у документима који су слати регрутним комисијама, приликом избора чланова савета унутар јеврејске заједнице, сведочанства о добром владању, потврдама о завичајности итд. Велики труд су архивисти уложили да све ова документа прегледају и забележе, како би олакшали проналажење података и на неки начин извршили реконструкцију матичних књига које су изгубљене.

Током сарадње Јеврејске општинске заједнице Кикинда и Историјског архива Кикинда, сакупљен је велики број података, који су двојако корисни, и у историјском и у практичном административном смислу. Поред административних података, пронађени су и неки лични предмети као и фотографије некадашњих чланова што је допринело чувању колективног сећања на јеврејске становнике Кикинде.

Остаје нада да ће се у будућности наћи средстава да се сви ови документи дигитализују и да буду доступни за претрагу и широј јавности. На овај начин би се помогла ревитализација јеврејских заједница на територији северног Баната, а такође

⁶ ИАК, Ф. 100, Општина Кикинда, к. бр. 5, 1953. година.

⁷ Сл. Гласник РС, бр. 72/2011, 142/2014, 88/2015.

⁸ ИАК, Ф. 223, Велика Кикинда град са уређеним Сенатом, док. бр. 7548.

⁹ Трговац Симон Нафуси је у Велику Кикинду дошао средином 20-их година 20. века, а његова супруга Аранка је такође рођена у другом месту, док је син Золтан, који је преживео Други светски рат, рођен у Великој Кикинди.

¹⁰ <https://yvng.yadvashem.org>, преузето мај 2019.

историја и сећање на некадашње становнике овог подручја би се отргла од заборав.

Закључак

Последњих неколико година у архивима широм Србије актуелно је преузимање матичних књига од религиозних заједница и општина. Аутор у овом раду показује на практичним примерима шта радити када су матичне књиге једне верске заједнице заувек изгубљене и на који начин је недостатак ових важних докумената надомештен у процесу реституције као и за истраживање породичних стабала, историјата заједнице итд, у овом случају јеврејских заједница на територији северног

Баната. Јеврејска општинска заједница у Кикинди је 2012. године контактирала Историјски архив у Кикинди како би им помогли у процесу реституције. Поред проблема да су документи о доказивању власништва, показало се да је још већи проблем и доказивање сродства услед недостатка матичних књига јеврејске заједнице. Током сарадње Јеврејске општинске заједнице Кикинда и Историјског архива Кикинда, сакупљен је велики број података, који су двојачко корисни, и у историјском и у административно-практичном смислу. Поред административних података, пронађени су и неки лични предмети као и фотографије некадашњих чланова што је допринело чувању колективног сећања на јеврејске становнике Кикинде.

Összefoglaló

Mi történjen, ha megsemmisültek az anyakönyvek?

Az észak-bánáti zsidó hitközségek esete

Az elmúlt néhány évben Szerbia egész területén időszerű a vallási közösségek és a hitközségek anyakönyveinek átvétele. A szerző írásában gyakorlati példákkal mutatja be, hogy mit lehet tenni, ha örökre elvesztek ezek a fontos dokumentumok. Beszámol arról, hogy hogyan lehet pótolni őket a kártérítés folyamatában és a családfakutatásban, valamint a közösség történetének kutatásában stb. Ebben a konkrét esetben a zsidó észak-bánáti közösség 2012-ben kapcsolatba lépett a Kikindai Történelmi Levéltárral (Istorijski arhiv u Kikindi), hogy a kárpótlásban segítsenek nekik. A tulajdon bizonyítására szolgáló dokumentumokkal

kapcsolatos problémák mellett, egy még nagyobb gond is akadt: hogyan bizonyítani a rokoni szálak létezését az anyakönyvek hiányában. A Kikindai Zsidó Hitközség és a Kikindai Történelmi Levéltár együttműködésének eredményeként sok adat gyűlt össze, amelyeknek kettős a haszna, történelmi és adminisztratív, azaz gyakorlati. A hivatalok működése folytán létrejött adatok mellett, személyes tárgyakat és fényképeket is találtak az egykori családtagokról. Mindez segítette a kikindai zsidó lakosok közös emlékezését.

Kulcsszavak: anyakönyvek, zsidók, levéltár, zsidó közösségek, Bánság

Resume

What next when registers disappear?

The case of Jewish municipal community registers in North Banat

In the last few years in the archives in the Republic Serbia there is a trend and need of taking records (birth, death and marriage) from religious communities and municipalities. This paper shows practical examples of what to do when the registry books of a religious community are forever lost and how the lack of these important documents is replaced in the process of restitution and research of the family trees, the history of the community, and so, in this case the Jewish communities in the territory of northern Banat. Municipal Jewish community in Kikinda in 2012 contacted the Historical Archive in Kikinda to assist them in the process of restitution. In addition to the problems that the documents proving ownership, what proved

to be an even bigger problem was proving kinship due to lack of registry books of the Jewish community. During the cooperation of the Jewish community Kikinda and Historical Archives of Kikinda, collected a large amount of data which were used in both historical and administrative and practical terms. In addition to administrative data, archivists found some personal items and photographs of former members of the Jewish community of Kikinda, which contributed to the preservation of the collective memory of the Jewish residents of Kikinda.

Key words: Registers, Jews, records, Jewish community, North Banat

Златко Балоковић – први почасни грађанин Суботице

Сажетак: Златко Балоковић, уметник, виолиниста, рођен у Загребу, у време када су ови простори били део Аустро-Угарске, одлуком власти проглашен је за почасног грађанина Суботице. Ко је био уметник и какве је имао везе са Суботицом и чиме је заслужио да буде први почасни грађанин нашег града, део је приче коју исписују аутор и документа у раду.

Кључне речи: виолиниста, уметник, Златко Балоковић, почасни грађанин, Суботица

Суботичке новине од петка 2. априла 1965. године, на насловној страни, у црно уоквиреном тексту извештавају читаоце: „Кратка агенцијска вест, да је виолиниста светског гласа Златко Балоковић, изненада преминуо у понедељак у Венецији, дубоко је потресла све Суботичане, тим више што су им остали у сећању дубоко урезани његови блистави концерти и оно време које је овај велики уметник провео у Суботици, децембра 1946. године, када је проглашен за првог почасног грађанина града. Амерички уметник југословенског порекла путовао је за Загреб, свој родни крај, на свечаност коју је припремила Матица исељеника Хрватске а која је желела да га поводом 70-годишњице његовог рођења свечано промовише за свог почасног члана...”

Тим поводом промптно су се огласили градски оци. Дана 31. марта 1965. године, пишу Матици исељеника Хрватске у Загреб, која је организатор Балоковићевог несужењеног гостовања у Југославији. У телеграму је забележено: „Молим Вас да за рачун скупштине општине Суботица поручите један венац који ће у суботу наши представници, приликом сахране покојног Златка Балоковића, положити на његов одар. На једном делу траке молим да се напише: ‘Нашем почасном грађанину Златку Балоковићу’, а на другом делу: ‘Грађани града Суботице’. Наши представници посетиће Вас у суботу ујутро ради преузимања венца.“ У месту за потпис потписан је Председник Скупштине општине Марко Пољаковић.¹

У истом предмету, који чувамо у Историјском архиву Суботица, сачувани су и предлози–тексто-

ви телеграма саучешћа, који су упућени на адресе Матице исељеника Хрватске² и госпођи Џојс Балоковић, удовици славног виолинисте:

„У МОМЕНТУ КАДА СМО ЖЕЛЕЛИ ДА У НАШОЈ СРЕДИНИ ЈОШ ЈЕДНОМ ПОЗДРАВИМО НАШЕГ ПРВОГ ПОЧАСНОГ ГРАЂАНИНА И ЦЕЊЕНОГ УМЕТНИКА СЕТСКОГ ГЛАСА, А ВАШЕГ ПОШТОВАНОГ СУПРУГА, ДУБОКО НАС ЈЕ ПОТРЕСЛА ИЗНЕНАДНА И ОКРУТНА ВЕСТ О ЊЕГОВОЈ СМРТИ. ТРАГИЧНИ ЗАВРШЕТАК ВЕЛИКОГ УМЕТНИКА И ДУБОКО ХУМАНОГ ЧОВЕКА, КОЈИ ЈЕ У НАЈТЕЖИМ ДАНИМА ДОКАЗАО ДА ЈЕ ИСТИНСКИ ВЕЗАН ЗА НАШУ ЗЕМЉУ, ЧИЈИ ЈЕ ДЕО ОСТАО ДО КРАЈА СВОГА ЖИВОТА, ПРЕДСТАВЉА ЗА СВЕ НАС НЕНАДОКНАДИВ ГУБИТАК, ПА ВАС МОЛИМО ДА ПРИМИТЕ ИЗРАЗИ НАШЕГ ИСКРЕНОГ САУЧЕШЋА.“³

Сахрани Златка Балоковића, која је одржана 3. априла 1965. године на загребачком гробљу Мирогој, суботичке грађане представљали су Пал Баркањи, Клара Лендваи и Јосип Буљовчић.⁴

Ко је Златко Балоковић и какве су његове везе са Суботицом?

Златко Балоковић, чувени виолиниста, уметник светског гласа, рођен је у Загребу 1895. године, где је и савладо прве хватове на инструменту, те му је то одредило живот. После основне наобразбе у родном граду, школовање је наставио у Бечу (Wien). Први међународни успех остварио је у Москви 1913. године, када је наступио у пратњи тамошње филхармоније. Од 1924. године живи у Сједињеним Америчким Државама, граду Њу Јорку (New York). Иако је рано отишао из родног града, никада није заборавио одакле је. У време Другог светског рата био је оштар поборник Народноослободилачког покрета Југославије, на чијем је челу био Јосип Броз Тито. Здушно је радио на прикупљању помоћи партизанском покрету и народима Југославије, било као волонтер или изовђач хуманитарних концерата. Био је председник Друштва за помоћ Ју-

¹ Историјски архив Суботица (ИАСу), Ф. 425, Народни одбор општине – Суботица 1960–1965, 956, дел. бр. 01-11254/65.

² ИАСу, Ф. 425, 956, Телеграм Матици исељеника Хрватске.

³ ИАСу, Ф. 425, 956, Телеграм Балоковићевој удовици.

⁴ *Суботичке новине*, XX, 14, петак 2. април 1965.

MATICA ISELJENIKA HRVATSKE

ZAGREB

IZNENADNA SMRT CENJENOG UMETNIKA ZLATKA BALOKOVIĆA, NAŠEG PRVOG POČASNOG GRADJANINA DUBOKO NAS JE SVE DIRNULA, TIM VIŠE ŠTO SMO ŽELELI DA NJEGOV DOLAZAK U JUGOSLAVIJU ISKORISTIMO DA OBIDJE NAŠ I NJEGOV GRAD – SUBOTICU. ALI, TEŠKA TRAGEDIJA OMELA JE OVU NAŠU ŽELJU, A NJEGOVA SMRT DUBOKO NAS POTRESLA. IZ NAŠE SREDINE NESTAO JE VELIKI UMETNIK I TAJ GUBITAK OSETIĆE SVI ISTINSKI LJUBITELJI PRAVE UMETNOSTI CELOG SVETA, A POSEBNO SVI JUGOSLOVENI ČIJI JE ON DEO OSTAO DO KRAJA SVOGA ŽIVOTA.

MOLIMO VAS DA PRIMITE IZRAZE NAŠEG DUBOKOG SAUČEŠĆA.

U IME GRADJANA SUBOTICE
 Predsednik Skupštine opštine Subotica
 Marko Pofalović

Телеграм саучешћа Матици исељеника Хрватске

гославији у Сједињеним Америчким Државама. Живећи у САД-у дружио се с уметницима и интелектуалцима из читавог света, а посебно с онима са подрчја Југославије. Тако, данашњим Суботичанима, младима уопште и тзв. југјуберима, Златко Балоковић познат је као човек који на последњем испраћају Николе Тесле свирао његову омиљену тему Тамо далеко.

Свој први наступ у Суботици Златко Балоковић имао је 5. јуна 1919. године, у згради Градског позоришта. Организатор „за одржавање концерта највећег југославенског уметника на гуслама г. Златка Балоковића“, био је извесни Мирослав Мажгон, чиновник Хрватске земаљске банке, који је неколико дана пред одржавање концерта упутио молбу Градском већу – сенату⁵ и тражио дворану Градског позоришта. На седници одржаној 4. јуна 1919. године, подградоначелник Градског већа одобрио је Одлуку:

„По молитељу Градско веће дозвољава, да Златко Балоковић југословенски уметник на гуслама дне 5-ог јуна А.Г. градског позориште ради продавања концерта употреби. Уједно се извешћује молитељ, да је дужан позоришном старатељу Анти Острогонцу за чишћење дворане и за остале послу-

ге установљену своту од 120 ричом: једностодвездесет Круна изплатити и дужан је молитељ ово градски редарствени уред потражити ради дозволе предавања Концерта. О овој се одлуци извешћује местни градски инжењерски и редарствени уред, молитељ Мирослав Мажгон чиновник хрватске Земљ. банке и Анте Острогонац позоришни старатељ.“⁶

Одлука је под ознаком „Хитно“ достављена на четири адресе: „Местном инжењерском уреду, Местном редарственом уреду, Мирославу Мажгону, Анти Острогонцу“.⁷

Углавном, коју годину после тог наступа, Балоковић одлази у САД и тамо се настањује. Године и догађаји који су обележили време између његовог концерта и доделе титуле почасног грађанина Суботице, испуњене су потресним догађајима који су тектонски изменили мапу Земље.

Како се чини писцу ових редова, награду за почасног грађанина Суботице Златко Балоковић је заслужио више из политичких него ли концертних разлога. О томе сведочи и садржај општинског документа у којем су описани разлози за доделу награде,⁸ а који доносимо у целости:

„Записник рађен дана 4. децембра 1946 године

⁵ ИАСу, Ф. 47, Градско поглаварство – Суботица 1919–1942, дел. бр. 1199. II 1/1919

⁶ Исто.

⁷ Исто.

⁸ ИАСу, Ф. 68, Градски народни одбор – Суботица 1944–1958, 1. Записник Градског Народног Одбора, 121–124.

на свечаном заседању Градског Народног Одбора у Суботици, одржано поводом свечаног дочека и проглашења Златко Балоковића за почасног грађанина града Суботице. Присутни: чланови Гр.Н.О-а, претставници Ј.А. организација културних друштва.

Мијатов Митар потпретседник Извршног Одбора Гр. Н.О-а у Суботици у 15.45 часова отвара свечано заседање и чита предложени дневни ред од стране И.О., који се састоји у следећем:

- 1/ Избор радног претседништва и
- 2/ Предлог Извршног Одбора.

Пошто је предложени дневни ред примљен – у смислу чл. 41 Општег Закона о народним Одборима – предлаже следеће радно претседништво:

За претседавајућег друга Бачлију Марка,

За његовог заменика другове: Беркеш Петра и Нинков Љубомира.

За оверовљаче записника: Љубинковић Светолика и Стражарковић Блашка, а

За записничара: Зелић Гргу.

Предложено радно претседништво Гр.Н.О. једногласно прима.

Пошто је радно претседништво заузело своје место претседавајући Бачлија Марко предлаже да по другој тачци дневног реда, члан И.О. друг Скендеровић Марко прочита предлог Извршног Одбора Гр.Н.О-а.

Гр.Н.О. број: 18/1946. Предмет: Предлог Градског Извршног Одбора ради проглашења ЗЛАТКА БАЛОКОВИЋА за почасног грађанина града Суботице.

Златко Балоковић рођен у Загребу 1895 године, умјетник на виолини свјетског гласа, који је већ и прије рата проносио глас културе и умјетности Јужних Словена по цијелом свијету, током рата ставио је пак у службу борбених народа Југославије не само свој углед високог умјетника, већ и сву своју љубав и енергију човјека, који се никада није одвајао од свог народа из којег је поникао.

Златко Балоковић употребио је свој углед умјетника и као прави родољуб и борац умјетник неуморно и смјело је разоткривао сву гнусну лаж о томе, да је Ослободилачка борба наших народа борба једне мале групе људи. Он је учинио све, да пред Америчком јавношћу, а нарочито код наших исељеника разобличи четничке и остале квислиншке банде као носиоце брагоубилачког рата, слуге окупатора и стварне непријатеље гигантске борбе уједињених нација.

Његовим радом снажно је потпомугнуто уједињавање Јужних Словена у Америци око Маршала Тита и идеја Ослободилачке борбе наших народа.

Његовом заслугом пак демократска јавност Америке вршила је сталан притисак на званичне кругове С.А.Д., на основу чега је услиједило и званично признање Н.О.В. и П.О.Ј. од америчке владе као јединог носиоца борбе против фашизма у Југославији.

Златко Балоковић није се само ограничио на

ширење истине и правде већ је и све своје знање умјетника ставио у службу свога народа приређујући масе концерата, да би приход од ових ставио на расположење праведној борби наших народа.

Златко Балоковић је најзад један од организатора, а доцније и Претседник друштва за помоћ Југославији, које друштво је развило огромну акцију за прикупљање свих врста помоћи пострадалим народима Југославије.

Након завршеног рата Златко Балоковић је опет онај, који води борбу против реакционарних гласина, којима непријатељи наших народа желе да нашkode напретку и процвату нове Титове Југославије.

На основу напред изложеног Градски Народни Одбор, да би одао признање Златку Балоковићу умјетнику и великом родољубу поводом његове посете граду Суботици, на предлог Градског Извршног Одбора, доноси ову Одлуку: Златко Балоковић проглашава се за почасног грађанина града Суботице.

Разлози: Као што се из диспозитива ове Одлуке види Златко Балоковић је својим радом прије, за вријеме и после рата не штедећи своје умјетничке и организаторске способности доказао своју високу патриотску и умјетничку свијест, проносећи кроз музику славу, а својим радом истину о борби у рату, а изградњи и напретку у миру народа Југославије, ради чега је у знак признања за његов несебичан и самопријегоран рад и донета ова Одлука.

Пошто је донето предња Одлука, претседавајући предлаже да се иста свечано саопшти Златку Балоковићу на самом заседању и да му се приликом саопштења одлуке преда ДИПЛОМА о проглашењу за почасног грађанина града Суботице.

Градски Народни одбор предлог једногласно прима.

Пошто је предлог примљен, претседавајући је замолио друга Душана Јовића, Лендваи Клару и Ђери Јована да доведу почасног грађанина, а за то време Прекида заседање.

За време прекида заседања замолио је да се јаве делегати који желе поздравити видоког госта, на што се јавио Хорвацки Марко секретар Хрватског Културног Друштва и Конго Тивадар секретар Мађарског Културног друштва с тим, да ће поздравити госта у име свих културних друштава у Суботици и то: Хорвацки на хрватском, а Конго на мађарском језику.

Пошто је високи гост са својом супругом и пратњом уведен у дворану заседања, претседавајући Наставља заседање и тражи дозволу од господина Балоковића да му прочита Одлуку Гр. Н.О-а.

По прочитаној одлуци, која је била бурно поздрављена, претседавајући Бачлија Марко прилази господину Балоковићу са замолбом да му преда Д И П Л О М У почасног грађанина града Суботице.

Пошто је предао диплому, претседавајући је честитао господину Балоковићу, а сам чин преда-

subotičke novine

Prvi list koji je izašao na arheohrvatskom jeziku u subotičkoj Subotici bio je «Slobodna Bačka», čiji se prvi broj pojavio 16. oktobra 1944. godine. Nešto kasnije list menja naziv u «Radio vijesti», a 31. maja 1945. godine počinje da izašuje kao dnevni list pod imenom «Slobodna Vojvodina» (subotičko izdanje), da bi 28. avgusta 1948. godine dobila ime «Sivataška riječ». 26. juna 1954. godine list konačno uzima svoje današnje ime — «Subotičke novine».

ORGAN SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA
SUBOTIČKE OPŠTINE
GODINA XX, BROJ 14. PETAK, 2. APRIL 1965. GOD.
CENA 20 DIN. — LIST IZLAZI PETKOM

USVOJEN DRUŠTVENI PLAN & BUDŽET OPŠTINE ZA 1965. GODINU

Moment sa zasjedanja Opštepoličkog društvenog sabora

POSTO JE PRETHODNO RAZMATRAN NA OPŠTEPOLITIČKOM DRUŠTVENOM SABORU, PREDLOG DRUŠTVENOG PLANA I BUDŽETA DEFINITIVNO JE PRIHVAĆEN PROŠLOG UTORKA NA SEDNICI OBA VEĆA OPŠTINSKE SKUPŠTINE

Predlog društvenog plana i budžeta opštine Subotica za 1965. godinu bio je predmet razmatranja Opštepoličkog društvenog sabora, održanog prošlog petka u velikoj vijećnici Gradske kuće. Time se, zapravo, pred odbornicima i predstavnicima društveno-političkih organizacija našao dokument, koji je obuhvatio i nužno uputio celokupnu široku aktivnost zborova birača, građana i društvenih organizacija vezanu za proces donošenja društvenog plana. Ovakvo formulisan, Predlog društvenog plana stavljen je na dnevni red Opštepoličkog društvenog sabora sa željom, da se, pre njegovog konačnog izglasavanja u Opštinskoj skupštini, još jednom da ocena njegove ispravnosti i eventualno učine neke bitne izmene u osnovnoj koncepciji.

Do takvih izmena, međutim nije došlo. Ovaj najširi samoupravni skup opštine saglasio se sa Predlogom plana u celini, i prihvatio objašnjenja koja je u svom ekspozeu naveo polpredsednik Opštinske skupštine Pal Barkanji.

U diskusiji, koja je zatim usledila, čula su se mišljenja da pojedini problemi, kao što su gradski saobraćaj, izgradnja bolnice, pitanje investicija u neprivredne delatnosti i još neki, imaju takav karakter da ih nije moguće efikasno rešavati u godišnjim planovima. Predloženo je, stoga, da se u buduću, u zavisnosti od materijalnih mogućnosti, izdvoje pojedine od navedenih oblasti i to one za koje se budu odlučili građani — pa da se pojedinačno rešavaju.

Što se tiče dela Predloga plana koji tretira osnovne smerice privrednog razvoja, rečeno je da predstavlja razumno i ostvarljivu mogućnost. Učesnici u diskusiji složili su se da stope rasta fizičkog o bima proizvodnje od 17,6, nacionalnog dohotka od 17,3 i ličnih dohoda od 20,1 posto — mogu da se ostvare, uz određenu disciplinu i zalaganje.

Ovakvo ocenjen. Predlog društvenog plana i budžeta opštine našao se u utorku na dnevnom redu zajedničke sednice oba veća Opštinske skupštine.

S obzirom da je većina odbornika učestvovala u radu Opštepoličkog društvenog sabora, polpredsednik Opštinske skupštine Pal Barkanji je, u svom kraćem uvodnom izlaganju, između ostalog dolasko problem investicija. Ukazao je na poteškoće koje će verovatno proizaći iz novih mera, a koje ograničavaju investiciona ulaganja.

O uticaju novih privrednih mera, posebno o merama u kreditnoj politici, na Društveni plan opštine, govorio je Mihajlo Mamulić. On je ukazao da će ograničenja u trošenju sredstava imati negativne posledice na akumulativnost u

privredi, a naročito u poljoprivredi, uz napomenu da ove i druge poteškoće ne treba shvatiti kao nepravosti. Treba ih shvatiti da su u sadašnjoj situaciji nužne, da zahtevaju od nas maksimalnu mobilizaciju kako bi mogli realizovati Društveni plan u celini.

Učestvujući u diskusiji dr. Fabijan Skenderović je još jednom podvukao potrebu sistematskog finansiranja u zdravstvo naglašavajući da gradnju bolnice treba znatno ubrzati, a da se problemima ulaganja u zdravstvenu zaštitu posveti jedna posebna sednica Skupštine kako bi se ovo pitanje što kompleksnije sagledalo.

Jožef Brašnić se zalagao za smanjenje poreza na promet u maloprodaji sa 7 na 6 posto, ali ovaj predlog Skupština nije usvojila.

Josip Buljović se zalagao za adaptaciju zgrade Narodnog pozorišta ističući potrebu da se za tu svrhu obezbede sredstva i iz drugih izvora, a ne samo 25 miliona dinara koje će obezbediti Izvršno veće Pokrajinske skupštine.

Maćas Horvat je dao predlog da se svih 85 miliona dinara namenjenih mesnim zajednicama u naseljima i u prigradskim naseljima, jer za centar grada se onako predviđa preko 2 milijarde dinara investicija, koje će se utrošiti u komunalne objekte.

Na kraju svog izlaganja postavio je pitanje gde će se graditi dve fiskulturne sale planirane Društvenim planom.

Odgovarajući na pitanje Pal Barkanji je rekao da će se jedina fiskulturna sala podići pri školi «Kizur Istvan». Predlog da se 85 miliona dinara dodeli mesnim zajednicama u prigradskim naseljima Skupština nije prihvatila.

Na kraju sednice predsednik Opštinske skupštine Marko Poljaković je informisao odbornike da će se sledeća sednica održati u nedelju 4. aprila i da će se na njoj razrešiti odborničke dužnosti, odbornici birani na dve godine.

PREDSTAVNICI SUBOTIČKE OPŠTINE NA SAHRANI ZLATKA BALOKOVIĆA

U ime subotičke opštine sahrani poznatog umetnika i počasnog građanina Subotice Zlatka Balokovića, Klara Lendvai i Josip Buljović.

Zlatko Baloković biće sahranjen sutra, u 12 časova, na zagrabačkom groblju Mirogoj.

TELEGRAMI SAUČESCA GOSPODA DZOJS BALOKOVIĆ ZAGREB

U momentu kada smo želeli da u našoj sredini još jednom pozdravimo našeg prvog počasnog građanina i cenjenog umetnika svetskog glasa, a Vašeg poštovanog supruga, duboko nas je potresla iznenadna i okrutna vest o njegovoj smrti.

Tragični završetak velikog umetnika i duboko humanog čoveka, koji je u najtežim da nama dokazao da je istinski večan za našu zemlju, čiji je deo ostao do kraja svoga života, predstavlja za sve nas nenađaknadiv gubitak, na vas molimo da primite izraze našeg iskrenog saučesca.

U ime građana Subotice
Predsednik Skupštine opštine
Subotica
Marko Poljaković

MATICA ISELJENIKA HRVATSKE ZAGREB

Iznenadna smrt cenjenog umetnika Zlatka Balokovića, našeg prvog počasnog građanina duboko nas je sve dirnula, tim pre što smo želeli da njegovu lazak u Jugoslaviju iskoristimo da obide naš i njegov grad — Suboticu. Ali, teška tragedija ometa je ovu našu želju, a njegova smrt duboko nas potresla. Iz naše sredine nestao je veliki umetnik i taj gubitak osetiće svi istinski ljubitelji prave umetnosti celog sveta, a posebno mi Jugoslaveni čiji je on deo ostao do kraja svoga života.

Molimo vas da primite izraze našeg dubokog saučesca.

U ime građana Subotice
Predsednik Skupštine opštine
Subotica

Marko Poljaković

Zlatko
Baloković
(1895-1965)

Kratka agencijska vest, da je violonista svetskog glasa ZLATKO BALOKOVIĆ, iznenadno preminuo u ponedeljak po podne u Veneciji, duboko je potresla sve Subotičane, tim više što su im ostali u sećanju duboko urezani njegovi bištavi koncerti i ono vreme koje je ovaj veliki umetnik proveo u Subotici decembra 1946. godine, kada je proglašen za prvog počasnog građanina grada.

Američki umetnik jugoslovenskog porekla putovao je za Zagreb, svoj rodni kraj, na svečanost koju je pripremila Matrica iseljenika Hrvatske a koja je želela da ga povodom 70-rođišnjice njegovog rođenja svečano promovise za svog počasnog člana.

Svirepom igrom sudbine, srčanin udarom, prekinut je blistavi životni put jednog izvanrednog umetnika, čija smrt predstavlja veoma težak gubitak za jugoslovensku muzičku kulturu.

Zlatko Baloković je rođen u Zagrebu, 21. marta 1895. go-

dine. Posle završene škole Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu studirao je u Beču kod Sevcika. Posle diplomskog ispita, na kojem je nagrađen prvom državnom nagradom, posvetio se slobodnom umetničkom radu.

Prvi međunarodni uspeh postigao je 1913. godine u Moskvi kada je nastupao sa tadašnjom filharmonijom. Od 1924. godine živeo je u Njujorku, ali nikada, međutim, nije prekidao veze sa starim krajem.

U toku drugog svetskog rata Zlatko Baloković je bio jedan od organizatora za pomoć narodnoslobodilačkoj borbi naših naroda i takođe predsednik američkog Društva za pomoć Jugoslaviji.

Posle rata kao predsednik Društva prijatelja nove Jugoslavije, Baloković aktivno radi na razvijanju saradnje i prijateljstva američkog i jugoslovenskih naroda.

Za svoje zasluge, Baloković je odlikovan sa više jugoslovenskih odlikovanja.

вања дипломе и честитке је од присутних бурно поздрављен.

Потом су гости заузели место, а председавајући је дао реч другу Хорвацки Марку.

Хорвацки Марко је у своме говору дотакао се периода од 1941. па наовоамо, износећи страдавања нашега народа од непријатеља и како се наш народ дигао на устанак и ступио у борбу и како је сваки поштени патриота нашао своје место у народној борби. Један од великих патриота наше земље, вели Хорвацки, био је наш велики гост и почасан грађанин госп. Балоковић, који је у С.А.Д. свестан своје патриотске дужности, не само успео да раскринка све интриге упућене против наше борбе, него је давао и организовао и материјалну помоћ нашој борби и нашим народима, како за време борбе, тако и после Ослобођења.

После Хорвацког узима реч Конго.

Конго Тивадар у име мађар. култ. Савеза поздравлио је високог госта на мађарском језику. Он је у свом говору нагласио да је госп. Балоковић не само остао веран југославенски патриота, него је – у моментима када енглеска и америчка реакција хоће пошто – пото да оспоре извојевано право југославенских народа, - својим уметничким природбама и свом својом уметничком способношћу, ове неуморно и успешно раскринкавао. Надаље износи, да Златко Балоковић има великих уметничких заслуга пошто он трасира пут свима савременим књижевницима, песницима, уметницима и свима културним радницима.

На крају свога говора, друг Конго је замолио господина Балоковића да од нас однесе у Америку своје утиске и вести, да упозна Америку са братством и јединством свих југословенских народа и да упозна америчке народе са правом и истинском демократијом која влада у Југославији.

Затим узима реч почасни грађанин Златко Балоковић.

Високи гост града Суботице свој говор почиње следећим речима:

„Друже председниче, чланови Гр. Н. О-а и драги другови! Дубоко сам дирнут гестом Градског Народног Одбора и у томе видим неки симбол. Ово ме је дирнуло тим пре и тим више што се је одиграло у Суботици у најсевернијем граду Југославије, у граду који је сачувао своје и који у туђе није задирао.“

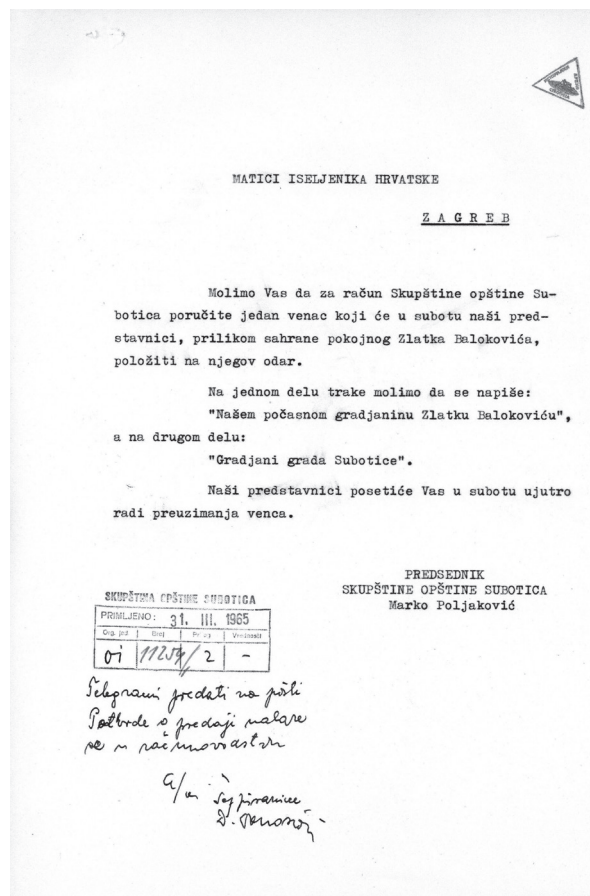
Златко Балоковић износи надаље да је то велика врлина града Суботице што, нарочито за време бивше Аустроугарске, а и овамо - није заборавила што је и ко је и што је сачувала своје и да он никада неће заборавити да је Хрват и да је добар Словен.

„Када сам отишао у Америку, нисам могао заборавити свога малог, али храброг народа.“ Свој одлазак у Америку, одлазак у туђ свет образлаже Златко Балоковић следећим моментима:

Пошто је осећао смисао за уметност а видећи да се баца на Југословене љага да су некултуран народ, осетио је ватрену жељу да пође у свет, да постане уметник светског гласа, не зато да стек-

не славу и богатство, него жеља да таквом снагом скине љагу која се на наш народ баца; жеља да уметношћу уметника светскога гласа у свету докаже да није истина да су Југословени некултурни људи.

„Када је Југославија отпочела своју непосредну борбу за Ослобођење својих народа, онда сам осетио да је дошао мој прави час, вели Златко јер док су се партизани с пушком у руци борили за ослобођење Југославије у самој земљи, дотле сам ја, као борац-партизан, са гуслама у руци, обилазећи разне велике земље, водио борбу за Ослобођење

Молба Матици исељеника Хрватске о постављању венца

Југославије у целој свету.“ Надаље вели „Данас, када Југославија ужива своју независност и слободу, онда је сваки добар и поштен Југословен добро дошао у Југославију.“

Затим се високи гост захваљује другу Конго Тивадару што га је поздравлио на мађарском језику и износи: „Како је мени драг хрватски језик, тако је Мађару драг мађарски, Србину српски, црногорцу – црногорски. Словенцу – словеначки, Македонцу – македонски итд.“

У своме говору даље износи како је приликом боравка у бугарској у једном свом говору изнео да између Југославије и Бугарске нема никакве границе – пошто је то један народ, и да поред шест нација, које постоје у Југославији, још једна фали, а то је Бугарска, која ће ускоро у њен састав доћи.

Затим наглашава како је Славенство јако и на-

бројавши: Совјетски Савез, Југославију, Пољску, Чехословачку и Бугарску, наводи како овај савез стоји као бедем и да нема те силе која ће овај савез сломити.

После овога говорник се осврће на политичку ситуацију у Америци и износи да савез 15 милиона Славена у Америци стоји као авангарда Америке, која ће помоћи Америци и истој загарантовати да ће у Америци бити опет оно што је било за време пок. Рузвелта и ранијих великих људи Америке, авангарда која ће Америци загарантовати ускоро праву демократију. Наводи како је ова Авангарда Словена у Америци радила и како је себи ставила у задатак да ради све дотле док сви народи не буду слободни.

Надаље говори како је срећан што свој концерт може приредити и у Суботици; како му супруга много воли Југославију, како је она симбол истинске демократије и да је у Америци зову прва америчка партизанка. Она му је у раду десно крило.

Завршавајући свој говор господин Балоквић је рекао:

„Када се вратим у Америку, никада нећу забо-

равити свој боравак у Југославији, јер сам видео да је Југославија светионик: слободе, истине правде и истински народне демократије.“

Говор госп. Балоквића је оставио дубок утисак на присутне и поздрављен је урнебесним аплаузом.

Пошто су говори исцрпљени, то је председавајући крајем још једном поздравио господина Балоквића и госпођу му супругу, те је у 16.35 часова закључио свечано заседање Гр. Н.О-а.

С.Ф. – С.Н!“

Извори и архивска грађа

Историјски архив Суботица (ИАСу), Ф. 47, Градско поглаварство – Суботица 1919–1942.

ИАСу, Ф. 68, Градски народни одбор – Суботица 1944–1958.

ИАСу, Ф. 425, Народни одбор општине – Суботица 1960–1965.

Суботичке новине, година XX, број 14, петак, 2. април 1965.

Összefoglaló

Zlatko Baloković – az első szabadkai díszpolgár

Zlatko Baloković, világhírű hegedűművész 1946. december 4-én avatták Szabadka díszpolgárává a háború utáni hatóságok. Ekkor tartotta díszülését a Városi Népbizottság (Gрадски Народни Одбор). Baloković annak ellenére lett díszpolgár, hogy nem Szabadkán született. A Nagy Háború utáni első hangversenyét az észak-bácskai városban tartotta.

Második hangversenyére közvetlenül a díszpolgárrá avatás után került sor. Ahogy a Szabadkai Történelmi Levéltár birtokában lévő iratokból kiolvasható, úgy tűnik, hogy annak a bizottságnak a szava volt a döntő, amely így szól: Zlatko Baloković művészi tekintélyét hazafiként használta fel, és mint igaz hazafi

és harcos művész fáradhatatlanul és bátran tárta fel azt az undorító hazugságot, miszerint a népeink felszabadító háborúja csupán egy kis csoport harca. Mindent megtett azért, hogy az amerikai nyilvánosság számára, de főleg az ottani kivándoroltak előtt leleplezze azokat a csetnik és más quisling bandákat, akik a testvérgyilkos háború okozói, a megszállók szolgái, és ellenségei az egyesült nemzetek gigantikus harcának. Tevékenységével erőteljesen támogatta a délszlávok egyesítését Amerikában, valamint a Tito marsall vezette, a nemzeteink felszabadítását célzó harcot.

Kulcsszavak: hegedűművész, művész, Zlatko Baloković, díszpolgár, Szabadka

Resume

Zlatko Balokovic – The first honorary citizen of Subotica

Zlatko Balokovic, the world-famous violinist, was the first honorary citizen of Subotica, chosen by the after-war government in solemn session of the City National Committee on December 4, 1946 in Subotica. Zlatko was chosen to be an honorary citizen even though he was not born in Subotica. He held his first concert in this city on North of Bachka after the end of World War I. His second concert was held right before he was given the honorary citizen award. As we can find out in the documents kept in the Historical Archives of Subotica, the Committee members had strong political reasons to support his nomination, as

they state in the Assembly records: Zlatko Balokovic used his reputation as an artist and patriot to support national liberation struggle of our people. He did everything he could to promote our ideas and unmask our enemies to the American public and to disclose the real carriers of the war, helpers of the occupiers and real enemies of the United Nations. With his work, he contributed to the unification of South Slovenes in America around the ideas of Tito and national liberation fight of our people.

Key words: violinist, artist, Zlatko Balokovic, honorary citizen, Subotica

Прилог Биографији Јована Микића (Спартака)

Сажетак: Јован Микић Спартак је најупечатљивија личност другог светског рата у Суботици. У Суботици се ни после пада комунизма није преиспитао његов значај, нити је било иницијатива за то. Југославија (и њени наследници) је по свим међународним конвенцијама и уговорима добила суверенитет над градом Суботицом, а Јован Микић Спартак се управо борио за Југославију која је била у настајању. Међутим, када се нечији живот и дело користи као симбол, увек долази до поједностављења, а код Јована Микића је то помало избалансирано због тога што је био и спортиста, али се ређе говори о њему као интелектуалцу, који је био вредан и успешан студент на Правном факултету у Суботици.

Кључне речи: Правни факултет у Суботици, студенти, испити, оцена испита, Јован Микић Спартак, Други светски рат, Суботица, партизани.

Увод: Бурa Другог светског рата и Суботица

Други светски рат није заобишао ни град Суботицу. Већ се неколико дана раније знало да ће се нешто десити, и то се види и из главне књиге Суботичког правног факултета, наиме студенти се исписују, а бележник уписује у одређену рубрику када се студент исписао. Масовна исписивања почињу 1. марта 1941. године, иако је још крајем 1940. било оптимиста који су се уписивали.

Авиони су прелетали град 6. априла 1941. године на путу за Београд, који је доживео страшно бомбардовање немачких авиона, који су улетали и из ваздушног простора Мађарске. Напад Мађарске Армије (Honvédség) је уследило 11. априла, упркос томе што је између Југославије и Мађарске постојао потписан акт Вечитог пријатељства 12. децембра 1940. године. Додуше мађарска дипломатија је правдала свој потез тиме да је проглашавањем такозване Независне Државе Хрватске нестала и Југославија, па нема ни стране са којом је потписан

уговор, према томе тај уговор је беспредметан, али су све остале дипломате знале да је то само изговор. Поготово је то знао премијер Пал Телеки. Он је сазнавши за намеру Хортија да се повинује немачкој пресији и нападне Југославенско краљевство, одузео себи живот. У опроштајном писму је написао Хортију да су кукавице, и додао да чак и у случају да не успе самоубиство, даје оставку.¹

Мађарске трупе су 11. априла запоселе Суботицу, и увеле војну управу. Неке грађане су преким судом осудили и стрељали због неких злоупотреба или сличних прекршаја. Наиме, у граду су били многи који се нису радовали повратку мађарске власти (иако је и то истина да су били и такви којима је ово значило „ослобођење“ из краљеве и југословенске диктатуре).

Јован Микић тада већ није био у Суботици, живео је у Београду и радио као асистент на економском факултету. До 1944. године је по свему судећи био у Срему када је Главни штаб Војводине одлучио да буде пребачен у Бачку као искусни и проверени борац. Он и његов одред су непримећено из јужне Бачке стигли до партизанских база близу Суботице. Код Бачке Паланке формиран је Суботички партизански одред, а Микић је био његов командант.

Јован Микић, симбол послератне Суботице

Јован Микић Спартак је био вођа Суботичког партизанског одреда, који је заједно са Тивадаром Фелегијем дао живот после диверзантске акције, чији је циљ био заузимање железничке станице 10.10.1944. године. Микић је дан касније умро.²

После враћања Суботице под суверенитет Југославије, Јован Микић с надимком Спартак³ постао је симбол партизанског покрета у граду. По њему је названа значајна улица, која и данас носи његово име, а и школа која и данас функционише. Осим тога цело спортско друштво са фудбалским клубом,

¹ Историјски архив Суботица (ИАСу), Ф. 228, Срески одбор Социјалистичког савеза радног народа Србије – Суботица 1951–1959, 29.

² *Суботичке новине* објављују дуг интервју са његовом супругом Ксенијом Микић. Тај текст је написан као слични текстови који су редовито објављивани у југословенској штампи и циљ им је снажан утицај на емоције.

³ Спартака (Spartacus) из римске историје су комунисти, марксиста, совјети сматрали неком врстом револуционара, а у источној Европи због тога се тај назив појављује и задржава се и до данас, између осталог један од најбољих чешких фудбалских клубова носи то име.

по његовом надимку „Спартак” је добило име.

Младић из породице интелектуалаца

Микић, родом из Опова у Банату, као малишан и као најмање, четврто и једино мушко дете породице, доселио се у Суботицу. Био је интелектуалац, који је вођен својим идејама постао комуниста.

Градски факултет у Суботици

ПРИЈАВНИ СЕМЕСТРАЛНИ ЛИСТ

г. Јован М. Микић који се уписао за 5 семестар

ОТСЕК (ГРУПА) Јакоб-Градиш, економска

- Дан, месец и година рођења 13 мај 1914
- Место рођења (бановина) Опачи, Суматска бановина
- Држављанство Југословенско
- Народност Југословенска
- Вероисповест Римокатоличка
- Очево име и презиме Александар Микић
- Очево занимање Машински надзорник
- Код кога станује (код породице или као самац) Код оца
- Где станује Будки 1
- Стално место живљења (где се бави о распусту) Суботица
- Од чега се издржава, (родитељи, државна служба, приватна служба, банка, редакција и т. д.) Родитељи
- Прима ли благодетења. не
- Је ли питомца и чији није
- Где је и кад положио испит зрелости у Суботици 1932 год.
- Је ли мењао факултет Економски на Градиниш
- Колико има признатих семестара Јакоб-Градиш у Суботици
- Је ли члан управе кога студентског удружења није

16 мај 1937 Својеручни потпис ученика Јован М. Микић

По члану 22 Закона о установљењу нових државних универзитета од 3. августа 1935 год., штампано који се узимају да издају свој формулар намени се по Краљевском закону. Цена ковалу 0,50 дина. 12-315-111-30-с. Издање и штампало Државне штампарије Краљевине Југославије - Београд.

Пријавни лист Јована Микића

Његови родитељи су исто били интелектуалци, мајка Даринка учитељица, и отац учитељ па касније школски надзорник. Јован Микић је био познати и успешан спортиста, атлетичар, међу најбољима из троскока у Југославији, а једном чак и шампион у међуратном периоду, чак је био и на Олимпијади 1936. године. Тада још у спорту није била присутна та уска специјализација као данас, а Јован Микић је био надарен у више врста атлетских вештина, што се види се и у томе да је и у десетобоју био успешан. Јован Микић је имао и неке друге надарености, као што је писање. Све ово је доста познато из досадашњих дела о његовом животу, али фонд бр. 228 Историјског архива Суботице је до сада крио детаље његовог школовања, као студента права. У књизи уписа је уписан под редним бројем

⁴ ИАСу. Ф. 228, бр. 2672.

2672. Она је тада већ доста добро вођена, код њега је уписано да се исписао по сопственој молби, али је наставио касније студије и 27.3.1937. године је дипломирао, а започео је и докторске студије (евидентирани под бројем 209).

Интересантно је да су из истог места похађале факултет три девојке чији је отац био исто Александар и исто учитељ, а то су извесна Ружа Микић, она је и дипломирала, број уписа и досијеа 1773, такође Аница Микић, дипломирала 1156, Мара Микић Остин, број 2573, није дипломирала. Све три девојке су се изјашњавале при упису да су православне, али се Јован изјашњавао као римокатолик и Југословен.

Јован Микић као Студент⁴

Вредно је документе о Јовану Микићу поново узети у руке и анализирати их. У његовом персоналном досијеу је сачуван 31 документ (са неколико дупликата). Први је по хронолошком реду његов упис на студије од 1. октобра 1932. године, као редовни студент, а задњи из 1937. године, када се уписао на докторске студије 16. августа (ово је сачувано у два истоветна примерка).

Факултет у Суботици

ПРИЈАТУ ФАКУЛТЕТА

Пријављује се за 5 семестар

Потребне податке испусти:

Дан, месец и година рођења 13 мај 1914 год.

Место рођења Опачи срез Суматски

покрајина Банат бановина Суматска

Народност Југословен

Вера Римокатолик

Држављанин Југословен

Презиме и име оца Алек. Микић, машин. надзорник

Очево занимање (сваког дана ако је жет или раније ако је умро) м.к. надзорник

Очева или старачева адреса Алек. Микић, м.к. надз.

Суботица, Градска кућа.

Стан ученик (улица и број) Улица: „Брат Јован Ђурић“

Место и врста школе где је положио испит зрелости Мурка Јамацкија

16 мај 1937 у Суботици. Јован Микић,
ст. спартак.

Пријавни лист треба издати и фотоскопирати. За издати и издати издати издати је издати овега места.

Иван, Сидна, Златана

Уписни лист на Правни факултет

Из матичне књиге се види да је све семестре уписао и да их је положио, али је такође забележено да се исписао па поново уписао. Касније је додат упис о дипломирању. Што се докторских студија тиче, обичај је био да се уз списе приложе

и семинарски радови о неки правно теоријским питањима, али у његовом досијеу нема таквих. Изгледа да докторске студије права није довршио.

По уписима из матичне књиге студената, полагао је двадесет и два испита, тј. повезаних испита. Толико је оцена уписано у ту архивску књигу. Пре полагања испита, било је правило да се поднесу молбе Деканату Правног Факултета, на те исте молбе су се са друге стране уписивале оцене, и тако су додате личном досијеу студента. Сачувано је 24 таквих оцена, вероватно их је било мало више, пошто је било предмета који су били подељени на

први, други и трећи део, а било је и неких предмета који су били повезани. По сачуваним документима се види да је Јован Микић положио следеће испите, а уз велике напоре би се могли истражити сви уписи о положеним испитима. Међутим са листе која следи се види суштина његове активности као студента. Све испите је положио из првог покушаја. Први испит је положио у летњем семестру 1932/33.

Јован Микић је све своје испите положио први пут. У досијеу постоје два семестрална листа које указују на мањкавост присуства, вероватно се спорт и студије нису могле увек ускладити.

1. Дипломатска историја, 3. VI 1933. године, са оценом 10.
2. Енциклопедија права, 6. VI 1933. године, са оценом од 10.
3. Политичка економија, 7. VI 1933. године, са оценом 8.
4. Словенско право 9. VI 1933. године, са оценом 6.
5. Црквено право, 5. II 1934. године, са оценом 10.
6. Римско право, 6. II 1934. године, са оценом 9.
7. Економска политика, 9. VI 1934. године, са оценом 8.
8. Кривично право, 11. VI 1934. године, са оценом 10.
9. Статистика 13. VI 1934. године, са оценом 10.
10. Државно право 25. X 1934. године, са оценом 9.
11. Грађанско право II. део 16. II 1935. године, са оценом 9 (интересантно је што га је положио пре првог дела).
12. Науке о финансијама, 14. VI 1935. године, са оценом 10.
13. Међународно јавно право, 19. VI 1935. године, са оценом 8.
14. Грађанско право I део, 16. X 1935. године, са оценом 8.
15. Судска медицина, 5. VI 1936. године, са оценом 10.
16. Кривично-судски поступак, 18 VI 1936. године, са оценом 8.
17. Административно право 20. VI 1936. године, са оценом 10.
18. Међународно приватно право, 18. II 1937. године, са оценом 8.
19. Грађанско право III. део, 20. II 1937. године са оценом 7.
20. Грађански парнични поступак, 23. II 1937. године, са оценом 10.
21. Трговачко и менично право 24. IX 1937. године, са оценом 10.
22. Стечајно право, 24. II 1937. године, са оценом 8.
23. Писмени испит Грађанског права 25. II 1937. године, положио (нема оцене).
24. Писмени испит Административног права 27. II 1937. године, положио (нема оцене).

Након свих ових положених испита, Јован Микић се уписао на докторске студије 16. априла 1937. О докторским студијама се нису сачували документи, међутим, по положеним испитима се види да је био марљив и интелигентан ученик. Много је студената који нису завршили правни факултет, а од оних који су завршили многи су добијали ниже оцене за положене испите. Њега је животни пут одвео у Београд, а рат га је вратио у Суботицу.

Да су следиле неке срећније околности, можда би Јован Микић био познат као врсни адвокат, судија или тужилац, а можда и научник, доктор права или економије, али 1941. године је почео рат, и он иако није био радник или сељак, придружује се партизанском покрету.

Могућности даљих истраживања

Наше доба има наша питања, а и нове начине испитивања докумената. О Јовану Микићу као

спортисти и као припаднику Народноослободилачког покрета се већ доста писало, а о њему као интелектуалцу не. Списи сачувани у архиву употпуњују слику о њему. Свакако би требало да се истражи ако је то могуће, какав је био као наставник, као асистент на факултету, као човек који је писао и за новине, шта је читао, како се спремао за испите... У предмету постоји и један докуменат о плаћању пореза, из њега зналац економске историје и прилика исто може да извуче поуку, па можда и да истражи на том плану.

На крају, видевши његов рукопис, имам осећај да је био неуморног духа, као да је у њему био стални немир, због чега је био пун енергије. Мислим да се сада о нему може причати и писати са радозналошћу без стега неких идеологија. Такође мислим да о њему још није речена последња реч, а пошто је значајна личност историје града, ваљало би се и даље бавити његовим животом, и истражити оно што још може да се истражи.

Факултет у *Љубовици*

УПИСНИ ЛИСТ

Јован А. Микић

који се уписао

за ^{редовног} _{напредног} ученика у 1 семестар *докторске студије*

ОТСЕК (ГРУПА)

- 1) Дан, месец и година рођења *13 мај 1914*
- 2) Место рођења (бановина) *Орлов, Луковска бановина*
- 3) Држављанство *југословенско*
- 4) Народност *југословенска*
- 5) Вероисповест *римокатоличка*
- 6) Очево име и презиме *Александар Микић*
- 7) Очево занимање *милоски надзорник*
- 8) Код кога станује (код породице или као самац) *код оца*
- 9) Где станује *Београд 1*
- 10) Стално место живљења (где се бави о распусту) *Љубовица*
- 11) Од чега се издржава (родитељи, државна служба, приватна служба, банка, редакција и т.д.) *родитељи*
- 12) Прима ли благодијање *не*
- 13) Је ли питомац и чији *није*
- 14) Где је и кад положио испит зрелости *1932 у Љубовици, дипломирао на Правном факултету у Љубовици 1937 год*

16 април 1937 год.
Београд.
Љубовица

Својеручни потпис ученика,
Јован А. Микић

По члану 22 Закона о установљењу нових државних монопола од 3 августа 1893 год, штампар који се ухвати да штампа овај формулар казни се по Кривичном закону.
Цена комаду 1— дин. 12-174-IX-36 Издање и штампа Државне штампарије Краљевине Југославије — Београд.

Уписни лист Јована Микића на докторске студије

Összefoglaló

Adalékok Jovan Mikić (Spartak) életrajzához

Jovan Mikić Spartak a legjelentősebb szabadkai személy a második világháborúból. Életútja és halála beleillett atitoista propaganda minden formájába. Nevezetesen a népfelszabadítói mozgalom tagjaként és az általa vezetett osztag akciójában kapott halálos sebet. Még kommunizmus bukása sem vetette fel szerepének átértékelését, és kezdeményezéssem volt ilyenre. Szabadka minden nemzetközi egyezmény és szerződés alapján Jugoszlávia, majd az jogutódjainak része, és Jovan Mikić Spartak Jugoszláviáért harcolt.

Azonban, ha valaki életét és munkásságát szimbólumként emelik ki, szinte elkerülhetetlen, hogy egyszerűsítés történjen. Jovan Mikić esetében az egyszerűsítés némileg kiegyensúlyozódott azzal, hogy sikeres sportoló volt, de szinte kevésszer emelik ki értelmiségi voltát, azt hogy szorgalmas és sikeres egyetemi hallgató volt a szabadkai Jogi Karon.

Kulcsszavak: Szabadkai Jogtudományi Kar, diákok, vizsgák, vizsgák osztályzatai, Jovan Mikić Spartak, második világháború, Szabadka, partizánok.

Resume

Contribution to the Biography of Jovan Mikić (Spartak)

Jovan Mikić Spartak is the most impressive personality of the Second World War in Subotica. His life, suffering and death suits of every form of Titoist propaganda, namely, he got deadly wounds as a member of the liberation movement, and in the action he led. Even after the fall of communism in Subotica, still values his character, and there was no initiative for re-examination of his role. Yugoslavia (and the successors of it) gained sovereignty over the town of Subotica. All international conventions and treaties guarantee that, and Jovan Mikić Spartak fought for Yugoslavia.

However, when someone's life and work are used as a symbol, there could happen a simplification. In the case of Jovan Mikić, this simplification is somewhat balanced by the fact that he was an athlete, but there is less mention that he was an intellectual, who was a diligent and successful student at the Law Faculty in Subotica.

Key words: Faculty of Law in Subotica, students, exams, exam evaluation, Jovan Mikić Spartak, Second World War, Subotica, partisans.

Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Суботица

Грађа за медицинску библиографију Суботице (2010–2018)

Увод

Историјски архив Суботице и Друштво лекара Војводине, Подружница Суботица, издали су две књиге (2008. и 2011.) у којима је изнета Грађа за медицинску библиографију Суботице од 1828. до 2009. године.*

Овом приликом поред нових износимо и неке радове који нису приказани у предходним књигама. Прикључили смо неколико аутора који нису здравствени радници али су дали лепе прилоге о здравственој култури Суботице.

Служили смо се стандардима за обраду библиографске грађе. Рад садржи 302 библиографске јединице које су груписане по азбучном реду имена аутора или наслова рада. Радови до три аутора воде се на име првог аутора. Коаутори су наведени у напомени, под изразом „остали аутори”. Радови са четири и више аутора су приказани по првој речи наслова рада. Код више радова истог аутора првенство смо дали насловима издатих књига, затим прилозима у зборницима и на крају чланцима у часописима. У оквиру те поделе, радови су приказани хронолошким редом према години издавања дела, а у оквиру исте године азбучним редом наслова. Напомена је допуњена са интернет страницом у случају да постоји електронска верзија рада.

Регистар имена садржи азбучни попис свих имена које се јављају у раду.

Захаљујемо члановима Редакције часописа Ex Pannonia што су разумели наше потешкоће и прихватили објављивање овог трећег дела Грађе за медицинску библиографију Суботице.

Грађа за медицинску библиографију Суботице

1. АКТИВНО и пасивно пушење-ставови и мишљење ученика / Нада Косић-Бибић ... [и др.] // Српски архив за целокупно лекарство. – ISSN 0370-8179. – Год. 134, супл. 2 (2006), стр. 93-99. Остали аутори: Драгаш Зорица В., Весна Вукмировић,

Снежана Пинтер.

2. АКТИВНОСТ НК ćелија у болесника са карциномом дојке лећених аминоглутетидом / Bogdanović G., Taracki M. ...[et al.] // Књига сажетака / VII конгрес канцеролога Југославије, Нови Сад, 14-17. X 1987. – Нови Сад : Savez lekarskih društava Југославије, Удружење канцеролога Југославије, 1987.

3. АКТИВНОСТИ CEA у серуму болесника са карциномом колоне и ректума / Lemberger J., Glišić Lj., Libman E. ...[et al.] // Зборник радова / VII гастроентеролошки дани SLD, Београд, 1981. – Београд : [s. n.], 1981. – Стр. 202-205.

4. АКТИВНОСТИ управљања фармацеутским отпадом у Апотеци Суботица у периоду 2009–2013 / Светлана Стојков ... [и др.] // Зборник сажетака : (додатни материјал: Усне и постер презентације изабраних радова) / V Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, 2-5. октобар 2014, Београд ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2014. – Стр. 4-5.

Остали аутори: Љиљана Миљачки, Јелена Блажин, Тајана Црњански. – Постер презентација бр. 19. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

5. ALTERNATIVNI начин обезбеђивања дисајног пута у прехоспиталним условима / Jovanka Milak ... [et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 14, br. 2-3 (2014), str. 37-43.

Остали аутори: Корнелија Јакшић-Хорват, Борислав Давчик, Милица Величковић, Смиљка Арсић. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57017.pdf>.

6. ANALIZA, адаптација и валидација документа за процену компетенција farmaceuta = Analysis, adaptation and validation of the document for assessing the competence of pharmacists / Svetlana Stojkov-Rudinski ...[et al.] // Архив за фармацију. – ISSN 0004-1963.

* Емил Либман, Грађа за медицинску библиографију Суботице (1828-2005), књ. I. Суботица: Историјски архив и Друштво лекара Војводине Српског лекарског друштва, Подружница, 2008 (Суботица : Репринт), 324 стр. и Емил Либман, Грађа за медицинску библиографију Суботице (1828-2009), књ. II. Суботица: Историјски архив и Друштво лекара Војводине Српског лекарског друштва, Подружница, 2011 (Суботица : Репринт), 120 стр.

– God. 62, br. 3 (2012), str. 208-218.

Остали аутори: Ивана Тадић, Татјана Црњански, Душанка Крајновић. – Доступно и на: <http://www.farmacija.org/dokumenti/Arhiv%20za%20farmaciju%203%202012%20Radovi.pdf>.

7. АНАЛИЗА учесталости улкуса желуца и дуоденума и карцинома желуца по полу и старости / Бранко Миљачки ... [и др.] // Зборник сажетака / XXVIII конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 28. IX - 2. X 2007. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2007. – Стр. 103.

Остали аутори: Љиљана Миљачки, Радмила Павић, Верица Јовановић. – Сажетак бр. 012. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

8. АНЂЕЛИЋ, Лука

Minimal invasive surgery in gynecological oncology : possibilities and situation in Serbia - GynEndo / Anđelić M. L. [Luka] // Archive of oncology. Supplement. – ISSN 0354-8139. – Vol. 19, suppl. 2 (Sept. 2011), str. 24.

Доступно и на: <http://www.onk.ns.ac.rs/Archive/Vol19/PDFVol19/V19s2p23.pdf>.

9. АРСИЋ, Богдан

Risk Factors for Relapse and Mortality of Clostridium Difficile-Associated Diarrhea / Bogdan Arsić, Momčilo Pavlović, Karolina Berenji // Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. – ISSN 1857-9655. – Vol. 2, no. 2 (2014), p. 249-252.

Доступно и на: <http://www.id-press.eu/mjms/article/view/oamjms.2014.040/50>.

10. ARTROSKOPСКЕ procedure kolenog zgloba : hirurgija sa minimalno komplikacija / Vladimir Ristić...[et al.] // Jubilarni 30. timočki medicinski dani. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2011. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 36, suppl. 1). – Vol. 36, suppl. 1 (2011), str. 84.

Остали аутори: Познан Јовица, Видановић Михајло, Маљановић Мирсад. – Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/tmd3009.htm#125>.

11. БАБИЋ, Игор

Скрининг гестацијског дијабетеса / Игор Бабић // Зборник радова / 53. гинеколошко-акушерска недеља СЛД, Београд, 4-5. јун 2009. – Београд : Гинеколошко-акушерска секција СЛД, 2009. – Стр. 101-106.

12. Анализа тока и вођења порођаја близаначких трудноћа на гинеколошко-акушерском одељењу ЗЦ, Суботица у периоду 2002-2006. године / Игор Бабић, Лука Анђелић, Фатхи Хами // Зборник радова / 51. гинеколошко-акушерска недеља СЛД, 31. мај - 1. јун 2007, Београд. – Београд : Гинеколош-

ко-акушерска секција СЛД, 2007. – Стр. 43-49.

13. БАЛОГ, Ерика

Саветодавне услуге и стручна помоћ у генетском и дефектолошком саветовалишту / Ерика Балог // Зборник радова / [9. међународна интердисциплинарна научностручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти“], Суботица, 13-14. мај 2016 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2016. – Стр. 318-324.

Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascri/ZBORNIKRADOVA2016.pdf>.

14. БАРТОШ, Чила

Szabadka és környéke gyógyszertárainak története / Bartos Csilla, Kata Mihály // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 4. sz. (2012), p. 84-86.

Историјат апотека у Суботици и околини.

15. БЕЉИЋ, Никола М.

Cirkardijalni ritam i polna distribucija srčanog zastoja / Beljić M. Nikola, Tomić N. Bojana // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 18, br. 2 (2018), str. 16-21.

Доступно и на: <http://urgentsmedicina.sld.org.rs/dotAsset/71085.pdf>.

16. БЕРЕЊИ Каролина

Dietary supplements usage in athletes more than a game / Berenji K. // Book of Abstracts / VI International Interdisciplinary Professional Scientific Conference, Subotica. – Subotica : [s. n.], 2013.

17. Анализа prisustva gojaznosti kod školske dece iz Opštine Subotica / Berenji K., Čopić J., Pavlović M. // Zbornik sažetaka / Kongres o ishrani, Beograd. – Beograd: [s. n.], 2012. – Str. 136-138.

18. Stanje ishranjenosti dece nižih razreda osnovnih škola prigradskih naselja Opštine Subotica / Berenji K., Čopić J., Pavlović M. // Zbornik sažetaka / Kongres o ishrani, Beograd. – Beograd: [s. n.], 2012. – Str. 142-144.

19. Učestalost gojaznosti kod dece nižih razreda osnovnih škola u Subotici / Berenji K., Čopić J., Pavlović M. // Zbornik radova / Prvi međunarodni kongres higijene, Beograd. – Beograd: [s. n.], 2013.

20. Hipercalcemia in infant receiving vitamin D supplementation / Karolina Berenji, Momčilo Pavlović // Suplementacija zasnovana na dokazima : program i knjiga sažetaka / Četvrti kongres o dijetetskim suplementima sa međunarodnim učešćem, 24-25. oktobar 2013. Beograd, Srbija ; [urednici Nenad Dikić i Brižita Đorđević]. – Beograd : Udruženje za medicinu sporta Srbije, 2013.

21. Good hydration - precondition for sport success = Добра хидрираност – предуслов успеха у спорту

- / Каролина Берењи, Момчило Павловић, Жељко Стојановић // Зборник радова / [7. међународна итердисциплинарна научно-стручна конференција] Васпитно-образовни и спортски хоризонти, Суботица, 9-10. мај 2014. ; уредник Драгутин Рајић. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2014. – Стр. 340. Резиме. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2014.pdf>.
22. БОЗА, Пал
Primena intenzivne terapije u eklamsiji / Boza P., Pestelek B., Glogovčan C. // Zbornik radova / I kongres anesteziologa Jugoslavije, Beograd, 3-6 novembra 1969. - [Beograd] : Udruženje anesteziologa Jugoslavije ; Ljubljana : Lek, tovarna farmaceutskih in kemičnih izdelkov, 1970.
23. БОРЕНОВИЋ, Дијана
Osnivanje i početak rada Saveza Štefania u Subotici – iz arhivske građe IASu / Dijana Borenović ; (prevod građe na мађарском језику Tibor Halas) // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 21 (2017), str. 55-59.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_21.pdf.
24. БОСНИЋ, Лазар
Prikaz arterio-venskih malformacija endokranijuma – analiza angiografske i kliničko-neurološke slike / Bosnić L. // Zbornik sažetaka radova / II jugoslovenski kongres radiologa, Vrnjačka banja, 7-10. maja 1997. – [S. l. : s. n.], 1997.
25. Prikaz retkih neoplazmi bubrega i uretre – Endometrioma renis et Neo uretrae / Bosnić L., Vojnić-Sabo I., Ivković M. // Zbornik sažetaka radova / II jugoslovenski kongres radiologa, Vrnjačka banja, 7-10. maja 1997. – [S. l. : s. n.], 1997.
26. БРИНДЗА, Карољ
Dr Janoš Hadži lekar i čovek : (1851-1903) / Karolj Brindza ; [preveli s мађарског Lazar Merковић i Mirko Gotesman]. – Вачка Topola : Centar za kulturu, obrazovanje i informisanje, 1990 (Вачка Topola : Narodna štamparija). – 141 str., [16] str. sa fotogr. ; 21 cm
Превод дела: Dr Hadzsy János, az orvos és az ember / Brindza Károly.
ISBN 86-7213-012-X
27. Dr. Hadzsy János, az orvos és az ember / Brindza Károly. – Topolya : Művelődési, Oktatási és Tájékoztatási Központ, 1990 (Topolya : Népművelődési Központ). – 136 p., [16] t. : ill. ; 21 cm
Példányszám 1500. – Jegyzetek: p. 109-136.
ISBN 86-7213-009-X
28. БУДИМСКИ, Михаела
Prisustvo članova porodice tokom reanimacije = Family presence during resuscitation / Mihaela Budimski, Nikola Gavrilović, Kornelija Jakšić-Horvat // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 11, br. 2-3 (2011), str. 50-57.
Доступно и на: http://urgentnamedicina.org/01_ABC_XI_2-3_2011.pdf.
29. Eureka 2015 Subotica : jednogodišnje praćenje pacijenata sa šokabilnim ritmom = Eureka 2015 Subotica : one year Monitoring of patients with shockable rhythm / Mihaela Budimski, Milena Momirović Stojković, Kornelija Jakšić Horvat // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 4 (2016), str. 15-18.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/27.pdf>.
30. Povratak spontane cirkulacije kod pacijenata srčanog zastoja kardiološke etiologije u populaciji odraslih u Srbiji = ROSC in out-of-hospital cardiac arrest patients by cardiologic etiology in the adult population in Serbia / Mihaela Budimski, Zlatko Fišer, Violetta Raffay // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 3, br. 8 (2017), str. 53-57.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/116.pdf>.
31. Upotreba kiseonika kod vanbolničkog srčanog zastoja- EuReCa_Vojvodina = The use of oxygen in out-of hospital cardiac arrest- EuReCa_Vojvodina / Mihaela Budimski, Kornelija Jakšić Horvat, Snežana Holcer Vukelić // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 4, br. 10 (2018), 108-112.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/194.pdf>.
32. БУКВИЋ, Розалија
Retrospektivni pregled razvoja zubno-lekarske službe na teritoriji Opštine Subotica / Bukvić Rozalija, Priboj Vera, Adam Katalin // Zbornik radova / 40 godina rada lekarskog društva u Subotici : (1945-1985) / glavni urednik Milan Vuković; urednik Emil Libman. – Subotica : Medicinski centar, Zavod za zdravstvenu zaštitu, 1985. – Str. 57-67.
33. ВАЖНОСТ увођења превентивних прегледа у рад лекара опште медицине / Марија Мандић ... [и др.] // Зборник сажетака / Први конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 25-28. IX 2010. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2010. – Стр. 54.
Остали аутори: Љиљана Миљачки, Радмила Павић, Бранко Миљачки. – Сажетак бр. 55. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
34. ВАРГА, Шандор
Dr Janoš Hadži - poznati lekar Bačke Topole u XIX veku / Sándor Varga // Vek naučnih preguća : sto godina od prvog naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999), Palić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo-Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Str. 91-96.

35. WHEN to Screen Children with Down Syndrome for Celiac Disease? / Momčilo Pavlović ... [et al.] // *Journal of Tropical Pediatrics Advance Access*. – ISSN 0142-6338. – 13. April 2010.
Остали аутори: Недељко Радловић, Зоран Лековић, Зорица Стојшић, Катја Пулева, Каролина Берењи. – Доступно и на: <https://academic.oup.com/tropej/article/56/6/443/1665867>.
36. ВИДОВИЋ, Мирко
Dom zdravlja „Temerin“ : naše učešće u programu EuReCA One 2014 - Srbija = Health center Temerin : our participation in EuReCA One 2014 - Serbia program / Mirko Vidović, Milena Momirović Stojković, Kornelija Jakšić Horvat // *Journal Resuscitatio Balcanica*. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 2 (2015), str. 19-22.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/17.pdf>.
37. Urgentna medicina - stručno usavršavanje u Budimpešti / Mirko Vidović, Mihaela Budimski // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 15, br. 1 (2015), str. 57-62.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57013.pdf>.
38. ВУЧКОВИЋ-Харди, Лидија
Колоректални карцином / Лидија Вучковић, Весна Јонић, Љиљана Миљачки // *Зборник сажетака / Први конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 25-28. IX 2010.* – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2010. – Стр. 14.
Сажетак бр. 27. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
39. Амиотрофична латерална склероза : приказ случаја / Лидија Вучковић, Весна Јонић, Марија Милић // *Зборник сажетака / Други конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 23-26. IX 2011.* – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2011. – Стр. 43.
Сажетак бр. 23. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
40. ГАВРИЛОВИЋ, Никола
Traumatologija u pedijatriji / Nikola Gavrilović, Mihaela Budimski, Kornelija Jakšić-Horvat // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 12, br. 1 (2012), str. 39-43.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57035.pdf>.
41. Upotreba AED-a na teritoriji opštine Subotica / Nikola Gavrilović, Mihaela Budimski, Kornelija Jakšić-Horvat // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 14, br. 2-3 (2014), str. 56-63.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57017.pdf>.
42. Eureka one - Istraživački centar Subotica Rezultati istraživanja Subotica - Srbija oktobar 2014. godina / Nikola Gavrilović, Milena Momirović Stojković, Kornelija Jakšić Horvat // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 15, br. 3 (2015), str. 56-59.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57009.pdf>.
43. ГРЛИЦА, Мирко
Galenvi sledbenici : subotičke apoteke i apotekari kroz istoriju = Galénosz követői : a szabadkai gyógyszertárak és gyógyszerészek történeti áttekintése / Mirko Grlica ; [prevod na mađarski jezik Papp Erika]. – Subotica : Craft marketing, 2010 (Novi Sad : Stojkov). – 105 str. : ilustr. ; 22 cm
Упоредо срп. текст и мађ. превод. – Тираж 500. ISBN 978-86-913885-0-8
44. Galénosz követői / Mirko Grlica // *Bácsország*. – ISSN 1450-6831. – 1. (60.) sz., (2012), p. 6-12.
Доступно и на: <http://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2013/09/Gal%C3%A9noszk%C3%B6vet%C5%91i.pdf>. – О суботичким апотекама.
45. DA LI JE POTREBAN fibrinolitik u prehospitalnim uslovima? / Snežana Đ. Holcer Vukelić ... [et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 18, br. 3 (2018), str. 26-34.
Остали аутори: Корнелија Ј. Јакшић Хорват, Михаела В. Будимски, Иван С. Пешић. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/72592.pdf>.
46. ДЕПРЕСИЈА у ординацији лекара опште медицине / Марија Мандић ... [и др.] // *Зборник сажетака / Први конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 25-28. IX 2010.* – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2010. – Стр. 88.
Остали аутори: Љиљана Миљачки, Радмила Павић, Дарко Раствојић, Весна Сенци, Јосипа Крајнингер-Парчећић, Бранко Миљачки. – Сажетак бр. 109. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
47. DEGREE of Mucosal Damage and Clinical Presentation of Celiac Disease – Is there a Connection? / Pavlović Momčilo ... [et al.] // *International Journal of Celiac Disease*. – ISSN 2334-3427. – Vol. 4, no. 1 (2016), p. 11-15.
Остали аутори: Берењи Каролина, Букуров Марко, Радловић Недељко, Лековић Зоран, Стојшић Зорица, Новак Арпад, Роквић Жељко, Арсић Богдан. – Доступно и на: <http://pubs.sciepub.com/ijcd/4/1/9>.
48. ДИЈАГНОСТИЧКИ и терапијски приступ код особа са интолеранцијом лактозе / Momčilo Pavlović ... [и др.] // *Зборник радова / [9. међународна интердисциплинарна научностручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”]*, Суботица, 13-14. мај 2016 ; [главни и

одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2016. – Стр. 361-366.

Остали аутори: Каролина Берењи, Наташа Килибарда, Жељко Стојановић, Жељко Роквић, Арсић Богдан. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2016.pdf>.

49. ДИМОВСКИ, Неда

Средњовековне трепанације у Војводини / Неда Димовски // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Бр. 17 (2013), стр. 109-111.

Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_17.pdf.

50. ДИЊА, Мариан

Szárnyak. [1.] / Dinya Mariann // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 13. évf., (2010. március-április), p. 6-7.

О животу и раду чантавирског апотекара Рихарда Чорнаија.

51. Szárnyak. [2.] / Dinya Mariann // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 13. évf., (2010. május-június), p. 6-7.

О животу и раду чантавирског апотекара Рихарда Чорнаија.

52. ДИСПЕПСИЈА у раду лекара опште медицине / Љиљана Миљачки ... [и др.] // Зборник сажетака / XXVIII конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 28. IX - 2. X 2007. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2007. – Стр. 119.

Остали аутори: Бранко Миљачки, Радмила Павић, Верица Јовановић. – Сажетак бр. 056. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

53. DOPRINOS Hadži dr Janoša zdravstvenoj kulturi subotičkog regiona / Nikolić Vojislav, Brindza Karolj ...[et al.] // Zbornik radova / IX naučni sastanak, Subotica, 11-12. novembra 1978. – Novi Sad : Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Vojvodine, 1978. – Стр. 246-251.

54. ДРАГИЋ, Милорад

Dr Risto Jeremić / Dragić M. // Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. – ISSN 0370-8179. – God. 81 (1953), стр. 84-87.

55. ДУГАЧКИ, Владимир

Prim. dr. Ivo Šercer – zaboravljeni hrvatski oftalmolog / Dugački Vladimir // Liječnički vjesnik. – ISSN 0024-3477. – God. 123, br. 9-10 (2001), стр. 270-273.

56. ДУРАНЦИ, Бела

Zavičajna galerija dr Vinka Perčića / Bela Duranci // Vek naučnih preguća : sto godina od prvog

naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999), Palić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo-Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Стр. 107-111.

57. EVALUATION of Competences at the Community Pharmacy Settings / Stojkov Svetlana ...[et al.] // Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research. – ISSN 0019-5464. – Vol. 48, Issue 4 (2014), pp. 22-30.

Остали аутори: Ивана Тадић, Татјана Црњански, Душанка Крајновић, Јан Бејтс. – Доступно и на: <https://www.ijper.org/article/175>.

58. ЕВЕТОВИЋ, Лајчо

Naše iskustvo u organizaciji i zbrinjavanju povređenih u teškoj saobraćajnoj nesreći u Subotici 1978. godine / Evetović L., Kočik L. // Acta chirurgica Iugoslavica. – ISSN 0001-5474. – God. 32, suppl. 1, 1985.

Часопис садржи радове читаних на XVI конгресу хирурга Југославије, Загреб, 23-26. април 1985. године.

59. EVIDENTIRANJE farmaceutskih usluga u Apoteci Subotica = Recording of pharmaceutical services in Pharmacy Subotica / Tatjana Crnjanski ...[et al.] // Zbornik sažetaka / VII Kongres farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem „Zajedno stvaramo budućnost farmacije”, Beograd, 10-14. oktobar 2018. – Beograd : Savez farmaceutskih udruženja Srbije, 2018. – (Arhiv za farmaciju, ISSN 0004-1963 ; god. 68, br. 3). – God. 68, br. 3 (2018), стр. 757-758.

Остали аутори: Душанка Крајновић, Милан Ракић, Мартина Јарамазовић. – Социјална фармација и фармацеутско законодавство, постер презентација (SFZ-P13). – Доступно и на: <http://www.farmacija.org/dokumenti/Arhiv%20za%20farmaciju%20br%203%202018%20socijalna%20farmacija%20i%20farmaceutsko%20zakonodavstvo.pdf>.

60. An ETHICAL Issue Scale for Community Pharmacy Setting (EISP): Development and Validation / Tatjana Crnjanski ...[et al.] // Science and Engineering Ethics. – ISSN 1353-3452. – Vol. 22, Issue 2 (2016.), pp. 497-508.

Остали аутори: Душанка Крајновић, Ивана Тадић, Светлана Стојков, Мирко Савић. – Доступно и на: DOI:10.1007/s11948-014-9587-z.

61. ETIOPATOGENIC Aspects of Congenital Anomales / S. Šljivić ...[et al.] // Zbornik sažetaka / 7-th World Congress of Perinatal Medicine, Zagreb, 2005. – Zagreb : [s. n.], 2005. – Стр. 401-406.

Остали аутори: Б. Каменов, Б. Миљачки, Д. Михаиловић, Р. Милеуснић, И. Стојковић-Еферица, М. Стојановић, Ј. Мркић.

62. EURECA one - Istraživački centar Subotica iznenadni srčani zastoj : šestomesečno praćenje / Mi-

- haela Budimski ...[et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 15, br. 3 (2015), str. 45-49.
Остали аутори: Милена Момировић Стојковић, Никола Гавриловић, Корнелија Јакшић Хорват. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57009.pdf>.
63. EURECA one - Istraživački centar Subotica : rezultati istraživanja Vojvodina-Srbija oktobar 2014. godine / Kornelija Jakšić Horvat ... [et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 15, br. 3 (2015), str. 37-44.
Остали аутори: Михаела Будимски, Милена Момировић Стојковић, Златко Фишер. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57009.pdf>.
64. EURECA one 2014 : analiza povratka spontane cirkulacije (ROSC) = Eureka one 2014 : ROSC analysis / Kornelija Jakšić Horvat ... [et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 2 (2015), str. 9-13.
Остали аутори: Михаела Будимски, Милена Момировић Стојковић, Снежана Холцер Вукелић. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/15.pdf>.
65. EURECA ONE 2014 : jednomesečno prikupljanje podataka na teritoriji opštine Subotica = EURECA ONE 2014 : one-month data collection in the municipality of Subotica / Mihaela Budimski ...[et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 1 (2015), str. 12-15.
Остали аутори: Златко Фишер, Милена Момировић Стојковић, Корнелија Јакшић Хорват. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/10.pdf>.
66. „EURECA One“ 2014- Subotica / Milena Momirović Stojković ... [et al.] // Medicina danas. – ISSN 1451-124X. – God. 14, br. 7-9 (2015), str. 115-120.
Остали аутори: Михаела Будимски, Никола Гавриловић, Корнелија Јакшић Хорват.
67. EURECA Srbija ONE 2014 : vanbolnički srčani zastoj : mesto događaja = Eureka Serbia ONE 2014 : out of hospital cardiac arrest : venue of accident / Zlatko Fišer...[et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 1 (2015), str. 9-11.
Остали аутори: Слађана Влајовић, Корнелија Јакшић Хорват, Виолета Рафаи. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/9.pdf>.
68. EURECA Srbija ONE 2014. : kardiopulmonalna resuscitacija od strane svedoka = Eureka Serbia ONE 2014 : cardiopulmonal resuscitation by bystander / Kornelija Jakšić Horvat ... [et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 2 (2015), str. 5-8.
Остали аутори: Михаела Будимски, Милена Момировић Стојковић, Никола Гавриловић, Златко Фишер. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/14.pdf>.
69. EURECA Srbija 2015-2016. : dvogodišnja analiza EURECA SRBIJA 2015-2016. - dvogodišnja analiza = EURECA SERBIA 2015-2016 two : year analysis / Budimski Mihaela ...[et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 3, br. 6 (2017), str. 18-21.
Остали аутори: Јакшић-Хорват Корнелија, Момировић-Стојковић Милена, Фишер Златко. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/38.pdf>.
70. ЗЕЛЕН, Богољуб
Razvoj zdravstva Opštine Ваčka Topola / Bogoljub Zelen, Borislav Đukić // Vek naučnih pregrnuća : sto godina od prvog naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999), Pačić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo-Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Str. 157-164.
71. ИВОШЕВИЋ, Анка
Значај мера основне животне потпоре за успешност prehospitалне reanimacije / Anka Ivošević // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 10, br. 1 (2010), str. 40-43.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/63799.pdf>.
72. Senzitivnost poziva vanbolničkog srčanog zastoja u dispečerskom centru SHMP Subotica = Sensitivity of OHCA recognition in the emergency dispatch center of Subotica / Ivošević Anka, Tomić Bojana, Lajko Nora // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – Br. 9 (2018), str. 85-88.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/185.pdf>.
73. ЈАКШИЋ-ХОРВАТ, Корнелија
Suicidalno trovanje insulinom / Kornelija Jakšić-Horvat // Stručno-informativni bilten. – ISSN 0354-7663. – 4 (1995), str. 19-25.
74. Interhospitalni transport / Kornelija Jakšić-Horvat // Časopis urgentne medicine. – ISSN 0354-9038. – 2, 6 (1996), str. 27-29.
75. Капнографија - индикатор успешности resuscitacije / Kornelija Jakšić Horvat // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 9, br. 3 (2009), str. 174-178.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/63810.pdf>.
76. Posebni uslovi sredine : velike nadmorske visine / Kornelija Jakšić Horvat // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 4 (2016), str. 5-10.
Доступно и на: [pdf.http://www.journalrb.eu/pdf/24.pdf](http://www.journalrb.eu/pdf/24.pdf).
77. Uloga SHMP Subotica u zbrinjavanju akutnih neuroloških stanja sa posebnim osvrtom na moždani udar / Kornelija Jakšić-Horvat, Mila Josipović, Andrej

Petreš // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 6, br. 2-3 (2006), str. 106-110.

Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57023.pdf>.

78. Učestalost akutnog koronarnog sindroma na teritoriji Severno-bačkog okruga i prisutnost SHMP Subotica u njihovom zbrinjavanju / Kornelija Jakšić Horvat, Mila Josipović, Dejan Dulić // Хало 94. – ISSN 0354-2777. – Vol. 15, br. 33 (2009), str. 15-20.

Доступно и на: http://www.beograd94.rs/images/casopis/2009/Halo94_2009_01.pdf.

79. Pedijatrijski vanbolnički srčani zastoj - EuReCa_Srbija = Pediatric out-of-hospital cardiac arrest - EuReCa_Serbia / Kornelija Jakšić Horvat, Milena Momirović Stojković, Zlatko Fišer // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 3, br. 7 (2017), str. 29-32.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/108.pdf>.

80. Analiza epidemioloških podataka vanbolničkog srčanog zastoja kod žena u Vojvodini = Out of Hospital Cardiac Arrest in Women in Vojvodina-Epidemiological Data Analysis / Kornelija Jakšić Horvat, Mihaela Budimski, Snežana Holcer Vukelić // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 4, br. 7 (2018), str. 79-84.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/184.pdf>.

81. ЈЕРЕМИЋ, Ристо

Prilog istoriji zdravstvene kulture Sremskih Karlovaca od 1772. do 1872. / Risto Jeremić // Miscellanea. 3 / skupio Risto Jeremić. – Beograd : Centralni higijenski zavod, 1940.

82. Prilozi za Biografski rečnik vojvođanskih Srba-lekara : 1756-1940 / Risto Jeremić // Medicinski pregled. – ISSN 0025-8105. – God. 6 (1952), str. 976.

83. ЈОВАНОВИЋ, А.

Prim. dr Dušan Malušev : sećanje na njegov životni put i doprinos razvoju operativne medicine u Vojvodini / Jovanović A. // Zbornik radova / IX naučni sastanak Društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije – Sekcije za AP Vojvodinu, Subotica, 11-12. novembar 1978. – [S. l. : s. n., s. a.]. – Str. 209-229.

84. ЈОНИЋ, Весна

Карцином бубрега : приказ случаја / Весна Јонић, Лидија Вучковић Харди, Тамара Роквић // Зборник сажетака / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2012. – Стр. 23-24.

Сажетак бр. 19. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

85. ИНДИВИДУАЛНИ приступ саветовању и

едукацији пацијената кроз развој нове фармацеутске услуге / Јелена Блажин ... [и др.] // Зборник сажетака : (додатни материјал: Усмене и постер презентације изабраних радова) / V Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, 2-5. октобар 2014, Београд ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2014. – Стр. 16-17.

Остали аутори: Светлана Стојков, Татјана Црњански, Љиљана Миљачки. – Постер презентација бр. 33. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

86. INFEKCIJE posle rekonstrukcija prednjeg ukrštenog ligamenta = Infections after reconstructions of anterior cruciate ligament / Vladimir Ristić ... [et al.] // Medicinski pregled. – ISSN 0025-8105. – God. 67, br. 1-2 (2014), str. 11-15.

Остали аутори: Мирсад Маљановић, Владимир Хархаји, Мирослав Миланков. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled1-2-2014comp.pdf>.

87. ЈОСИЋ, Марија

Razvoj apotekarske službe u Subotici / Marija Josić // Vek naučnih preguća : sto godina od prvog naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999), Palić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo-Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Str. 57-62.

88. КАПРОНЦАИ, Карољ

A délvidek egészségügye 1526-1914 között / Kapronczay Károly // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 1. (60.) sz., (2012), p. 13-18.

О приликама у здравству од 1526. до 1914.

89. КАПРОНЦАИ, Каталин

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XXX. vándorgyűlése Szabadkán / Kapronczay Katalin // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 1. (60.) sz., (2012), p. 52-56.

О 30. састанку лекара и природословаца Угарске у Суботици 1899. године.

90. KARAKTERISTIKE upotrebe psiholeptika i psihoanaleptika kod opšte populacije u Subotici u period od 2009 do 2012 / Svetlana Stojkov ...[et al.] // Engrami. – ISSN 0351-2665. – God. 37, br. 4 (2015), str. 65-78.

Остали аутори: Душан Ђурић, Срђан Миловановић, Мирослав Митровић, Весела Радоњић. – Доступно и на: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0351-2665/2015/0351-26651504065S.pdf>.

91. КАРЦИНОМ мушке дојке : приказ случаја / Лидија Вучковић ...[и др.] // Зборник сажетака / Други конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 23-26. IX

2011. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2011. – Стр. 42.
Остали аутори: Марија Миљић, Весна Јонић, Атила Молнар. – Сажетак бр. 21. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
92. КАСА, Балинт
Biopsihosocijalna medicina i lekar opšte medicine / Balint Kasa // Zbornik sažetaka / XXVII jubilarна конференција опште медицине Србије са међународним учеšћем, Кораоник, 22-27. 9. 2006. године ; [главни и одговорни уредник Jelica Popović]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2006. – Стр. 136-137.
Сажетак бр. 65. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
93. Понашање и болни синдроми / Balint Kasa // Zbornik sažetaka / XXVII jubilarна конференција опште медицине Србије са међународним учеšћем, Кораоник, 22-27. 9. 2006. године ; [главни и одговорни уредник Jelica Popović]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2006. – Стр. 137-138.
Сажетак бр. 66. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
94. Лекар опште медицине и срчани болесник са поремећајима сна / Балинт Каса // Зборник сажетака / XXVIII конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 28. IX - 2. X 2007. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2007. – Стр. 76-77.
Сажетак бр. 125. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
95. Еми[!]оционални стрес – кардиоваскуларни ризик / Балинт Каса // Зборник сажетака / XXIX конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 26 - 30. IX 2008. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2008. – Стр. 66.
Сажетак бр. 65. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
96. Медикализација и изабрани лекар / Балинт Каса // Зборник сажетака / XXIX конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 26 - 30. IX 2008. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2008. – Стр. 97.
Сажетак бр. 104. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
97. KVALITET живота након обостраних реконструкција предњег укштеног лигамента = Quality of life after bilateral anterior cruciate ligament reconstructions / Vladimir Ristić ... [et al.] // Medicinski pregled. – ISSN 0025-8105. – God. 68, br. 9-10 (2015), str. 308-315.
Остали аутори: Синиша Ристић, Мирсад Маљановић, Вукадин Миланков, Владимир Хархаји, Александар Ђуричин. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/10/MedicinskiPregled9-10-2015comp.pdf>.
98. KVALITET рада и људски ресурси - планирање кадра према радном оптерећењу / Љиљана Миљачки ... [и др.] // Зборник сажетака / Седми Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, и XVIII Конгрес лекара Србије, Златибор, 29.9. - 02.10.2016 ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2016. – Стр. 65.
Остали аутори: Бранко Миљачки, Верица Дроњак, Душан Рњак, Ана Дроњак, Дарко Растовић. – Усмена презентација. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
99. КЕРЕЊИ, Александар
Korelacija retkih patoloških karakteristika tumora sa TNM klasifikacijom i imunološkom aktivnošću bolesnika sa tumorom dojke / Kerenji A., Novak K. // [Knjiga sažetaka] / 1. kongres imunologa Jugoslavije, Opatija, 21. do 25. listopada 1985. – [S. l.] : Savez imunoloških društava Jugoslavije, [1985].
100. КИЛИБАРДА, Наташа
Улога потрошача у ланцу безбедности хране / Наташа Килибарда, Момчило Павловић, Каролина Берењи // Зборник радова / [9. међународна интердисциплинарна научностручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти“], Суботица, 13-14. мај 2016 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2016. – Стр. 388-393.
Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2016.pdf>.
101. КОВАЧЕВИЋ, Вера
Changes in serum antimüllerian hormone levels in patients 6 and 12 months after endometrioma stripping surgery / Vera Kovačević, Luka Anđelić, Ana Mitrović Jovanović // Fertility and Sterility. – ISSN 0015-0282. – Vol. 110, No. 6 (November 2018), p. 1173-1180.
Доступно и на: <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2018.07.019>.
102. КОВАЧЕВИЋ-Берић, Драгица
Epidemiološke karakteristike lajamske bolesti u Severnobačkom okrugu u periodu 2006-2015. godina / Dragica Kovačević Berić // MD. – ISSN 1821-1585. – God. 9, br. 1 (2017), str. 33-37.
Доступно и на: https://www.md-medicaldata.com/godina_2017_broj_1_title_05.html.

103. КОЛИКО је поверење корисника здравствене заштите у лекара примарног контакта / Радмила Павић ... [и др.] // Зборник сажетака / XXVIII конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 28. IX - 2. X 2007. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2007. – Стр. 53. Остали аутори: Љиљана Миљачки, Бранко Миљачки, Верица Јовановић. – Сажетак бр. 111. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
104. КОМПЛИЈАНСА у терапији артеријске хипертензије = Compliance in the therapy of arterial hypertension / Tijana Grebić ... [et al.] // Zbornik sažetaka / VII Kongres farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem „Zajedno stvaramo budućnost farmacije”, Beograd, 10-14. oktobar 2018. – Beograd : Savez farmaceutskih udruženja Srbije, 2018. – (Arhiv za farmaciju, ISSN 0004-1963 ; god. 68, br. 3). – God. 68, br. 3 (2018), str. 509-510. Остали аутори: Слободан Гигов, Наташа Јовановић Љешковић, Светлана Стојков, Манда Диздар, Јелена Гигов. – Доступно и на: <http://www.farmacija.org/dokumenti/Arhiv%20br%203%202018%20farmaceutska%20zdravstvena%20zastita.pdf>. Farmaceutska zdravstvena zaštita FZZ-P22
105. КОЧИК, Ласло
Komplikacije u slučaju totalne gastrektomije / Kočík L., Šuhajda B. // Zbornik radova / V naučni sastanak hirurga SR Srbije, Vršac, 1977. – Beograd : Hirurška sekcija Srpskog lekarskog društva, 1977. – Str. 335-337.
106. КУНКИН, Жужана
Vince Zomborčević i njegova biblioteka / Žužana Kunkin // Vek naučnih preguća : sto godina od prvog naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999), Palić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo-Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Str. 85-90.
107. Ne felejsük el dr. Vékony Lászlót, aki nemrég még mellettünk élt, dolgozott és gyógyított / Kunkin Zsuzsanna, Horváth József // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 8. évf., 2. sz. (2015. március-április), p. 6-7.
О животу и раду чантавирског лекара Ласла Векоња.
108. LAŽNO pozitivne vrednosti biomarkera prenatalnog skrininga na hromozomopatije kao pokazatelji rizične trudnoće = False positive values of biomarkers of prenatal screening on chromosomopathy as indicators of a risky pregnancy / Jasmina Durković ... [et al.] // Journal of Medical Biochemistry. – ISSN 1452-8258. – Vol. 30, no. 2 (2011), str. 126-130. Остали аутори: Лука Анђелић, Бојана Мандић, Денис Лазар. – Доступно и на: <http://www.dmbj.org.rs/jmb/pdf/2011-2/07.pdf>.
109. ЛЕМБЕРГЕР, Јанош
Tumor markeri u dijagnostici malignih tumora / Lemberger J. // Priručnik praktičnih i seminarnskih vežbi iz patološke fiziologije / urednici Zora Radujkov, Radoslav Borota i Aleksandar Lučić. – Novi Sad : Medicinski fakultet, 1987. – Str. 235-239.
110. Diagnostic value of CA-185 in malignant pleural and peritoneal effusions / Lemberger J., Libman E., Novak K. // European Journal of Nuclear Medicine. – ISSN 0340-6997. – Vol. 8 (1983), str. 888.
111. ЛЕЧЕЊЕ улцерозног колитиса : приказ случаја / Бранко Миљачки ... [и др.] // Зборник сажетака / XXIX конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 26 - 30. IX 2008. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2008. – Стр. 179. Остали аутори: Љиљана Миљачки, Радмила Павић, Марија Мандић. – Изабран рад за усмено излагање. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
112. ЛИБМАН, Емил
Građa za medicinsku bibliografiju Subotice : (1828-2005) / Emil Libman ; [prevod na mađarski Zolna Matijević]. – Subotica : Istorijski arhiv : Srpsko lekarsko društvo, Društvo lekara Vojvodine, Podružnica, 2008 (Subotica : MMprint). – 324 str. : ilustr. ; 24 cm
Тираж 300. – Регистар. ISBN 978-86-907967-2-4
113. Građa za medicinsku bibliografiju Subotice. [Knj.] 2, (1828-2009) / Emil Libman ; [prevod na mađarski Zolna Matijević]. – Subotica : Istorijski arhiv : Srpsko lekarsko društvo, Društvo lekara Vojvodine, Podružnica, 2011 (Subotica : Reprint). – 120 str. : ilustr. ; 24 cm
Тираж 300. – Индекс аутора. – Предметни регистар. ISBN 978-86-907967-4-8
114. Служба за патологију и судску медицину у Суботици од 1743. до 1961. године / Емил Либман, Карољ Новак // Патолошка анатомија и судска медицина у Војводини / Драгиша Т. Поповић и сарадници. – Нови Сад : Матица српска, 2012. – Стр. 136-145.
115. Др Антон Ковач - први управник грађанске болнице у Суботици : (1841-1861) / Емил Либман, Владимир Сакач, Маја Вучковић // Зборник радова Петог научног скупа историчара медицине „800 година српске медицине”, Београд, 2014 / [уредници Брана Димитријевић, Зоран Ваџић]. – Београд : Српско лекарско друштво, 2014. – Стр. 239-247.

116. Др Петар Стојковић - први лекар бање на Палићу и позната личност културног живота Суботице средином XIX века / Емил Либман, Маја Вучковић, Маргарета Јарамазовић // Зборник радова Шестог научног скупа историчара медицине „800 година српске медицине”, Соко Град, од 4. до 7. јуна 2015. године / [уредник Зоран Ваџић]. – Београд : Српско лекарско друштво, 2017. – Стр. 401-410.
117. Др Барта, Антал – један од оснивача и први управник Службе за хитну медицинску помоћ у Суботици / Емил Либман, Маја Вучковић // Зборник радова Осмог конгреса историчара медицине „800 година српске медицине”, Београд, од 8. до 10. јуна 2017. – Београд : Српско лекарско друштво, 2017. – Стр. 263-274.
118. Познати суботички лекар, друштвено-културни радник и библиофил - др Винце Зомборчевић : (1810-1900) / Емил Либман, Маја Вучковић // Зборник радова Седмог научног скупа историчара медицине „800 година српске медицине”, (Соко Град), 9. до 12. јуна 2016. године / [уредник Зоран Ваџић]. – Београд : Српско лекарско друштво, 2017. – Стр. 109-120.
119. Доктор Никола Маравић / Емил Либман // Годишњак Матице дрежничке. – ISSN 1820-631X. – Год. 4, бр. 4 (2010), стр. 69-72.
120. Dr Vince Zomborčević : povodom 200 godišnjice rođenja poznatog lekara i bibliofila Subotice / Emil Libman // Rukovet. – ISSN 0035-9793. – God. 56, br. 1-4 (2010), str. 14-19.
121. Превентивне мере у борби против заразних болести у Суботици током XVIII и XIX века: (1709-1909) / Емил Либман // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Бр. 3-4, (2000), стр. 90-112.
122. Poznati liječnik i ljubitelj umjetnosti : u povodu stote obljetnice rođenja dr. Vinka Perčića / Emil Libman // Klasje naših ravni. – ISSN 1451-2521. – N. t., god. 16, br. 7-8 (2011), str. 63-70.
123. Примаријус др Шпиро Зрнић / Емил Либман // Годишњак Матице дрежничке. – ISSN 1820-631X. – Год. 5, бр. 5 (2011), стр. 93-100.
124. Dr. Vince Zomborčević : život i rad / Emil Libman // Klasje naših ravni. – ISSN 1451-2521. – N. t., god. 18 [!19], br. 7-8 (2012), str. 100-105.
125. Az első szabadkai kórház : a kórházi szolgálat keletkezésének 170. évfordulója alkalmából / Libman Emil // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 4. (63.) sz., (2012), p. 81-83.
О првој суботичкој болници.
126. Život i rad dr Antona Kovača – prvog uprav- nika Građanske bolnice u Subotici / Emil Libman // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 17 (2013), str. 90-95.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_17.pdf.
127. Marcela Jagić, prva rendgenologinja u Subotici / Emil Libman // Klasje naših ravni. – ISSN 1451-2521. – N. t., god. 18, br. 5-6 (2013), str. 112-115.
128. Sastanci posvećeni temama iz istorije zdravstvene kulture u Subotici / Emil Libman // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 17 (2013), str. 81-85.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_17.pdf.
129. Ivo Šercer, glasoviti oftalmolog : u povodu 125. obljetnice rođenja ustrajnog borca protiv trahoma / Emil Libman // Klasje naših ravni. – ISSN 1451-2521. – N. t., god. 22, br. 5-8 (2017), str. 98-103.
130. Dr Antal Barta – život i rad : povodom 150. godišnjice rođenja osnivača Službe za hitnu medicinsku pomoć u Subotici / Emil Libman, Deže Čuso (Csúszó Dezső) // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 14 (2011), str. 17-23.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_14.pdf.
131. Osnivanje Odeljenja za patološku anatomiju i patohistologiju Opšte bolnice u Subotici : povodom 50 godina rada Odeljenja : (1961- 2011) / Libman Emil, Novak Karolj // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 15-16 (2012), str. 28-33.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_15-16.pdf.
132. Doktor Dušan Malušev : hirurg, ginekolog, pesnik / Emil Libman i Luka Anđelić // Rukovet. – ISSN 0035-9793. – God. 59, br. 4-5-6 (2013), str. 56-61.
133. Babička služba u Subotici tokom XVIII i XIX veka : 150 godina od smrti dr Ignaca Filipa Semelvajsa, velikog naučnika, borca protiv babinje groznice i rukovodioca poznate Škole za babice u Budimpešti / Emil Libman, Maja Vučković // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 19 (2015), str. 58-64.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_19.pdf.
134. Osnutak i prve godine rada Medicinske škole u Subotici : (1947.-1954.) / Emil Libman i Tatjana Segedinčev // Klasje naših ravni. – ISSN 1451-2521. – N. t., god. 19 [!20], br. 1-4 (2015), str. 68-78.
135. Kratke biografije upravnika Opšte bolnice u Subotici : sa saradnicima su tokom 175 godina razvijali bolničku službu - Vredni podaci o radu bolničke službe od 1. X 1841. do 1. X 2016. godine / Emil Libman, Ljiljana Čović, Maja Vučković // Ex Pannonia. – ISSN

0354-9151. – Br. 20 (2016), str. 45–56.

Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_20.pdf.

136. Socijalno-zdravstvene brige Magistrata Subotice o deci u XVIII i XIX veku / Emil Libman, Branka Milisavljević, Zorica Libman // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 21 (2017), str. 78-86.

Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_21.pdf.

137. Социјално-здравствена заштита ново-рођенчади и мале деце у Суботици током XX и почетком XXI века : поводом 60 година оснивања и рада Одсека за неонатологију у суботичкој болници : (1958-2018) / Емил Либман, Бранка Милисављевић, Зорица Либман // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Бр. 22 (2018), стр. 9-20.

Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_22.pdf.

138. ЛИБМАН, Зорица

Morbiditet i mortalitet novorođenčadi rođenih carskim rezom : subspecijalistički rad / Zorica Libman. – Beograd : Z. Libman, 2017. – 120 str.

139. Importance and role of systematic examinations of athletes = Значај и улога систематских прегледа спортиста / Зорица Либман, Каролина Берени, Момчило Павловић // Зборник радова / [7. међународна интердисциплинарна научно-стручна конференција] Васпитно-образовни и спортски хоризонти, Суботица, 9-10. мај 2014. ; уредник Драгутин Рајић. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2014. – Стр. 346 .

Резиме. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2014.pdf>.

140. ЛИПОЗЕНЧИЋ, Марко

Dermatologische Kasuistik einer Hals-Nasen-Ohren Klinik / Lipozenčić Marko // „Ciba” Symposium, Basel, Band 14, Heft 2 (1966), S. 73-76.

141. LONG-term follow up study of patients with chronic atrophic gastritis / Perčić V. ... [et al.] // Programa et Abstracta / I Congressus Europeus Endoscopiae Tractus Digestorii, Prague, 1968. – Prague : [s. n.], 1968. – Str. 38.

Остали аутори: Шврака Ј., Стојшић С., Тумбас И.

142. LUPUS vulgaris : izolacija Mycobacterium tuberculosis iz brisa obolele kože i sluznice = Lupus Vulgaris : Isolation of Mycobacterium Tuberculosis from the Affected Skin Scraping and Mucous Membranes / Marina Jovanović ... [et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – Vol. 59, br. 11-12 (2006), str. 580-583.

Остали аутори: Сенте Ружа, Голушин Зоран, Курцин Татјана, Вујановић Љуба, Пољачки Миљана. – Доступно и на: <http://dx.doi.org/10.2298/>

MPNS0612580J.

143. МАЈКИЋ, Ранко

Uloga hitne medicinske pomoći u lečenju pacijenata sa akutnim ishemijskim moždanim udarom / Ranko Majkić, Livija Despenić // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 12, br. 1 (2012), str. 55-59.

Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57035.pdf>.

144. EuReCa ONE - Istraživački centar Subotica Analiza osvedočenih izvanbolničkih srčanih zastoja / Ranko Majkić, Milena Momirović Stojković, Kornelija Jakšić Horvat // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 15, br. 3 (2015), str. 50-55.

Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57009.pdf>.

145. МАНДИЋ, Марија

Umetnost reanimacije / Marija Mandić // Zbornik sažetaka / 1. Simpozijum „Medicina u umetnosti”, Zaječar 7. 11. 2014. godine. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2015. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 40, br. 2). – Vol. 40, br. 2 (2015), str. 128.

Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/v400200.htm>.

146. Prikaz lekara u dečjoj poeziji / Marija Mandić // Zbornik sažetaka / Drugi simpozijum „Medicina u umetnosti”, Zaječar, 6. novembar 2015. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2015. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 40, suppl. 2). – Vol. 40, suppl. 2 (2015), str. 14. Сажетак Ц1. – Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/v40-suppl-0200.htm>.

147. Kožne bolesti- guba u biblijskim tekstovima / Marija Mandić // Zbornik sažetaka / Četvrti simpozijum „Medicina u umetnosti”, Zaječar, 3.11.2017. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2017. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 42, suppl. 2). – Vol. 42, suppl. 2 (2017), str. 98-99.

Сажетак бр. 9. – Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/v42-suppl-0200.htm>.

148. Sve bolesti Henrija VIII na njegovim portretima / Marija Mandić // Zbornik sažetaka / Peti simpozijum „Medicina u umetnosti”, Zaječar, 12. oktobar 2018. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2018. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 43, suppl. 2). – Vol. 43, suppl. 2 (2018), str. 81 Сажетак бр. 14. – Доступно и на: http://www.tmg.org.rs/v43-suppl-0200.htm#Sesija_B.

149. Синдром изгарања у општој медицини / Марија Мандић, Љиљана Миљачки, Бранко Миљачки // Зборник сажетака / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник

- Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2012. – Стр. 45-46.
Сажетак бр. 49. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
150. Iscrtavanje podlakatnog gipsa kao deo pop art umetnosti / Marija Mandić, Karlo Curnović // Zbornik sažetaka / Treći simpozijum „Medicina u umetnosti”, Zaječar, 4. novembar 2016. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2016. – (Тимочки медицински гласник, ISSN 0350-2899 ; vol. 41, suppl. 2). – Vol. 41, suppl. 2 (2016), str. 16-17.
Сажетак бр. 12. – Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/v41-suppl-0200.htm>.
151. Kada prestati sa reanimacijom? / Marija Mandić // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 11, br. 1 (2011), str. 7-11.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/63844.pdf>.
152. МАТАРИЋ, Марија
Најризичнија „здрава” група пацијената за развој акутног инфаркта миокарда / Марија Матарих // Зборник сажетака / XXVIII конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 28. IX - 2. X 2007. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2007. – Стр. 78.
Сажетак бр. 141. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
153. Задовољство пацијената радом лекара опште медицине / Марија Матарих, Балинт Каса // Зборник сажетака / XXVIII конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаоник, 28. IX - 2. X 2007. године ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2007. – Стр. 53-54.
Сажетак бр. 125. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
154. МАЧКОВИЋ, Стеван
Црвени крст у Суботици = Crveni krst u Subotici = A szabadkai Vöröskereszt : 1886-2006 : [monografija] / [autori Stevan Mačković, Gabor Lalija, Mihajlo Pece]. – Subotica : Crveni krst, 2006 (Subotica : Šikoš štampa). – 148 стр. : илустр. ; 24 cm
Тираж 500. – Стр. 5: Предговор / Ђено Андрековић. – Архивска грађа (препис са оригинала) и илустрације: стр. 89-148. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Доступно и на: <https://suistorija.files.wordpress.com/2012/03/komplet-knjiga-slike.pdf>.
ISBN 86-85409-10-1
155. Subotički lekari između dva svetska rata (1918-1941) angažovani u drugim javnim delatnostima / Stevan Mačković // Vek naučnih preguća : sto godina od prvog naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999), Palić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo-Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Str. 125-138.
156. МЕХАНИЧКА КРП / Milica Veličković ...[et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 14, br. 1 (2014), str. 40-45.
Остали аутори: Корнелија Јакшић-Хорват, Жолт Сенди, Јованка Милак, Смиљка Арсић. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57019.pdf>.
157. МИКЛЕНОВИЋ, Тибор
Pestisjárványok a Délvidéken / Miklenovics Tibor // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 2. (65.) sz., (2013), p. 62-65.
О епидемији колере.
158. МИЛИСАВЉЕВИЋ, Бранка
Evaluation Newborns with IUGR using Growth Chart / B. Milisavljević, N. Božinović-Prekajski // Zbornik sažetaka / 7-th World Congress of Perinatal Medicine, Zagreb, 2005. – Zagreb : [s. n.], 2005.
159. Перинатални ризико-фактори интраутериног раста / Б. Милисављевић, Н. Божиновић-Прекајски // Зборник сажетака / IV Конгрес педијатара Србије и Црне Горе са међународним учешћем, 1-4. октобар, 2006. Београд ; [уредник Милош Банићевић]. – Београд : Удружење педијатара Србије и Црне Горе, 2006.
160. Antropometrijske karakteristike novorođenčadi sa IU / B. Milisavljević, N. Božinović-Prekajski // Zbornik sažetaka / XXI simpozijum Sekcije za perinatalnu medicinu, Niš, 26-29. septembar 2009. – Beograd : Sekcija za perinatalnu medicinu, [s. a.].
161. Upotreba Neo puff-a u primarnoj reanimaciji i preparata Surfaktanta kod pre vremena rođene dece / B. Milisavljević, N. Božinović-Prekajski // Zbornik sažetaka / VI Međunarodni kongres perinatalne medicine, Beograd, 18-20. maja 2017. – Beograd : [s. n., s. a.].
162. МИЛУНОВИЋ, Јелена
Исхрана током периода ексклузивног дојења / Јелена Милуновић, Каролина Берењи // Зборник радова / [9. међународна интердисциплинарна научно-стручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 13-14. мај 2016 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2016. – Стр. 355-360.
Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/>

ZBORNIKRA DOVA2016.pdf.

163. МИЛУТИНОВИЋ, Драгана

Ličnost i delo Florens Najtingejl - tvorca modernog sestinstva i pionira javnog zdravlja = Personality and work of Florence Nightingale – creator of modern nursing and public health pioneer / Dragana Milutinović, Sanja Šumonja, Jovan Maksimović // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – God. 65, br. 5-6 (2012), str. 263-267.

Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled5-6-2012comp.pdf>.

164. МИЉАЧКИ, Бранко

Порфирија : приказ случаја / Бранко Миљачки, Љиљана Миљачки, Радмила Павић // Зборник сажетака / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2012. – Стр. 99.

Сажетак бр. 114. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

165. МИЉАЧКИ, Љиљана

Procena rizika za masovne nezarazne bolesti u odrasloj populaciji Subotice / Ljiljana Miljački, Radmila Pavić, Branko Miljački // Zbornik sažetaka / XXVII jubilarna konferencija opšte medicine Srbije sa međunarodnim učešćem, Kopaonik, 22-27. 9. 2006. godine ; [glavni i odgovorni urednik Jelica Popović]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2006. – Стр. 130.

Сажетак бр. 51. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

166. Здравствена политика у превенцији колоректалног карцинома / Љиљана Миљачки, Бранко Миљачки // Зборник сажетака / Други конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаноник, 23-26. IX 2011. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2011. – Стр. 37.

Сажетак бр. 9. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

167. Организациони проблеми у реализацији капитације / Љиљана Миљачки, Бранко Миљачки // Зборник сажетака / Други конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем, Копаноник, 23-26. IX 2011. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2011. – Стр. 36.

Сажетак бр. 8. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

168. МИХАЈЛОВИЋ, Ружица

Perinatalni mortalitet Regionalnog centra Subotica od 1993. do 1997. godine / Ružica Mihaj-

lović, Branka Milisavljević, Špiro Zrnić // Zbornik rezimea jubilarnog simpozijuma Sekcije za perinatalnu medicinu Srpskog lekarskog društva : 1978-1998 / [urednici Natalija Nikolić i sarad.]. – Београд : Секција за перинаталну медицину, 1998. – Стр. 26.

169. МОМИРОВИЋ Стојковић, Милена

EuReCa_Srbija Subotica 2015-2016. – da li jačanje sistema dovodi do rezultata? = EuReCa_Serbia Subotica 2015-2016. – Does the system strengthening lead to better results? / Milena Momirović Stojković, Nikola Gavrilović, Kornelija Jakšić Horvat // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 3, br. 7 (2017), str. 33-36.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/109.pdf>.

170. The MOST Frequent Hospital-Acquired Infections Related to Medical Interventions in Hospitals in Vojvodina Province / Gorana Čosić ...[et al.] // Archives of Biological Sciences. – ISSN 0354-4664. – Vol. 66, no. 2 (2014), str. 523-535.

Остали аутори: Јелена Ђекић, М. Петровић, Гордана Кртинић, Татјана Караћ, Јасмина Јандрић-Кочић, Љиљана Марковић-Денић. – Доступно и на: http://serbiosoc.org.rs/arch_old/VOL66/SVESKA2/10%20-%20Cosic.pdf

171. NIVOI serumskog gastrina u malignim tumorima kolona i rektuma / Novaković R., Lemberger J. ...[et al.] // Zbornik radova / VII gastroenterološki dani SLD, Београд, 1981. – Београд : [s. n.], 1981. – Стр. 113-116.

172. НИЗАК ниво естриола у серуму мајке одређен у оквиру пренаталног скрининга као предиктор X-везане конгениталне адреналне хипоплазије – приказ болесника = Low Estriol Levels in the Maternal Marker Screen as a Predictor of X-Linked Adrenal Hypoplasia Congenita : Case Report / Jasmina Durković ...[et al.] // Српски архив за целокупно лекарство. – ISSN 0370-8179. – God. 142, br. 11-12 (2014), str. 728-731.

Остали аутори: Татјана Миленковић, Нилс Кроне, Силвија Парајес, Бојана Мандић. – Доступно и на: <http://www.srpskiarhiv.rs/dotAsset/30738>.

173. НОВАК, Карољ

Кратак преглед развоја Одељења за патолошку анатомију са патохистологијом Опште болнице у Суботици од 1961. до 2000. године / Карољ Новак, Емил Либман // Патолошка анатомија и судска медицина у Војводини / Драгиша Т. Поповић и сарадници. – Нови Сад : Матица српска, 2012. – Стр. 146-154.

174. НОВИ интраоперативни поступци превенције адхезија / Лука М. Анђелић...[и др.] // Зборник радова / 52. гинеколошко-акушерска недеља СЛД, Београд, 5-6. јун 2008. – Београд : Гинеколошко-акушерска секција СЛД, 2008. – Стр. 238-241.

Остали аутори : Петар Прибић, Никола Радивојевић,

Наташа Вукадиновић, Раде Марковић.

175. ОЖВАР, Вилмош

125 éves Csantavér gyógyszerterapeuta / Ozsvár Vilmos // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 12. évf., (2009. augusztus-szeptember), p. 4.
О историји чантавирске апотеке.

176. Néporvos : dr. Milan Bikar / Ozsvár Vilmos // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 14. évf., (2011. január-február), p. 3.

О животу и раду чантавирског лекара Милана Бикара.

177. Az utolsó csantavéri bábaasszonyok. [1.] / Ozsvár Vilmos // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 15. évf., (2012. január-február), p. 2-3.

О бабичкој служби у Чантавиру.

178. Az utolsó csantavéri bábaasszonyok. [2.]: Kollár Julcsa az utolsó csantavéri bábamester / Ozsvár Vilmos // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 15. évf., (2012. március-április), p. 2-3.

179. Az utolsó csantavéri bábaasszonyok. [3.] / Ozsvár Vilmos // Csantavéri Újság. – ISSN 1450-703X. – 15. évf., (2012. május-június), p. 16-17.

180. OPRAVDANOST poziva zbog bola u abdomenu? / Nikola Gavrilović ... [et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 12, br. 1 (2012), str. 23-28.

Остали аутори: Михаела Будимски, Корнелија Јакшић-Хорват, Андреј Шимон. – Доступно и на: <http://urgentamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57035.pdf>.

181. ОТКРИ и уклони факторе ризика за настањак дијабетеса тип 2 / Верица Дроњак ... [и др.] // Зборник сажетака / Шести конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, 24 - 27. септембар 2015, Београд ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2015. – Стр. 132.

Остали аутори: Никола Гавриловић, Ана Дроњак, Душан Рњак. – Постер презентација бр. 73. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

182. OCENA i samoocena kompetencija farmaceuta u Srbiji korišćenjem Globalnog okvira kompetencija = Assessment and self-assessment of the pharmacists' competencies using the Global Competency Framework (GbCF) in Serbia / Svetlana Stojkov ...[et al.] // Vojnosanitetski pregled. – ISSN 0042-8450. – God. 73, br. 9 (2016), str. 803–810.

Остали аутори: Ивана Тадић, Татјана Црњански, Душанка Крајновић. – Доступно и на: http://www.vma.mod.gov.rs/vsp_9_2016_internet.pdf.

183. ПАВИЋ, Радмила

Stres kao faktor rizika za nastanak kardiova-

skularnih oboljenja / Radmila Pavić, Ljiljana Miljački, Branko Miljački // Zbornik sažetaka / XXVII jubilarna konferencija opšte medicine Srbije sa međunarodnim učešćem, Kopaonik, 22-27. 9. 2006. godine ; [glavni i odgovorni urednik Jelica Popović]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2006. – Стр. 28.

Сажетак бр. 53. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

184. Селу у походе - провери своје ризике, контролиши здравље / Радмила Павић, Нада Косић-Бибић, Верица Дроњак // Зборник сажетака : (додатни материјал: Усмене и постер презентације изабраних радова) / V Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, 2-5. октобар 2014, Београд ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2014. – Стр. 49.

Постер презентација бр. 18. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

185. ПАВЛОВИЋ, Весна

Рак мокраћне бешике : приказ случаја / Весна Павловић, Лидија Вучковић Харди // Зборник сажетака / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2012. – Стр. 75.

Сажетак бр. 82. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

186. ПАВЛОВИЋ, Момчило

Coeliac Disease in Children with Down Syndrome in Serbia = Celijačna bolest kod dece sa daunovim sindromom u Srbiji / Momčilo Pavlović, Bogdan Arsić, Bratislav Kazić // Serbian Journal of Experimental and Clinical Research. – ISSN 1820-8665. – Vol. 13, no. 1 (2012), str. 9-14.

Доступно и на: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/1820-8665/2012/1820-86651201009P.pdf>.

187. Употреба хидросолубилних витамина у спорту = Water-soluble vitamins use in sport / Момчило Павловић, Жељко Стојановић // Зборник радова / 5. међународна интердисциплинарна стручно-научна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 11. и 12. мај 2012. год. ; [уредник Веселин Бунчић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2012. – Стр. 86-92.

Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNKRADOVA2012.pdf>.

188. Role and importance of sports medicine in Serbia = Улога и значај медицине спорта у Србији / Момчило Павловић, Богдан Арсић, Жељко Стојановић // [Зборник радова] / 6. међународна

- интердисциплинарна стручно-научна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 10-11. мај 2013 ; главни и одговорни уредник Веселин Бунчић. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2014. – Стр. 219-221.
189. ПАПДИ, Изабела
Građa za bibliografiju Vince Zomborčevića / Izabela Papdi // Rukovet. – ISSN 0035-9793. – God. 56, br. 1-4 (2010), str. 23-25.
190. ПЕРЧИЋ, Винко
Terapija bolesti žučne kesice / Perčić Vinko // Pharmaca. – ISSN 0031-6857. – God. 5, br. 4 (1967), str. 291-297.
191. Randomycin u lečenju hroničnih nespecifičnih plućnih afekcija / Perčić Vinko, Zadori Janoš, Libman Emil // Медицински спектар. – God. 1, (1972), str. 9-18.
192. POVREDE tetive četvoroglavog mišića buta = Quadriceps Tendon Injuries / Vladimir Ristić ...[et al.]. // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – God. 66, br. 3-4 (2013), str. 121-125.
Остали аутори: Мирсад Маљановић, Ива Попов, Владимир Хархаји, Вукадин Миланков. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled3-4-2013comp.pdf>.
193. ПОЖАР, Хајналка
Збрињавање акутног инфаркта миокарда / Хајналка Пожар // Зборник радова / [9. међународна интердисциплинарна научностручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 13-14. мај 2016 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2016. – Стр. 330-336.
Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2016.pdf>.
194. Informatičke aplikacije u sestrijskoj edukaciji i praksi / Hajnalka Požar // Zbornik radova sa 10. međunarodne interdisciplinarne stručno-naučne konferencije „Horizonti” 2018. : ИКТ u vaspitanju i obrazovanju, sportu i medicini / [10. međunarodna interdisciplinarna naučno-stručna konferencija „Horizonti 2018.”, Subotica, 11-12. мај 2018. ; [главни и одговорни уредник Slavoljub Hilčenko]. – Subotica : Visoka škola струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2018. – Стр. 331-338.
Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIK%20RADOVA%20-%20HORIZONTI%2010%20ELEKTRONSKA%20VERZIJA.pdf>.
195. Здравствена едукација у контроли и превенцији шећерне болести = Health education in the prevention of diabetes mellitus / Хајналка Пожар // Здравствена заштита. – ISSN 0350-3208. – Год. 45, бр. 1 (2016), стр. 24-34.
Доступно и на: <http://www.komorazus.org.rs/downloads/casopis/2016/Casopis%20ZZ%202016-1.pdf>.
196. Adolescent Eating Behavior in the Secondary Medical School in Novi Sad and the Technical School in Subotica / Hajnalka Požar, Čaba Požar // Hrana i ishrana. – ISSN 0018-6872. – God. 58, br. 2 (2017), str. 31-37.
Доступно и на: <http://hrana-ishrana.org/wp-content/uploads/2018/03/hrana-i-ishrana-58-br.2.pdf>.
197. Važnost zdravstvene edukacije u prevenciji ishemijske bolesti srca = The importance of health education in the prevention of ischemic heart disease / Hajnalka Požar // Sestrinski glasnik. – ISSN 1331-7563. – Vol. 22, no. 2 (2017), 143-148.
Доступно и на: <http://hums.hr/word/publikacije/sestrinski-glasnik/#217>.
198. Procena znanja učenika medicinske škole o kardiopulmonalnoj reanimaciji = Assessment of knowledge about cardiopulmonary resuscitation among medical school students / Hajnalka Požar, Čaba Požar // Pons. – ISSN 1820-2411. – God. 14, br. 1 (2017), str. 3-8.
Доступно и на: [doi:10.5937/pomc14-11955](https://doi.org/10.5937/pomc14-11955).
199. ПОЛОВИНА, Снежана
Efekti primene redukcione dijetе na promenu parametara metaboličkog sindroma kod gojaznih bolesnika sa oštećenom tolerancijom glikoze = The influence of diet with reduction in calorie intake on metabolic syndrome parameters in obese subjects with impaired glucose tolerance / Snežana Polovina, Dragan Micić // Medicinski pregled. – ISSN 0025-8105. – God. 63, br. 7-8 (2010), str. 465-469.
Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled7-8-2010comp.pdf>.
200. ПОПОВИЋ, Драгиша Т.
Кратак историјат патолошке анатомије и судске медицине / Драгиша Т. Поповић, Емил Либман // Патолошка анатомија и судска медицина у Војводини / Драгиша Т. Поповић и сарадници. – Нови Сад : Матица српска, 2012. – Стр. 7-18.
201. POREĐENJE rezultata lečenja preloma tela nadlaktatne kosti različitim metodama = Comparison of the results of treatment of humeral shaft fractures by different methods / Vladimir Ristić ...[et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – God. 64, br. 9-10 (2011), str. 490-496.
Остали аутори: Мирсад Маљановић, Мирослав Арсић, Радмила Матијевић, Мирослав Миланков. – Доступно и на: <http://www.dlv.org.rs/dokumenta/Medicinski%20Pregled%209-10%202011.pdf>.
202. POTENTIALLY Inappropriate Prescribing

- in Older Primary Care Patients / Sandra Vezmar Kovačević ...[et al.] // PLOS One. – ISSN 1932-6203. – Vol. 9, issue 4 (April 2014), 1-7.
Остали аутори: Мика Симишић, Светлана Стојков Рудински, Милица Ђулафић, Катарина Вучићевић, Милица Простран, Бранислава Миљковић. – Доступно и на: doi:10.1371/journal.pone.0095536.
203. PREPORUKE 2015 - međunarodni naučni konsenzus o kardiopulmonalnoj reanimaciji / Violetta Raffay ...[et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 3 (2016), str. 5-20.
Остали аутори: Златко Фишер, Јелена Тијанић, Корнелија Јакшић Хорват, Михаела Будимски, Снежана Холцер Вукелић. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/20.pdf>.
204. PREHOSPITALNI akutni zastoj srca i kardiopulmonalna reanimacija - naša iskustva / Arsić Smiljka ...[et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 14, br. 2-3 (2014), str. 19-25.
Остали аутори: Будимски Михаела, Јакшић Хорват Корнелија, Ивошевић Анка, Милак Јованка, Величковић Милица. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57017.pdf>.
205. PROGRAM praćenja pojave srčanog zastoja EURECA ONE Srbija 2014 = The program of monitoring the occurrence of cardiac arrest EURECA ONE - Serbia 2014 / Zlatko Fišer ... [et al.] // Journal Resuscitatio Balkanica. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 1 (2015), str. 5-8.
Остали аутори: Виолета Рафаи, Слађана Влајковић, Александар Кличковић, Александра Лазивић, Корнелија Јакшић Хорват. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/8.pdf>.
206. ПРОТИЋ, Михајло
Rad i zasluge dr Riste Jeremića, lekara u Subotici / Protić Mihajlo // Zbornik radova / I naučni sastanak Društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije, Sekcija za SAP Vojvodinu, Subotica. – Subotica : [s. n.], 188-191.
207. PROFESIONALNI stres u službama hitne medicinske pomoći / Mihaela V. Budimski ...[et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 17, br. 1 (2017), str. 1-10.
Остали аутори: Милена З. Момировић Стојковић, Никола Ж. Гавриловић, Корнелија И. Јакшић Хорват. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/62509.pdf>.
208. PROCENA kvaliteta kompresija srca / Mihaela Budimski ...[et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 12, br. 2-3 (2012), str. 13-20.
Остали аутори: Корнелија Јакшић-Хорват, Никола Гавриловић, Борислав Давчик. – Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57033.pdf>.
209. ПРЋИЋ-Кнежевић, Богданка
Epidemiology Characteristics of HIV Prevalence : New Diagnostic Approach / Prčić-Knežević Bogdanka // Vox Sanguinis. – ISSN 0042-9007. – Vol. 87, suppl. 3 (2004), str. 102. P-315.
210. Cross Functional Support Between Mass Media, Red Cross Organisation and Hospital Blood Transfusio Service / Prčić-Knežević Bogdanka // Vox Sanguinis. – ISSN 0042-9007. – Vol. 99, suppl. 1 (2010), str. 162-163. P-0194.
211. Biobanking / Prčić-Knežević Bogdanka // Vox Sanguinis. – ISSN 0042-9007. – Vol. 101, suppl. 1 (2011), str. 318. P-597.
212. Effective Blood Donation Management / Prčić-Knežević Bogdanka // Vox Sanguinis. – ISSN 0042-9007. – Vol. 103, suppl. 1 (2012), str. 76.
213. The Response of Different Ethic Groups to the Same Motivation in a Multiethnic Community / Prčić-Knežević Bogdanka // Vox Sanguinis. – ISSN 0042-9007. – Vol. 105, suppl. 1 (2013), str. 90.
214. Retka podgrupa „B” krvne grupe - prikaz slučaja / Prčić-Knežević Bogdanka // Bilten za transfuziologiju – Zbornik predavanja i sažetaka, 2014, str. 146. P-127.
215. PUŠENJE, socioemotivne karakteristike i uhranjenost populacije studenata u Subotici / Liljana Sokolova ... [et al.] // Zbornik radova sa 10. međunarodne interdisciplinarne stručno-naučne konferencije „Horizonti” 2018. : ИКТ у васпитању и образовању, sportu i medicini / [10. međunarodna interdisciplinarna naučno-stručna konferencija „Horizonti 2018.”, Subotica, 11-12. maj 2018. ; [glavni i odgovorni urednik Slavoljub Hilcenko]. – Subotica : Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera, 2018. – Стр. 366-373.
Остали аутори: Душко Симић, Сања Шумоња, Небојша Јаковљевић. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNİK%20RADOVA%20-%20HORIZONTI%2010%20ELEKTRONSKA%20VERZIJA.pdf>.
216. ПУШЕЊЕ у домаћинствима и изложеност дуванском диму у домаћинству / Радмила Павић ... [и др.] // Зборник сажетак : (додатни материјал: Усмене и постер презентације изабраних радова) / V Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, 2-5. октобар 2014, Београд ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2014. – Стр. 48.
Остали аутори: Нада Косић-Бибић, Верица Дроњак, Ана Дроњак. – Постер презентација бр. 17. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default>.

asp?id=51.

217. RADIOGRAFSKA analiza položaja tunela na golenjači posle rekonstrukcije prednjeg ukrštenog ligamenta = Radiographic analysis of the tibial tunnel position after anterior cruciate ligament reconstruction / Vladimir Ristić ... [et al.] // Medicinski pregled. – ISSN 0025-8105. – God. 71, br. 1-2 (2018), str. 15-20. Остали аутори: Ненад Ристић, Владимир Хархаји, Миле Бјелобрк, Вукадин Миланков. – Доступно и на: <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8105/2018/0025-81051802015R.pdf>.

218. REZULTATI i komplikacije totalnih proteza kuka u Subotici / Vladimir Ristić...[et al.] // Jubilarni 30. timočki medicinski dani. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2011. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 36, suppl. 1). – Vol. 36, suppl. 1 (2011), str. 83-84. Остали аутори: Кнежевић Мирослав, Маљановић Мирсад, Ђурић Родољуб. – Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/tmd3009.htm#124>.

219. REZULTATI lečenja pokidane tetive četvoroglavog mišića buta = Quadriceps tendon rupture – treatment results / Iva Popov ... [et al.] // Medicinski pregled. – ISSN 0025-8105. – God. 66, br. 11-12 (2013), str. 453-458. Остали аутори: Владимир Ристић, Мирсад Маљановић, Вукадин Миланков. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled11-12-2013comp.pdf>.

220. REZULTATI lečenja preloma dijafize humerusa/ Vladimir Ristić...[et al.] // Jubilarni 30. timočki medicinski dani. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2011. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 36, suppl. 1). – Vol. 36, suppl. 1 (2011), str. 63-64. Остали аутори: Маљановић Мирсад, Јовишевић Стево, Миланков Мирослав. – Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/tmd3008.htm#93>.

221. РИСТИЋ, Владимир
Ligamentoplastike prednjeg ukrštenog ligamenta kolena u Subotici / Vladimir Ristić // Zbornik sažetaka / XXXI Timočki medicinski dani, Zaječar, 18-19. maj 2012. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2012. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 37, suppl. 1). – Vol. 37, suppl. 1 (2012), str. 59.
Доступно и на: <http://www.tmg.org.rs/tmd3107.htm#LIGAMENTOPLASTIKE>.

222. Rezultati lečenja oštećenja hrskavice kolnog zgloba / Vladimir Ristić // Zbornik sažetaka / XXXI Timočki medicinski dani, Zaječar, 18-19. maj 2012. – Zaječar : Podružnica Srpskog lekarskog društva u Zaječaru, 2012. – (Timočki medicinski glasnik, ISSN 0350-2899 ; vol. 37, suppl. 1). – Vol. 37, suppl. 1 (2012), str. 59.

Доступно и на:

http://www.tmg.org.rs/tmd3107.htm#REZULTATI_LE%C4%8CENJA_O%C5%A0TE%C4%86ENJA_HRSKAVICE.

223. Specifičnosti saobraćajnog traumatizma u Severnobačkom regionu / Ristić Vladimir // ABC – ISSN 1451-1053. – Vol. 9, br. 3 (2009), str. 182-190. Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/63810.pdf>.

224. Medial patellofemoral ligament reconstruction = Rekonstrukcija unutrašnje čašično-butne veze / Vladimir Ristić, Mirsad Maljanović, Vukadin Milankov // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – Год. 70, бр. 3-4 (2017), стр. 80-86. Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2017/04/MedicinskiPregled3-4-2017comp.pdf>.

225. РИЦ, Петер

Dr. Vékony László : (1953–2012) / Ricz Péter // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 1. (64.) sz. (2013), p. 112.

О животу и раду чантавирског лекара Ласла Векоња.

226. РОКАИ, Золтан

Hippokratész és Jézus szolgálatában : dr. Kiss György, Szabadka szemorvosa, és lelkipásztor sógora / Rokay Zoltán // Bácsország. – ISSN 1450-6831. – 4. (67.) sz. (2013), p. 58-63.

О животу и раду суботичког офталмолога Ђерђа Киша.

227. РОКВИЋ, Тамара

Мешовита болест везивног ткива - лутањем до дијагнозе / Тамара Роквић, Жељко Роквић, Марија Мандић // Зборник сажетак / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекаског друштва, 2012. – Стр. 41.

Сажетак бр. 34. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

228. РОМИЋ, Андрија

Naša iskustva u hirurškom lečenju neoplazmi kolona / Romić A., Kiš Z. // Izvodi / X internistički dani, jubilarni sastanak, III naučni sastanak gastroenterologa Jugoslavije, Subotica, 24-28. juna 1970. – Subotica : Internistički dani ; Ljubljana : Lek, 1970. – Str. 86.

229. SA OVE i sa druge strane državne granice... : životni i radni uslovi medicinskih sestara Segedina i Subotice / Piko Betina ... [et al.] // Opšta medicina. – ISSN 0354-7132. – God. 11, br. 1-2 (2005), str. 9-13. Остали аутори: Каса Балинт, Пицил Марта, Марковић Марија.

230. САКАЧ, Владимир

Grad čini ljude, a ljudi čine grad – Subotica i dr Emil Libman / Vladimir Sakač // *Ex Pannonia*. – ISSN 0354-9151. – Br. 17 (2013), str. 86-89.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_17.pdf.

231. СЕГЕДИНЧЕВ, Татјана

Osnivanje besplatne državne ambulante u Subotici / Tatjana Petković // *Vek naučnih pregnuća : sto godina od prvog naučnog sastanka lekara i prirodoslovaca Ugarske u Subotici (1899-1999)*, Palić, 24 maja 2000. godine / [redaktor Emil Libman]. – Subotica : Srpsko lekarsko društvo–Društvo lekara Vojvodine, Podružnica u Subotici : Zavod za zaštitu zdravlja, 2000. – Str. 118-123.

232. A szabadkai emigráció a két világháború között / Tatjana Segedinčev // *Bácsország*. – ISSN 1450-6831. – 1. (36.) sz. (2006), p. 24-26.
О суботичкој емиграцији између два светска рата.

233. O albumu fotografija dr Bele Mačasovskog (dr Mattyasovszky Béla) koji je nastao za vreme Prvog svetskog rata / Tatjana Segedinčev // *Ex Pannonia*. – ISSN 0354-9151. – Br. 14 (2011), str. 60-64.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_14.pdf.

234. Zdravstvena služba u Subotici 1944-1945. godine : (period Vojne uprave) / Tatjana Segedinčev // *Ex Pannonia*. – ISSN 0354-9151. – Br. 17 (2013), str. 96-108.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_17.pdf.

235. Osnivanje i prve godine rada Medicinske škole u Subotici : (1947–1954) / Tatjana Segedinčev, Emil Libman // *Ex Pannonia*. – ISSN 0354-9151. – Br. 18 (2014), str. 74-86.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_18.pdf.

236. SEZONSKE varijacije bolničke infekcije pro-uzrokovane *Clostridium difficile* = Seasonal variations in hospital infection caused by *Clostridium difficile* / Arsić Bogdan ... [et al.] // *Medical Data*. – ISSN 1821-1585. – God. 6, br. 4 (2014), str. 333-335.
Остали аутори: Павловић Момчило, Берењи Каролина, Роквић Жељко. – Доступно и на: http://www.md-medicaldata.com/godina_2014_broj_4.html.

237. SENZITIVNOST, specifičnost, pozitivna i negativna predviđena vrednost markera prenatalnog skrininga na Daunov sindrom = Prenatal screening markers for Down syndrome : sensitivity, specificity, positive and negative expected value method / Jasmina Durković ... [et al.] // *Journal of Medical Biochemistry*. – ISSN 1452-8258. – Vol. 37, no. 1 (2018), str. 62-66.
Остали аутори: Милан Убавић, Милица Дурковић,

Тибор Киш. – Доступно и на: <http://www.dmbj.org.rs/jmb/pdf/2018-1/9.pdf>.

238. СЕНЗОРНА својства хране и њен утицај на исхрану деце = Influence of sensory aspects of food on children food intake / Наташа Павлићевић ... [и др.] // *Зборник радова* / [7. међународна интердисциплинарна научно-стручна конференција] Васпитно-образовни и спортски хоризонти, Суботица, 9-10. мај 2014. ; уредник Драгутин Рајић. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2014. – Стр. 347-350.
Остали аутори: Момчило Павловић, Жељко Стојановић, Зорица Либман. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNKRADOVA2014.pdf>.

239. СЕНЦИ, Весна

Шта нас спречава у прописивању опиоидних аналгетика? / Весна Сенци, Мелита Саболчки-Терзија, Сања Гагић // *Зборник сажетака / Први конгрес опште медицине Србије са међународним учешћем*, Београд, 25-28. IX 2010. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2010. – Стр. 37.
Сажетак бр. 219. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

240. SIMULTANEUS Determination of Carcino-Embryonic Antigen (CEA) and Beta Human Chorionic Gonadotropin (beta HCG) in Serum of Patients with Hepatobiliary System / Lemberger J., Libman E. ...[et al.] // *Resumés des communication de XV-ème semaine medicale Balkanique, Athènes, 10-15. IX. 1978*. – [S. 1. : s. n.], 1978.

241. СИРОВИЦА, Жужана

Инфективни ендокардитис у ери антибиотика / Zsuzsanna Sirovica, Милена Момировић-Стојковић // *Зборник сажетака* : (додатни материјал: Усмене и постер презентације изабраних радова) / V Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, 2-5. октобар 2014, Београд ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2014. – Стр. 40.
Постер презентација бр. 31. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.

242. Bezbolni STEMI / Zsuzsanna Sirovica, Milena Momirović Stojković // *ABC*. – ISSN 1451-1053. – Vol. 14, br. 2-3 (2014), str. 50-55.
Доступно и на: <http://urgentnamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57017.pdf>.

243. СЛУЧАЈ хумане моноцитне ерлихиозе у Србији = A case of human monocytic ehrlichiosis in Serbia / Bogdan Arsić ...[et al.] // *Српски архив за целокупно лекарство*. – ISSN 0370-8179. – God. 142, br. 1-2 (2014), str. 79-82.

Остали аутори: Ана Глигић, Елизабета Ристановић, Бранислав Лако, Александар Поткоњак, Милан Перунички, Момчило Павловић. – Доступно и на: <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0370-8179/2014/0370-81791402079A.pdf>.

244. SOLITARNA sinovijalna hondromatoza kao uzrok uklještenja Hofinog masnog jastučeta = Solitary synovial chondromatosis as a cause of Hoffa's fat pad impingement / Mirsad Maljanović ...[et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – Год. 68, бр. 1-2 (2015), стр. 49-52.

Остали аутори: Владимир Ристић, Предраг Рашовић, Радмила Матијевић, Вукадин Миланков. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled1-2-2015comp.pdf>.

245. SPECIFIČNOSTI primene marketinških alata u apotekama – primer Apoteke Subotica / Svetlana Stojkov ...[et al.] // Marketing. – ISSN 0354-3471. – God. 45, br. 3 (2014), str. 223-230.

Остали аутори: Соња Лековић, Александра Лазовић, Душан Бурић. – Доступно и на: <http://www.sema.rs/repository/download/marketing-vol-45-no-3.pdf>.

246. SRČANI zastoj na sportskim terenima : EU-RECA ONE 2014-2015 = Cardiac arrest on sports grounds : EURECA ONE 2014-2015 / Mihaela Budimski ...[et al.] // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 4 (2016), str. 19-22.

Остали аутори: Милена Момировић Стојковић, Никола Гавриловић, Корнелија Јакшић Хорват. – Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/27.pdf>.

247. STAVOVI i uverenja medicinskih sestara i tehničara prema komplementarno-alternativnoj medicini = Attitudes and beliefs of nurses and technicians towards complementary-alternative medicine / Sanja Tomić ...[et al.] // 15 years of academic education in nursing and the Department of Nursing at the Faculty of Medicine, University of Novi Sad. – Novi Sad : Društva lekara Vojvodine Srpskog lekarskog društva, 2018. – (Medicinski pregled, ISSN 0025-8105 ; Vol. 71, Suppl. 1). – Стр. 53-58.

Остали аутори: Горан Маленковић, Ивица Лалић, Слободан Томић, Ненси Лалић. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2018/10/MedicinskiPregledSupplement1-2018comp.pdf>. – Истраживање је рађено у суботичкој Општој болници.

248. STEMI : nekad i sad / Mihaela Budimski ...[et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – Vol. 12, br. 2-3 (2012), str. 31-36.

Остали аутори: Корнелија Јакшић-Хорват, Никола Гавриловић, Андреј Шимон. – Доступно и на: <http://urgentamedicina.sld.org.rs/dotAsset/57033.pdf>.

249. СТОЈАНОВИЋ, Жељко
Орална хигијена у функцији оралног

здравља = The role of oral hygiene in maintaining oral health / Жељко Стојановић // Зборник радова / 5. међународна интердисциплинарна стручно-научна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 11. и 12. мај 2012. год. ; [уредник Веселин Бунчић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2012. – Стр. 555-561

Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2012.pdf>.

250. Постоји ли потреба за суплементацијом витамином Ц код спортиста? = Is there a need for vitamin C supplementation to the athletes? / Жељко Стојановић, Момчило Павловић // Зборник радова / 5. међународна интердисциплинарна стручно-научна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 11. и 12. мај 2012. год. ; [уредник Веселин Бунчић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2012. – Стр. 150-157.

Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2012.pdf>.

251. Спортске повреде лица и вилица = Face and jaw sports injuries / Жељко Стојановић, Момчило Павловић // [Зборник радова] / 6. међународна интердисциплинарна стручно-научна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 10-11. мај 2013 ; главни и одговорни уредник Веселин Бунчић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2014. – Стр. 257-259.

252. СТОЈКОВ, Светлана

Стручно осposobljavanje i profesionalni razvoj farmaceuta : perspektiva apotekarske prakse = Qualification and professional development of pharmacist : pharmacy practice perspective / Svetlana Stojkov // Zbornik sažetaka / VII Kongres farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem „Zajedno stvaramo budućnost farmacije”, Beograd, 10-14. oktobar 2018. – Beograd : Savez farmaceutskih udruženja Srbije, 2018. – (Arhiv za farmaciju, ISSN 0004-1963 ; god. 68, br. 2). – God. 68, br. 2 (2018), str. 193-194.

Предавање по позиву РР 50. –

Доступно и на: <http://www.farmacija.org/dokumenti/Arhiv%20br%202%202018%20predavanja%20po%20pozivu.pdf>.

253. Креирање ефикасних канала комуникације према ставовима фармацеута и трендовима у апотекарском сектору Србије / Светлана Стојков, Драгана Рајковић // Здравствена заштита. – ISSN 0350-3208. – Год. 45, бр. 1 (2016), стр. 1-7.

Доступно и на: <http://www.komorazus.org.rs/downloads/casopis/2016/Casopis%20ZZ%202016-1.pdf>.

254. СТРУМАЛНИ карциноид јајника : приказ случаја / Лидија Вучковић Харди ...[и др.] // Збор-

- ник сажетака / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2012. – Стр. 25-26.
Остали аутори: Весна Јонић, Весна Павловић, Тамара Роквић. – Сажетак бр. 20. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
255. СУПСИНДРОМАЛНА депресија у раду лекара опште медицине / Марија Мандић ... [и др.] // Зборник сажетака / XXX конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд 25 - 28. IX 2009. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Српско лекарско друштво, Секција опште медицине, 2009. – Стр. 137.
Остали аутори: Љиљана Миљачки, Бранко Миљачки, Радмила Павић, Верица Дроњак, Лидија Вучковић, Јасмина Орловић. – Сажетак бр. 204. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
256. ТАКАЧ, Ђула
Naše iskustvo kod subtotalne i totalne kolektomije kod nemalignih oboljenja debelog creva / Такач Ђ., Коџић Л. // Acta chirurgica Yugoslavica. – ISSN 0001-5474. – God. 32, suppl. 1 (1985).
У часопису су радови презентирани на XVI конгресу хирурга Југославије, Загреб, 23-26. април 1985.
257. ТАЧИЋ, Живанка
Метадонски програм - улога изабраног лекара / Живанка Тачић // Зборник сажетака / XVII Конгрес лекара Србије ; III Конгрес лекара опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд, 20-23. септембра 2012. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Секција опште медицине Српског лекарског друштва, 2012. – Стр. 30.
Сажетак бр. 25. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
258. ТИЈАНИЋ, Јелена
EuReCa 2017. praćenje srčanog zastoja u R. Srbiji : šestomesečni izveštaj = EuReCa 2017 follow up in Republic of Serbia : six months report / Jelena Tijanić, Violetta Raffay, Mihaela Budimski // Journal Resuscitatio Balcanica. – ISSN 2466-2623. – God. 3, br. 7 (2017), str. 37-40.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/110.pdf>.
259. ТИШМА-Мали, Снежана
Hyaluronic acid in treatments of gonarthrosis : a case report / Snežana Tišma-Mali, Miroslava Skenderović-Ćulibrk // Osteoporosis international. – ISSN 0937-941X. – Vol. 18 (Mar. 2007), str. S115-S115.
Рад је представљен на Седмом симпозијуму о ос-
- теопорози 2007. године у Вашингтону.
260. Učestalost Dupuytrenove kontrakture kod dijabetičara / Snežana Tišma Mali, Miroslava Skenderović-Ćulibrk // Godišnji kongres reumatologa Srbije sa međunarodnim učešćem. – Beograd : Institut za reumatologiju, 2008. – (Acta rheumatologica Belgradensia, ISSN 0351-7217 ; God. 38, Suppl. 1). – Str. 140.
Сажетак постера. – Доступно и на: <https://www.reumatologija.org.rs/scripts/zbornik%202008.pdf>.
261. ТОНЧ, Густав
Dr. Zomborcsevics Vincze könyvtárának betürendes névczimtára / Toncs Gusztáv // Szabadka sz. kir. város községi Főgymnasiumának értesítője az 1900/1901-es tanévről. – Szabadka : Krausz és Fischer, 1901. – P. 14-56.
Списак књига у власништву лекара Винце Зомборчевића.
262. ТОТ, Бела
Из историје hitne medicinske pomoći u Subotici / Tóth Béla // 40 godina rada lekarskog društva u Subotici : (1945-1985) / glavni urednik Milan Vuković ; urednik Emil Libman. – Subotica : Medicinski centar, Zavod za zdravstvenu zaštitu, 1985. – Str. 97-103.
263. ТРАНСПЛАНТАЦИЈА ткива и органа - хуманост под лупом јавности / Љиљана Миљачки ... [и др.] // Зборник сажетака / XXX конференција опште медицине Србије са међународним учешћем, Београд 25 - 28. IX 2009. ; [главни и одговорни уредник Славољуб Живановић]. – Београд : Српско лекарско друштво, Секција опште медицине, 2009. – Стр. 117.
Остали аутори: Бранко Миљачки, Радмила Павић, Марија Мандић. – Сажетак бр. 106. – Доступно и на: <http://www.opstamedicina.org/default.asp?id=51>.
264. TROVANJA 2013/2014 / Nikola Gavrilović ... [et al.] // ABC. – ISSN 1451-1053. – God. 16, br. 3 (2016), str. 37-44.
Остали аутори: Михаела Будимски, Борислав Давчик, Корнелија Јакшић-Хорват. – Доступно и на: http://urgentnamedicina.sld.org.rs/global/doc/ABC_2016_3_Final.pdf.
265. ТУЦИЋ-Немет, Клара
Novine na polju dijabetologije / Klara Tucić-Nemet // Me-Dij. – ISSN 1451-446X. – God. 6, br. 20 (2006), str. 28-29.
266. UDRUŽENOST povreda prednjeg ukrštenog ligamenta i povreda meniskusa = Concomitant injuries of anterior cruciate ligament and meniscus / Vladimir Ristić ... [et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – Год. 69, бр. 7-8 (2016), стр. 217-223.
Остали аутори: Мирсад Маљановић, Иван Михајлов, Вукадин Миланков, Владимир Хархаји. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2016/10/>

Medicinski-pregled7-8-2016comp.pdf.

267. UPOTREBA morfina spinalno-subarahnoidalno kod carskog reza / Boza P. ... [et al.] // Zbornik radova / XIII sastanak anesteziologa Jugoslavije, Zagreb, 1984. – [S. l. : s. n.], 1984.

Остали аутори: Даутерман М., Шимић Д., Глоговчан Ц.

268. УСПЕШНОСТ нових минимално инвазивних оперативних техника код решавања абнормалних утериних крварења / Никола Ј. Радивојевић... [и др.] // Зборник радова / 52. гинеколошко-акушерска недеља СЛД, Београд, 5-6. јун 2008. – Београд : Гинеколошко-акушерска секција СЛД, 2008. – Стр. 321-325.

Остали аутори : Лука М. Анђелић, Петар Прибић, Наташа Вукадиновић.

269. УТИСАЈ nagiba zglobne površine golenjače na povrede prednjeg ukrštenog ligamenta = The relationship between posterior tibial slope and anterior cruciate ligament injury / Vladimir Ristić ... [et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – God. 67, br. 7-8 (2014), str. 216-221.

Остали аутори: Мирсад Маљановић, Бранислав Перичин, Владимир Хархаји, Мирослав Миланков. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled7-8-2014comp.pdf>.

270. УТИСАЈ удružене повреде менискуса на квалитет живота после реконструкције предњег укршеног лигамента = The impact of combined meniscus tear on quality of life after anterior cruciate ligament reconstruction / Vladimir V. Harhaji ... [et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – Год. 69, бр. 5-6 (2016), стр. 153-159.

Остали аутори: Стојан Субашић, Срђан Нинковић, Ивица Лалић, Татјана Саламон, Владимир Ристић. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2016/06/MedicinskiPregled5-6-2016comp.pdf>.

271. ФАКТОРИ ризика за настанак обостраних повреде предњег укршеног лигамента = Risk factors for bilateral anterior cruciate ligament injuries / Vladimir Ristić ... [et al.] // Медицински преглед. – ISSN 0025-8105. – God. 68, br. 5-6 (2015), str. 192-197.

Остали аутори: Сениша Ристић, Мирсад Маљановић, Владимир Ђан, Вукадин Миланков, Владимир Хархаји. – Доступно и на: <http://dlv.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/MedicinskiPregled5-6-2015comp.pdf>.

272. ФАКТОРИ ризика за појаву интраоперативних варијација вредности крвног притиска и срчаних дисритмија током тиреоидне хирургије = Risk factors for intraoperative variations in blood pressure and cardiac dysrhythmia during thyroid surgery / Marina Stojanović... [et al.] // Српски архив за

целокупно лекарство. – ISSN 0370-8179. – God. 146, br. 3-4 (2018), str. 163-168.

Остали аутори: Невена Калезић, Биљана Миличић, Анка Тошковић, Ксенија Стевановић, Весна Антонијевић, Мирко Лакићевић, Бојан Баги, Владан Живаљевић. – Доступно и на: <https://doi.org/10.2298/SARH170522156S>.

273. ФАКТОРИ ризика за појаву релапса и морталитета код инфекције са *clostridium difficile* = Risk factors for relapse and mortality of *clostridium difficile* infection / Momčilo Pavlović ... [и др.] // Зборник радова / [8. међународна интердисциплинарна научно-стручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти“], Суботица, 8-9. мај 2015 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2015. – Стр. 317-323.

Остали аутори: Богдан Арсић, Наташа Килибарда, Жељко Стојановић, Каролина Берељи, Наташа Чампраг Сабо, Жељко Роквић. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNKRADOVA2015.pdf>.

274. ФИШЕР, Златко

Eureca Srbija-2015 / Zlatko Fišer, Mihaela Budimski, Kornelija Jakšić Horvat // Journal Resuscitatio Balkanica. – ISSN 2466-2623. – God. 1, br. 5 (2016), str. 5-8.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/29.pdf>.

275. Eureca 2015 - Srbija / Zlatko Fišer, Mihaela Budimski, Kornelija Jakšić Horvat // Journal Resuscitatio Balkanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 5 (2016), str. 5-8.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/29.pdf>.

276. Kontrola kvaliteta na ERC Advanced Life Support kursevima u Srbiji i Evropi - Preliminarni podaci, originalno istraživanje = Quality control on ERC Advanced Life Support courses in Serbia and Europe – Preliminary data, original research / Zlatko Fišer, Mihaela Budimski // Journal Resuscitatio Balkanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 5 (2016), str. 16-19.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/32.pdf>.

277. Kursevi Evropskog resuscitacionog saveta u Srbiji 2016. godine = The European Resuscitation Council courses in Serbia year 2016. / Zlatko Fišer, Jelena Tijanić, Mihaela Budimski // Journal Resuscitatio Balkanica. – ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 5 (2016), str. 20-22.

Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/33.pdf>.

278. Lanac prevencije i njegova implementarnost u Republici Srbiji = Chain of Survival and its implementation in Serbia / Zlatko Fišer, Jelena Tijanić, Mihaela Budimski // Journal Resuscitatio Balkanica.

– ISSN 2466-2623. – God. 2, br. 5 (2016), str. 9-11.
Доступно и на: <http://www.journalrb.eu/pdf/30.pdf>.

279. ЦЕКУШ, Геза

Az 1738-39-es pestisjárvány szabadkai áldozatai / Czékus Géza // *Ex Pannonia*. – ISSN 0354-9151. – Br. 17 (2013), str. 51-57.

О епидемији колере у Суботици 1738. и 1739. године. – Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_17.pdf.

280. ZINC concentrations in human milk and infant serum during the first six months of lactation / Dijana Đurović ...[et al.] // *Journal of Trace Elements in Medicine and Biology*. – ISSN 0946-672X. – 41 (2017), str. 75-78.

Остали аутори: Бранка Милицављевић, Бобан Мугоша, Николета Лугоња, Срђан Милетић, Снежана Спасић, Мирослав Врвић. – Доступно и на: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jtemb.2017.02.012>.

281. ЦРЊАКОВИЋ, Драгутин

Implantacija trajnih paze-makeru u Medicinskom centru u Subotici / Crnjaković D. // *Zbornik radova / II jugoslavenski simpozij o elektrostimulaciji srca*, Zagreb, 1984. – Zagreb : Jugoslavenski odbor za elektrostimulaciju srca, 1984.

282. Torako-klavikularna simpaktektomija supraklavikularnim pristupom / Crnjaković D., Kočik L., Takač Đ. // *Zbornik radova / 1. kongres angiologa Jugoslavije*, Sarajevo, 1987. – Sarajevo : Udruženje angiologa Jugoslavije, 1987.

283. ЦРЊАНСКИ, Татјана

Najstarije subotičke apoteke u XVIII i XIX veku = The oldest pharmacies in Subotica in the XVIII and XIX century / Tatjana Crnjanski, Violeta Sloboda, Dušanka Krajnović // *Zbornik sažetaka / VII Kongres farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem „Zajedno stvaramo budućnost farmacije”*, Beograd, 10-14. oktobar 2018. – Beograd : Savez farmaceutskih udruženja Srbije, 2018. – (Arhiv za farmaciju, ISSN 0004-1963 ; god. 68, br. 3). – God. 68, br. 3 (2018), str. 818-819.
Историја фармације, постер презентација (IF-P9). – Доступно и на: <http://www.farmacija.org/dokumenti/Arhiv%20br%203%202018%20istorija%20farmacije.pdf>.

284. Razvoj javno-apotekarske službe u Subotici tokom druge polovine XX veka = Development of the public pharmacy service in Subotica during the second half of the 20th century / Tatjana Crnjanski, Dušanka Krajnović, Violeta Sloboda // *Zbornik sažetaka / VII Kongres farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem „Zajedno stvaramo budućnost farmacije”*, Beograd, 10-14. oktobar 2018. – Beograd : Savez farmaceutskih udruženja Srbije, 2018. – (Arhiv za farmaciju, ISSN 0004-1963 ; god. 68, br. 3). – God. 68, br. 3 (2018), str. 804-805.

Историја фармације, постер презентација (IF-P2). – Доступно и на: <http://www.farmacija.org/dokumenti/Arhiv%20br%203%202018%20istorija%20farmacije.pdf>.

285. ЧАМПРАГ Сабо, Наташа

Respirable particles in Subotica with reference to their impact on health = Респирабилне честице на подручју Суботице са освртом њиховог утицаја на здравље / Наташа Чампраг Сабо, Момчило Павловић, Каролина Берењи // *Зборник радова / [8. међународна интердисциплинарна научно-стручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”]*, Суботица, 8-9. мај 2015 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2015. – Стр. 311-316.
Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIKRADOVA2015.pdf>.

286. Analiza unosa tečnosti i napitaka u populaciji studenata / Nataša Čamprag Sabo, Karolina Berenji, Nataša Sekulić // *Zbornik radova sa 10. međunarodne interdisciplinarne stručno-naučne konferencije „Horizonti” 2018. : ИКТ у васпитању и образовању, sportu i medicini / [10. međunarodna interdisciplinarna naučno-stručna konferencija „Horizonti 2018.”*, Subotica, 11-12. maj 2018. ; [glavni i odgovorni urednik Slavoljub Hilčenko]. – Subotica : Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera, 2018. – Стр. 346-351.

Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNIK%20RADOVA%20-%20HORIZONTI%2010%20ELEKTRONSKA%20VERZIJA.pdf>.

287. ЧАТ, Геза

Az orvos válaszol / Csáth Géza // *Rejtelmek labirintusában : összegyűjtött esszék, tanulmányok, újságcikkek / Csáth Géza ; [szerkesztette és sajtó alá rendezte Szajbély Mihály]*. – Budapest : Magvető, 1995. – P. 285-389.

Текстови Гезе Чата на тему здравља.

288. ЧУСО, Деже

Árpád-házi Szent Erzsébet-kápolna, a szabadkai kórházi kápolna / Csúszó Dezső // *Bácsország*. – ISSN 1450-6831. – 4. (63.) sz. (2012), p. 75-80.
О болничкој капели.

289. Preteče Hitne pomoći – kako je osnovana prva spasilačka institucija u Subotici / Deže Čuso // *Glasnik lekarske komore Srbije*. – ISSN 1821-3995. – God. 6, br. 21 (2014), str. 62-65.

290. A vízi mentés kezdetei Szabadkán és Páliscson / Csúszó Dezső // *Bácsország*. – ISSN 1450-6831. – 2. (73.) sz. (2015), p. 48-50.

О почецима спашавања на води у Суботици и на Палићу.

291. A szabadkai mentőszolgálat megalapítása

1896-ban / Csúszó Dezső // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – ISSN 0354-9151. – Br. 19 (2015), str. 65-79.
О оснивању спасилачке институције у Суботици 1896. године. – Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_19.pdf.

292. A szabadkai mentőszolgálat beilleszkedése : (az első évtized: 1896 - 1906) / Csúszó Dezső // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 20 (2016), str. 57-75.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_20.pdf.

293. Második évtized a szabadkai mentőszolgálaton : (a második évtized: 1907 - 1918) / Csúszó Dezső // Ex Pannonia. – ISSN 0354-9151. – Br. 21 (2017), str. 60-77.
Доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/exPannonia_21.pdf.

294. ШАГИ, Золтан
Belső viharaink : a sérült önértékeléstől a szeretet képességéig / Sági Zoltán ; [a rajzok Kerekes Sándor munkája]. – Szabadka : Szabadegyetem, 2006 (Szabadka : Studio Bravo). – 274 str. : ilustr. ; 20 cm. – (Életjel könyvek ; 118)
ISBN 86-82147-80-7
О емоцијама.

295. Így leszünk, így vagyunk : kisebbségérzésünk szigetei / Sági Zoltán ; [illusztrációk Kerekes Sándor]. – Szabadka : Szabadegyetem, 2010 (Szabadka : Grafoprodukt). – 195 str. : ilustr. ; 21 cm. – (Életjel könyvek ; 135)
ISBN 978-86-87613-11-9
О психологији личности.

296. Gondolkodva érezni - érezve gondolkodni : adalékok a nevelés pszichológiájához : tanári kézikönyv / Sági Zoltán. – Újvidék : Argus, 2012 (Újvidék : Verzal). – 149 str. : ilustr. ; 24 cm
ISBN 978-86-87633-42-1
Приручник за наставнике на тему педагошке психологије.

297. Kötelékeink : másságunk szorongásai / Sági Zoltán ; [illusztrációk Kerekes Sándor]. – Szabadka : Életjel Könyvek, 2015 (Szabadka : Čikoš). – 195 str. : ilustr. ; 20 cm. – (Életjel könyvek ; 165.)
Tiráž 300. – Bibliografija: str. 193-194.
ISBN 978-86-88971-20-1
О друштвеним односима, социјалној психологији, емоционалним поремећајима.

298. A kötődés hálói : közösségben létezve / Sági Zoltán ; [illusztrációk Kerekes Sándor és Mina Kerekes]. – Újvidék : Argus, 2015 (Újvidék : Verzal 021). – 160 p. : ill. ; 24 cm
ISBN 978-86-87633-71-1
Приручник за наставнике на тему педагошке психологије.

299. ШЕЋЕРИ у исхрани / Каролина Берењи ... [и др.] // Зборник радова / [9. међународна интердисциплинарна научностручна конференција „Васпитно-образовни и спортски хоризонти”, Суботица, 13-14. мај 2016 ; [главни и одговорни уредник Драгутин Рајић]. – Суботица : Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, 2016. – Стр. 337-343.

Остали аутори: Момчило Павловић, Наташа Килибарда, Жељко Роквић. – Доступно и на: <http://horizonti.vsovsu.rs/javascr/ZBORNKRADOVA2016.pdf>.

300. ШЉАПИЋ, Нада
Dijagnostički i diferencijalno dijagnostički problemi lobularnih neoplazija dojke / Šljapić N., Gudurić B., Novak K. // Zbornik radova / XXII kancerološka nedelja SLD, Beograd, 1985. – Beograd : Institut za onkologiju i radiologiju Srbije, 1985. – Str. 46.

301. ШТАЈНФЕЛД, Шандор
Dr Demeter Mikša - pionir preventive i lečenja difterije serumom / Štajnfeld Š. // Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae. – ISSN 0001-5865. – God. 12, br. 1-2 (1972), str. 12.

302. ШУХАЈДА, Бела
Proksimalna resekcija želuca u slučaju karcinoma kardije / Šuhajda Bela, Kočik Laslo // Zbornik radova / V naučni sastanak hirurga SR Srbije, Vršac, 1977. – [S. l. : s. n., s. a.]. – Str. 174-179.

Именски регистар

Адам, Каталин 32
Андрековић, Тено 154
Анђелић, Лука 8, 12, 101, 108, 132, 176, 268
Антонијевић, Весна 272
Арсић, Богдан 9, 47, 48, 186, 188, 236, 243, 273
Арсић, Мирослав 201
Арсић, Смиљка 5, 156, 204
Бабић, Игор 11, 12
Баги, Бојан 272
Балог, Ерика 13
Банићевић, Милош 159
Барта, Антал 117, 130
Бартош, Чила (Bartos Csilla) 14
Бејтс, Јан (Bates, Ian) 57
Белјић, Никола 15
Берењи, Каролина 9, 16-21, 35, 47, 48, 100, 139, 162, 236, 273, 285, 286, 299
Бикар, Милан 176
Бјелобрк, Миле 217
Блажин, Јелена 4, 85
Боза, Пал 22, 267
Богдановић, Г. 2
Божиновић-Прекајски, Нивеска 158-161
Бореновић, Дијана 23
Борота, Радослав 109

- Боснић, Лазар 24, 25
Бриндза, Карољ (Brindza Károly) 26, 27, 53
Будимски, Михаела 28-31, 37, 40, 41, 45, 62-66, 68, 69, 80, 180, 203, 204, 207, 208, 246, 248, 258, 264, 274-278
Буквић, Розалија 32
Букуров, Марко 47
Бунчић, Веселин 187, 188, 249-251
- Варга, Шандор (Varga Sándor) 34
Ваџић, Зоран 115, 116, 118
Везмар Ковачевић, Сандра 202
Веконь, Ласло (Vékony László) 107, 225
Величковић, Милица 5, 156, 204
Видановић, Михајло 10
Видовић, Мирко 36, 37
Влајковић, Слађана 67, 205
Војнић-Сабо, Ирена 25
Врвић, Мирослав 280
Вујановић, Љуба 142
Вукадиновић, Наташа 174, 268
Вукмировић, Весна 1
Вуковић, Милан 32, 262
Вучићевић, Катарина 202
Вучковић, Лидија в. Вучковић Харди, Лидија
Вучковић-Харди, Лидија 38, 39, 84, 91, 185, 254, 255
Вучковић, Маја 115-118, 133, 135
- Гавриловић, Никола 28, 40-42, 62, 66, 68, 169, 180, 181, 207, 208, 246, 248, 264
Гагић, Сања 239
Гигов, Јелена 104
Гигов, Слободан 104
Глигић, Ана 243
Глишић, Љубиша 3
Глоговачан, Цветко 22, 267
Голушин, Зоран 142
Готесман, Мирко 26
Гребић, Тијана 104
Грлица, Мирко 43, 44
Гудурић, Бранимир 300
- Давчик, Борислав 5, 208, 264
Даутерман Маргита 267
Деметер, Микша 301
Деспенић, Ливија 143
Диздар, Манда 104
Дикић, Ненад 20
Димитријевић, Брана 115
Димовски, Неда 49
Диња, Мариан (Dinya Mariann) 50, 51
Драгаш, Зорица В. 1
Драгић, Милорад 54
Дроњак, Ана 98, 181, 216
Дроњак, Верица 98, 181, 184, 216, 255
Дугачки, Владимир 55
Дулић, Дејан 78
Дуранци, Бела 56
Дурковић, Јасмина 108, 172, 237
Дурковић, Милица 237
- Ђан, Владимир 271
Ђекић, Јелена 170
Ђорђевић, Брижита 20
Ђукић, Борислав 70
Ђурић, Душан 90, 245
Ђурић, Родољуб 218
Ђуричин, Александар 97
Ђуровић, Дијана 280
- Еветовић, Лајчо 58
Елизабета Тириншка, света, Арпадовић (Árpád-házi Szent Erzsébet) 288
- Живаљевић, Владан 272
Живановић, Славољуб 4, 7, 52, 84, 85, 94-96, 98, 103, 111, 149, 152, 153, 164, 181, 184, 185, 216, 227, 241, 254, 255, 257, 263
- Задори, Јанош 191
Зелен, Богољуб 70
Зомборчевић, Винце (Zomborcsevics Vincze) 106, 118, 120, 124, 189, 261
Зрнић, Шпиро 123, 168
- Ивковић, Маргита 25
Ивошевић, Анка 71, 72, 204
Исус Христос 226
- Јагић, Марцела 127
Јаковљевић, Небојша 215
Јакшић-Хорват, Корнелија 5, 28, 29, 31, 36, 40-42, 45, 62-69, 73-80, 144, 156, 169, 180, 203-205, 207, 208, 246, 248, 264, 274, 275
- Јандрић-Кочић, Јасмина 170
Јарамазовић, Маргарета 116
Јарамазовић, Мартина 59
Јеремић, Ристо 54, 81, 82, 206
Јовановић, А. 83
Јовановић, Верица 7, 52, 103
Јовановић, Марина 142
Јовановић Љешковић, Наташа 104
Јовишевић, Стево 220
Јонић, Весна 38, 39, 84, 91, 254
Јосиповић, Мила 77, 78
Јосић, Марија 87
- Казић, Братислав 186
Калезић, Невена 272
Каменов, Борислав А. 61
Капронцаи, Карољ (Kaprunczay Károly) 88
Капронцаи, Каталин (Kaprunczay Katalin) 89
Караћ, Татјана 170
Каса, Балинт (Kasza Bálint) 92-96, 153, 229
Ката, Михаљ (Kata Mihály) 14
Керекеш, Мина 298
Керекеш, Шандор (Kerekes Sándor) 294, 295, 297, 298
- Керењи, Александар 99
Килибарда, Наташа 48, 100, 273, 299
Киш, Ђерђ (Kiss György) 226
Киш, Звонимир 228

- Киш, Тибор 237
 Кличковић, Александар 205
 Кнежевић, Мирослав 218
 Ковач, Антон 115, 126
 Ковачевић, Вера 101
 Ковачевић-Берић, Драгица 102
 Колар, Јулча (Kollár Julcsa) 178
 Косић-Бибић, Нада 1, 184, 216
 Кочик, Ласло 58, 105, 256, 282, 302
 Крајнингер-Парчетић, Јосипа 46
 Крајновић, Душанка 6, 57, 59, 60, 182, 283, 284
 Краус (Krausz) 261
 Кроне, Нилс (Krone, Nilsils) 172
 Кртинић, Гордана 170
 Кункин Жужана (Kunkin Zsuzsanna) 106, 107
 Куруцин, Татјана 142
- Лазар, Денис 108
 Лазић, Александра 205
 Лазовић, Александра 245
 Лајко, Нора 72
 Лакићевић, Мирко 272
 Лако, Бранислав 243
 Лалија, Габор 154
 Лалић, Ивица 247, 270
 Лалић, Ненси 247
 Лековић, Зоран 35, 47
 Лековић, Соња 245
 Лембергер, Јанош 3, 109, 110, 171, 240
 Либман, Емил 3, 32, 34, 56, 70, 87, 106, 110, 112-137, 155, 173, 191, 200, 230, 231, 235, 240, 262
 Либман, Зорица 136-139, 238
 Липозенчић, Марко 140
 Лугоња, Николета 280
 Лучић, Александар 109
- Мајкић, Ранко 143, 144
 Максимовић, Јован 163
 Маленковић, Горан 247
 Малушев, Душан 83, 132
 Маљановић, Мирсад 10, 86, 97, 192, 201, 218-220, 224, 244, 266, 269, 271
 Мандић, Бојана 108, 172
 Мандић, Марија 33, 46, 111, 145-151, 227, 255, 263
 Маравић, Никола 119
 Марковић, Марија 229
 Марковић, Раде 174
 Марковић-Денић, Љиљана 170
 Матарих, Марија 152, 153
 Матијевић, Золна 112, 113
 Матијевић, Радмила 201, 244
 Мађашовски, Бела (Mattyasovszky Béla) 233
 Мачковић, Стеван 154, 155
 Мерковић, Лазар 26
 Микленовић, Тибор (Miklenovics Tibor) 157
 Милак, Јованка 5, 156, 204
 Миланков, Вукадин 97, 192, 217, 219, 224, 244, 266, 271
 Миланков, Мирослав 86, 201, 220, 269
 Миленковић, Татјана 172
- Милетић, Срђан 280
 Милеуснић, Радмила 61
 Милисављевић, Бранка 61, 136, 137, 158-161, 168, 280
 Милић, Марија 39, 91
 Миличић, Биљана 272
 Миловановић, Срђан 90
 Милуновић, Јелена 162
 Милутиновић, Драгана 163
 Миљачки, Бранко 7, 33, 46, 52, 98, 103, 111, 149, 164-167, 183, 255, 263
 Миљачки, Љиљана 4, 7, 33, 38, 46, 52, 85, 98, 103, 111, 149, 164-167, 183, 255, 263
 Миљковић, Бранислава 202
 Митровић, Мирослав 90
 Митровић Јовановић, Ана 101
 Михаиловић, Драган 61
 Михајлов, Иван 266
 Михајловић, Ружица 168
 Мицић, Драган 119
 Молнар, Атила 91
 Момировић Стојковић, Милена 29, 36, 42, 62-66, 68, 69, 79, 144, 169, 207, 241, 242, 246
 Мркајић, Љубинка 61
 Мугоша, Бобан 280
- Најтинггејл, Флоренс (Nightingale Florence) 163
 Николић, Војислав 53
 Николић, Наталија 168
 Нинковић, Срђан 270
 Новак, Арпад 47
 Новак, Карољ 99, 110, 114, 131, 173, 300
 Новаковић, Радослава 171
- Ожвар, Вилмош (Ozsvár Vilmos) 175-179
 Орловић, Јасмина 255
- Павић, Радмила 7, 33, 46, 52, 103, 111, 164, 165, 183, 184, 216, 255, 263
 Павлићевић, Наташа 238
 Павловић, Весна 185, 254
 Павловић, Момчило 9, 17-21, 35, 47, 48, 100, 139, 186-188, 236, 238, 243, 250, 251, 273, 285, 299
 Пап, Ерика (Papp Erika) 43
 Папди, Изабела 189
 Парајес, Силвиа (Parajes, Silvia) 172
 Перичин, Бранислав 269
 Перуничих, Милан 243
 Перчић, Винко 56, 122, 141, 190, 191
 Пестелек, Боривоје 22
 Петковић, Татјана в. Сегединчев, Татјана
 Петреш, Андреј 77
 Петровић, М. 170
 Пеце, Михајло 154
 Пешић, Иван 45
 Пико, Бетина (Piko Bettina) 229
 Пинтер, Снежана 1
 Пицил, Марта (Piczil Márta) 229
 Пожар, Хајналка 193-198
 Пожар, Чаба 196, 198

- Познан, Јовица 10
Половина, Снежана 198
Пољачки, Мирјана 142
Попов, Ива 192, 219
Поповић, Драгиша Т. 114, 173, 200
Поповић, Јелица 92, 93, 165, 183
Поткоњак, Александар 243
Прибић, Петар 174, 268
Прибој, Вера 32
Простран, Милица 202
Протић, Михајло 206
Прћић-Кнежевић, Богданка 209-214
Пулева, Катја 35
- Радивојевић, Никола 174, 268
Радловић, Недељко 35, 47
Радоњић, Весела 90
Радујков, Зора 109
Рајић, Драгутин 13, 21, 48, 100, 139, 162, 193, 238, 273, 285, 299
Рајковић, Драгана 253
Ракић, Милан 59
Растовић, Дарко 46, 98
Рафаи, Виолета (Raffay Violetta) 30, 67, 203, 205, 258
Рашовић, Предраг 244
Рокаи, Золтан (Rokay Zoltán) 226
Ристановић, Елизабета 243
Ристић, Владимир 10, 86, 97, 192, 201, 217-224, 244, 266, 269-271
Ристић, Ненад 217
Ристић, Синиша 97, 271
Риц, Петер (Riczy Péter) 225
Рњак, Душан 98, 181
Роквић, Жељко 47, 48, 227, 236, 273, 299
Роквић, Тамара 84, 227, 254
Ромић, Андрија 228
- Саболчки-Терзија, Мелита 239
Савић, Мирко 60
Сајбел, Михал (Szajbely Mihály) 287
Сакач, Владимир 115, 230
Саламон, Тајјана 270
Сегединчев, Тајјана 134, 231-235
Секулић, Наташа 286
Семелвајс, Игнац Филип (Simmelweis Ignác Fülöp) 133
Сенди, Жолт 156
Сенте, Ружа 142
Сенци, Весна 46, 239
Симић, Душко 215
Симишић, Мика 202
Сировица, Жужана (Sirovica Zsuzsanna) 241, 242
Скендеровић-Ћулибрк, Мирослава 259, 260
Слобода, Виолета 283, 284
Соколова, Лиљана 215
Спасић, Снежана 280
Стевановић, Ксенија 272
Стојановић, Жељко 21, 48, 187, 188, 238, 249-251, 273
Стојановић, Марија 61
- Стојановић, Марина 272
Стојков Рудински, Светлана в. Стојков, Светлана
Стојков, Светлана 4, 6, 57, 60, 85, 90, 104, 182, 202, 245, 252, 253
Стојковић, Петар 116
Стојковић-Еферица, Ивана 61
Стојшић, Зорица 35, 47
Стојшић, Стеван 141
Субашић, Стојан 270
- Тадић, Ивана 6, 57, 60, 182
Такач, Ђула 256, 282
Тарацки, Марија 2
Тачић, Живанка 257
Тијанић, Јелена 203, 258, 277, 278
Тишма-Мали, Снежана 259, 260
Томић, Бојана 15, 72
Томић, Сања 247
Томић, Слободан 247
Тонч, Густав (Toncs Gusztáv) 261
Тот, Бела (Tóth Béla) 262
Тошковић, Анка 272
Тумбас, Иван 141
Туцић-Немет, Клара 265
- Убавић, Милан 237
- Ћопић, Јасна 17, 18, 19
Ћосић, Горана 170
Ћулафић, Милица 202
- Фишер (Fischer) 261
Фишер, Златко 30, 63, 65, 67-69, 79, 203, 205, 274-278
- Халас, Тибор (Halász Tibor) 23
Хами, Фатхи 12
Хархаји, Владимир 86, 97, 192, 217, 266, 269-271
Хаџи, Јанош (Hádzsy János) 26, 27, 34, 53
Хенри VIII, енглески краљ 148
Хилченко, Славољуб 194, 215, 286
Хипократ (Hippokratész) 226
Холцер Вукелић, Снежана 31, 45, 64, 80, 203
Хорват, Јожеф (Horváth József) 107
- Цекуш, Геза (Czékus Géza) 279
Црњаковић, Драгутин 281, 282
Црњански, Тајјана 4, 6, 57, 59, 60, 85, 182, 283, 284
Цурновић, Карло 150
- Чампраг Сабо, Наташа 273, 285, 286
Чат, Геза (Csáth Géza) 287
Човић, Љиљана 135
Чорнаи, Рихард (Csornai Richárd) 50, 51
Чусо, Деже (Csúszo Dezső) 130, 288-293
- Шаги, Золтан (Sági Zoltán) 294-298
Шврака, Ладислав 141
Шерцер, Иво 55, 129
Шимић, Драгутин 267
Шимон, Андреј 180, 248

Шљапић, Нада 300
Шљивић, Софија 61
Штајнфелд, Шандор 301
Штефаниа 23
Шумоња, Сања 163, 215
Шухајда, Бела 105, 302

Литература:

Дијана Бореновић, Библиографија Ex Pannonia

17-21, 2013-2017. у: Ex Pannonia, 22, Суботица 2018, 73-82.

Зоран Вељановић, Дијана Мусин, Библиографија Ex Pannonia 1-16 : 1996-2012. Нови Сад : Мало историјско друштво : Градска библиотека, 2013. (доступно и на: http://suarhiv.co.rs/downloads/expannonia/bibliografija_exPannonia.pdf)

Узајамна библиографско-каталожка база COBIB.SR

Летопис Историјског архива у 2018. години

Увод

Током 2018. године чланови колектива Историјског архива Суботице били су организатори стручних састанака архивиста, изложбе, промоција, стручног излета и учествовали су у активностима које су организовали други архиви у земљи и иностранству. Најзначајнији догађај који је одржан у организацији нашег архива је међународна архивска конференција *Једанаести суботички архивски дан*, издање 22. броја часописа *Ex Rapponia*, изложба *Палић 1945–1985*.

Културно-пропагандна и образовна делатност

7. фебруар

У просторијама Градске библиотеке на Палићу одржана је промоција књиге Катарине Корпонаић *Тајанствена Суботица*, издавача Историјског архива Суботице. Осим ауторке, о књизи су говорили директор Градске библиотеке Суботице Драган Роквић и директор Историјског архива Суботице Стеван Мачковић.

19. фебруар

Студенти Грађевинског факултета из Суботице посетили су наш Архив. Са улогом установе, историјом и важности чувања докумената, студенте је упознала Татјана Сегединчев, архивска саветница. Говорећи о архивистици, провела је студенте кроз депое, показала неке од старих пројеката, нацр-

та и карата које се овде чувају, а који ће неким од њих бити занимљиви у свом будућем научном раду.

2, 5, 7. и 9. март

Ученици петих разреда основне школе „Соња Маринковић” су са одељенским старешинама у просторијама Историјског архива одржали часове. Шетњу кроз архив, депое и предавања одржала је Татјана Сегединчев, архивска саветница и Тамара Петковић, архивиста.

11. април

У сали *Мартон Арон* на Келебији, одржана је промоција књиге Катарине Корпонаић *Тајанствена Суботица*, издавача Историјског архива Суботице. Осим ауторке, о књизи су говорили директор Историјског архива Суботице Стеван Мачковић и Пашко Чаба, свештеник.

8. мај

У Таванкуту је одржана промоција књиге Катарине Корпонаић *Тајанствена Суботица*, издавача Историјског архива Суботице. Осим ауторке, о књизи је говорио директор Историјског архива Суботице Стеван Мачковић, архивски саветник. Промоцији је присуствовао Дејан Мркић.

19. мај

У оквиру манифестације *Ноћ музеја*, у организацији Историјског архива Суботица и Градске

библиотеке Суботица, у старој палићкој вили која је данас део Градске библиотеке Суботица, одржана је изложба под називом *Палић 1945–1985*. Избор и опис плаката је приредио Дејан Мркић, а графички их је обликовао Роберт Шимон.

29. мај

На позив колега из Чонградске жупаније Стеван Мачковић, архивски саветник, Тибор Халас, архивиста, Дејан Мркић и Месарош Золтан, виши архивиста, обишли су архив у Ходмазовашархељу, Мађарска. Том приликом су размењивали искуства и проблеме у раду два архива.

20. и 21. септембар

Историјски архив је организовао дводневни међународни архивистички скуп под називом *XI суботички архивски дан са темом О промени империума 1918. године кроз архивску грађу*.

Првог дана конференције XI суботичког архивског дана презентовано је 13 реферата из земље и иностранства на тему скупа, уз видео презентације истих и симултане преводе. Излагачи су били:

- др Золтан Месарош – Историјски архив Суботица;
- др Иштван Кењереш – Архив града Будимпеште;
- др Драго Његован, Зоран Вељановић, др Александар Хорват – Музеј Војводине;
- др Јожеф Ђенесеи – МНА Архив жупаније Бач-Кишкун;

- Ана Штимац – Хрватски државни архив из Загреба;
- Иштван Ђанти – МНА Архив жупаније у жупанији Барања;
- Тибор Молнар – Историјски архив Сента;
- Југослав Вељковски – Архив града Новог Сада;
- Слободан Милин – Историјски архив Зрењанин;
- Светлана Перовић Ивовић – Архив Југославије;
- Шаролта Картаг, Жужана Мезеи – Архив Војводине;
- Јелена Ковачевић, Марко Радовановић – Архив Југославије;
- Драган Теодосић – Архив Југославије.

По завршетку радног дела за учеснике скупа организовано је дружење уз пригодан ручак.

Програм архивистичког скупа настављен је наредни дан организованом посетом Градском музеју, Синагоги, Палићу и Винарији *Звонко Богдан*.

1. октобар

У оквиру Дечије недеље, ученици седмог разреда Основне школе „Соња Маринковић“ из Суботице, посетили су Архив. Шетњу кроз архив, депое и предавања одржале су Татјана Сегединчев и Тамара Петковић.

28. новембар – 3. децембар

За чланове колектива је организован шестодневни стручни излет у Праг. Обиласци Прага, Дрездена и Карлових Вари са разгледањем историјских споменика остаће у трајном сећању за послених.

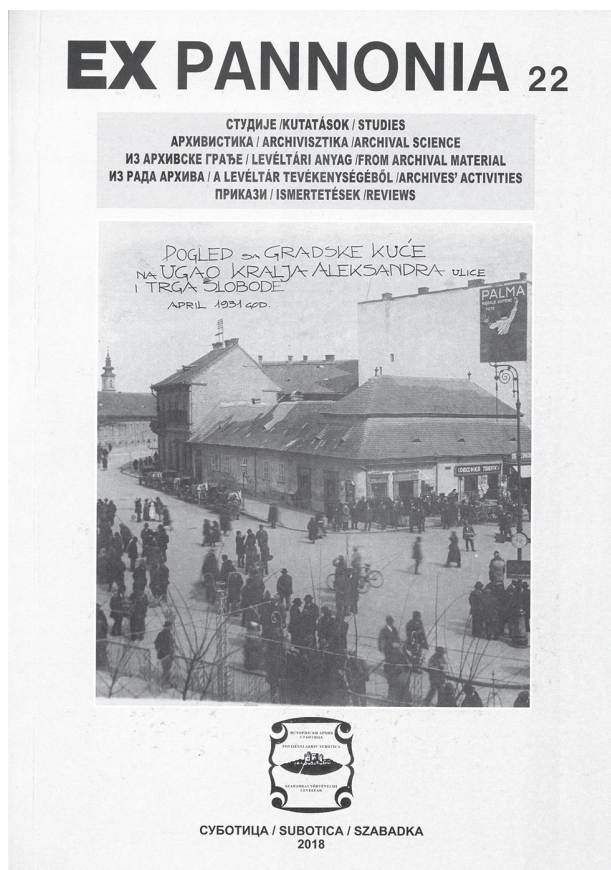

17. децембар

У великој већници Градске куће у Суботици, одржано је представљање издања Хисторијског архива Сарајева *Рукописи Лауре Пано Бохорета*. Уводну реч одржао је Стеван Мачковић. Представници Хисторијског архива Сарајево су у оквиру промоције издања посетили наш архив.

18. децембар

Из штампе излази часопис Историјског архива Суботица *Ex Pannonia* број 22, који обрађује тематику завичајне историографије, историје и архивистике, и подељен је на следеће тематске групе: Студије; Из архивске грађе; Историја здравства; Из рада архива; Прикази. Часопис има 127 страница у овом броју.

Међуархивска и институционална сарадња

6. фебруар

У Архиву Србије у Београду одржан је састанак Извршног одбора Архивистичког друштва Србије. Скупштини је присуствовала Татјана Сегединчев.

22. фебруар

Мрежа *Тераформинг* и Историјски архив града Новог Сада организовали су семинар под називом *Библиотеке, архиви и култура сећања у савременој едукацији о Холокаусту*. Семинару је присуствовао Стеван Мачковић.

14–16. март

Четвртој конференцији у оквиру ICARUS мреже архивиста и EURIBICA, која је одржана у

Трогиру, присуствовали су Стеван Мачковић и Татјана Сегединчев. Рад на тему *Албум фотографија др Беле Мађашовског из Првог светског рата – заједничка баштина*, презентовала је Татјана Сегединчев.

17. април

Дијана Бореновић, архивиста и Дејан Мркић, присуствовали су семинару у Плавој већници Градске куће *Суботица – европски град интеркултуралности*.

7–8. мај

У Брчком, Босна и Херцеговина, одржано је дводневно саветовање Архивистичког удружења Босне и Херцеговине. На саветовању су учествовали Зоран Вукелић, архивски саветник и Татјана Сегединчев, и том приликом изложили рад са темом *Неки проблем у примени архивског законодавства – историјски преглед и перспективе*. На саветовању се расправљало о актуелним темама из архивистике, архивском законодавству и просторним капацитетима архивских установа.

23. мај

У дворани Пасторалног центра *Augustinianum* у Суботици, одржано је представљање Зборника радова поводом 300. годишњице оснивања француске резиденције у Суботици. Рад на тему *О францезцима из архива* представио је Стеван Мачковић.

31. мај

Татјана Сегединчев је присуствовала седници Скупштине Архивистичког друштва Србије у Београду.

9–11. јул

Годишњој конференцији Друштва мађарских архивиста која се одржала у Печују у Мађарској, присуствовао је Стеван Мачковић.

26–28. септембар

Архив Тузланског кантона и Друштво архивских запосленика тузланског кантона организовали су 31. Међународно савјетовање *Архивска пракса 2018*. Зоран Вукелић је представио рад под називом *Ex Pannonia – часопис суботичких прича*, а Татјана Сегединчев *Значај архивске фотографије као савременика историјског догађаја и људи у њему*.

2. октобар

Стручни надзор над радом архива је обавила

петочлана комисија из Архива Војводине, коју је предводила Милена Поповић Субић. Надзор је извршен над свим областима рада које архив обавља.

4. октобар

Стеван Мачковић је председавао Међународној конференцији у Сенти под називом *Архиви и велики рат*. Конференцији су присуствовали Тибор Халас, Дијана Бореновић и Дејан Мркић.

10–12. октобар

У организацији Архивистичког друштва Србије и Историјског архива Ужице одржано је тродневно саветовање на Тари. Тема овог стручног скупа је била *Архиви у електронском окружењу*. Рад под називом *О евиденцијама и водичима у архивским установама* представила је Татјана Сегединчев, а Зоран Вукелић рад под називом *Архивски депо – место за културну баштину или бирократски отпад*.

16–18. октобар

VI курс архивиста верских општина и мађарских архивиста ван граница Мађарске одржан је у Архиву града Будимпеште. Стручном усавршавању су присуствовали Тибор Халас и Золтан Месарош.

24–26. октобар

Татјана Сегединчев и Стеван Мачковић су присуствовали јубиларном 50. Савјетовању ХАД у Осијеку, Хрватска.

5. децембар

Татјана Сегединчев је присуствовала седници извршног одбора Друштва архивских радника Србије у Архиву Југославије у Београду.

12. децембар

Отварању нових депоа архива у Макоу, Мађарска, присуствовали су Стеван Мачковић, Дејан Мркић и Роберт Шимон.

Звања

Стручни архивистички испит за архивисте су положили Јована Калинић и Горан Стантић.

У 2018. години стручни радници архива су путем штампе, радио и ТВ емисија популаризовали архивистичку струку. Давали су информације поводом разних јубилеја или догађаја који су се збивали. Објављивали су своје радове, студије и приказе у више стручних часописа из архивистике и занимљиве историографије. У целом прошлогодишњем раду и активностима, чињени су напори да се квалитет послова у архивистици, раду са странкама и истраживачима, обавља на веома високом професионалном нивоу.

5. дани ICARUS-а у Хрватској и 23. ICARUS годишња конвенција: *Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks*

Пула, 27–29. март 2019.

5. дани ICARUS-а у Хрватској и годишња конвенција одржани су у Пули у периоду од 27. до 29. марта 2019. године.

Као учесници и представници из Суботичког историјског архива, учествовали су Стеван Мачковић, архивски саветник и директор Историјског архива Суботица, са радом на тему *Искусства на пројекту сарадње ИАСу са Америчким меморијалним музејом Холокауста*, Татјана Сегединчев, архивска саветница, са радом на тему *Архивска баштина кинематографа Александра Лифке* и Зоран Вукелић, архивски саветник, са радом на тему *Веб странице Војвођанских историјских архива*.

Годишња конвенција је одржана у сарадњи ICARUS Хрватска са конзорцијумом ICARUS (International Center for Archival Research / Међународ-

ни центар за архивска истраживања), Државним архивом у Пазину, Хрватским државним архивом, Градском књижницом и читаоницом у Пули, Повјесним и поморским музејом Истре, Свеучилиштем у Загребу и другим партнерима.

Главне теме о којима се разговарало на скупу су биле о *Изазовима и перспективама информа-*

цијског друштва и Архиви на дигиталном путу, за које је модератор била др сц. Влатка Лемић, председница ICARUS Хрватска.

Конференција је окупила еминентне стручњаке из сфере архивистике, информатике, библиотекарства, Европске дигиталне истраживачке инфраструктуре за умјетност и хуманистику, Креативног Деска Европе. Конференцију је отворио поздравним говором господин Томас Ајгнер (Thomas Aigner) председник ICARUS-а за Европу, са излагањем на тему *Let's build a Time Machine – Big data of the past*.

У току три дана, одвијала су се паралелна предавања – паралелне сесије, подељене на више тема:

1. Пројекти и сарадња – поглед изнутра;
2. Архиви свуда око нас;
3. Окупљање *Time Machine* сарадничке мреже;
4. Изградња заједничке информацијске инфраструктуре;
5. Сарадничка мрежа;
6. Окупљање Топотека сарадничке мреже;
7. Културна баштина и интерактивни архиви – креативни европски пројекти;

8. Революција у приступу историјским документима;
9. Представљање архива новој и старој публици;
10. Архиви и академска заједница;
11. Сараднички мрежни алати – поглед изнутра;
12. Блага и приче из архивских фондова и специјалних збирки.

Пета међународна конференција Дани ICARUS-а у Хрватској одржана је као веома успешна конференција, где су како председница доц. др сц.

Влатка Лемић истиче: „...представљене приче о сарадничким пројектима, иницијативама и доброј пракси на подручју архивске дјелатности, културне баштине и дигиталног друштва, којим аутори желе своје активности представити јавности и подјелити са заинтересиранима.” Она још каже: „Архивске установе свакодневно показују и своју знанствену важност, па је уз традиционалне облике сарадње с академском заједницом све већи број пројеката на подручју дигиталне хуманистике, информацијске знаности и интердисциплинарних знанствених подручја којих су архиви активни дионици, што се може пратити кроз Horizon 2020, DARIAH – ERIC, Ерасмус и бројне друге пан-еуропске програме и истраживачке инфраструктуре. *Time Machine* пројект посвећен развоју великих дигитализацијских и рачуналних инфраструктура који ће мапирати 2.000 година еуропске повјести и претворити километре архивских извора, музејских збирки других гео-повјесних скупова података у дистрибуирани дигитални информацијски сустав, као и информације о судјеловању архива у знанственим и технолошким програмима истраживања и иновација, такођер су теме које Архиви суставно прате у својим прилозима.”

Лаура Папо Бохорета и Хисторијски архив Сарајево

Суботица, 17. децембар 2018.

У децембру прошле године, Историјски архив Суботица је имао задовољство да угости колеге из Хисторијског архива Сарајево и да притом организује промоцију једне архивистичке публикације и архивске грађе. Наиме, 17. децембра у Великој већници Градске куће у Суботици, одржано је представљање 3 књиге рукописа Лауре Папо Бохорете, књижевнице, преводиоца, феминисткиње свог времена из Сарајева, која се посебно истакла у свом доприносу историји и традицији сефардске заједнице у Босни и Херцеговини. На промоцији која се одржала тог снежног понедељка, уводну реч су дали Стеван Мачковић, директор Историјског архива Суботица и Роберт Ковач, представник Јеврејске општине Суботица, а о самом пројекту и књигама говорили су колеге мр сц. Фуад Охрановић, директор Хисторијског архива Сарајево – О публикацији рукописа Лауре Папо Бохорета, Алмира Алибашевић Фиделер, виши архивиста – О Бохорети и њеном делу и Велид Јерлагић, архивиста – О пројекту *Лаура Папо Бохорета* у програму *Креативна Европа*.

Архивски фонд Папо Лаура Бохорета (1891–1942),¹ књижевнице из Сарајева, садржи оригиналне рукописе књижевних дела Лауре Папо. Архивска грађа је фрагментарна, обухвата временски период 1927–1936. године и смештена је у једној архивској кутији. Добро је сачувана и тематски сређена. Језик грађе је јеврејскошпански (сефардски) а писмо латинично. Фонд је 1961. године откупљен од Лаурине сестре Бранке Куић рођене Леви, из Београда. Сам фонд је истраживан од стране научника, новинара и других истраживача из Босне и других земаља.

Објављивање ове архивске грађе, што представља крајњу заштиту грађе што је значајно начело историјских архива, омогућено је захваљујући пројекту Универзитета у Сарајеву, Хисторијског архива Сарајево и Амбасаде Краљевине Шпаније у Босни и Херцеговини, која је финансијски подржала ову публикацију. Пројекат *Дигитализација и публикавање личног фонда Лауре Папо Бохорета*, настао је као резултат сарадње између Универзи-

тета у Трсту и Универзитета у Сарајеву, потписане 2006. године.

Сефардска заједница у Босни којој је Лаура припадала, сматрала се врло затвореном и чувари сефардске традиције, каква је била и Бохорета, побринули су се да она не нестане, неговали су писану реч која је за њих била духовно уочисте и веза са домовином. Долазак Сефарда у Босну обично се везује за 1566. годину у доба владавине Сулејмана Величанственог. Сефарди су говорили (пре)класичним шпанским језиком из 15. и са почетка 16. века, који се у тренутку када су прогнани говорили на Пиринејском полуострву. Језик којим су говорили био је подложен утицајима средине коју су населили. Текстови који су написани на јеврејскошпанском језику између два рата, најбоље осликавају снажан утицај босанског језика, иако лингвисти тврде да је турски имао најјачи утицај на јеврејскошпански. Бохорета своја дела пише на јеврејскошпанском који се говорио у Босни. Иако је то њен матерњи језик, он је претрпео различите утицаје. Чињеница да овај језик може да чита и тумачи изузетно ограничен број људи данас, не умањује значај ове грађе, нити интересовање за њено истраживање.

Лаура (Луна) Папо рођена је у Сарајеву 15.3.1891. године и прворођена је ћерка Јуде Лона и Естер Леви. Надимак Бохорета носи јер је сефардска традиција да се прворођена ћерка назове Бохорета. Име Луна је њено право сефардско име, а Лаура је друго незванично име које је одговарало ондашњој моди да се јеврејском детету да и једно име западне културе. Имала је пет сестара и два брата. Њена мајка је веома важна фигура у њеном животу, и управо јој је она усадила осећај и потребу за очувањем сефардске традиције и језика. Од мајке је чула прве романсе које ће касније почети сакупљати. Током осмогодишњег боравка у Истанбулу са породицом, школовала се и учила језике, те је говорила поред јеврејскошпанског и српскохрватског, и француски, немачки, италијански и мало турски. Венчала се 1912. године, а њена оба сина страдала су у злогласном логору Јасеновац. Лаура је последње дане свог живота провела у јед-

¹ Сигнатура овог фонда у Хисторијском архиву Сарајево је О-ВР-168.

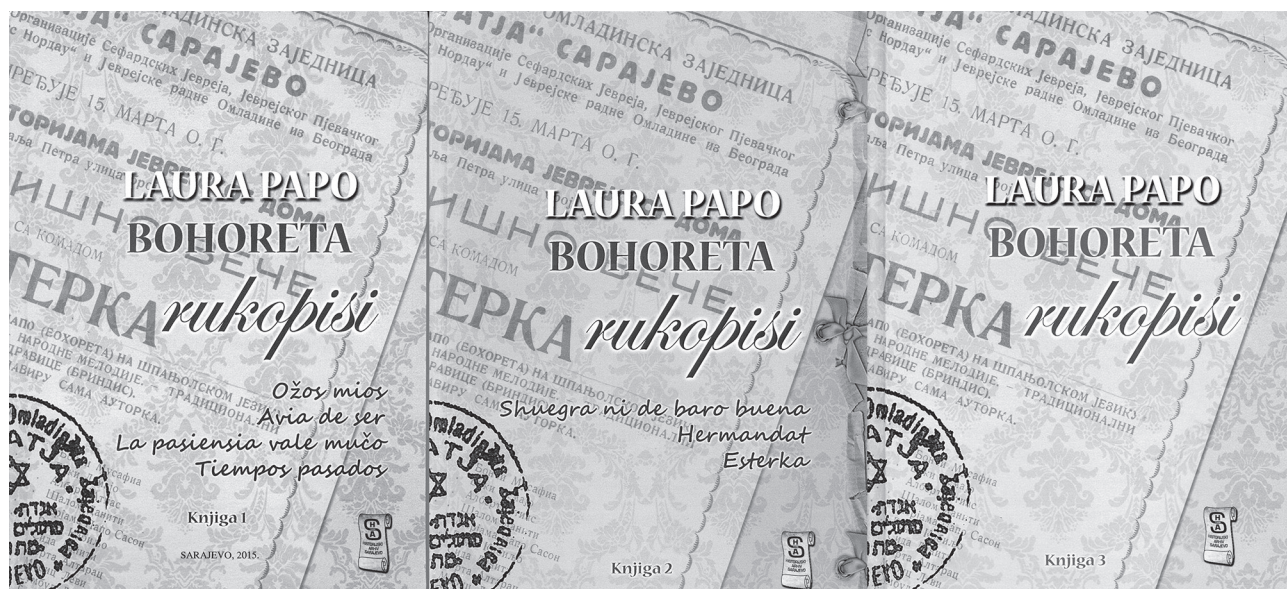
ној болници где су је скривали под лажним идентитетом. Датум њене смрти није тачно утврђен,² као ни место њеног коначног почина. Страхоте Другог светског рата, као ни друге Јевреје на овим просторима, нису заобишле ни Лауру и њену породицу...

Лаурин основни циљ био је образовање свог народа, од заборављања спасити њихов језик, описати што више жена Сефарткиња пре свега. Указивала је на положај жена сефардске заједнице у друштву и истицала важност њихове улоге. У ондашњем конзервативном босанском окружењу, бавила се оним што би се данас називао феминизам. У свом књижевном стваралаштву Лаура користећи свакодневан и природан језик, бави се сопственим доживљајима и сећањима, у којима описује и приказује свакодневницу сефардске заједнице. Она кроз своје женске ликове, одлучне и јаког карактера, брани идеје актуелне и данас, као што је образовање жена и њихово укључивање у радни и друштвено економски живот. Лаура се тако залаже и за прилагођавање сефардске заједнице савреме-

Јевреја у Босни: *Ožos mios*; *Avia de ser* (1930); *La pasiensia vale mučo* (1934); *Tiempos pasados* (1939). У садржини ових текстова, упознајемо обичаје, традицију и фолклор босанских Сефарда.

Други том дела Лауре Папо посвећен је њеним позоришним делима. Овај драмски опус укључује народне бајке, приче, романсе, божићне и љубавне песме. Женски ликови из драма *Shuegra ni de baro buena* (1932/33) и *Hermandat* (1935), које са *Esterkom* (1930) чине трилогију, обухватају теме које дефинишу дело ове ауторке и њену перцепцију феминизма, путем којих стаје у одбрану женских права на образовање и права на рад.

Трећи том укључује текстове различитих врста – есеје *Hecho hechizo* и *La mužer sefardi de Bosna*; песме *Al casion del jubileo de combate, lavoro y sueco*, *Madres*, *Huanita* и *Violetas*; кратке приче *La molinera y la karvonera*, *Dotas* и *Davičon el hamal*; превод *Flor a murçada*, *Duspues de las hardas*, *Amaedi romance espagnole du mozen age*, портрете *Tija Rahelona de Sason*, *Tija Merkada de Jahilo Finci*, *La*

ном животу уз очување традиционалних вредности.

Лаурин књижевна заоставштина којом располаже Хисторијски архив у Сарајеву, публикована је у три књиге. Прва је издата 2015. године и садржи драмска дела о обичајима сефардских

paparoza de tijo Kako Monteiro, романсе итд. Ова књижевна дела омогућавају увид у друге аспекте размишљања њихове ауторке, као што су економија, образовање, култни аспект сефардске заједнице, па чак и могући повратак у Шпанију.

² Мухамед Незировић наводи као датум њене смрти 12.6.1942, иако никада није пронађен ни један документ који томе сведочи. Muhamed Nezirović, *Sefardska žena u Bosni*, Sarajevo 2005.

Личност, доба и наслеђе Јована Ненада

(Борис Стојковски, *Цар Јован Ненад, живот, дело и наслеђе Црног Човека, Српски институт, Будимпешта 2018*)

Писање биографија неретко је оспоравано у историографији. Нешто мањи отклон постоји, такође и према политичкој и дипломатској историји. Можда је то отпор старом схватању да прошлост чини само држава, њен живот и велики појединци. Међутим, мишљења смо да у историографији не постоје неоправдане теме које треба избежавати. Наиме, ако посматрамо прошлост као нешто стварно, нешто што је у исто време и неухватљиво и блиско, онда схватамо да прошлост чине некадашњи целовити животи људи са свим својим посебностима, у свом свом богатству. Савремена историографија много богатије посматра предмет свог истраживања. Место су добили како култура, идеје и осећања, тако и сав онај безимени свет свакодневних људи. Прошлост се може посматрати на више начина, али уз свест да је свако доба самосвојно у својим схватањима и хетерогено. Свако истраживање, као покушај реконструкције догађаја на основу сачуваних извора, мора узимати у обзир те посебности и самосвојности минулог. Понеки појединци су добијали више места у литератури и истраживању јер је њихов живот посведочен боље у изворима. Неретко је разлог интересовања проистигао из положаја који су заузимали међу савременицима. Када говоримо о писању биографије, можемо закључити да је оправдан подухват, уколико се дата личност посматра у контексту свог времена, као део једне епохе, а не изоловано, уз све методолошке захтеве струке историчара. Биографија може бити део реконструкције прошлости у „малом“. Наиме, делатност и личност појединца који се нечим издиже изнад осталих имала је утицаја у своје време, чији је добар пример харизматична личност Јована Ненада. Међутим, грешке настају онда када се цела епоха почне посматрати кроз личност „великог“ појединца, те он постане узроком, а његова личност одговорна за све што се десило. Не постоји појединац који је живео мимо свог окружења и свог времена. Сваки човек је изданак свог времена, а често тога није ни свестан. Тако ни историчар, као човек, није изолован од времена у коме живи. Писањем биографије историчар истовремено мора истраживану личност сместити у оквир свог времена ограничавајући уплив садашњег тренутка. Огроман посао реконструкције нечијег живота, који називамо биографијом, отежан је управо због описаног. Разумети појединца

БОРИС СТОЈКОВСКИ

ЦАР ЈОВАН НЕНАД

захтева разумевање епохе, у границама у којима је то могуће, а реконструисати нечији пут значи схватити улогу и значај личности у датом времену. Незахвалан и тежак посао је утврдити утицај појединачног на опште и обратно. То изискује велико истраживачко искуство и марљив рад, али уколико одбацимо оправданост ове врсте истраживања, сматрамо да остајемо осакаћени, без једног могућег угла гледања на прошлост.

Доцент доктор Борис Стојковски, професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, током вишегодишњег истраживања у оквирима различитих пројеката прихватио се незавидног и сложеног задатка, писања биографије једне од најтајанственијих личности српске историје, Цара Јована Ненада.

Тежина задатка повећана је недостатком из-

вора, недаћом која прати свако истраживање средњовековља, па и каснијих периода. Међутим, недостатак извора је чињеница са којом историчар мора да се помири, те она не можемо постати извором. Наиме, истраживач своје закључке треба темељити на основу оног изворног материјала којим располаже, налазећи различите начине постављања питања у оквирима методологије историјске науке. Мултидисциплинарним приступом и посматрањем из различитих углова вести извора могу постати значајно богатије.

Аутор се успешно носио са тешкоћама изазваним мањком изворне грађе користећи све расположиве изворе, на првом месту дипломатичку грађу. Врела која спадају у овај корпус представљају прворазредни изворни материјал. Дипломатичка грађа која говори о Јовану Ненаду и његовом покрету је различите провенијенције и налази се распршена широм европског континента, од Шпаније до Румуније и од Енглеске до Аустрије. Током истраживања искоришћена је грађа архива ердељских градова (Брашов, Бистрица, Клуж, Сибињ и други), извори из бечких архива, затим преписка енглеског посланика Џона Валопса с кардиналом Вулзијем, један до сада слабо познат шпански извор похрањен у *Real Academia de la Historia* у Мадриду, па чак и једно писмо Крста Франкопана писано глагољцом. Када говори о наслеђу Црног Човека и његовој рецепцији међу потоњим генерацијама, аутор користи изворну грађу похрањену у Историјском архиву у Суботици. Премда су део грађе до сада објавили мађарски, румунски и српски историчари, важно је нагласити да је већи део дипломатичког материјала употребљеног у писању ове књиге до сада био необјављен, а делом и непознат.

Други важан корпус извора коришћених у овом истраживању чине наративни извори. Наративни извори користе се у историјским истраживањима већ одавно. Међутим, они постављају пред историчара низ различитих проблема. Пре свега њихова жеља је да нешто неке пренесу и саопште. Вредност овакве грађе зависи од удаљености (у простору и времену) аутора од збивања, његове учености, тенденција, положаја и других чинилаца. Најкориснији су онда када се њихове тврдње могу проверити у дипломатичкој грађи. Аутор се често није могао служити компарацијом наративних и дипломатичких извора. Због тога Стојковски користи наративне изворне вршећи над њима темељну критичку анализу (како текста, тако и личности аутора) упоређујући казивања различитих писаца. Најзначајнији наративни извор за ову тему је спис поткао из пера капелана краља Јована Запоље, Ђурђа Сремца. Поред многих мањкавости дела Ђурђа Сремца, оно ипак преноси сазнања једног савременика који је неретко присуствовао догађајима о којима пише, што његовом делу даје нарочит значај. Међу наративним изворима место су добила и дела мање познатих аутора. Тако су коришћена дела Јована Зермега, Петра Реваи, Николе Иштванфија, Марина Сануда, Бостан ефендије, Јеронима

Остермајера и других. Изворни подаци ових списа коришћени су након сагледавања тенденције писаца и међусобне зависности појединих дела.

Закључци који су доношени анализом изворне грађе смештани су контекст времена коришћењем, или неретко исправљањем, података из релевантне литературе српских, мађарских, румунских и других историчара. Ваља овде посебно напоменути, да се Стојковски морао често носити са различитим схватањима, која немају потпору у изворима, што његовој књизи даје посебан значај будући да су чињенице у науци подложне преиспитивању и усавршавању. Тако је аутор преиспитао значај Суботице у постмохачким дешавањима, етнички састав и природу војске Црног Човека. Слободно се може рећи да су неки закључци, настали овим преиспитивањем, допуна и допринос изучавању средњовековне историје српског и мађарског народа.

Када посматрамо структуру књиге, можемо утврдити да се аутор држао хронолошког излагања настојећи да личност посматра у контексту времена у којем је деловала, пре тога упознајући читаоца са изворима. Наиме, после *Предговора* у коме се захваљује свима онима који су помогли током истраживања, те *Увода* у којем се истичу разлози за одабир теме и циљ вршеног истраживања, следи поглавље под именом: *Шта се зна о Цару Јовану Ненаду? Оглед о изворима и историографији*, у коме се читаоцу јасно и исцрпно представљају дипломатички и наративни извори, који су употребљени, као и њихова природа.

Поглавље *Земља подељена на три дела. Угарска после Мохача*, представља позорницу на којој се на кратко појавио Јован Ненад и његов покрет. Премда је живот овог мистичног човека мало познат, аутор настоји да створи његову заокружену биографију. Тако се поглавље насловљено *Историјски оквири* бави појавом Црног Човека (*Ступање на историјску позорницу*), временом пре тога (*Порекло и име*), кратком активношћу Јована Ненада и његовог покрета, те односима са Хабсбурзима и Запољом у периоду након Мохача (*Између три ватре*) и његовом смрћу (*Крај*).

Следећа поглавља показују да Стојковски није посматрао Јована Ненада изоловано, те даље излагање чини ову књигу истовремено и историјом покрета коме је на челу био Црни Човек. Поглавље *Људи и идеологија* доноси животописе његових познатих сарадника (*Знамените личности покрета Цара Јована Ненада*), војног заповедника Радосава Челника, палатина и ризничара Суботе Врлића, кастелана Бача, Јована Долића и вероватно главног идеолога покрета, Фабијана Литерата. Истраживши састав војске покрета (*Етнички састав*), аутор је посебну пажњу посветио идеологији покрета (*Идеологија*). Одавде се аутор бави историјом идеја. Премда историја идеја није новина у оквирима историјске науке, истраживања ове врсте захтевају изузетне напоре, значајно искуство и познавање више научних области. Стојковски идеологију покрета

Јована Ненада, колико се она може реконструисати, сагледава у оквирима тадашњих верских учења, веровања и осећања опште несигурности, греха и свеопштег страха. Разматрајући идеологију овог, доминантно војног, покрета, аутор анализира у из-

склопова XX века. Утицај различитих политичких и идејних струјања врло сликовито се очитују у књижевности и публицистици. Наводећи кратак садржај дела српских и мађарских писаца и публициста који су се бавили ликом и делом Црног Чо-

Са промоције књиге *Цар Јован Ненад* у Градској библиотеци Суботица, 5. априла 2019. године

ворима посведочене елементе (борба против Турака, обнова Византије итд.) тражећи њихово порекло (очекивање краја света, страх од Османлија, пророчанства, могући утицаји раног протестантизма итд.). Питање остваривања ове идеологије на терену је добило заслужену пажњу и расправљано је унутар поглавља. Сматрамо да је анализа идеологије покрета једна својеврсна новина унутар истраживања ове теме. Наиме, војна активност покрета пропраћена је посматрањем идеја које су стајале иза њега и на тај начин стиче се једна потпунија слика, како покрета, тако и самог предводника истог. Читалац може на овај начин да прати промене које су војску Цара Јована Ненада претворили у оруђе грађанског рата између два угарска краља.

Завршна поглавља књиге (*Четири века после: Nachleben Цара Јована Ненада, Цар Јован Ненад и његово доба у књижевности и публицистици* и *Цар Јован Ненад у публицистичким делима*) су посебна и за историчаре методолошки изузетно корисна. Наиме, аутор демонстрира како једна тема са самог руба средњег века може утицати на људе векова доцније, односно како се историјска личност посматрала и у оквирима дешавања и идеолошких

века, Стојковски приказује како су исту личност доживљавали писци различитих генерација, односно како су на стваралаштво утицали политичке околности и романтичарска схватања старије историографије. Осим тога, анализом идеолошке употребе личности Јована Ненада, као наводног зачетника идеје Војводине, приликом подизања његовог споменика у Суботици, аутор приказује леп пример како се прошлост употребљавала у политичке сврхе и колико такве конструкције могу одударати од прошле стварности.

Закључујући своју књигу аутор је сублимирао њен садржај у *Завршним разматрањима*, доносећи своје закључке на основу изложеног. Закључке следе резимеи на мађарском и енглеском језику, сликовни и картографски прилози.

Није згорег поменути да је књига Бориса Стојковског и пример доброг коришћења података историјске географије. Наиме, посматрајући правце деловања Јована Ненада и називе места који се помињу у изворима везаним за овог харизматичног човека, аутор је преиспитао место Суботице, установио места обитавања вође покрета и скицирао вероватно подручје које се нашло под контролом

Црног Човека. Вероватно први пут у српској историографији, резултати постигнути на овај начин су представљени и картографски на крају књиге.

Књига Бориса Стојковског о Јовану Ненаду допринос је истраживању српско-мађарских односа у средњем веку. Посебно истичемо овај момент пошто смо уверени да је изучавање прошлости суседних народа прворазредан задатак историчара. Наиме, како нема појединца изолованог од друштва, тако нема ни изолованих народа. Додир два народа за собом доноси међусобне утицаје, прожимања, а самим тим и промене обе стране. Неке од промена могу бити далекосежне и од утицаја до данашњих дана. Истраживањем поменутих утицаја добија се свеобухватнија и потпунија слика прошлости једног народа, а то је уједно и један од путева самоспознаје. Неретко сагледавање прошлости једног народа није могуће уколико се не познаје прошлост суседа. Посебно је ова тврдња истинита када сагледавамо историју српског народа, који је изгубивши своју отаџбину, векови-ма налазио станишта у суседним земљама, понајвише у Угарској.

Завичајна историја је још један елемент књиге професора Стојковског који заслужују по-

себну пажњу. Бавећи се животом и наслеђем Јована Ненада, аутор истражује историју Суботице у два различита периода. Српска историографија нема довољан број научно и методолошки ваљано написаних историја градова и других насеља. Стојковски пак показује колико су такви подухвати значајни и потребни. Ако се врше према методологији историјске науке онда резултати истраживања малих подручја могу бити богата ризници расутих историјских извора различите врсте до којих се не стиже лако, а такође могу представљати ослонац приликом истраживања општијих питања или ширих подручја, све до националне историје. Могу послужити и у обрнутом смеру, као показатељ како су одређени крупнији историјски догађаји прихватани у малим заједницама.

Завршавајући своје разматрање о књизи *Цар Јован Ненад, живот, дело и наслеђе Црног Човека*, сматрамо да ће она услед својих квалитета бити корисна како професионалним историчарима, као поуздан ослонац у истраживању, тако и студентима историје, као узор, а због свог јасног и непретенциозног стила, надамо се да ће бити интересантна и широј читалачкој публици.

Аутори у овом броју:

Бореновић, ма Дијана, филолог, архивиста, Историјски архив Суботица

Вукелић, Зоран, дипломирани политиколог, виши архивиста, Историјски архив Суботица

Либман, прим. др Емил, специјалиста интерне медицине, субспецијалиста гастроентерологије, Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Суботица

Либман, др Зорица, специјалиста педијатрије, субспецијалиста неонатологије, Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Суботица

Мачковић, Стеван, историчар, архивски саветник, директор Историјског архива Суботица

Месарош, Phd Золтан, историчар, виши архивиста, Историјски архив Суботица

Мркић, Дејан, архивски помоћник, Историјски архив Суботица

Обрадовић, ма Ненад, историчар, Филозофски факултет у Београду

Оноди Кефалви, Марта, архивиста, Национални архив Мађарске, Архив жупаније Бач-Кишкун, Кечкемет

Павловић, мср Леонила, виши архивиста, Архив Војводине

Папди, Изабела, дипломирани библиотекар – информатичар, Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Суботица

Петковић, Тамара, дипломирани економиста, архивиста, Историјски архив Суботица

Рупчић, Тијана, историчар, Историјски архив Кикинда

Сегединчев, Татјана, историчар, архивски саветник, Историјски архив Суботица

Славић, мр Карло, магистар пољопривредних наука, независни истраживач

Халас, Тибор, историчар, архивиста, Историјски архив Суботица

Чусо, др Деже, специјалиста ургентне медицине, Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Суботица

УПУТСТВО САРАДНИЦИМА

Прилози за часопис *Ex Pannonia* достављају се на адресу redakcija@suarhiv.co.rs до 30. јуна за број који ће бити објављен у текућој години.

Радови се прилажу као е-mail прилог (Attachment).

Рад може бити на српском језику писан ћириличним писмом, мађарском или хрватском језику.

Структура категоризованих чланака за рубрике **Студије**, **Архивистика**, **Из архивске грађе** је следећа:

- име и презиме аутора;
- установа у којој ради;
- Наслов рада;
- Сажетак (50–100 речи);
- Кључне речи (3–10);
- текст (напомене се у тексту наводе преко *Footnote* у непрекидном низу од 1);
- Извори и литература;
- Резиме (200–400 речи);
- Наслова рада, Кључне речи и Резиме на енглеском језику.

За прилоге у осталим рубрикама Сажетак, Кључне речи и Резиме нису неопходни, док су остали елементи чланка обавезни.

Форма текста:

- текст MS Word;
- стил *Normal*;
- фонт *Times New Roman*, 16pt наслов, 14pt поднаслови, 12pt основни текст, 10pt напомене;
- проред *Single*,
- напомене преко *Footnote* у непрекидном низу од 1.

Илустрације које се прилажу уз рад морају бити адекватно скениране (довољно велике резолуције и јасно читљивог текста, уколико га има). Све илустрација морају бити означене бројем, морају имати легенду написану у посебном MS Word документу и назначено место унутар текста где ће се наћи, ако је њихов редослед од значаја.

УДК:
Библиотека Матице српске

Прелом и припрема за штампу:
Бојан Самарџија

Реализација:
LIVgraf, Суботица

Тираж:
500 примерака

Слика на корицама:
ИАСу, Ф. 228, Диплома, индекс, уписни листови и фотографије студената суботичког
Правног факултет: Маргарита Атаљаниц, Јован Микић, Андрија Гамс и Ласло Рехак

У финансирању овог броја часописа учествовали су

Megvalósult
a Magyar Kormány
támogatásával

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотеке
Матице српске, Нови Сад

930.25 (497.113)

Ex Pannonia / redakcija Stevan Mačković, Tatjana
Segedinčev, Zolna Matijević, - 1996, Br. 1. - Subotica:
Istorijski arhiv Subotica, 1996-.; 30 cm

Godišnje
ISSN 0345 - 9151

COBISS.SR-ID 74467596

Szőlő, illetve must eladási hirdetés.

A szabadkai földmives iskola katona erdei 30 k. hold és a hajdújárási 40 k. hold szőlőtelepéről f. évi okt hó 5-én d. u. 2 óraker kezdve, a palicsi földmives-iskola igazgatósági irodában nyilvános árverésen eladatnak az alább felsorolt bor és csemege szőlőfajták a következő feltételek mellett.

1) Az 1000—1000 □ öles szőlőtáblák akként bocsájtnak árverés alá, hogy az egy-fajta szőlőtáblák egymásutáni sorrendben árvereztetnek s csakis az egész táblára tehető ajánlatok.

2) A kikiáltási áron aluli ajánlatok egyáltalán nem vétetnek figyelembe.

3) Az árverezők kötelesek 100—100 korona bánatpénzt letenni az árverező bizottsághoz, mert e nélkül nem árvezehetnek.

4) A legtöbbet ígérők tartoznak a bánatpénzt 300 koronára kiegészíteni, mely összeg a vételár utolsó részletébe lesz beszámítva.

5) Az árverésen megvásárolt szőlőt a földmives-iskola igazgatósága saját erejével szedi le, hordatja a présházba, hol azt a vevő hordójába sajtolva, a palicsi indónázhoz kiszállítja úgy, hogy a vevő a mustot a kiszállítás előtt minden egyes esetben a vételárban kifizetni tartozik, az előlegül adott összeg pedig az utolsó részlet kiszállításánál nyer elszámolást. A szüretelés okt. hó 8-án, a következő sorrendben kezdődik meg: Mézes fehér esetleg Chasselas, Nemes kadárka, Kövidinka.

A csemege szőlők sulyszerint, csomagolás nélkül érte, de egyébként a fenti feltételek mellett árvereztetnek.

Árverésre kerülnek :

A szőlőfajták megnevezése:	Katona erdei szőlőtelep. Tábla szám. Remélhető termés.	Hajdújárási szőlőtelep Tábla száma. Remélhető termés.
Mézes fehér	31., 32., 33. 50 hl.	15., 16., 39., 40, 32. hl.
Chasselas blanc	18., 19., 20., 21. 120 »	
Chasselas rouge	22., 23., 24. 120 »	
Nemes kadárka	1. 30 »	24. 16 hl.
Kövidinka	14., 15., 16., 28. 80 »	10, 11, 12, 28, 29, 30, 35, 36, 72 »
Összesen :	280 hl.	120 hl.

400 hl.

A felügyelő bizottság.

„BÁCSKAI HIRLAP“ KIADÓHIVATALA.

★ TÖMÖNTÖDE. ★

FALRAGASZ KIRAGASZTÁSI VÁLLALAT.

